" Beskrifning på en Sånings machine hwarmed til-
lika kan harfwas. "

Denna machine med Kirckerups harf bak efter häf-
tad ochwåtföljd, dragesaf en häst och går på tre hjul, ett fram-
före, och twänne i bred, hwilka hafwa en lång axel eller åro
så breda i gången somden blifwande Sånings raden kanwara
circa fyra alnar: på det at den ej må inskåra täta och
djupa spår uti den til såning beredda åkern; machinen wåra
lätt och klent trämärke samt hjul Ekarne wål breda, circa
nio tum.

På bak hjulens insändiga sidor å löpen, är en krans gärd,
eller förutan den knapp-pinnar inslagna, såsom på en nyss
harfwels-kors, på hwilken, til höger, spännes ett snäre, an-
tingen af en gen-lina eller läder rem, hwilken åfwenledes
å öfwer går halsen på en under krattenwarande Rifflad, el
ler med tunna bräd-skifwan fore winga d walse, hwilken
under det körslen påstår, medelst desse hastiga kring-fart,
såsom en Seilare Rulla, gör en stark, wåder hwirfwel der-
omkring, ach efter det sow utsådet utslappes derpå i från-traf-
ten, sprider walsen och wädret det ut på åker fältet.

Å wänstra hjulets Krans-gärd, eller förutan den en-dast
uti åker, äro insatte tåtta kopp-formiga kuggar, hwilka
komma at tangera på en grän kratten utgående winkel
arm, at den deraf skakas.

Främsta eller tredje hjulet, går här på lika sätt som de för-
re; men gör dessa lika samma tjenst, som fronte hjulet un-
der en wagn.

Ofwanföre kratten består af rät winkliga Gaflar, ungefär af
en ach en half tumma rym d (ju mindre ju lättare) är af
lika bredd, som kärr-skalmarne inwändigt, innan sin
egen Ram igenom bultat med en bult, at den der måtte
förbliswa uti en skakande ställning i uplyfflad på skal
marne ach der fast naglad.

Ön uti Trattens nedra del, är fäst in til sidorna inpas
en cylindrisk Kafvel, på hvilken längs med ena s
emellan tvänne räta linier, på korta distanger dem
lan blåsvärkur halkade rund, för utsädes utspillningen
stull; denna Kafvel haråt höger ett hufvud med s
hål, hvaruti en Kapp instickes, dermed den kan vrida
antingen för at öpna, tillsluta eller proportionera u
des utgången för utsåningen. Der inne uti tratte
nedra del längs med sagde sidorne, äro tvänne i sn
lutande mellan-böttnar insatta: uti af öfra bötte
nedra del, är afsknrit en lång smal öpning, och
nedra böttnet deremot, är å omse sidor af dess mid
nie, och på tjelfva middlinien i Zigzag igenom
borade hål; mellan-rumet för öfra och nedra
len äro aftagna, så at de utgöra ö sned ställda
öpna rectanglar i Böttnens mellan-rymd är afd
med kunna brädtungor til små lådor, hvarigenom
sädet, som kommer at passera meromnämnde b
nar och lådor, får för den påliggande sädes tyngd
en friare fram och bak wänd utgång, samt fö
öfrigt bibehålles i en god jämnvigt, så på i fr
da, som på Horizontella planers utsånings di
ötionen.

På trattens öfra del, är den förut omtalta skak
nings armen åt wänster tilpassad, hvilken
åstadkommer den til en art fällning; men fö
at, kunna få honam rätt til fällning, ö
nerhet på en sluttande plan, så är nödigt, a
en balance stång går igenom Tratten, hvarpå en
vigt antingen fram eller bak om, tratten kan flyt
tas af och til, samt i samma afsigt och i en hand
tilställning, at en spänstig grangwist eller någon
annan sprätta af lika spänstig beskaffenhet, in
sticker i ett hål på högra kärr-skalmen, som då
har ett snöre fast vid öfra änden, och andra änden
af lätta snöret omsvepes på en taggig hjul-wals,
insatt på trattens gafvel til höger, uti hvår der förfedd
med häll-hakar at tilhålla sprätans spänstighet
mer eller mindre, för at äfven dermed kunna pro
portionera och tilhålla utsädes utspakningen i
rätt förhållande ordning: vid sidan af taggiga hjulet, är
där äfven en krampp, hvaremellan den förut omtal
ta Kappen håller Kafvelen inne uti tratten fast på
den grad af vridningen man gifvit den, samt för
öfrigt bidraga de ganska mycket til machinens
fullkomlighet.

Bak på machinen är et fäste, hvarifrån så
ningsmannen med wänstra handen styr häften, och
med den högra kan begwämt handtera dessa om
berörde små anstalter, til tätare eller glesare
sådd: hvartil jordmånds arten och utsädes godheten
gifva honam bästa anledningen. Att tillsluta
vissa delar af Kafvelens urhålkningar, går icke an,
när åkerjorden är af lika beskaffenhet, eller som
bäst är, at genast passa urhålkningarne efter den
kända jord-arten.

Utaf modellet, det jag med egen hand gjort,
på en här i orten brukelig gamal Kärra, och

hvarutaf jag äfven förenämnde beskrifning
har i Hög- och Respective Herrars samt
medborgares närvaro, vidanstälda prof med korn
det på egen gård och åker i denna vår gifvit en god
pålitelig effect; hvarutaf jag fattat den slutsats
att den äfven i större form efter bestrifningen
delse, gifver med alla åker utsädes sorter en
lilelig värkan och att den i mindre form, med en
ten förändring i construction kan äfven lämp
til finare och gröfre frös utsäning, på stora kr
gårds-sångar, så att denna maschine, så väl til
enas, som den andras tjenst är ek tjenligt åker
och krydd gårds redskap.

Uleåborg d: 20 Junii 1798.

Henr: Wacklin

Advertissement

Mechaniken och Byggnings konsten are två sam-syskon,
hvilka troget räcka hvarandra handen — Hvad den förra på-
ner öfver vägar och beslutar — fattar den senare i värk-pålighet,
lil mycken nytta i den allmänna lefnaden. Efter mitt ringa pund,
har jag med desse yrken sökt gagna, så ofta tilfället derlil
gifvit, eller jag derom anmodad blifvit. Det har icke varit min
sak, att bygga slott i luften — Altid har jag sökt stöda mina
göromål på riktiga theoretiska grunder och updagad erfarenhet.

Ett litet alster, af sådant tänkesätt, får jag nu äfvan att här-
medelst med all vördnad och högaktning, underkasta Hög- och Res-
pective Herrar Arbets-mand samt mine värde medborgares höga
ynnest och välvilja.

Hvar och en, som idkar åker bruk, känner alt för väl, med
hvad besvär och owisshet säden i åkren skall med handen utsås.
Det ankommer helt och hållet på hvar och en sådes-mans olika
tåtthet utspridt. För at nu bringa en så grandlaga sak, under
mechanikens jämna styrelse, så at utsädet kan jämt utspridas
tåtare eller glesare, efter utsädes och åker jordens olika beskaffen-
het, med den förkortning uti arbets mödan, at säden med det
samma blifver riktigt ned-mylladt; har jag påfunnit och i
mindre form modellerat en sånings harf, som lätt kan dra-
gas af en häst; men uptyller på en gång begge ändamalen,
nemligen såning och harfning.

Denna inrättning har jag tänkt den vordade allmänheten
Communicera; men man vet, huru svåra inrotade vanor, får
och Fars plägseder samt fördomar äro at öfvervinna.
Sådana bevis på nögeligheten och nyttan, hämtade utur
sjelfva värk-pålegheten, blifva, i alla fall, de mäst-
öfvertygande.

Min invention borde derföre i det
på pålat nyttiads och tie sin ofelbarhet nyt

men dels behöfver jag den icke sjelf, och dels har jag icke råd,
att gå i förlag till des förfärdigande, hälst hela kostnaden,
i brist af vitterlig afnämare, slutteligen skulle stadna mig till hag
och nytta.

Ehu likväl drifva en god sak, genom de svårigheter,
som sig härvid förete; får jag härmedelst utbedia mig Nåd-
och Höggunstige, samt välgörande Subscriptioner till denna
inrättningens fullkomliga i stånd sättande.

Hela kostnaden, med något litet arfvode för mig,
vid tillsynen af arbetet, har i det nogaste beräknas till
26 000 Rdr i gångbart mynt. Genom 100 lotter a 12 B skulle
altså denna lilla summa bliva inbragt.

Får jag så lyklig, at Subscriptioner våra tecknade
och betalde, till nästkommande Januari månads slut, så
skall nödigt virke och materialier genast anskaffas, samt sjelfva arbetet i så god tid företagas, at machinen kan vara färdig
till nästa vår, at vid infallande korn utsäde prufvas och nyttan
då jag utbeder mig Hög-gällande vetnes bord om nyttan och
effecten deraf.

Machinen, som således på Herrar Subscribenternes bekostnad tillredes
och i stånd sättes, är icke mig, utan Dem tillhörig. De kunna alt derföre ge-
nom sjul sig emellan lotta om des ägande, för de tecknade och betalde
lotterne; med förbehåll å minsta, att i händelse sulla 25 Rdr icke
kunna genom Subscriptioner inbringas, eller att under lotteringen ej
från mande Spelare sig inställa, genom hvilkas tillskott a 12 B
per lotten brister, kan bliva uppfyld, så bör den vinnande
ersätta mig, för hvad som ut ofvan betingade 25 Rdr fela.

De Herrar och Män, hvilka, af Patriotisk nit, härutil
lotthos taga Nåd— och Höggunstig del, behagade all dera-
före här under teckna sine namn och tillika uttsätta antalet
af de lotter för hvilka De behaga Subscribera, samt
till mine Commissionerer, hvilka innehafva listorne,
inom förestående tid, göra inbetalningen.

Uleåborg d 28 Juni 1798.

Henr: Wadelius

prest: 31 Dec: 1798 185

1

Memoriae

Till at fullgöra kongl. juste Hushållnings sällskapets den 1:
sistl. augusti oviljagne beslut, angående förbättringen af landets
åkerbruks Redskaper, har det i sådan afseende förordnade
Utskott nå mera öfverlagt om förmånligaste sättet, at an-
skaffa och i landet kringspridda mera tjenliga redskaper vid
jordbruket. Utskottet har redan öfverenskommit om några
sådane, som nu i vinter komma at förfärdigas, för at
nästa Sommar noga pröfvas och försökas: men at icke
allenast kunna fälla et tillförlitligt omdöme om allmogens
nämnde Redskaper, och att härefter dela dessa kostnads
förbättring, utan och at ickenämbta nyttiga anskaffelsen
om flere redskapers sammansättning jemte anledningen
till de pålagdigare förbättring, har utskottet för detta del
ansett sig kunna tillgång till alla sådane af tillförlitlig
structur och sammansättning bestående Landtbruks Redska-
per, såsom: Sjunerhet Plogar och Fäderstrebar med dess

Billar och anspan, hvilka så väl hos Jordbrukare i allmänhet, som åsven hos mera kunnige och särne landtmän och alla slägtha orter nyttias. Utskottet håller sond, at de Redskaper, som Vore önskvan at sjelf förfärdiga och bruka i mörkliga måtto böra bibehållas, då de genom någon förändring af dessa delar kunna så förbättras, at ännämedel avinna. Åbo Läns Trädesförsken, som numera en hjelp, synes ej kunna förbättra, då bättre och skullspån undergår en nödig förbättring. Likaså lärer det Redskap svårt om icke omöjligt at ifrån Nylandningen och Svedjekämningen bortskaffa Gaffelplogen, hvilken såsom Trädesförsken betraktad torde göra tillbörligt gagn. Den egentliga Plogen så kallade Plogen Redskap et högstnödigt redskap för dessa orter, för at bruka vid lindervally egaterande.

Utskottet har såsedt stycket i det hela, och hos Sällskapet anhålla om en sådan författning vidtagande, hvorigenom afsaumande Redskap på nu fastställande sätter torde kunde befrias ifrån alla eller åtminstone de högst tjenstliga orter til Sällskapets Magazin insamlade.

Bland de Redskaper, som utskottet, utan vidare försök, finner sig nödsakad förebrå åro Redbetyg eller dessa Konkurrens. Den egentliga så kallade Mylthaspen torde väl Redskap allmänna för nyttel Hushåll - men den Redskapen med Rätta Timmer kan i Redskap dyrare

en vanlig Järnharf, och förtjenar at ägas af hvar Jordbrukare. Den kan med förmon nyttjas icke blott til Jordens redande och afjämnande emellan gammal åker, utan åfven at förbättra mala jorden på nyplog, där den gör förträffliga gagn. Utskottet har derföre trodt sig utan tvekan kunna hänföra Sällskapet, at låta vid nägot Bruk här i landet förfärdiga tillräckligt antal Tinnar och Bilar för förmälde hafvor. Dessa finnas i ortens så väl hos underteknad som flere andre Sällskapets Ledamöter och Modeller kunna således utan svårighet erhållas. Dessa Billar och Tinnar kunde sedermera kringspridas til försäljning i landsorterne antingen genom Bönder Gästgifvare och genom någon annan lämplig anstalt: men förrän torde Redskap nödigt, at en tryckt Beskrifning jemte Ritning på Harfvarne Redskap afskrifvad, såsom de, jämte de hos nyttjas, icke finnas vara uti tryckta handlingar afritade eller beskrifne.

De Redskaper, hvarmed utskottet förmodeler komma at anställa de omförmälde försöken, torde väl komma at förfärdigas på Sällskapets bekostnad: men hvad kostnad denna må vidtaga, hemställer til Sällskapets närmare pröfning och förordnande.

Åbo d. 1 Dec. 1796.

På Utskottets vägnar

A. F. Winter

216. i F N:

11:

Ehuru sjuklig och mindre skicklig att tänka och reflektera vågar jag dock i djupaste Ödmjukhet underställa Ett nyktert Kallsjuks omprövning följande:

Öfver folkökningen i Sverige, såsom en sanning tänskiö klagas i allmänhet. Motsatsen tillräknas med skäl att förorsaka en stor del af denna brist.

1:o Ett näst den högstas hjelp förekomma och indra åtminstone någon del af denna afgång; männe dett ej vore nödigt och nyttigt att Socknе Kallskärer blefve i hvar Socken, besynnerligen i de vidsträckta Österbottniska Socknarne i dess nordligare del, inrättade, allmänheten och Enskilta, till värkelig gagn? Här kunde med skäl uppväckas den invändning, hvem skall löna denna nyttiga Man? dett Allmänne kan nog ut afkona, Allmogen och jordbrukaren är nog betungad förut? dett kan ej motsäjas: Men efter jag vågar ödmjukast förutsätta, att dessa Österbottniska trenne Socknar årligen af Allmogen afkonas en så kallad Skallfogde med en kappa spannmål ifrån hvar rök; Ehuru dessa Syssor åtskjöter intet annat och behöfva deras innehafvare ej betunga sig och göra skäl för Lönen, knappast en gång i tio år; nyttan de dock som genom Vederbörandes föreskrift blifvit innehafvare af dem i maklighet 10. 12. a 15. Tunnor spannmål årligen; allt efter det Socknarne äro stora till Röketal? Männe ej dessa Skallfogde Syssor kunde förbytas till bestämda Socknе Skallsjuks Syssor? En Skallskär eller Socknе Chirurgi, tycker jag skulle kunna med politisk föreskrift hegge Syssorne, Han kunde ju som vanligt sker, då skall fordras för Odjur i den ändan det börjas, upskälla Menskapet och förordna om Tilgången, samt sedan redan-

Eller åka efter vägarne och emottaga Folket där
sjuka Kar kunde då hafwa ett litet Apothek med
på resan, betiena om någon derföre (Chirurgiska) handtjenst. Åf
Socknе Fattigan kunde öfwer för sin dåtlare utkomst
största möjlighet föreslå Brofogde Syssman och: Sy
en som har en trägnare och anfar underkastat Syss
nu kan föreslå dessa och flere andra, lefwer i yttersta n
lighet och gör ingen ting; hwarföre skall då en fa
ej kunna åstyra dem bägge, jemte sin Chirurgiska
Om nu denna inrättning funnes nyttig skulle det
tyckas, att en jordlapp åfwer dertå blefwe dem anwi
swaresst de kunde upföra några kw och uprota litet
åker och äng, eller ett litet Bostelle Såsom alltid aga
någon insikt i Farmaceen kunde dylek Socknе Chir
inrätta och föreslå ett litet Socknе Apothek, til s
nytta för Landet. Detta wiljag i djupaste ödmjukh
bemställa under det nyklyfta och Redervärda Kar
Finska hushålls Sällskapets granskning och omp
wande. Och om efter en fådan granskning denn
inrättning skulle finnas nyttig och nödig, förfla
jag ej at icke denna wärksällighet genom dett
Hederwärda Sällskapets gällande påyrkande o
befordran kommer i fin ordning. Att denna inrätt
borde blifwa nyttig, har följande tilfällighet förandled
att tänka på. Bataillons Fältskären Hr Daniel Akerman
flyttade sig 1792. till Lochteå Socken, och har widare det. har
bekjent alla som kommo om hjelp anlitt, i Curats Chir
dödliga Sår och Skador, Barna Krämpor och Sjukdomar, och

genom ganska lyckelig Koppympning i denna och
Calajoki Socknar förkl.: dessa senare är circa 600
Barn ifrån denna grymma och härjande Farsot och
Smittan (Wådsamhet och Dråpen) dem mäktiga Koppor angripit, har han och
med råd och hjelp besörjt. 1793. om sommaren
då underskrefwen wid de i Socknen återkommande Sur-brånar
nyttjade, jemte andra, detta Läkemedel; hände sig en
morgon kl. 2 g: sedan första portion war utdruckit, och
afgången skulle börjas, at en Blåse-Sten afwen Urethræ
sens storlek, följde med, men fastnade i Canalen och hyste
all afgång. Denna Sten, som omöjeligen kunde på något
sätt utföras, än igenom förrning, hwilken nämde Chirurg
ej wille gå på; fan dit slut på det rådet, at bära
den förder eller igenom, med en fonde, hwilket och
lyckades, då den sedan bröts i stycken och utbämtades
ifrån en lefwande Dråg. Han har ock blifwit anlitt som
Medicus wid flere tillfällen.

Af detta tyckes kunna slutas att dessa Fältskärer blefwe
nyttiga i pastor, Koppympning m: m: sedan dessa blefwe i stånd
dertill, at de kunde förse sig och hålla et Socknе Apothek,
som altid kunde bättre föreslås af en Chirurg än en Klåckare
som projecterat är.

** Ehuru Bond Folket hafwa starck och nästan på til sjuuhets
diurisk natur, lemnar jag dock under omprofwande
om icke hwar Socken eller Rytha Läw borde blifwa med barn-
morska försedd. Någon wäl kunnig Bondgumma finnes
wäl ock här; men kor kan ej hinna på alla ställen och
anlitas ej förn högsta nöd. De mindre kunniga borde

Ofta af okunnighet anlänger förderfwa Mutren
också opassligt hantera, underhjelpa och värda
barnet redan i dess Födelse, at den lilla då redan k
på Skada på sin swaga och klena helsa och lif,
på efter feeres utstående plågor, döden, lille stut ka
göra en ända.

* *

Dett konge: Finska hushålls Sällskapets om so
torde ock ofelbart bliswa, at på Finska swenska
låta utgå små afhandlingar uti alla delar a
Landthushållningen. Detta torde ock komma
wärksställigheten inom många dett då ej wore
billigt at dessa afhandlingar blefwe öfwersatt
i hwar och en provincie efter derås ägna
provinciés swenska. Dett torde bli lika omöj
ligt at förena alla dessa till ett uti ord och
lect, mera än i Frankrike och Sverige pro
cie swenskan kunna förbytas till ett enda
Kanne dett ej äfwen wore nyttigt, på dett
unga och gamla måtte kunna läsa dessa sa
der; at Socknes Scholer för Lärare och Lärlin
såsom i de amerikanske Staterne, blefwe inra
des. Här kunde jo ynglingen till öfning i u
nan läsning wänjas at läsa dessa afhandl
gar — — Klockare torde wed hwart k
kie län bliswa de tjenligaste till Lärare
hwilka jemte sången borde wara så inför
merade, at de kunde utom läsning, lära a
mogens barn skrifwa och räckna smått, nämn
dem som hade lust och åhåga dertill — åhågan
wisat sig hos några, hwilka perfectionerat sig
sielf, så långt de tyckt sig behöfwa sådan insigt
äfwen andra.

Länge för detta har jag endast i den afsigt at få
kunniga klockare i Sång och läroverket, för att
kunna handleda och upplysa den okunniga Finska
allmogen utom Christendomen uti andra nyttiga
ga insigter äfwen, uti wärkat, at höja wederbö
rande bewiljat, dett göra får upodlas och anslås
wed hwar kyrka till Klockare Boställe,
så nyttigt som swarar emot 8dels mantal
wärksställigheten som ej tillkommer mig
at pådrifwa, dock wäl något i början påtänkt,
men är så ofrånkomligt tåten och borgbönd, atej
dett närsta år tillgjord. När nu stor
stiftet hinner bli fullbordat, och af marken
blir hwar ägen sin lätt tilldelt så, at för des
sa ej blir bewakat, at de äfwen bli försedde
med sin jordlapp här och annorstädes, torde
sådana nödwändiga Sysslomän jedermera
ej få något ställe på jorden mera till bosättning
hwaraf följden blir otwifwelaktigt at ej en kunig
då mera afseenderar efter dessa Sysslor —
Kanne ej Finska allmogens upplysning
äfwen wore nyttig? I Lund äro fullen
1795. Tankar om Bondens upplysning tryckta
men af hwad tanka författaren är, kän
ner jag ej — * *

Hindren torde finnas alt för många, som sättra och
förqwäfwa Landtmannens idoghet och förmåga at
upphjelpa Landthushållningen; den dels torde näst an wara
ratodelwervinnerliga, ej åtminstone i allmogens hofwa at
kunna afhjelpa — Den köld och frost som alstor ofta och
på sina ställen näst an årligen förderfwar dett växta, är
ibland de största idogget, lust och åhåga förqwäfwande hinder
äfwen andra.

Denna swåra tillfälligheet giör at han utom ledsa
blir nödtwungen at fasom i förbigående endast wåda
Landshushållningen, för at bibehålla sig wid hus och hem
utwäljer samt söker sig utwägar at på något sätt fö
skaffa sig de nödigaste medel till alla onera och u
gifter, och at kunna försee sig och sitt hushålls med
till ett lyckligt lifs bergning; hwilket han ofta för at f
för lindrigast och derigenom winna någon besparin
eller och större quantum för mindre, nödgas söka och fö
ifrån längst aflägsnad orten, hwarigenom ney man
karla och öke dagswärken förlöses, hemans bruk
tills skadas genom Rond sedlation afgår på la
når ej 100 del kan skiedes i 100 del af dagswärken emo
dett förra, och så altid mera på en gång med mind
kostnad och dagswärcks spilnader.
Genom skogens afhuggande innom och utom åke
hägnaderna, i dessa senare tider, tyckes dett at frö
blifwit något hämmad, utom i allmänna nitwäxt
hwarifrån luft och blåst som på mera öppet fält affer och
skingrad de kalla dunster som förorsaka denna olä
het torde ofelbart wärckt behjelpeliga; Men gan
få hafwa här ännu påtänckt eller påbörjat med
sumpiga marckers och ängars upbrytande bakom
och ofta strax inved åkrarne; Ej heller de bäckar
och älders dikande och upprensande som löpa ig
nom åkrarne, och ifrån hwilka en stark dim
och kalla dunster i den mensk kulna nätt uppstiga
hwilka ofelbart förorsaka köld och frost, när som
wanligt skier mera kulenhet tillstöter utan blå
och lugnets rörelse wid solenes uppgång. Ene buskar
innom och utom åkrarne, hwilka förhindra sola
wärckan på under liggande marck, bibehålla wä
infallande torra wår tider, kalan länge å den
der de till synnerhet wäxa, som altid än afwerwäxt
alla sorter måsor och förhindra jemte Enen solens
kan då ej ragn infallet. Hwarifrån torde ock kal
dunster uppstiga. Erfarenheten har wist al på sådan
med måssa och En öfwerwäxt marcker i torra so
rar kalan hållit sig mäst hela sommaren; altid så länge
ragn den ej upblåt

Åhafwa endels af dessas belägeliga hinder, har för detta
Generals Majoren, Riddaren och Landshöfdingen öfver
öfverbom Hr. Clerr Göes wisligen påtänckt, då
han i sin tid utgaf den hälsosamma författning
i nämde dess Län: At Bÿamännen skulle förena
sig och öfverens komma, at upröna och dika dal
der och bäckar innom deras områden, och utsatta
wist hwad och hurú mycket de årligen wille med
samlad hand och styrckas fulgiöras, men wärckstäl
ligheten har aldeles afstadnat. Klar och ännu
längre bort torde dett bli nödigt at upsöka hin
dren till Landsbrukets upkomst och förbättring
Mindre bördig och illa odlad jord så i åker som
äng, fordrar mera jordrymd för at så bärgning
för folk skacken. Folkökningen, som altid lifet
tiltar, twingar bonden så wäl som hopp om bättre ut kom
at igenom wanlig upodling förmera sin jord till åker och
äng, doch all på dar och farsa sätt. Denna mycken
het medtager wid bärgningen så dyra folkets tid och
dagar, at de ej så tidsdrig att tänka på bäckars och
kiärrs ransan och uppdikande om de ock begrepo nyt
tan och sättet at förbättra sin jord så, aten mindre
rymd afskaffade lika med en större och wid lyftigare
Om ock någon förstode hinna de ej dermed af som ännu de kän
som ock för at få sådant arbete giordt, hwarigenom de kän
na förwärfwa sig penningar, äfter ej jord afkastnin
gen lemnar dem mera än som till egit behof. De
mera förmögna som dragit sin jord i sådant tillstånd
och till den widd, at den med wanlig bördighet för dem
dem och deras folck, så ej tid för dessas nyckfl, at göra
förbättringar, dess mindre at tänka på wänteds afs
ledande ifrån fiermare marcker igenom sagde bäck
wars upgräfning som altid borde gå förut. De wela kan
ske ej, eller wela wetta nyttan deraf efter förfa derne
ej giordt dett. Kanske någon ock kan tänka, at i fram
tiden giöra dessa försök, om de begripa nyttan, och följden
hwarom jag doch twiflar. Ty de måste hålla alt för emot
ligheter och dyra projecter; besynnerligen när de finna

nytta och wärst
påtaglig sträckt deraf. Att här blifwit klärt och
här uttäckades och upodlades i dessa senare tider,
na flere exempel uppgiefs. Watnets afledande i
dessa och kringliggande marker tyckes doch ej fu
ligen hafwa blifwit på alla ställen fulgiort, förde
hända i brist af tid och förmåga. Att ifrån
gründen hafwa och undan rödja alla de hin der
här mötte torde ej stå i Gronden förmåga,
som dett ock ofelbart fordras en öfwerlägare, fu
ständig och mera sådan beskrifning, som ifrån gr
den utreder de flere hinder som wid upodlinge
måla, samt uppgier lämpeligt sätt och medel a
undan rödja alt dett som sielfra och förgwaga sam
fin mån förhindra Landshushållningens upkomst
en af tre månaders ligning förswagad tanke
kan åwäga komma. Jag har doch wela gie a
ning at tänka på flere hinder, och sådа dessa
Exempel tyckes doch bäst wärcka och upwäcka a
mogens idoghet at förbättra och ändra ett efter
fädrens sätt ofliigt Jordbruk och upodlings sätt, me
Possessionati, som ägde förmåga och insigt alg
ra försök och förbättras efter dett hwar en gorde
art och beskaffenhet fordrade, finns här ej
Boställ innehafware bruka den jord der sän
tid innehafwa raed ordentelig ryckt och skiälfe
utan, at nedlägga deråa några omkostnader och
ra större ändringar. De Ståndspersoner som
äga Jordbruk, hafwa ej förmåga, at utbrälta na
gott nyttigt och widlyftigt i förbätrings wägen, och
hafwa de förhinder som möta widen, illa odla
och aldeles i obestånd och wanbruk warande jord a
Jorden häfdas alderföre med ganska få och små
ändringar nu som förre. Bonden som ofta här
ger öfwer 20, ja öfwer 30: personer på ett hemman
da förmår, kunde
men den wanliga matbristen förhindrar honom om
han och förstode och wille; Han masse då upodla som
sagt är, om han med 5te korned som öfwer hufwud tag
är dett högsta här, skall kuna föda denna folcksmäck

Männe dett ej wore nyttigt at beskrifningar ulkemme på
hwad sätt de i hushållet nödwändiga, giorsomål arbeten och
hushåll kunde igenom korta se omwägar förnähas, på dett de
arbetande snarare skulle hinna till de hufwudsakeliga
och mera tid fordrande arbeten, upodlingar och förbät-
tingar. Klar faller mig in: at om de här å orten brü-
keliga små och många thior kunde bli förbytta till
större tred Löga och Lada, tyckes ett hender blifwa undan
rödjat af dem som medtaga tid men kunde med mindre giöras.
Erfarenheten har wisat at då wed de här brukeliga små
thior utan Löga, ofta lika mycket hösma folck för-
samma en dag och så ej mera än 2: a 3 höpp och ganska få
5: Tr spannmål, som i de södra orterne, hwaresst större
thior med dubla åsar, Löga och Lada äre, der lika wäl
lika antal på en dag utrösa 10: a 12. Tr kanske mera
och fulgiöres de öfriga giörsmålen med lika syndsam-
hett på samma dag som ock här. Klaraf synnes hwad tid
och folck de små thior med enkla åsar och utan
Löga fordra, då här på hemanen synnes 3: 4: ja 6: 8.
här ofta lika, ja nästan mera än i de södra orter-
ne. Den ofeeren at med swegor bära alt sin span-
mål i thian, ehuru de see at någon nyttian dragare och
åkdun, borde afskaffas; igenom sådant bärande och fra-
kande torde utsädet åtminstone gå förlorad; tidspillan
ofagtad tilbräckeligt folck kunna anteligen förkorta tiden
och snart kuna en 12 a 15 skylar vara inbärna, hwaref-
mot i södra orterne deraf dragare och fordrade åkdun-
nyttjas, insattes ofta kanske 40 a 60 om ej mera i en
ria. Jordgolf och mörsjade wäggar borde afskaf-
fas, hwilcka begge förkorta hufwets wanaichtighet och för-
orsaka hösta. Jag will draga mig till minnes, at för
detta Generalen och Landshöfdingen Hr Herr G: A: Si-
per afskaffades denna sed i södra delen af Österbotn
wed thie byggnaderna. Att inrätta dragrör uti
thiorne för at utdragas den fuchtiga ömman, som

alltid sänker sig ner vid första dagningarne, borde göras
försök med om den som tvärtemot synes, fortskyndar
ningen. Afledne Commissarien i Carlscrona Herr Ihre
hemma gjorde detta försök i sin tid, med påstående
förkningen skier snarare och vee således bespar
Detta afhörde jag såsom yngling, besåg och inrätt
gen; men om denna inrättning seedermera blifv
bibehållen vet jag ej åtminstone har jag ej seedt el
hört af dylika inrättningar här å orten.

* *

Någon del af åkrarne äro här så stenige, att vid
ras bruk ej kunna andra än här öfverallt br
liga gaffel plogar nyttiaas men här finns dettm
af stenfrå åker bestående af sandmylla och sand
kiärr jord, vid hvilckas bruckt andra sorter plo
kunde nyttjas, männe ej modeller af sådana plo
hvilcka äro befundne at bäst upbryta jorden,
vore nyttiga af bli förskaffade till dessa nordlig
orter. De borde hafva den beskaffenhet at nyss
gräfstad jord kunde oik med dem plöjas, hvarvid
gaffel plogarne ej tyckes vara tienlige
modeller till Tufve plogar, Thist oih wänd plog
skulle här ej heller tyckas vara utan nyttia p
dessa stenfria marcker.

Architecten och Bokhållaren Herr Johan Blomst
en naturens Elewe: åtog sig för flere år tilbak
att för de handlandes räkning förfärdiga åt der
fyra hundrade Beck tunnor innom 2ne må
nader emot 9 marck för stycket. Såsom då Såg
Bokhållare oih Sågställare wed Carlsby Sågwärck,
te han at de Sågbackar af hvilcka en stor del såso
enyttiga nyttiaas till bränsle, kunde anwändas til
timban eller stafvar. Han beställde sig alt derföre
Dagswärckare emot 11 marck om dagen, och begy
te på wanligt sätt at såga, tälja och hoppla, då han
snart fan at en karl ec man med högsta flit ej kunde
hinna mera tälja om dagen, stafvar än 6. Tunnor alde
höjd, oih at af dessa backar mästadelen äro winda och spielk

blifva således en del olämpeliga och en del aldeles odugg
tillo Calculerade afgår snart. Detta göras på vanligt wis
skulles upsträta hela hans bedrag oih mera till. Han
med 2ne man på en dag svarfvades stafvar eller timbar
till 30 Tunnor, minst lick 20 då acurattesse fordrades, här
igenom wan han oik at alla winda oih spielande blefve och
dugliga alla som i förmar köpta 2ne stafvar sätta på
engång i svarfmachinen, af hvilcka den ena blir svarfa
wee på inre oih den andra på yttre sidan på en gång
spickarne gå med skattwäck i sin ordning, utan at
befatva hand eras med händerna. De svarfvande hafva
ej vidare at göra än at wefva och sätta före nytt
då de förra äro färdiga. Uti en annan svarfstohl
lika stumpel som den förra, svarfvas Botnarne
äfven endast igenom wefvande, oih kan en man
svarfva på en dag 100 Botnar färdiga. Intet be
höfs någon Circkel wid detta Tunn arbete. At foga
heller sätta stafvarne är oik en ändring ifrån wan
liga sogliags bänkom; Stafven sättes fast i bänken
med en tramspring i en hast. Banden basas i en liten
ränna 200 stycken i sänder, hvarefter en man sittande
meden invention klyfver band annen i tu, hvilika
sedan tälja på wanligt sätt. At böja eller wija ban
den gar något fortare än på gamla sättet, hvilika
han, i stället för bane, wid bägge ändarne nota, virat
omkring med tuna pertior. at göra spets eller
hake på Banden, har han åter upfunnit en mach
som med en stor giör alt färdig. Han behöfver ej för
söka at på tunnan at få mätet till hakarne, den
annan machine wisar honom detta alt fortare
at hugga Lagg ändarne göres efter förra wanliga
sten i stället för Lagg järn giör en hoptwel dett fri
ga mycket fortare. i stället för gamla Lagg stra
ker har han inventera en machine som giör
Dett mycket fortare oih lättare. Jag glömde at
säja at stafvarne blifva lika i bägge ändarne, fast
ena stafven är bredare än den andra. Så länge
han bodde wed sågen inrättade han at watnets kraft
sågade Bakarne till så länga som stafvarne borde wa
ras. Med samma machine sågades oik wed 6:tamnar om

Fig 1. Planritning. Fig 2. Sidoritning N:o 1. bokstäfverna. (Fig 3. Halfva pannan utlagd i plan, för att visa inmurningssättet) betyda del samma för båda ritningarna.

A. Panna af 700 kannors rymd; tillhörigheterna av dock af de mått af den kunde vara af 1000 kannor. Den är fäst på 4:ra tegelstens pelare och hänger derjutom på 4:ra ören, hvilkas stycken blifva emellan pelarne.

B. Trädlåck, som öpnas hvarje gång, maskning skall intappas eller pannan rengöras.

aaa Vred eller krampor, som hindra täckets nedsättande i pannan. De undanvrides vid smetningen, hvilken sker så snart maskningen är intappad.

b. En 6 tums vid öpning, hvilken kan tillslutas medelst en järnring. Igenom denna öpning röres uti pannan, för att den ej upkokar eller förbränn. Innehållet börjar kännas, som gemenligen sker då thermometren (se nedanför tillika) visar emellan 40 och 50 grader. Öpningen tillslutes då med en svarfvad trädpropp, som i kring smetas

c. En mindre öpp af 1½ tums diameter sittande uti den tillslutande trädproppen. Denna öpp nyttjas för att tidan något afrunnit pannan, åter infylla, hvad som genom smetning kunna hafva gått. Ehuru kunde denna lilla öpning tjena att medelst kall vatns påspädande hämma en öfverdrefven kokning; vid början, hvilken dock ej utan genom försummelse kan tillstå alltid ägo rum.

4 maskine rore nyttig vid alla större och mindre tillverkare i riket.

Med sina inventerade maskiner, gjorde han ofta om vintrarna 600: Besk tunner; men i dessa tider har han varit tvungen att, med såg och mer hafva närs tillgnader, så at han ej fått tid med Besk tunnor. Med denna Besk tunns maskines kunde fyra tunnor på lika sätt svarfvas och gjöras färdiga; Detta kunde förtjena att tunnes arbetet der ras brukas, och således bespara oändeligen ma gar dagsverken, måtte detta ej vara nyttigt öfvertala honom, och förmå de behöfvande att köpa af honom dessa maskiner, på detta ej desto bentligare måtte då med honom 3 männe ej beröfva vid denna såg han här inrättar komma 12 stycken på engång at sågas då den komer i complet gång nedre början sågas ena stycket på engång i nedra fallet är 12 tum; derföre han ock inrättat ett vattenmed fritt kugghjul, hvars axel stycke med sina i stället för hjul nålar, hvilar på små hjul, hvilka då vattenhjulet kommer i gång rulla omkring sina hjul nålar, dem han kallar de lata hjulen, hjulets taggar lyfta den derwid liggande Drillen å hvilkens axel stycken ved dess hjul nålar äro stycken i begge ändarne, som föra såg ramarne hvilka hvardera såga 4: stycken. Nedenom sägen Drill heller han när på at inrätta vatten och kugghjul, hvaraf denna sistnämda med sina taggar tryker ner då den förut nämda tyftar eller vänder Drillen upåt, alt går med hjul och kädjor som ett värk, och kädjorna som updraga stycken gå som harfvar, så at ena stycken efter den andra mer fort komma upp.

Detta har jag velat skrifva för enkel och kraftig upplysning vänge af sällskapets granskning underställa i hopp och förnöjelse anhållande att det ej ogunstigt fast jag här infört i flera ämnen. Låtsteda den 20: Oktober 1790.

Jfl: Wi Hjelmelius

C. Innerledare, som företrader den vanliga hettans ställe. Denna
bestående af tillspide och smedad och behöfver ej rvras de vo
eller månader, som brännugen påstår.

D. Spruttledare afförande medelst en ränna uti ett särskilt k
delstycke, som omöjeligen kan stå vid pannans upkokning
Spruttledaren prvpjas och smetas då faran är förbi och
utlägges prvppen utur rvret C. (se nedanföre).

E. Varmemätare, bestående af ett större med vatn uppfyllt rv
hvilket i det närmaste lägger lika temperatur, som det inne
pannan kokande ämnet. Innuti detta rör är annu ett mind
försedt med trådhandtag. Detta fylles äfven med vatn, hvar
en thermometer sattes. Då dennas varmegrader skola undersö
så utlägges detta mindre rvret, men thermometren kulan upp
ej utur vatnet. Förbränn bojar gemenligen rvnna emellan
och 70, hållen i bojar ej varmare än 92 högst 93 och dylik
stuteligen ej högre än 95 a 96 grader. Vid klarning börjar
ningen innemot 60 bör författas vid några och 80, mån
ligen ej öfvergå 90 grader för spritens lagande. Men vid k
eller tankis lagande må hettan drifvas till 96 grader
Vid kuls eller tankis öfverdestillerande, börjar rinningen vi
grå och 70 grader, bör ej hållas varmare än kring 80 och s
ligen med 93 och 94 a 96 grader.

F. Mur kring pannan i grunden 4 tum lig, högre upp framman 6
kantig och öfverstående, vin så behöfves, och murningen därpå
blefve lättare, hvilket i synnerhet skulle däraf kännas
legel egentligen för detta behof tillverkades.
För värmens bättre nyttjande, belägges pannan med m
rena hälsens öfverkant, som möjeligen ske kan.

G.G. Dubbla skorstens pipor, hvilkas sedan sammanbogas o
som bättre fördela hettan i kring pannan, än som m
en pipa kan ske, då vid utgången hettan och dragat bl
varda på ett enda ställe. N:5 för murningen fästes
ende fordras särskild ritning och beskrifning.

H. Lucka eller dörr utaf tråd, bestående utaf 2ne halfvor. Denna lo
läges endast, då Innukylaren eller kylfatet behöfver rvras.

259.

L. Timmerlåduve, som förestråder den enkliga hellans ställe. Denna

H. Lucka eller dörr uti taf trad, bestående uti två halfvor. Denna lo

tages endast, då timmerlyftaren eller kolfatet behöfver vrras

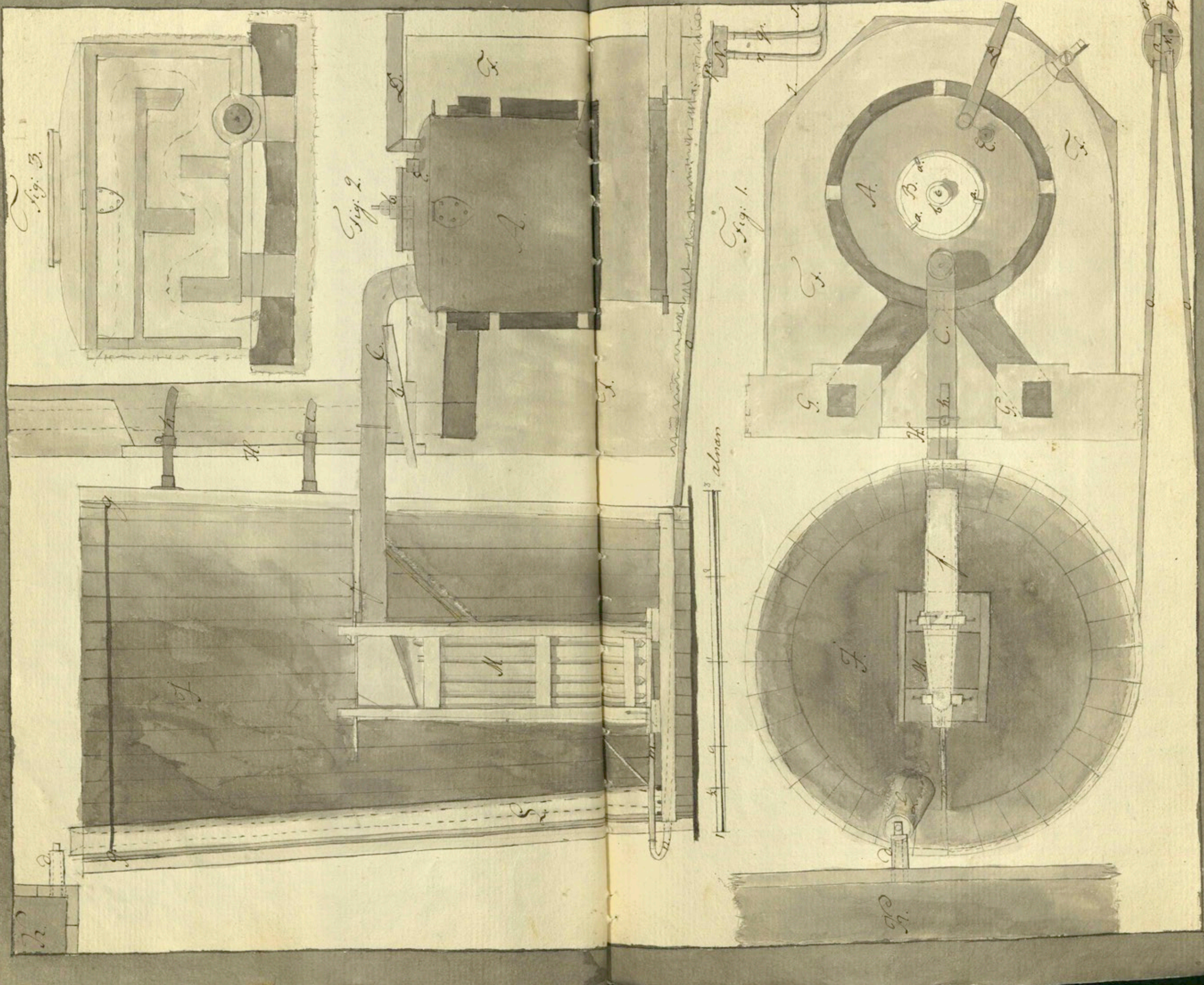

k. Lucka eller dörr uthaf tråd, bestående uthaf 2ne halfvor. Dennas lo-
tagas endast, då Immkylaren eller kylfatet behöfver nyas.
j. Kylfat, som forses med vatn uthur reservoiren.
h. Qvarstår det rinner medelst tappen d. uti den utborade hvar-
man. L. som det vid bottnen utstyper genom håten.

e
k. Immkylare, som företräder stångens ställe den är försedd med
sin trådbevaring, som tillika tjenar till stege, förutt komma
ned i kylfatet.
Den nämde trådbevaringen, består uthaf 2ne halfvor, som
ihophålles medelst jernhakar att kunna utskiljas då Immky-
ren behöfver tvättas. Delta sker dock sällan, ty då det sker
uti ett styke och lödning endast uti kanterne, hvilka är
lediga, så kunna de tillräckeligen forses och tagas innom kyl-
fatet.
f. Valk öfver Immkylaren, som hindrar nedfallande kyngro
droppar att gjöra den nygjord skada.
gg. Vatten brynen då kylfatet är fult.
h. Tapp eller kran, som gifver upvärmt vatn för mäskebottnen.
i Tapp eller kran hvarigenom vatn inslåppes uti pannan då den
skall afkylas.
Immledaren och Immkylare röret beviktas med trasor för
att uppfånga det ifrån tapparna eller kranarne droppande vatn,
hvilket då bidrager till afkylningen.
Det ifrån trasorna droppade vatn, upfångas och ut-
l leder medelst den platta rännan. L. NB. Om kylfatet
äger tillräckelig storlek så behöfver ej mera vatn dageli-
gen tillpumpas, an som åtgår för de nu nämde behofven.
De innuti Immledaren, Immkylare röret och Imm-
kylaren afkylde och condenserade immor utrinna ge-
m. nom röret. m. hvarifrån de genom det medelst bakar och
no. smetning befästade krokiga röret n. tillbakaledes uti
det raka röret o.

N. hvilket förer dersa uti den tvådelta tratten N. som står i brann-
huset och är gemensam för 2ne pannor.

NB vid början af hvarje upkokning tappes röret o. medels
en propp, som ej utlages innan all sprutning ens para är förbi.

Sedan pannan väl uprunnit, besäfter medelst smetning på
p. andra af röret o. Innbevararen p. hvilken endast nyttjas
så länge förbranna eller sprit rinna som afledes medelst
q. röret q. uti för dem under golfvet särskildt inrättade
lapta reservoirer. Åter. då kut eller lank kommer bort
lages Innbevararen, då det inrinner uti trattens andra
rum och afledes till sin reservoir medelst röret r.
s.s. Golfvets öfverkant, som är så lågt ned för att lättare kunna
laga pannan.

NB: utur de nämde reservoirer upphämtas Spriten, för
brännan eller lanken medelst särskildt därtill inrättade pum-
par.

Fördelarne af högfästets ställande utom huset äro:

1mo han det så tillräckelig höjd för det varma vatnets kringdelande
2do han det gjöras så stort att vatnet ej behöfver däruti ombytas
mer än till en obetydelig del om dagen. 3tio förorsakar det
något trångsel eller stank innom brännhuset 4to Rotten
ej husets trädverke utaf dess varma ångor hvilka äfven
förorsaka olika gasning, uti maskekaren. 5to afskyles
vatnet äfver natten så att det gjör bättre tjenst den an-
dra dagen.

Kongl. Majestät.

Kongl. Finska Skeppsvarfs Fältskärs Wagt vördade Kriegsrådet
och Riddaren Sjöhg Cederqvist, hade
af Hans Sjöhg Cederqvist, hade
äg äran, at upbryta i med-
delat af denna Månad. Då vore
Fartygen i Aleåborg res far-
dige till Stockholm, fälldes
Grundedaf mig bestälta Akar-

[illegible] Kongl. Majestät, som i Nåder
täcktes befalla Elfte, på Finska Skeppsvarfvet
att [illegible] Fartygen, som i Nåder
utan skjuts, och utan allen vindens skog Redskapen, och
Proviant obetaldt. Då ingenstädes landbacken
tagen skuld gifvits på Grund satt den nyttjat, Gran-
ed jag dock ansåg nödigt att undersöka, Tab den vid
backen fastade Isen, innan att skära skogen
för skogen och mindre Snöfad, och att valken som Gjorde
att vända sandet skyttade för Grenen samt allen ind
Granens inandning, att jordet alltid vandes ut ur sidan
Utom att denne skog grenstöd vatt ingenstädes
och

Mola.

Den ena af Plagorna som jag till det
tragg Kyrka Hushålls Sällskapet tänker over
skicka, är den vanliga Gräshoppan som
brukas i Ostindien Savalan Landen
och dela Ostkanterna. Således har jag varit
något tveksam om jag skulle sända den eller
ej i fruk som den i någon mon torde öfver-
trassa de öfrige andra arter insända, har jag
beslutit, att låta henne afgå, i förmodan
att hon i några rum skulle tjena till ända-
målet.

Den skinggarna, som gå i Kring Hand-
taget Kärki äro af mig [illegible] och af
Boda i Dalarne, först upfunne. de
öka Plagoras styrka och hindra, att hvare-
den Landtaget eller Timmerstugorna
göra illa, vid Plagoras Tilland och omvand-
ring, som annars at naskar oundvikeligit.

Komorna som gå genom ena sida
af Timmerstugorna har jag nyligen, därför
är, at Plagen genom dem blifver
mera vek och rörlig, och hindras att vid
hvart steg nyckas upåt, som annars har
der så Timmerstugorna täckes emedlertid
vid de komorna som äro på stenkorna
de tjena och därtil, at plagen sedan hon

[illegible] Elfkl, på finska Sakra, Grannad all
[illegible] och [illegible] alla andra skog Rofmaskar - och
Vespian obekant. Till ingen mäkspan landbruken
[illegible] Grund gjorde på Grund satt den nyligen, hvar,
vid jag vack noga nödig nu anfinder, att den vid
bakdelen fastnade, bilen tjenar att stöda plogen
för stenar och mindre Grund, och att vallen som tjena
att vända jordan skyttas för Grund som allan vid
Grundens framkörning, att jordan alrid vandrar åt en sida
Ritom att denna skog grufsten vid upprandet
och

mer än lite en obetydelig del om dagen. 3:tio förorsakar det
något trängsel eller stasse innom bränneriet 4:to Roten
ej hufvets trädverke utaf dess varma angor hvilka åfven
förorsaka olikas gäsning, uti maskekaren. 5:to äfkyles
vatnet åfver natten så att det gjör bättre tjenst den an-
dra dagen.

N.

orgong at talt skalder ej behöfver
omskallas, för hvarje mindre eller större ar
haft, för lösare eller fastare jordman,
vid åre ar, at desse komor för korkas
eller åker för langes: för korkas til en
grannes åre men för langes til en tjuges
ploening. Hvar vid marcket, at om kro
morras flyttning ej åstad kommer den
nödiga odlingen, då lösas skiften, som
åt slagen mellan landtaget och Gefle
fått därinnanför beläget, som gå
från Gefsta til Hemelstugorna, kunna
flyttas framåt, om man vil ploga grun
men dragas tilbaka, om man vil föra dju
pare. Flyttningen öfver en a par af de kro
rot där Segerna, beläga ar gom
ligen tilräckelig. Men flyttningen af gren
na för skiäs lika mån på båda sidor, så at
den ena Hemelstugan ej nedtryckt kid mera än de
andra och gefsta ej lägges längre ifrån den högra
eller vanstra, ty sker det, så blifver
plogen fred och drager sig strax förut
när plogen får sin rätta skärning, tilslås åke
skiften, så at plogen erhåller sin behörige
fasthet.

Den andra plogen är nyligen uppfunnen i
limenga socken, nämligen. at ovumbarlig för
dem som uptaga ny åker, af mål lupen man

mer än lär en obetydelig del om dagen. 3tio förorsakar det
något trängsel eller skafft innom brädhuset 4to Rotes
ej husets tredwerke ifrån dess varma angor hvilka öfver
förorsaka olikhet gasning uti maskinerne 5to afskyles
vatnet öfver natten så att det gjör bättre tjenst den an
dra dagen.

genom gräfstande. Man går tilräckel
ligt, vander väl och är dragelig för dragaren.
En vanskött gräsluppen gammal åker,
blifver svårt hulpen med denna plogen
om man om. häster upkonstrenne tilräc
keligen djupt, lämnar åkern i oppen för
fall och med qvickrot rikligen (ofvanpå) vilka
Gefsel plogen är gör för gammal väl
bruktar åker: i hårt och tilträmpad jordman
är den ej tjenlig.

Stubbåkern vander den förträffeligen
för sig vid tvärningen. Men at arja ned
gräset tjenar den ej utan ändring, ty den
vänder för noga; men om Gefsel spet=
sarna ej göras vinkantan jämt och matt=
kan göres likväl försvare då hafver
den mallen åt bägge sidor och gör godt
gagn.

Sådana ranskor som de medföljande,
äro nödige för den som har mycket at
göja de löfvara ej så lätt utlarna för
dragaren som de eftäppade.

Hvad skäran som också afgår, har
ej skipas. Men hvarför jag under arbetet
synnerligen det är man står stången. Står den an
så blifver dag, jemnas bättre jämt
återupphuggas och härdas, så är den förvar
lad. Omtalas d 24 Maii 1799.

Ehrenpfordgren

tagas.
Med vörnad framle wer
Kal adle uh Någlande Herr
Magistrens.

Mukos d 24
Julii 1799.

J. Wilh Appelgren

mer än lit en obelydelig del om dagen. 3:tio förordsakar det
nagot trångsel eller stasst innom brädhacket 4:to Rotten
ej hafets trädvirke utaf den varma angor hvilka åfven
förordsaka olikhet gasning, ulti maske baren. 5:to afskyles
vatnet åfver natten så att det gjör bättre tjenst den an-
dra dagen.

öfver Kallaö Elfvl, så funstia ödehra, Grannarna ute
uti sjöjad, och äno utan andra skog Rösnapar - och
Ordinas obekanta. Jag ingenäkstan landtbrukare
tanar strax gjöra så stand fält den nyttan, Gran,
ried sig vöcht utan nödigt att ändra, Att den vid
bakdelan fastade kolen tjenar att skyla skogen
för stormen och minder frostad, och att vakten som tjena
att vanda sandet skyttad för Granen som allan ried
Granar tramdning, att jordet strid vandrar ut ur sidan
Ellen att denna skog granskar vatt upmuntrar
och

N.

p. 1. Med följande Nota torde
i någon mån visa bruket och nytkan
af de ankommande Redskapena.

pl.

qf

L.L.

1
2

mer än lill en obetydelig del om dagen. 3tio förordsakar det
något trångsel eller slask innom bränvinshuset 4to Rotten
ej husets trädverke utaf dess varma ångor hvilka åfven
förordsaka olikaw gasning, uti maskekaren. 5to åstyckes
vatnet åfver natten så att det gjör bättre tjenst den an-
dra dagen.

unkefl. Oct. 1789

336.

39.

Ewa Memoria

hos Dr. 2ne äfverbrächts redskapen, giez, aftus Stora
fiskar. Ehuruväl Bränneriet ej ännu
digas, så har man redan vinsligt tvenne ploz, såsom dess
med ett åhan Rasp försedde, ångstöt i Ketteln, Kiesko,
Hjerna och Spalliche Borkmar. Hjälpes Bollen med
af enahanda sorten, och äro ångorna giorde nära lika
för ångorna, emellan ångstötarna och
sjelfve ångan — Kiesjorna äfven på fiskar vid lemna skal
hål, hvar lilla Vinst för ångorna, i de 2ne sista

Ewa Kongl. Majestäts Nådiga Förordning 314. 35.
Bränneriet. Nro.

Jacobstad d. 7. Dec. 1799.

Uti anledning af Kongl. Majestäts Nådiga
Skrif af d. 1 sista Februari, som tillerkändt ej förr
i början af Juni månad, åsyftar jag härmed för-
säga Tvenne Grannar vatten brukliga Förordning,
emellan Grannarne afhandlat till Stockholm och dem
förut med nu Skepparen Lindholm. Till Abo,
hvarest jag Gen anledning Goppat är nyligt komit
Kongl. Majestäts tillgående.

Uti nu af dessa fyra Grannar uti Nyskarleby
och nära Grannskapet af Österbotten nyttjade bränn-
vins, allmänt brukliga Ångstöt-Skrapan, som Pedros,
ehuru flatare ofvan, än Finska Bakra, förmodar att
utan Skrapa, och äro alla andra Skrapredskapen dyr
Dolgnas obrukbara. Uti ingen mästens landtbrukare
tanken finnas finnas gifvit en Grund satt den nyttjad, hvar
med jag ock nogan nödigt har att förfara, och den ved
bakdelen fastade klara Ljusan af Finska skrapan
som skruvas af mindre Grundad, och att vätskan som Ljusan
att vanda sandan skyttas ifrån. Grunden samma allan med
Grannarne Förmodning, att jemväl ofvanför vandas utan sida

Ofvan att denna Skrap grundsten vad nyttjandet

af

N.

P. S. Med följande Note torde
i någon mån visa bruket och nytt
af de ankommande Redskapen.

pl.

Gj

L.L.

och köpa jordan, med den synnerligen hyndig
och säker jordan, ny jord där stubbar och
stenar äkaw och jordan ny jord där stubbar och
Rötter av Rimma Gnidna Kornins, emedan Qnn
tillgått åtaw af stadna tystnad ofenaw dessa Qnidar
Jag Gar funnit dessa instrument så fullkomligt
gå åkaw, att jag ej vagar dem vid förestå
gon Försändskap anbring. Ovanna Lönd i borja
göra det nagot besvärligt.

Den andra sjuka är en nyttings
sjuk nyttings Cafe Kallad, som nyttjas i nisse
Socknen af Österbotten och Rand Grnat sagt
Gela landet sjuken hyndigt att finna en nytt
sådd Kagåker. Riktningen efter Gassens stor
lek, så att plogen jämt följer jordan, som
nyttagits en åkern, sedan bläsan emot den
och bänkad, vissa likadana sjuka instrumen
Det torde vara af lämplig storlek och
sättning, att på grändarna Kagsådet kan stå
jorden desto upprätt och sakaren Sand grun
gen godt Gra man att vända, och så mera
man kan afskada Gyra och det vanligen,
rikaren Mord. Det vinner desto vändamål

39.

Ofvo Memoria

lek de 2ne åkerbrukets redskapen, giv, efter Storg
finska Gushålls Sällskapets afsändare, hafvet försla
digat, det dessa vanligt svedjeplogar, sådana de
användas i södra Finland, egentligen i Nyland, Tavast
Gyenne och Savolaks Socknar. Gjälpen dessa är
af enkel sorten, det vill säga endast med en
sådan enkelhet, som tillåter användandet af
sådane art. Finska dessa på finska vis kal
lad, bör lilla, tillsatt för användandet i de 2ne Sa

37.

en vanlig Gafvel räkan än detta instrument
tjenligt. Sedan plogen vid förningen är afstäld
i en vanlig, Rund åkan, undersökas den tall
och förvissa sig om att bägge plogarna
stadigt, så länge användas. Gemenligen finna de
de tillstånd, tvingarna skrufvade för att
ja sida, Grundigenom åkern formerad liksom i bända
backar utan plogen som nu går upp och ned.
En skarp Kniv som väl skadar tillat mindre skarp
Kniven och god åkern tjenlig att afforma valtrad,
utan att tillstrandbringa grundare skyttar.

Sedan dessa plogar anskaffade med de
i Gela Finland allmänt bänkliga Räfkar och locka
åkra och vanliga Selfyg med rankor, sinkar tvingarna
kan åkern, som plogen ingripit, grad och standmärken
fastat en kant af midja åkern ung. Grundarna
undersöka af Skalman, Grundi Selskapsmän allan
Konsens försök, Grundigenom plogen kunnat
sig bättre efter ojämnigheterna, allenstädes Gad sagt,
i sidan sig bättre, Klara Gästna i skyn och dyad
och grundt sagt o Rand vid åkerbänkarna i Österbotten.

Till sjuksta ändamålet meddelade Note, tillsist

N.

P. S. Med följande Mata torde
i någon mån vilja brukat ock nyttan
af de ankommande Redskapena.

pl.

gf

ll.

Synad och Redskapen, som jag ej tvifvle bona samman
Synad af Konstnärer, Kosta i denna Landsdel och
Gjändvida och Blifvens ingalunda som den innehar
Grändvida af vaan undbrodra och Systerska sej den
Grannarid jag fan anhindra ock skadan jaan
Synid och Kasaste af vidjor ifrallet som jaan Kanna
in Sunda gina ungon Sammanskrivning i Protocol.

Carl Stenzelhorn

1
2

anhåll. och. vrdg

336.

39.

Syn Memoria

Hos dr. Gen Ekerbacks undersåtare, jag, uptog Mantz
Persson, Gustafs Vällfagnts ofvanbenämnde, hafver förfun
digat, och befunnit, vacklig tvärdplog, sådane
med och åtan Reif försedde, ogiltjei i Ockola, Kirko,
Hjerno och Gallicke Socknar. Hjulfvor Bille ur
och enstol sorten, och äro ochsom giort med en
sjok ecceder, ungefär ogrändtaligaren dermed
sådane och — Skenfvor ofvan, på Sensken vindelma skal
kal, bör sitta, länsk för ovanbenämnde, i de Gen
Lace på Bilden med plogen vändeden, och med i spe
cen sat för ogrändsig och förmedelst ogrändsen jord ofvo
dagtar förmer ofvanbenämnde.

Den andra, allan tvärgående Plogen, knuten
vid skänet med ungefärligen dess och Grund i de Gen
förfarenden Backarne, emot Gust vara andra
ofvanbenämnde, ändamålig, i mycket lika sätt som
mot ogrälla med förfogande verkat som
dessutom, med plog med Bill, Grundfästad den
med kättjet Hvarpa i rodjord och allan annan
slags jord, ofvan nämnde ändamål — De
Gäl, som den på ofvan, nämnde och förmälte Bille,
Hjulen, till Jämnig ofvan förklarig ofvan Hvarpa
med Jordbruk — Hos dem Bille ingalunda gjort för
sitt med dessa ändamål plog ogrän, tycker den
bäst passa sig för sin Kostad bestjord allan den
och som ungefär, nämnde det öfre ofvan Hjulen
att den ökunna blifvan för Gust rodda, att jag som
och nämnde Bille Hvarpa Skenfvor nämnde de Gen

No 5.

Billarne, bifogade, sig vid sista gästgifvaregården i
Piteå stadens, samt Skellefteå Landsförsamlings ofvanbemälde
sig anglände. Luleå d. 24. Sept. 1799.

Ehrenström.

Öfversända 2ne Skrifvelser från
undertecknad emottagit och
förbinder mig samma emot-
den utsändande fraktbrefven an-
ligt reference. ut supra.
Stockholm den 25 Julii 1799
fraktens 72 Rdr
Mickel Kinch

Öfversända 2ne skrifvelser äro ifrån
Herr Translatören Tengström i Fin-
land till förvaltaren Tengström i Stock-
holm att vidare
sändas till Kongelige Finska Kans-
lers Sällskapet och har samma skrif-
vit emottagna af Skeppsgossen Lindgren
som kommer att utdela 32 Skr i Fra

I anledning af Herr Baron,
Juncvarens, Generals Majorens
Höggunstiga Skrifvelse af d
afgår en fat Rödad Tafel-p
Latorn Nummer i Stockholm
sändas till Kongl. Finska
skapet i Åbo.

N:r 11. — En sådan spelog brukas öfver

Ödmjuzaste Memorial.

I anledning af Herr Baron, Öfverste Kammar
Juncknaren, General Majoren och Riddaren Wred
Högvänliga Skrifvelse af d:n 1 sidstledne Februari
afgår en så kallad Tarfel-plog til Herr Frans
Talorn gunnar i Hedenholm, at derifrån öfver
sändas til Kongl. Finska Hushållnings-Sä
skapet i Åbo.

N:o 11. — En sådan plog brukas öfver alt i alla Ö

bolniska Socknar norr om Lambe härbeby, kanske och något längre söder ut; åtminstone är snöjaktigheten obetydlig. Därtill nyttjas allenast en Häst, eller Oxe, hvilcken sednare dock härinlids gansca sällan bär blifvit brukad.

Vid upställandet af Armarne eller timmerstängerne (Dijat) fordras granlagenhet. Ty ställas timmerstängerne så, at de formera med plogbådet en spetsigare vinckel så går Plogen djupare utan tryckning; men gjöra de en mindre spetsig eller inemot en rätt vinckel, så fordras starkare tryckning vid plöjandet. Den tjenligaste ställning kan inhämtas genom pröfning.

Ploggrenarne (Wannaat) börjas nedertt i spetsarne inåt hvarandra, såsom exemplet wisar, på det plogspadan (Luckin) må komma i ställning at få mycket bättre vända mullen. Afståndet emellan grenarne eller spetsarne får ej wara bredare än två tågn. Tre tum at tittelrötterne med dem räkas och afskäras.

När båren skall förespännas, nyttjas ej Lotza utan hvardera Remman eller Remmen trädes på timmerstången bakom den i ändan stuckne pinnan.

Den som plöjer, håller med händerne uti båda handtagen i Plogstjerten, för at kunna styra Plogen efter behag. Hvarje gång Hästen vändes, flyttas också plogspadan på den Ploggren, som är åt oplöjda åkern, hvilket sker genom tryckning på skaftet och liten vridning, hvarföre spadan är fästad allenast på ett ställe. Härigenom vändes mullen altid åt en sida.

Plöjningen bör ske tätt, i synnerhet om våren, och derföre ej med hela utan knapt tre Plogen, på det ej orörda mellan balkar må lämnas.

Under plöjandet får ej Hästen vada uti fåran, utan sträcct i början vänjas, hvilcket lätt låter göra sig, at gå på kanten af det öplöjda tätt vid fåran. Man börjar altid plöja midt på åkerstycket och fortfar på båda sidor til dess man kommer til diket, hvarigenom stycket blir midtpå upbrojdt. Wändes Hästen förrän han kommer til åkerren, så följer ej matmyllan med plogen på ren, hvilcken derigenom orörd skulle wäxa i höjden; och det sidtta i ändan af tegen, som kan wara några alnars längd, plöjes på tvären, samt sluttas vid diket, hvarigenom ändan af tegen äfven blir doceranda. Aldrasidst köres en fåra omkring tegen, då Plogspadan vrides på den ploggren, som är åt åkerren, så at mullen vändes derifrån och renslig wäxt i bredd hindras. Är tegen så bred, at man kan köra på tvären en annan plöjningsfår, börjar man då likaledes midt på tegen och i acktager det samma, som förra gången. Härigenom får man tegen småningom blifva kuding och doceranda åt alla kanter, ty der man begynner köra, allenast man gjort ett fåra samma

ställe åt hvardera sidan, uppkommer hvargång en liten upphöjning eller rygg, som mes och mer tiltager.

Då sáden nedmylles, sánckes plogspadan nára til spetsen af Ploggrenarne, men höjes upp då plogningen skal ske djupare, för hvilcken orsak de hvánne utskärningas ára på skaftet.

När man vil höra sáran i en áker, der wintersádet är sádt, nyttjas den ándra medföljande plogspadan, hvilcken sättes midt för plogen och nedra ándan emellan Ploggrenarne och ei på endera af dem. Dennegför, at muldon kastas upp på hvardera sidan om plogen, hvarigenom sáran eller diken upgräfves, hvilcka i tung och valsjuk jord brukas en til och med half alns nára hvarandra och paralleka, men då ákern är torr och högländt på flere alnars afstånd. — Sedan tegen således är sáradt, kores en gång omkring den samme, och sidstá öppnas hvar sáre, der mullen nedfallit genom hvarvorning.

Denne slags plog anser jag bora företráde framför dem jag känner. Ty härmed kan plöjas fram och tilbaka och således áter gár ei tiden ledig, hvilcket sker med dem i Westerbotn brukeliga. Denne kan ocksá nyttjas i all slags jord, den má vara huru ojámn och stenbunden som helst, hvilcket ei gáller om flera andra. Och är den rátt inrättad, kan den ock lätt handteras af en person eller tjenton árig gosse, allenast han är van dervid. Jag skall ocksá tro, at den öfvertráffar den, som brukas i södra Finland, deruti, at denne vánder mullen hel och hállen, då deremot den sednare blot upröres jorden.

Sijrajoki den 14 September 1799.

Sam Solmz

---

aukt. 29 Jan. 1800

383. Stockholm d. 16 Jan. 1800 63.

Högwördes Herr Kammar Råd,

Jemwäl får jag wördsamt anmäla, att Herr Kammar Rátet adjungerade ofwerjuntan min Cantingent till Hushållningssällskapets fond för sitt förfluttna árat.

Remitt: Stockholm d. 10 Jan. 1800. Bijg. till Hushållsk. S:t 1 Mat.
Förädm. i Hushållsk. d. 15 Apr. att senare till Ekonom. Afd.

386. 47

Om Åkerbrukets Redskapen uti
Loimijoki Socken.

Innehåll.

S. 1. Om den i Loimijoki allmänt och mäst brukeliga trádes stocken eller plogen, til des upfinning, byggnad, bruk och nödiga förbättring.
S. 2. Om Vält-plogen.
S. 3. Om Mull-plogen.
S. 4. Om Anspann eller Körredskapen vid plogar.
S. 5. Om den i 1. S. omhandlade plogens tjenlighet och märkeliga förträde framför andra i flere orter brukeliga plogar, i alla de åkrar som bestå af hårdlera, såsom Loimijoki och Hvittis åkrarne.
S. 6. Om Gaffel- eller två greniga plogen.
S. 7. Om Välterstocken, Sladden och Harfven.

Ga 1.

ställe åt hvardera sidan, uprammer hvargång en liten upphöjning eller rygg, som mes och mer tiltager.

Då sáden nedmyllas, sáncres plogspadan nára tillspetsen af Ploggrenarne, men höjes upp då plógningen skal ske djupare, för hvilcken orsak de tvánne ullskärningas áro på skaftet.

När man vil hóra sáran i en áker, der vintersádet är sádt, nyttjas den endera med följande plogspadan, hvilcken sättes midt för plogen och nedra ändan emellan Ploggrenarne och ej på endera af dem. Dennegför, at mullen kommer ur på hvardera sidan om plogen hvar igenom [illegible] och va[illegible] nára [illegible] och hóg[illegible] är sán[illegible] öppnas [illegible] Den[illegible] dem ja[illegible] och sa[illegible] Hvefle[illegible] jord, [illegible] hvilcken rätta [illegible] semt [illegible] skall [illegible] kas [illegible] bel de[illegible] jorde[illegible] Sija[illegible]

Anmodad genom Kongl. finska hushållnings Sällskapets skrifvelse af dew 1. sistledne februari, at för Sällskapets räkning låta förfärdiga och wid tillfället insända ett exemplar eller flyeke af hvarje i min rättelse ort brukelig Plog, tillika med det därwid för et a tvá drágter vanliga anspann, och at tillika lämna mine reflexioner öfwer samma redskaps mer eller mindre brukbarhet, jemte upgift af de socknar i trakten näst omkring, där dylika redskap kunna vara kánda och brukeliga; har jag låtit förfärdiga en öfwer alt härstädes brukelig Plog i sin rätta storlek med anspann för trenne hästar, samt i miniatur, en Váltplog med körredskap för en hást, och en Mullplog med körredskap för ett par Oxar, hvilka nu tillika med de af mig åstundade följande upgifter och anmärkningar till Sällskapet öfwerlámnes.

aukt. 29 Jan. 1800

383. Stockholm d. 16. Jan. 1800 63.

Högwördiga Herr Kammar Råd,

Jemwäl får jag den ähra uti lika måtto Herr Kammar Rátet underdánigst anmäla och öfwersända mitt Cantzigenta Tal wid Kongl. Gust. Sällskapets Sond för sitt femtionde år.

49.

§. 1.

Den i sin rätta storlek förfärdigade och härstädes allmänt till åkerens trädning brukeliga Plogen, synes i Finland wara dem och Hvittis Socken allena ifrån áldre tider tillhörig, såsom den áfwen ännu hos dem bäst inrättas. Folkets flyttningar, genom hwilka giften dess närmast omkring liggande socknar emellan, har i sednare tider gjort detta redskap áfwen nástan allmänt hos Tyrvis, Loytis och Kurnä boerne. Om denna Plog i áldre tider warit kánd á någon ort, antingen innom eller útom Svenska provincier (hwilket mig är obekant), så torde man ei misstaga sig, om införaw det af des bruk i Loimijoki och Hvittis, tillskrifves någon af Grefwarne Wittenberg, hwilka för Reductionen ägt Loimijoki Socken såsom frälse, eller och någon af de flere Herremán, hwilka i Hvittis ägt fastigheter. I annat fall tillhörer upfinningen däraf, någon Loimijoki eller Hvittis bo, hwilka framför andra i alla

ställe åt hvardera sidan, uppkommer hvargång en liten
upphöjning eller rygg, som mer och mer tiltager.
Då åsen nedmyllas, sänckes plogspadan nära til
spetsen af Ploggrenarne, men höjes upp då fögnin-
gen skal ske djupare, för hvilcken orsak de hvärre
utskärningas ära på skaftet.
När man vil höra säran i en åker, der wintersädet
är sådt, nyttjas den ändra medföljande plogspadar,
hwilcken sättes midt för plogen och nedra ändan emellan
Ploggrenarne och ej på endera af dem. Denne gör, at
mullen
i genom
och va
nära
och hög
i ära san
i öpnas
Den
dem pa
och sa
Wäste
jord,
tvicho
rätta
sent
skall
has
bet de
jorde
Sja

der befliter sig om åkerbruk, och med om-
sorg sköta sin åker, samt sig därmed, då däremot
de andre söknarne närmast städerne och
up i landet (hvilka tillika idka fiskande,
kolande, saluhygge, fredjande och dylikt)
altid mera vårdslöst sköta sin åker. Uti den
ritning på denna Plog, som finnes uti min
Beskrifning öfver Hrittis socken, utgifven i
Åbo år 1759, äro des särskilta delar i det
nogaste afbragte, men som en Bonde och
dreng, hwilka det tillkommer, at till sitt nyt-
jande sjelfve förfärdiga detta åkerbruks
redskap, ej kunna efter ritning, rätt sam-
manfatta och i sitt skick ställa hvarje del
däraf; så har jag warit angelägen därom,
at prof-Plogen i alla afseenden kan tjena til
efterseende för dem, som wil förfärdiga sig en til
åkerens trädning i Loimejoki brukelig Plog;
likwäl kan däruti göras den förbättring, hvar
om jag framdeles skall nämna.
Mull-stafwen på denna Plog, til des
skapnad, längd och ställning, utgör sär-
wudtakeligen des godhet eller odugelighet.
Om detta ej noga i agttages duger ei redska-

pet at nyttjas. I anseende härtill är nö-
digt, at mullstafwen göres hwarken för
mycket eller för litet wind [snedad]; at den
göres hwarken för kort eller lång; och at den
får sitt säte hwarken för högt eller för legt
uti Plogstaken: misstag i dessa omständighe-
ter förorsakar, at jorden ej wändes upp
och ner, at torfwen ej blir sammanhängan-
de och jämn, utan mullen skockar sig för
plogen och gör plägningen för arbetaren
besvärlig. Att uppgifwa några regler här-
innan blir swårt; men de kunna bäst
fattas af Prof-plogen, där dessa omständig-
heter äro i akttagne.
Torfwens tjocklek eller hurn djupt man
åsändar plöja jorden, kan med denna Plog
lätt determineras genom wiggarne i Plog-
staken; ty så snart man försökt hurn högt
dragarena upbära plogskaftet ställer man
wiggarne därefter. Om plogen går lägt
ökes wiggarne bfraw om Plogskaftet, och
twärt om, om den går djupt ökes kila
nedan om skaft ändan. Det förstår sig,
at då Plogen en gång fått sin rätta ställ-

auct. 29 Jan. 1800

383. Franken d. 16. Jan. 1800 63.

Upwisades Gyan Hammars Plog,

Hwarmedelst får jag den ära wid uthet
Gyan Hammars Plog underdånigst öfwer-
lemna min Cautionsgenth Leid Handl Gust
Johan Wallgrens Fond för uthet förfluten
årets.

Stockholm d. 16. Jan. 1800

Högwälb. Herr Kammar Råd,

Förmedelst för gifwen wnderdånig skrifwelse
Herr Kammar Rådet Wälb. anmälte och öfwer-
sände min Contingents Tjenst Rauk Gjut-
ferket Wällspr. Fond för sitt förslutne
årstid.

ning behåller haw dew samma, så länge sam-
ma eller lika dragar nyttjas.

Af med ew smal och utnött Plogbit wilja
skära ew bred fors, går ej an, utan är tre fje-
dedelar [¾] af Plogbilens bredd, rätta bredden
til forsew, och altid ew regel för dew som plo-
jer, om bottw af åkerew skall skäras jämn,
och om forsew skall blifwa wäl wänd.
Härwid får jag åfwew erinra, at rätt jäm-
net eller mull-mifwew uti Plogew bör wid
hwarje wändning å ändan af åkerstycket
flyttas med sin nedre ända i de på Plogbilen
til dew ändan gjorde smenne öpningar.

Jag nämnde ofwanföre, at Brofplogew
kan i alla delar tjena til efterrättelse för de
som will förfärdiga sig ew härstädes brukli-
gades plog; men at däri likwäl kan göras
någon ändring. Denna ändring och förbätt-
ring består däruti, at twär-trädet, som står emel-
lan Plogfoten, och trädes genom skaftet til an-
dra ändan af handtaget, kan stå dess bred-
ell 5. tum bakåt, då Plogfoten i samma mån
förkortas och plog bilen därigenom flyttas
närmare detta twär trädet eller brädet. Denna
ändring (som af några härstädes är i akttag-

gör ej något til dess wäsenteligaste egenskap, men
gör detta redskap mera skaplight, wigare at röra
wid wändningar och lättare för karlen som
plöjer. Denna proportion är närmare i
akttagew på Modellerne til Wält- och Mull-
plogew.

§. 2.

De i Miniatur affände Plogar, nyttjas
äfwen härstädes; men äro mindre allmänna
än i andra orter. Wältplogew nyttjas af
ganska få, och allenast då, när ny åker skall
upptagas, men de flesta nyttja äfwen därtill
den wanliga trädes plogen, som är lika tjen-
lig om icke tjenligare äfwen wid nyåkers
upptagning. Däremot är wältplogew i de
härom kring liggande Socknar af Björne-
borgs Län så allmän, at den nyttjas så wäl
wid nyåker, som och wid åkerens trädg-
ning både höst och wår tiderne. Med detta
redskap kan wäl trädningen ske efter ön-
skan wäl, då denna plogen är wäl gjord
och ställd; men utom det at denne altid
fordrar annan karl och dragter, som

383. Stanklar d. 16. Jan. 1800

Högwälb. Herr Landtmarskalk,

Jämwäl får jag härmed anmäla, att Lif-Herr Landtmarskalken Wälb. adjungerade ofwanstående mitt Cautionement till Landt-Hushållnings-Sällskapets Fond för trettio Specietaler årligt.

för hwarje häst, ehuru det är enkelt och lätt för hwarje tjenligt at få rätta ställningen på plogen wid plögningen, så är det ingalunda för Hästarne det naturligaste och lättaste; ty de måste bära på nacken hela tyngden däraf; det ligger på framfötterne wid alla wändningar, och klämmer buken under dragandet. Detta anspann tyckes därföre fordra rättelse, hwilket ej borde blifwa svårt, om någon i anledning af anspann för en Häst wille åtaga sig försöket därmed; men af Loimijoki och Hattila boer kan sådant knapt wentas, ty dessa, de ifrån urminnes tider nyttjat oxar wid åkerbruket. Blott i brist af oxar kan en och annan torpare och flike, som äga mindre jordbruk, nyttja Hästar. Man anser härstädes oxarne för mest tjenlige wid åkerbruket: De kunna snarast åtgås at gå i den nästförut körda fåran: de gå närmast dikkanterne och behöfwa sällan rättas med sommarne, hwarmed de wanligen styras, så at åkermannen med minsta besvär kan sköta sin plog och få åkren både wäl och jämnbrukad. Desse dragare äro ej heller at förkasta af den

kör först med riftjärnet ell. Muldkrufwen, som är en onödig dagswärks spillan emedan den härstädes brukeliga, utom wid nyplog, alltför fordrar annan rift, än den som är på sjelfwa plogen; så är och den mera tung både för kon och dragaren.

§. 13.

Mull-plogen nyttjas härstädes allenast då, när åkren andra och tredje gången plöjes eller och då den först snedas och sedan kores i fåror, samt då säden nedplöjes; men i flere sorter nar, nyttjas den äfwen wid höst och wår trädesförrättande. Mullfåran på denne fordras hwarken wänd eller med så långa grenar som på den brukeliga trädes plogen, hälst sedan wid förnämnde plögningar ej åstundas annat, än at jorden omröres, därtill den, i sådant skick som profwet utwisar, tyckes wara nog tjenlig.

§. 14.

För hwarje plog har jag låtit göra särskilt anspann, för at wisa huruwida de härstädes och häromkring brukas: meningen är ej den, at de så nyttjas, förutan kan hwarje anspann nyttjas för hwilken plog som hälst, allt däreftersom hwar och en har dragare at tillgå. Anspann för Oxar och en Häst äro de simplaste men och tillika de lättaste; men anspann

ställe åt hvardera sidan, uppkommer hvargång en liten upphöjning eller rygg, som mes och mer tiltager.

Då såden nedmyllas, sänckes plogspadan nära tel spetsen af Ploggrenarne, men höjes upp då plogningen skal ske djupare, för hvilcken orsak de hvänne utskärningar äro på stafflet.

När man vil höra såran i en åker, der vintersädet är sådt, nyttjas den endera medföljande plogspadan, hvilcken sättes midt för plogen och nedraändan emellan Ploggrenarne och ej på endera af dem. Dennegjör, at mullen kastas ut åt hvardera sidan om skaran hvar

igenom

och va

nära

och bog

är sar

öpnas

Den

dem ja

och ja

Wesse

jord,

hvilka

rätta

semt

skal

kas

bet al

jorde

Sija

förden, at de gå långsamt; ty maw ser at oxar af vanlig styrka gå så fort för plogen som Hästew, och hinner ej karlew fortare följa sin plog: de hårda ut hela dagarne utan hvila, och fordra ej oftare ei heller längre rast betas, än karlew håller sine måltider.

§. 5.

Då åkerjordew i Loimijoki och Hattila til det mästa består af hård lera och desse socknar tillika hafva vidlyftiga åkrar; så är den vanliga trädes plogen för dem ganska tjenlig och kunde med skäl antagas i alla de orter där sådan åkerjord finnes. I sådan jord bör åker-bottw vara ganska jämn efter plogen; ty i annat fall stadnar regn vattnet qvar på de ojämna ställen och förorsakar fyra: åfrenledes tillpackar höst regnet och det vanliga betandet på åkrarne, denna jordarten så hård, at rinderew ei förmår mörda och göra tjenlig at framdrifva växterne, hvarföre dew vid trädandet eller första plägningen bör vändas upp och ner til beredning för luften: 2:dre Denne jordmån bör och åkertegarne som för andre jordmåner vara ryggade eller gjorde kullrige; ty då dew i våta år inträffar vatten behåller dew det längst uti sig, och förhin-

dras bruket, om ei tegarne och åkerstyckew äro åt dijken hällande: Och at vinna desse förmoner, därtil är vår vanliga trädes plog tjenligast af alle de därtil nyttjade redskaper, som jag känner. Jag vill väl icke neka, at Vältplogen kan äfven vara tjenlig at winna ändamålet och få åkerew i ofvannämnde bruk; men däremot anmärker jag, at förvida dew alltid fordrar. ett annat öke dagswärke med riftjärnet, går och arbetet dubbelt längsammare, som är ew betydelig omständighet. i de orter som äga lerjords åkrar och trädningen til höst sädes förrättas om vårew. Denna jordmån härdnar då ganska hastigt och dew tjenligaste tiden til plägning blir ofta nog kort: med för tidig plägning, då vinter vätan än är qvar i jordew, blir åkerew förskämd ei allenast til första utan och påföljande åren, och fedan dew blott i få dagar ägt den tjenligaste egenskap, härdnar dew, så at arbe-

ställe åt hvardera sidan, uppkommer hvargång en liten upphöjning eller rygg, som mer och mer tiltager.

Då såden nedmyllas, sänckes plogspadan nära tel" spetsen af Ploggrenarne, men höjes upp då plogningen skal ske djupare, för hvilcken orsak de tvänne utskärningar äro på skaftet.

När man vil höra såran i en åker, der vintersädet är sådt, nyttjas den ändra medföljande plogspadan, hvilcken sättes midt för plogen och nedra ändan emellan Ploggrenarne och ej på endera af dem. Dennegjör, at. mullen [illegible] hvarken sidan om wreden hvar- i genom och va nära och hög är sår öppnas

De dem j och ja Wefte jord, hvilc rätta som skul kas hel d göra Sy

[illegible] 1800

383. Stockholm d. 16. Jan. 1800 63.

Högwälb. Herr Hammar Herr,

Jämwäl får jag den ähra uti Herr Hammar Herrns nådiga remiss öfwersända hwad min Cantzligrets Herr Hofrätts Assessor Hr Hällstrand till Hofrätten afgifwit.

59.

tet antingen måste lämnas såsom omöjligt, eller ock om det med drägterres fördärf skall förskaffas, upfliga flera jordstycken hwilka göra bottw å åkerew ojämn, öka arbetet, då de skola fingöras med sladdning, Välter- stock nyttjande och som klubbor, och det som är wärst, fås åkerew oftast, oaktadt så mycket arbete, ändock ei till så godt bruk, som då, när trädningen sker i de för tjenligaste dagarne. Då nu härtil kommer, at denna och Hwittis Socken hafwa widlyftigt åkerbruk, så at ½ och ofta mindre mantals hemman hafwa ifrån 10. til 14 Tunnors årligt utsäde som brukas af 2, högst 3. Karlar och drägter, hwilka således böra noga nyttja den bästa trädning tiden, utan at därunder göra onödige dagswärken, hwilken tid ifrån ofta infaller då wårsädet skall förrättas; så är lätt at finna, hwad förelträde Loimijoki trädes plogen äger för dem, i flesta orter- brukeliga Vält plogen til åkerens trädning och huru omöjeligt det wore för Loimijoki och Hwittis boerne at bruka wäl deras widlyftige åkrar, om de skulle nyttja Vält plogen med sit förskilta Redskap, til åkerens trädning. Men bruket af deras wanliga trädes plog tillskyndar dem följande fördelar: 1mo At bottw på åkerew med den kan fås jämn. 2do at mullen wändes up och nertil beredning för luften at blifwa tjenlig för sädes rötter: 3tio at åkerlegarne därmed fås ryggade eller Kulriga, alleneft plögningen börjas mitt på tegen och förrättes åt hwarderas sidan, hwilket är nödwändigt i lerjord, som förmäld är, och 4to at därmed winnes dubbelt på dagswärken emot de orter som nyttja Vält plogen, därmed förskild Redskap fordras. Man kan således, så wäl härtil, som ock i anseende til andra omständigheter, anse åkerbruket i Loimijoki och Hwittis Socknar systematiskt, hwareft bönderne mera med förnuftig omtanka än efter förfädes sed och wana arbe-

aakt/ 29 Jan. 1800

383. Stenkyrka d. 16. Jan. 1800

Högwälb. Herr Landshöfding,

Förmedelst får jag vördsamt anhålla, att Herr Landshöfding täcktes anbefalla Kongl. Befallningshafvande om Landtingens tillåtande, att ifrån mitt Contingents tillkommande Kongl. Befallningshafvande Fond för nästa Fondsterminum måtte [illegible]

§. 6.

Gaffel plogen elle. den tvågreniga nyttjas i nästgränsande Socknar af Carolshus Län och den äfre orten igenom. Denne tyckes i flere afseenden vara tjenlig för den, ty de hafwa mera stenbundne åkrar, hwilka til större delen består af lund och grus blandad jord. Med den kan torfwen lättare räfwas lös omkring stenarne, än med någon annan plog. I jordarter, som innehålla det ei heller så noga an därpå, om botten af åkren blir jämn eller ej, ty jedan vattnet i jorden ej stadnar upp och förorsakar fyra, såsom på våra hårda leråkrar sker: den behöfwer ej vändas så noga upp och ner emedan lufften nogsamt tränger sig genom jordj ej heller fordra de någon kullring, ty vattnet stadnar ej på den så, at brukat därigenom kunde förbättras. Denna plogs tjenlighet på Lärnäsiska åkrar är härstädes allmänt känd.

§. 7.

Åt sönderkrossa mullklimparne, nyttjas här allmänt Haddem. Ett åkerbrukes redskap til detta behof mycket tjenligare än harfwen som i de orter där Haddem är okänd, därtill nyttjas. Wältar stocken tjenar äfwen härstädes til ett sådant ändamål; men den är mindre allmän och kan alla år ombäras, blott första plöjningen blir förrättad innom därtil tjenlig tid. Harfwen nyttjas endast, at inmylla säden därest sådant ej sker med mullplogen. Til dessa redskap har jag ej lärt förfärdiga något prof stycke, så vida de til det måtta torde vara kända, ehuru små skiljaktigheter som å en och annan ort kunna i deras byggnad och inrättning finnas, ej göra något til hufvudsaken, och jag ej heller blifvit därom anmodad.

Sådane äro nu mine reflectioner öfwer åkerbrukets redskapen härstädes. Jag har ej velat vara omständelig, utan allenast vidrört en och annan omständighet och den,

ställe åt hvardera sidan, uppkommer hvarjämte en liten upphöjning eller rygg, som mer och mer tiltager.

Då säden nedmyllas, sänckes plogspadan nära intill spetsen af Ploggrenarne, men höjes upp då plöjningen skal ske djupare, för hvilcken orsak de tvänne utskärningar äro på stafflet.

När man vil höra säran i en åker, der vinterstädet är sådt, nyttjas den ändra medföljande plogspadan, hwilcken sättes midt för plogen och nedra ändan emellan Ploggrenarne och ej på endera af dem. Denne gör, at. mullen [illegible] sidan om wreaen, hvar igenom [illegible] och va[illegible] nära [illegible] och bog[illegible] i or sär[illegible] öppnas [illegible] Den[illegible] dem p[illegible] och sä[illegible] Wefte[illegible] jord, [illegible] bredd[illegible] rätta[illegible] Jem[illegible] sker [illegible] kas [illegible] bel[illegible] göra[illegible] Sy[illegible]

to på sin åkers

383. Stockholm d. 16. Jan. 1800

Högwälborne Herre Landshöfding!

Jämwäl får jag wara wänlig anmäla, att Herr Landshöfding Wästerdahl anmäldt sig wara förhindrad infinna sig wid Landshöfdingens Tjenstgöring i Februari, som i Landshöfdingens Befallningars Förordning af den 17 Februari 1797 är stadgadt.

Jämwäl får jag anmäla, att Herr Landshöfding Wästerdahl anmäldt sig wara förhindrad infinna sig wid Landshöfdingens Tjenstgöring i Februari, som i Landshöfdingens Befallningars Förordning af den 17 Februari 1797 är stadgadt.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 1.

Fig. 6.

Fig. 5.

Jan. 1800

Tobias Blomstrom

ställe åt hvardera sidan, uppkommer hvargång en liten upphöjning eller rygg, som mer och mer tiltager.

Då sáden nedmyllas, sánckes plogspadan nära tillspetsen af Ploggrenarne, men höjes upp då plöjningen skal ske djupare, för hvilcken orsak de hvárre utskärningas áro på skaftet.

Når man vil höra saran i en åker, der vintersádet är sádt, nyttjas den ändra medföljande plogspadan, hvilcken sättes midt för plogen och nedra ändan emellan Ploggrenarne och ei på endera af dem. Denne gör, at mullen kastas ut åt hvardera sidan om plogen hvar-

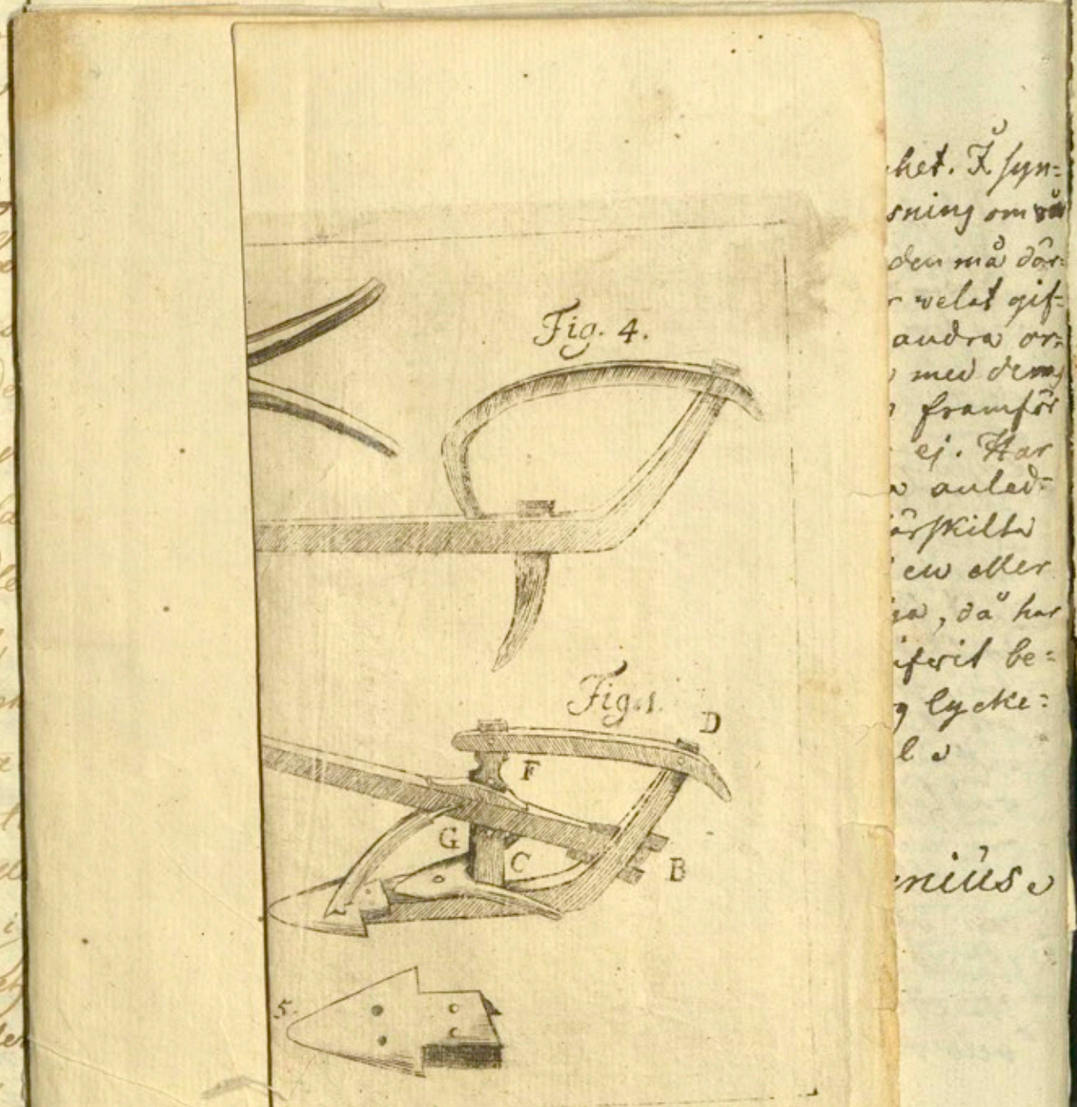

ket. I synnerhet om vå-
sning om vå-
den må dör-
r veket gif-
andra or-
med dem
framför
ej. Har
anled-
örskilde
ew eller
ew, då har
iforit be-
g lycke-
l.

nius.

antecknad 29 Jan. 1800

383. Stockholm d. 16 Jan. 1800 63.

Högwälborne Herr Landshöfding,

Innanstående får jag vördsamt anhålla att Eder Nåde täcktes anbefalla Landtmätaren Wahrt att anskaffa och öfversända mig Cantzlersens till Hans Excellence Öfverste Wällingska Fond för dess förslutna årsräkning.

Hvarom Wördsamt anhållande, jag i början af nästa februari, som i denna anledning anländer, Eder Nåde och Högwälborne Wällingska ämnar förvänta. Dädan i mars går jag till Upsala och Calmarbygden af hvilka skall inspekteras, hvilka gifvelser Datum för Hjorts, som Karolinska Academien ämnar anställa i alla omkringliggande Städer, så vida jag anser mig skall nödsakad

Jag lämnar på ofvan beskrifne sätt för färdiga en karta, som här jämte i ödmjukhet inlämnas.

Åbo d. 14 Januari 1800

Johan Blomstrom

390. Kongl. Majts Nådiga Bref af d. 1 Mart. Författn. angående Tjära d. 15 Apr.

Ifrån Kongl. Majts Hushållnings Sällskapet
uti Åbo har jag mig anbefalt att på dess upgift och
förfrågning uti sko-arbeten, hvilken
jag i flera år förut sökt, och funnit
vara mycket nyttig,
Denna förfrågning består uti en sådan,
hvilken utom den vanliga, som
lägges under sålan, syss i genom
öfran kant af sålan och sidorna
öfran lädret och bind sålan med
rund eller med spilt kantig syl;
Hvarigenom är hålles den förmon,
at kottnen alltid sitter fast,
än ifrån det den under sömen blir
af nött, och som både vatn
och sand häri genom hindras
at tränga sig i mellan sålen
och lädret, i så måtte nöd
vändigt ett sådant sko plagg
blifwa både tätare och var-
aktigare än de som hittils
vanligt brukeliga, i til öfver-
ligare upplysning härom, har
jag låtit, på ofvan beskrifne
sätt förfärdiga en sko, som
här jämte i ödmiukhet in-
lämnas.

Åbo d. 14 Jan. 1800

Johan Blomstrom

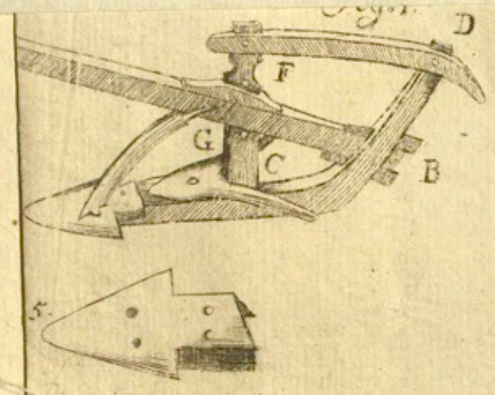

Odmiürk. Memorial

Såsom Wattu paſs, Lod och Vinxelmått, oj alena vid alla Slags byggnader, uũan och viid afvägningar til dikesfarter, ſtröm rännningar, dikens anläggning, och många andra i hũshållingen, förekommande giöromåhl, äro aldeles omegiängelige; Såhar jag i välmening upfunnit, och härmed för Kongl. hũshållings Sällskapet velat upgifva några sådana enkla Instrũmenter, hvilkena til almogens och andra hũshållares tiensk, förehũna giöras bekanta, om de vinna Kongl. Sällskapets bifall; dock an märkes härvid, at de Modeller som jag nũ får den äran upgifva, äro i hast förfärdigade; men kũnna när så påfordras, med större granlagenhet utgiöras.

N:o 1. Är ett Instrũment eller Vattupaſs, som fylles med vatn, jämt efter öfra kanterna af dei ändarne borradahålen, och jämnes så, at vatnet står stillad. Därefter stickes de wedhängande nålarna, uti de små märlorna, hvarefter seder mera sixlas til ett efter behof fleyfvad, hvitt träd eller märke, å en, på behörigt afstånd, upresta stång. Då försens eller mätrons lũtning blifver gifven.

N:o 2. Ett Vattupaſs som kan nyttjas til afvägning, til Lod och til Vinxelhane. När det är lũngt; så hålles Instrũmentet i handen; då sidorna utgiöra Lod rätta Linier, samt rätta Vinxlar emot

emot lägge ände lineerna, äfven som hvar och en af dessa ände lineer, måste vara i vatt-
ũpass, när Sodtenen juste hänger rätt, emot sitt, mot Spetsen ut sätta märke.
I blås väder åter, ställes detta redskap på marken, eller någon upphögd plåtring, jämnes til dess lodet hänger rätt, och nyttjas sedan efter omständigheterne, til före nämnde behof. Häraf kan-
nan äfven besiena sig vid flere före-
kommande tillfällen, Så som då äkrar och diken, byggnings tomter och hus med mera, skulle utlaggas i rätta vinklar och efter parallella lineer, om instrumentet ned läggas på plåtan uti något hörn, där rätta vinkeln skul-
le blifva, och hvilken då genom hvär- och längde lineen utmärkes.

N:o 3 Ett vattũpass som och kan nyttjas til af-
vägning Maschind Den tyngre sidan af den rörliga tråd plåten faller altid åt
den ändan af foten som står lägst; men om den samma genom under fyllning småningom höjes. Til dess plåten
i alla directioner, och kan sedermera (här skall stå, så är vattenpasset riktigt)
sinkas efter Ramens öfra tråd, om någon afvägning skal ske. Sidorne
gjöra då lodrätta lineer, äfven som rätta vinklar; men i blåst-
väder kan man jemte besiena sig häraf ut-
på marken.

N:o 4 Är och vattũ pass och vinkel, som ställes på flatan och fäller altid sin visare åt den lägre sidan, hvar före den med
kilar ũnder fylles til dess visaren, hvũ den flyttas, står stilla, vid alla punkter på Circkeln.

N:o 5 En treangel, som kan nyttjas til af-
vägningar i lũngt väder. Han hålles i handen eller hänges på en käpp med sin märla, hvar på sinkas, efter de bägge i upstående ändarna af treangelens sidor, för at undröna lutnin-
gens höjd. Då man vänder Machinen upp och ner, så nyttjas den såsom ett annat vanligt vattũ pass med lod.

N:o 6. Är jämväl ett afvägnings instrumẽnt, som af alla är säkrast, om det göres
½ al. långt, och 9 tum bred, med en 7-
tums hög mässings balance af 1 tt vigt,
då den fina och lätt rörda visaren, ganom sin afvikelse från den emot spetsen, utmärkta
pricken, visar felet i instrumentets 10. (ställning)
gångor större än det värkeligen är.
Balanceanälarne här på böra gjöras vas-
sa i under kanten hvarigenom gnid-
ning före kommas och lättare rörelse
är hållen. Af vägningar värkställas och,
om man anbringen uti et, några alnar
långt tråd hügger en fåra, som med vatn
fylles, eller och står vatn i ett tråg eller
annat kärl, och sedermera sinkas
efter vatta ytan, hvar under et bräde kan
hållas emot vädret, om det blåser -

Ödmjukaste Memorial.

403. 71.

En Mull-Ressa, nyttjad i stället för den vanliga Mull-plogen, at föra mullen ifrån åker-renen på tegen.

Förmån af denna är, at den qvarlemnar den finaste mullen vid renen, och den grofre sjuridet jemnare på tegen. Mull-plogen medtager all mullen allom ifrån renen och bemnar den i högar på tegen. Är dessutom dyrare och ovigare at handtera.

Svartå d. 4. Febr. 1800. Mårten Bäcker.

Publicerad i Österbotten 1799.

Nº 7. Åren Lod-stång, som i alla fall är bättre än et Snöre. Så vida den kan brukas i starkaste storm och kommer tåttare in till väggen än linan som loddet hålles längre ifrå. Hvarför utan jäm väl den för mon här med vinnes, att man ginast kan rissa raka lineer efter de lod räta sidorna. Af alla förenämnde afvägnings Instrumenterna äro Nr 1. och 6. i sin natur de på lättigaste, och bem det ej anses så som en förmåtenhet utaf mig, så ville jag på så dem vara bättre än de förut brukliga ganska dyrbara Instrumenterna, af Mässing med glas och Spiritus vinå; Hvarutijag dock torde kunna bevisa ett eller annat fel i dag har för den skull afven tänkt på någon förändring där vid, så skulle gjöra dem mindre dyr köpta och mera accurata; men jag vågar icke, på egen bevåg, fram komma med denna uppfinning utan hör här vid mina arbeten, de afvägar som jag funnit vara både vigast och enfaldigast och skal förfrigt vara glad, om uppgifter na däraf, kunna tjena några till hjelp i synnerhet af allmogen till någon nytta.

Åbo d. 11 Jan 1800 P. Blomstrom

Nº 3

Andersh. 29. Febr. Nyhäfte remitt. til Justitiek.
411.

Ödmjukaste Memorial.

Som Kongl. Maj:ts Gjutgjällerimästare Olof Kuylenstjerna
förmärkt och Kriminalen uti den 1. Febr. förledit år 1799.
behagadt förordna, att vid Falu Koppar-Verk, uti Lotta Fors
socken, en plats, med vatt tillhörigt, uti sådant skick,
som den för ortens bruk och vid Lummes förbud
rimligt kan befinnas, samt nu sådan plats upptagen,
för den jag undertecknad min skyldighet ansedt, enligt
Kongl. Maj:ts Gjutgjällerimästare Olof Kuylenstjerna
förmälde plats förrättat, så anhåller jag, att
samma plats må ortens nuvarande behov, och
må ortens nyttighet intet skada förorsaka, att
den nu till Kongl. Maj:ts Gjutgjällerimästare
Olof Kuylenstjerna i ödmjukhet upplåtes.

Åbo d. 11 Juni 1800

F. B. Blomstedt

N:o 3.

N:o 7. Åren Lodstång, som i alla fall är
bättre än et Snöre. Så vida den kan brukas p

I ödmjukhet anhåller jag, att min ansökning angående Gjutgjällerimästare
Olof Kuylenstjerna måtte vara med bifall besvarad.
Åbo d. 11 Juni 1800 F. B. Blomstedt

Hvad Kommunen beträffar, som mig dylik
plats upptager, så bevakar den, så mycket mig
är bekant, ifrån Virkkala Prästgemmande
inåt Kevois och Längelmäki Kommun samt åt
Tavastehus; men Hvad öfrige öfver Kommunen
ifrån Jämsä inåt Savolax vidgår, så upptager
den väsendtligen ock den, med den skillnad, att de
yttersta Socknarna sinsemellan äga större
Kortfarter förenade. Utom Hvad de plågan
allra så kallade aura och wälti beträffar,
som ifrån Tyrvis inåt Åbo med Nyland (upptager)
de enskildte sin Port och Gård samt upptäcka
sin ödsbruksbrist, i anseende därtill att jemväl
väs platts och åtnjuta förmåner, som i dess bruksbrist,
enskildte upptäcka åkerbrukstillgångar i förening
plågorna, som Hyllorna förmedla gårdsrum; men de
böra ock Hyllorna, så kallade svingarne i Socknen,
som svåra plågorna.

Förutom den Ehr jag ödmjukast upptäckt i afseende,
har förfallning på de beskaffenheter som vid
afdömmen blifvit funderade i förlidit år.
Vidhoppas i ödmjukhet att jag fullgjordt Kongl.
Kejserliga Hushållningens Sällskapets uppdrag,
så mycket mig möjligt varit.

Längelmäki den 12. Febr.
1800.

Joh. Ulfvan
Kapt: Länge

412. Upläst. Kgl. f. H. Sällskapet d:n 1 Martii 1800. 75.
Intet till afskrifvet för Abraham nr 2

Empfehlungs Memorial

Enligt Kongl. Finska Hushållnings-Sällskapets
skrifvelse, hvarigenom jag blifvit anmodad,
att till Kongl. Sällskapet insända de här
å orten brukliga åkerbruks redskap, skyndar
jag mig nu, då anledning tillfalle uppstå,

N:r 2

at insända dem. Uti Kongl. Sällskapets
har äfven infordrat mit yttrande angående
dessé åkerbruks redskaps värde och brukbar
het: det lärer icke kunna vara fördelaktigt,
utvisar sammansättningen; ty ingen jämn
botten å åkern kan erhållas, icke eller rot
falkar undvikas, hvaraf händer at åkern
vid de andra brukens blifver upfyld med gräs
torf, som ej lättligen sedermera kun
na utrotas. Den förre afsikten: jämnare dragt med
knif åt vål något bättre, så vidt den mera vänder
botten jorden i dagen; men dock obegripeligen tung
för en dragare, (och flera brukas ej i landet.) samt
i flere afseenden ofullkomlig, hvarföre den ock
af så landtbrukare; österbotten och endast här i
Tillmåla soken brukas, utan de flaste bönder
nyttja vanligen den mindre afsikten utan knif,
i likhet med sine grannar Lappfjärds, Storkyro-
hillkyro, Mustasaari, Korpes, och östermarky so-
kneboer, hvilka hafva dessé åkerbruks redskap av
smärre och utan vandbräder eller vingar til
lättnad för dragare; men til skada för åkerbru
ket: ansparmet för bägge afsikterne är det samma
och medföljer afven, samt skulle nya finska
afsikten snyggare.
Ingen ersättning för dessé åkerbruks redskap bör gi
fvas, då der ej medför någon kostnad at anskaf

så de samma; men om sällskapet behagade, då det
kunden, at så många soknar, och jag vågar så,
ga de bäste åkerbrukare i landet, icke hafva
bättre redskap at tilgå, hvarigenom oräkneliga
dagsverken förspillas, efter inhämtad fullkomlig
kännedom uti detta landets behof däraf, äfven
lärer mine medbröder och soknemän underrät
telser och nödige modellen af vål sammansatte
åkerbruks redskap, så skulle jag icke vordnadsfull
tachtsamhet anse de lediga stunder vara tyckligen
använde som ägnat til förfärdigandet af de nu
medföljande, men mindre dugliga, åkerbruks red
skapen; och sällskapet skulle kanske härigenom
förr åt annorg bidraga til landtbrukets uppkomst
och fullkommande. Ilmola d. 19 Febr. 1800.

Gabr. Hanelius

Memorial

Det afsedt, som Kongl. Finska Hushållnings-Sällskapet behagat ock, det granska och förbättra allmogens Jordbruks Redskap, har i dennas andra gå af sagda Sällskaps egenmäktighet vid den 4de i åbo Län gjorte en del af Björneborgs och Nylands Länen allenast brukade Fräde-Hacken eller så kallade Skogen med Dess Bill. at Hållningen af detta Redskap är mindre tjenlig, fallet genast ah ögonen, och erfarna Hushållare på Svenska sidan hafva länge sedan afslagit denna Red och deremot antagit en annan Bill hvars förmonliga egenskap denna består, at den såsom Yxeten och med nedböjde sidohörn försedd är och användes åderjemte med skaftet, då deremot den förra, såsom plattbuk och blott med framsta spetsen skuppade, förorsakar svåra och mellan backar

Kallningen på fiefva Trädesstocken och in-
rättningen af dess så kallade Ända eller
vingar äfvensom förmenligare på den hem-
ska än den som här i landet brukas, och
åtskilliga af Sällskapets Ledamöter hafva
va gjord försök med nämnde Trädesstock
samt den samma i alla delar approv-
berat.

Uti sådant Afseende har jag redan
förlidet år låtit förfärdiga och till Säll-
skapets Samling inlämna, äfvensom jag
låtit åtan Stockholm öfverkomma några
Dessin af de förbättrade Villarne: anstäl-
ter jemväl fogad, at desamma vid Tyska
och Svarta Bruk skola eftergöras, så
at tillgång deruppå till Sommaren icke
torde fela. Det återstår nu endast
at Sällskapet behagar gilla denna an-
stalt och deröm lämnad tillmälsheten
nödig anderrättelse.

Till en början kunna både Trädes-
stocken och Villan emot betalning hos
mig erhållas. och som jag en Matros
har i Staden vid namn Eric Gröstrand

af mig blifvit underrättad om sättet at göra
förvinga detta Redskap; så kunna förmyn-
dare, hvilka äga tillfälle at förskaf-
fa sig tjenligt virke, låta honom göra et ex-
emplar deraf, hvilket efterlyses för Drängar och
Tösapare, hvilka åtan svårighet kunna det-
samma eftergöra. Åbo d. 15 Febr 1800

A. J. Wilde

Fjukorum d. 1. April 1800. 437. 83.
Förrätt. i Warberg d. 17 Apr. 81.

Memorial.

Fast än all åker merendels dikas ganska väl här i landet, så brukas dock i almänhet med alt för många och mindre breda renar kring åker tegarna, hvilka renar liksom en damm hålla vattnet och hindra syran gifvar, ehuru väl åkren annars kan vara fint mylladt och kultrad.
En förmyndigen ödog åkerman tar altså bort dåsse renar, at vattnet får fritt afrinna: men hvad som före allmänheten icke gör det, torde jag vara en gammal vana at samla litet åker-hö, 2 dr
det stora besvär at med spada bortttaga desse renar:
Til at lätta detta besvär har jag låtit göra och i flere år nytiat en ganska simpel så kallad renplog: med denna renplog skäres renen lös med et par oxar lika så fort, som man annars plöjer en fåra.
Denna plog nyttjas ganska väl at skära bort tuvor på ängar mm:
De af mina förmyndiga grannar, som icke varit intagna af gammal vana, hava lånt och nytiat den med samma fördel som jag.
Ritning och beskrifning på sjelva renplogen följa härjemte.
Willgelmsdagl den 20. Martij 1800.

J. Lillieberg.

No. 7.

A. är en järnstång 9 qvarter lång, ¾ eller 1 tum tiock, 3 tum bred, utsmidd helt hvass på ena bräddan samt tillu vid båda ändar för at böjas med skaft uti.

6. ställe hvarest stången böjes i vinkel.
c. runda hål af ¾ tums diameter för kedjarna.

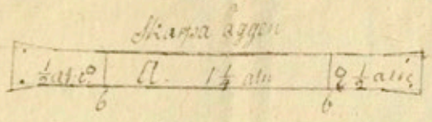

B. renplogen liggande på marken med skarpa äggen upåt.
kedjan. 2. järnet som skär renen.
järnet hvari mantagen är fastspikad
3. två 5 qvarters långa 2 ½ tum tiocka stöttor.
5. tvärslå spikad och bunden med rötter.
6. handtag at styra plogen dugsare och grundare.

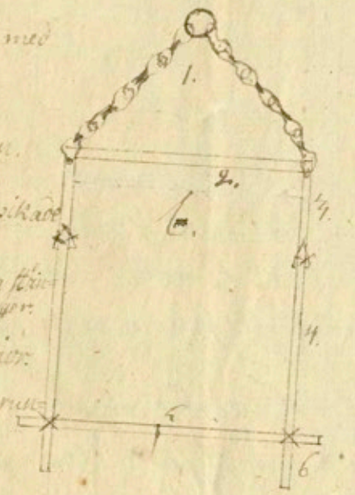

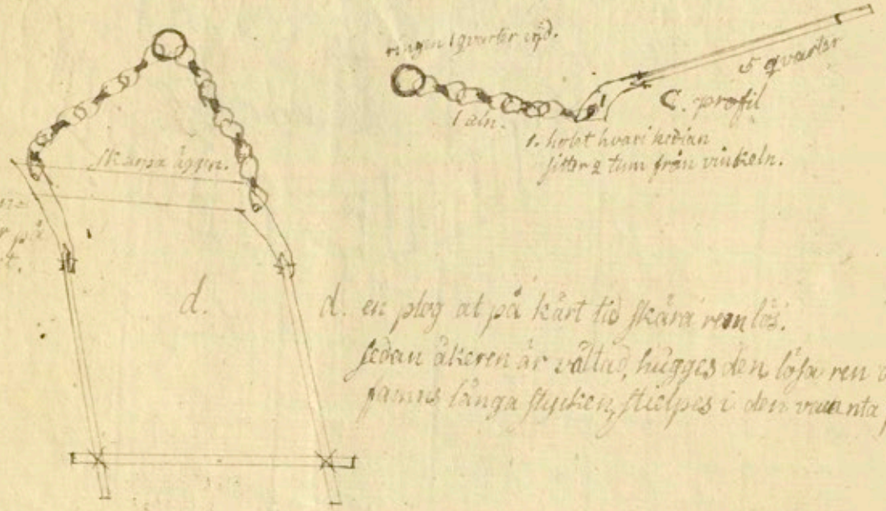

NB. åkerren bör vara stenfri: den ena axeln går på åkren, den andra i diket.

d. en plog at på kårt tid skära renen lös.
Sedan åkeren är vältad, huggas den lösa ren af i famns långa stycken, stickes i den nyvanta fåran.

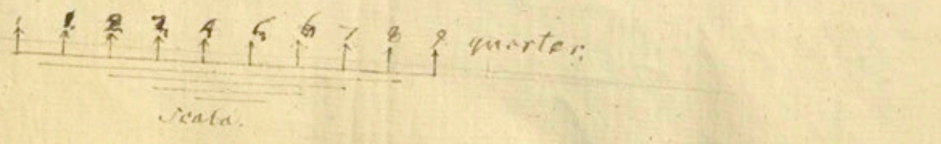

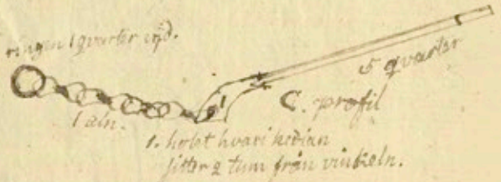

Innan vårarna bli varm at gå i diket, behöfs en pipa eller gesse framför at töra dem innan sedan de fått torr. — Den karlen som förer plogen lär sig snart at föra den samt, så at den tar bort renen intill åkern, vändandes plogen at den går diupare åt diket.
Renen bör vara så när vältad eller plöjd, at den ej är mer en 3 qvarter eller en aln bred, så går den lättare, även bör köras när jorden är mjuk.

Den somsom höstten brukar at välta eller plöja sin åker kan sedan strax lös skära renen, stickes ned som salt är i den nyvanta fåran, då åkren både får sin behörige gämnd kultring, och renen även hinner multna lika som den öpniga åkren.

Med 1 par oxar en karl som förer plogen och en pojke, kan lös köras en ren så fort som man vanligen plöjer en åra: Sedan en tag är afskuren, kan 4 karar som afhugger och omvänder tåmen icke hinna renkörarn: 10 karar hinna ej med spada afskära renen så fint och fort.
Då dikes bädden om våren något torkat är den genast att dikad och renjäd.

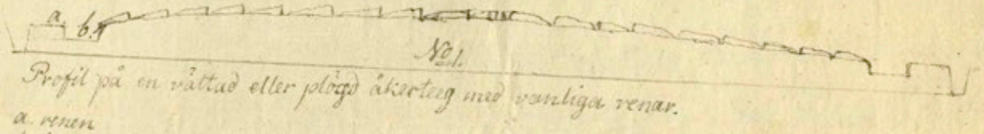

№1.
Profil på en vältad eller plögd åkerteg med vanliga renar.
a. renen
b. den tögja fåran sedan åkren är vältad.

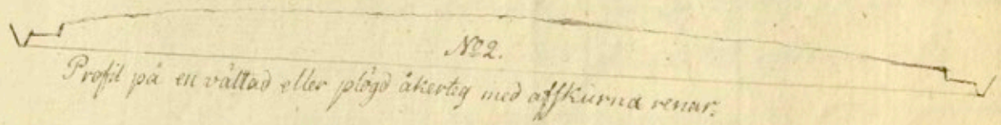

№2.
Profil på en vältad eller plögd åkerteg med afskurna renar.

Den som om höstten vältar sin åker, kan låta den magra den ligga öppen, på det vinterkölden må göra den lucker och lös som №1.: men den som önskar at den åker af vinterkölden jämn och vatten skall bli utmagrad, kan stadga fast den, at vatnet får at rinna som №2.

Uppgift, at efter lätt fattade grunder konstruera en Plog.

Ehuru väl Plogar från åtskillige orter, såsom Fryxdalen i Vermeland, Dahlarne och Helsinge land vunnit ett almännare godkännande, kunna dock uppstå desse frågor: frikendera Plogen är den bästa, eller af den rättaste skapnad, och huru skal med en Plog som dömmes för god, på alla ställen kunna gjöras andre der med aldeles likformige? Til besvarande häraf, uppgifves såsom försök, följande construction.

Då Lindvall med Plog vändes, tages jord tårfran, eller så kallade Tillen vanligast 12. tum bred och, i anseende til tuffver och rötter, heter, som högst, til 4 à 4½ tum djupt, men åker plöjes något fattare, eller så, at Tillen blifver 10 tum bred och omkring 4½ à 5 tum djup. Tjenelig häraf uppgifves nu construction af en Plog som vänder 12 tums och en som vänder 10 tums bred jord thifva eller Tilt; i både fallen närmast 4½ tum djupt.

Nro 1. 2. 3.

En skärning tvärt öfver denna skifva uti sitt orubbade läge föreställes med ABCD. (N:1) Genom Plog-billen (N: 2.3) skal först denna skifva skäras lös från botten, och derpå, när rättast til går, hvar dylik i ordning följande section af tårfran, under plog-vänd-skifvans jemna framskridande under — Tilen, AB, uti en lika jemn vinckel rörelse omkring hörnet, B, först föras til ställningen aBcd, och vidare, då, c, blifver centrum för rörelsen, förr så mycket omkull, at den i sitt slutläge, abcd, får en öfvervigt åt höger, eller så at dess centrum gravitatis, y, kommer at falla omkring 2 tum til höger om stöd-punchten, c, vid Z, såsom figuren visar. Under förtta rörelsen, beskrifver hörnet, A, fjärdedels cirkeln, Aa,

Nro 6

och under den Tednare en båge aeà, närmast = 38°.

Til Tårfrans, eller Tillens inre beskrifne jemna rörelse eller vridning mäste nödvändigt Plogens Vändskifva, alt ifrån det stället, hvarest Billen stutar, eller Tårfran blifvit löskuren från botten, ock för den längd, som kommer at svara mot dess förtta vändnings-period, då Bågen, Ada, beskrifves, vårka under sidan, Ab, på samma sätt, som skefve den drifven af en på ytan af en Cylinder (hvars radius är Tillens bredd) lindad triangel eller kil, hvars längd vore lika med Styket som Vändskifvan äkt fram ock höjd lika med Bågen, Dfa; samt vidare för vagsningen til ställningen, ibid, en med förenämde lik vinklig kil, hvars höjd vore = Bågen, aeà, samt lindad om en Cylinder, hvars radius är, ca; dock vårkande endast efter Tårfrans horn, a,

Då således Plogens Längd beror af nämde triangels eller kils större eller mindre spetsighet; äfven som en nog olika kraft kan anses svara för olika trubbiga kilar, så är af betydenhet at få veta hura spetsig, eller hvad vinckel, denna kil, förnämligast bör hafva. At uti sin ständighet utreda detta låter sig svårligen göra; emedan friction emellan Tårfran ock Vändskifvan, äfven som Tårfrans styffhet uti olika jordarter ock vid olika tårka är mycket förånderlig. Dock kan med lemlig säkerhet, så väl enligt theori, som af de, til utrönande här af, med en experiment machin, gjorde försök, samt i likhet med de af erfarenhet för bäst kände plogar, denna vinckel bestämmas til 35 grader: Genom något mindre vinckel, blifver Plogen i större mån, längre, tyngre ock svårare, än som vinnes i kraften för lättare Tillens rörelse, ock en större vinckel strider äfven emot den styrkhet af stugen, som erfarenheten godkänd (a)

Efter

a) Då triangeln, abc, föreställer omnämde kil ock, dess, den mot sidan, ac, vinkelräta tryckningen, d, såsom beständig; (ty den på kilen liggande eller motvärkande tårfrans styffhet, kan antagas at af ock tiltaga intverte som dess längd) så kan kraften (k) i dess direction, df, parallel med, bc, ock då, ab, är beständig, uträknas med $\frac{d}{ac}$. Friction af, d, må sättas = $\frac{1}{f}$ ock i dess väg föreställa, med, gd, = $\frac{d}{f}$. Då detta motstånd, gd, upplöses i krafterna, gh, bd, så bd, gh, = $\frac{d \cdot ac}{f \cdot bc}$. Som är kraftens första förökning af friction. Sistnämde kraft = $\frac{d \cdot ac}{f \cdot bc}$ förer en ny tryckning ock friction mot sidan, ac, efter, dh, som så = $\frac{d}{f \cdot bc}$ hvar af friction blifver = $\frac{d}{f^2 \cdot bc}$ ock kraften förande i sin väg åter emot = $\frac{d \cdot ac}{f^2 \cdot bc^2}$. Följaktl. hela den sökte kraften = $\frac{d}{ac} + \frac{d \cdot ac}{f \cdot bc} + \frac{d \cdot ac}{f^2 \cdot bc^2}$ el. = $\frac{d}{\text{cosec.}LC + \frac{\text{cosec.}C}{f \cdot \text{cot.}C} + \frac{\text{cosec.}C}{f^2 \cdot \text{cot.}C^2}}$

Det

Efter desse grunder blifver construction såsom följer.

Uppå 2ne hoplimmade Cardus-papperz ark för Plan, ock 2ne dz för Rygg Sidan af plogen, uprits i naturlig st:k storlek, Billens, Ab Ed, Bredd, Ef (som för Vall Plogen) tages = 12. tum, eller för nötmon = 13 tum, men för åker plöjning = 10 tum, eller för nöbning = 11. tum.

Längden, Bf, utom axel, AC Df, i både händelserna, blifver den samma ock 15 tum. I stället för en rak ägg, efter punkterade linien, Eb, är berätt at den förnämligast bör vara en parabel, men som del i allmänna tillämpningen faller sig nog okänsl at uprita denna linien, så föreslås, hvad som ock närmast är lika godt, at med en radie = lika lång med Billens längd ock bredd) tvägångertagen, draga en båge från b til E, hvad Billens verticala skapnad, efter Rygg-sidan, Ab, angår, så anmärke, at ehuru den går lättare genom jordlen ett som den är spetsigare, så tillåter dock icke styrkan af den så kallade Plog Sulan eller visen, E, som skal fogas in uti plogbillens aa, Ab Dc, at Billen vid, E, får mindre höjd (utvändigh) än 2½ tum ock Axels bredd taget = 5 tum ock längd = 3 tum, såsom N:o 2. 3 ock 4 tydligt visar. Det förstår sig at Billens, Ab, skal vara rak ock vertical, samt skäret Eb, förja horizontela botten. Om ock Billens spets, efter gamla författningen, skal nedböjas, så må den blifva ganska litet. Äggen af Plog Billen bör ock vara stål-satt, för at kunna hålla vässa.

Plog Vändskifvans Construction kommer nu at beskrifvas.

Sedan uppå de 2ne, förmälde af 2ne hoplimade Cardus papperz ark, bestående de papperen, såsom nämt är, Billen i plan (N:o 3) ock efter Rygg

Det sista värdet $\frac{\text{cosec.}C}{f^2 \cdot \text{cot.}C^2}$ blifver så litet at det kan föraktas; ifrån när kraften efter $\text{cosec.}LC + \frac{\text{cosec.}C}{f \cdot \text{cot.}C}$, uträknas för nedstående vinklar, så fås

Elevations vinkel	10°	15°	20°	25°	30°	35°	40°	45°
När friction är = 0.	—	173	259	342	423	500	574	645	709
när D:o = ¼	100	185	225	276	315	364	408	449	496
Kraften funnen ock Experimenter med nämde machin, när friction = ¼	100	181	231	274	312	340	380	409	430
D:o funnen när friction = ½	100	204	260	317	345	380	410	438	473

Här af finnes, at ju större friction är ju mindre växer kraften med elevations vinkeln; följaktl. kan utan förfara, Plogen få vara kortare när friction är större än då den är mindre; äfven som at den antagne vinkeln 35° grader, kan med all säkerhet antagas för bäst passande.

12 (N:4) i naturlig Storlek är upritad, utdrages 12 på plan, linien, 3B, hvar-
der med en parallel linia, EJ, —— från E (N:4), samt i som föreställer Bygg-
eller åt-sidan af Plogen, förlänger linien 3B, hvarpå man i pro-
den ser från punkten, G, framåt Billen Skutar, drager linien, Gk, -
parallel med, 3B, som föreställer öfre sidan af Plog Sulan, S, som
vidare från, G, drages punkterade ock til längd odeterminerade li-
nien, GL, hvilken med, Gk, skal giöra en vinkel af 35 grader, och
tillåtet fås på det sättet, at någon efter behag tagen längd, GK, ta-
ges til dess perpendicel KL = 10:7.
2:o Utrännas längden af 1/4 cirkeln ABa då radien är 12 tum är då den är 10 tum,
alt efter som man vil hafva en vall eller åkerplog. Den som icke kun-
ner ut med denna uträkning, kan antingen med passaren, eller med en-
skiäred pappers remsa, som föres efter cirkelbågen tang noga måta denna
bågan Ba, som finnes i förra fallet = 18 3/4 och i sednare 15 3/4 tum.
Den punkten på förenämde punkterade linia, Jb, som faller til en vin-
kel rät distance från grundlinien, 3B, uti förra händelsen, 18 3/4 är i se-
nare til 15 3/4 tum, determinerar triangelen, GKL, som lindad om un-
de Cylinder, driver tårfran, såsom nämt är, under det at bågen Ba
beskrifves, eller under tårfrans förre vändning period. Linien, KG,
befinnes nu i förra händelsen 23 1/4 och i sednare 19 3/4 tum. Krok-linie-
rna, eller punkterna på Plog-Vand skifvre-ämnet, Cgg är öfre sida -
3:e befinnes nu vidare för det 3:dje såsom följer:
Uti N:r 1. föreställer qvadraten, ABao, en tvär Section af Plog-ämnet, och
finnes, at diagonalen Bo, som delar bågen, Ba, i 2ne lika delar, gifver
sidan punkten af Krok-linien på Cgg-sidan, eller vidare, så många a-
punkter af denna krok-linia fås på Cggen, som man drager från, B, radien
ut til, Ao, och som dela N:r 3 (N:4) svarar emot hela 1/4 cirkeln Ba, så svara
och häffven der af eller, NO, för hela vändningen från A til F; följakt-
när från, O, dragés en mot, AB perpendiculaire linia, och den giöres
lika lång med sidan i qvadraten, Ao, så fås punkten, q, framåt Cgg-
linien Skutar. Då man får på delar bågen, pf, räknad från Plog-
billen vid p, och distancen, FK, efter behag, i lika många lika delar, såsom
här uti, 6, och drager motsvarande radier ut til eggen, Ao, och mot, oh,
(N:4) perpendiculera linier, samt affattes i ordning distancerna från, pf,
(N:1) uppå perpendiculera linierna 0q, te, vx, yz &c, så fås punkter, hvar ige-
nom krok-linien qux kan dragas. Det undvikande af denna vid lösigae-
construction, visar den updragne linien, at den andra närmare kommat
fö-

fås lika af en cirkelboga, hvars radius lages lika med samman af Billens
längd och bredd, eller med 28 tum för den större och med 25 tum för den
mindre. Plogen samt går igenom punkten, q, och Billens Spik, B, o
Det observeras här, at denna nämde krok-linia, nemligen, F skiljer
sig i från de rättast funne punkterna; men detta bör så vara af 2ne
skäl: först på det Tårfran icke måtte komma at bryta för trank, då de
från Billen skal åka upp på Vind skifvan, och vidare, på det en liten del
af Vind skifvan måtte få fäste genom en jern-plät vid Billens öfre
Sida, såsom af Plog-Tillningen närmare kan inhämtas o
Hz Efter samma grunder delas Bågen, Ba, och distancen, Of, gradera uti lika
många lika delar. från centrum, B, dragés genom delnings punkterna radier
ut til sidan, oa, som föreställer plog-ämnets öfre sida, och då distancer-
na, 01. 02. 03 &c vederbörligen och i ordning affattas på perpendiculera li-
nierna (N:3) 1.2.3.4 &c så fås punkter, hvar i genom krok-linien, oBa,
kan updragas o Af figuren ses ock, at denna krok-linia icke skiljer
sig mera på från en rätlinia mer än omkring 1 tum. Hvadan Con-
struction, uten synnerligt misslag kan tillåtas giöras o
Återstår nu at finna så på plog-ämnets öfre, som undre sida, de
linier som följa efter Tårfrans nät-sida, under dess jemna vänd-
ning under omnämde sednare vändning period; är detta finne, för-
5:e det 5:te når triangelen BBy construeras på samma grund som för-
at nämt är, då vinkeln yBy blifver = 35° samt punkten, y. Säkg
Sålunda, at yB blifver lika med bågen aa' = 38° (är hvars radie är 12 3/4
tum för den större och 11 tum för den mindre) = 8 3/8 tum för den
större och 7/8 dele för den mindre. I förra fallet blifver yB, = 12 tum
och i sednare 10 1/4 tum. Om längden yB, bågen aa' är, 38, delas på
för beskrifne sätt, och tårfrans nät-sida, ba, för hvar afdelning på desse
bågar med punkterade linier såsom pf = 1. är 3 visar, samt distancerne
a1. a2. a3 &c på omnämd sätt varda transporterade på motsvarande
linierna uti plan, så finner man vid ritningen, at de sökte punkterna
så nära träffa in med en räta linien yB, at man kan aldeles
undvika besvär med denna construction o Återstår nu at fin-
na en linia på plog ämnets undre sida och för längden svarande
emot denna sednare vändningen af tårfran, eller för längden yB, som
och så för det 6:te finnes då man (N:1.) utdrager nät-sidan, ab,
6:e

af Tårfrans i dess yttra spånning, eller til den råkar batten linien
AB, uti punkten, x, Denna distance, Bx, = 1½ tum afsättes på
undra plan från, B, til, x, och linien Bx dragas. Det finnes häraf
nog tydligt, at tårfrans sida, ab, nu kommer uti fram en dess spån-
ning, under det öfre hörnet genom vandrar bågan aå, at infalla
med motsvarande linier som sammanbinda samma linier
y3 på öfre och 3x på undre sidan. Vidare finnes och af-
läsningen, at sedan vändskifvan är färdig utarbetad, så kan och
bör triangulaira stycket (N:4), Pmn, fram uti, mn, = 2½ à 3 tum-
är lika med hörnet, b, (N:1) distance från batten, bortbyggas.
Likaledes bortfages på denna efterste del och öfre kant, efter krokli-
nien, å, å, ö, som fås af profilen, N:1, det öfverstående onödige trädet.
Om man icke vil i det högsta vara noga, så kan uti N:1. i stället för
linien, ob. som tangerar den bågen, som tårfrans form, a, describerade
linien, aå, utdragas ur de distancer, som de punkterade linierna
1.2.3.4x gifva på, aå, vederbörligen afsatta (N:3) på perpendiclarne
1.2.3.4x dragne från linien, y3, o Man blifver då finnande, at linie,
y3, omärkeligt blifver ändrad, i hvilken händelse, behöfves icke plog-
skifvor annat, för den efterste delen, hvilka högre, än den främre,
eller at 20" kan utdragas til å,

Sålunda är nu N:3 och 4. på papper, mönster eller Mallar funden,
hvar efter Plog-vändskifvan, Rygg, öfre och undre sida, de linier
kunna upritas, hvar efter, vändskifvan til sin rätta theffet kan-
utarbetas; til markandes, sidan med vinkelhake tillsar tall-
och rundomkring det parallelipipediska vindskifvor annat är
uptagne. Sakrash är, at skära med en såg efter hvarje rit, emel-
lan de upritade linierna och den för främre delen bestämda
ga raka linien, Eb, och för aktre delen, emellan samma linien
på öfre och undre plan: såsom act lätt är at förstå utan vidare
beskrifning. Til ordningen hörer dock, at det parallelipipediska
plog-skifvor annat, först passas in på Plogbillen och Plog sulen,
som ovg tidningen bör vara färdig ver i plog-billens ax väl-
— inpassad och fäst, innan namda upritning å vindskifvor annat

efter

efter stallarne, samt der efter genom sågning och utfuggning,
skeftet til skapet.

Hvad omnämnde parallelepipediska Plog skifvor annat angår, så finns
at ett så grofft träd förlig en kan fås, som svarar mot hela bred,
den yt (N:3) närmast 21 tum för den större plogen, samt vidare, at
det vore förmånligt, i anseende til vindskifvans styrka, at directio
af aktler-delen eller y3, komme närmast andalång trädet.
Det finnes och at vandskifvan närmast billen vid, E, icke kan fål-
las, varande så tum som det fordrar icke eller vara nödigt
at trädet nära billen, kommer närmare ut til hörnet, E, än
på 2 à 3 tum; Alt derför dragas en linia från y til, x, 3 tums in
på billen, och med den en parallel linia, xy, 1 à 2 tum aktler om-
punkten, o, vinkelräta distancer emellan desse linier blifver då
för den större plogen = 13 tum och för den mindre 10½ tum: Det är, en
klamp af omkring 7 qvarters längd ur til ommälte tumm tal för-
plogen, är just ett sådant ämne som til vindskifvor fordras. Kan
en sådan klamp fås af en så kallad Sol vind stock, så är det för-
mycket bättre.

Denne nu accurat uphuggne och hyflade klampen, maste nu få en
så stor triangulär på falsning på den ena verticala sidan ur
från ett hörn, at mallen för öfre sidan, får på klampens öfre
sida samma, hvarpå figuren af denna mall på klampen, öfre sida
upritas. Från hörnet, y, taljas nu de verticala fibrerna i rätvinkel
så vidare, skapnaden af Rygg-sidan efter Rygg-mallen upritas.
lika på ubritas på klampens undre sida, hvad enligt modellen bör
ske ur förenämnde beskrifvit är.

Så det at det tunna trädet, som kommer uppå billen, måtte
så fästa ur styrka at mot på nötning, så giöres en rabbla eller
infanktning på plog-billens öfre sida, såsom N:3.5 ur 6. visa, hvar
uti en jern-plåt inpassas ur med jern naglar fästas, samt vidare
föres, så långt det passer, upp på vindskifvan, med hvilken des-
med små spik fästas. Att med jern-plåt belå hela vindskifvor
vara vore väl förmånligt, men kan icke allestädes verkställas.
Hela den öfriga Plog-byggnaden går icke betydligt från den

vanlige af Hellsinge, Fryckdahl, ar Dahl plogen, ser finnes afritningen N:r 5. 6. Så tydligt, at en längre beskrifning tynes vara öfverflödig. Här visas huru Plog Sulan, S, är skapad ser i Billens ax inpassad, huru Vindskifvan är inpassad på Plog Sulan ser et litet stycke uppå Billen, huru det öfverflödiga trädet på Tygg Sidan af vindskifvan är bortbuggit ser Vindskifvan fastnad vid uprhandaren T, huru Plog-åsen är genomtappad för denna uprständare ser med sin afspetsade ända går igenom et aflångt hål på Styret, x, med en kil öfver ser under til dess rickt ning, samt Riskniefven medel Särskilt låse eller bygel kan gaurka starkt fästas vid sidan af plog-åsen, med sin Spets går ner uti Plog-billen, rickby til behörlig lutning, samt vigt insattes ser utdragas. Detta Beslag kan med (jemföres N:r 11.) Säkerhet recommenderad. Plog-åsens ser dess främre ändy rätta längd ser läge, finnes på det Sättet, at plog Sulans undre sida projiceras utdragen framåt til 3¼ alns från Billens Spets (framåt emot Hästens längd ser behöflig rymm emellan dess bakfötter ser Billens Spets) ser från denna punkt uprestes i rät vinkel en linia lång 1 aln 17 tum, framåt emot anspänning punktens distance från botten i fåran. När nu från denna sist fundne punkten dragas en linia til punkten framåt plog billens ax skutar på grundlinien, så gifver denna (linien) dragtens directions-linia (ser) framåt öglan uti dragbommens ända beslag hör närmast inträffa: Skalet får til Faller sig ganska begripeligt o Skulle nu Plog åsen fordra någon närmare rickning til grundare eller djupare gång, förvarksställes Sådant lätt genom Kilarne (som sitta ofvan ser undan) Dragåsens tappar som går genom Styret. Uppå Plogen Sålunda skäld, framden är benägen at gå djupare eller högra upp, kan dock för Säkerhet uti plogåsen insättas det vanligt brukade Knäck, som efter behof kan höjas eller Sänkas.

Framåt plöjning til 4½ tums djup skulle finnas för grund, kan med denna plog utan någon förlust plöjas til 5 tums djup, men om

→

än diupare plöjning äfteundy, på vinnes ändamålet, då vindskifvans ackterdel förlänges 2 à 3 tum, ser detta, för Tiden Så mycket Säkrare omkullspringa.

Ehi de Lands Orter framåt brukay at plöja med en hård, kan äfven både dessa plogar af en hård dragas.

Som föregående Constructions Sätt af någon kunde anses för vidlyftigt för Svårt, Så uprgifves: dock på förenämnde grunder, följande Sätt ser Simpla regler; lämpade i synnerhet på den mindre Plogen, här visad N:r 7. ser S, som gifver en fåra eller Spår 10 tum bred ser 4½ tum djup, at de af framåt Skjäldman Säkert kunna förstås ser tillämpas.

1:o Uppå 2ne efter hvarandra fogelim made Cardus pappers ark, framdade mot plan N:r 7. ser 2ne lika leds fogsatte för Tygg sidan af Plogen N:r 8. uprits först Billen, ABEDC, i plan ser profil. Längden läges = 15 tum, tvedden för 10 tums bred Spår, 11 tum ser höjden, der exet ACD Sä börjar, 2½ tum. Axets längd 3 tum ser bredd 4½ à 5 tum; alt utvändigt. Den tredie krokiga sidan, eller äggen, til skapas af en cirkel båge, hvars radie är 2 gånger Spårens bredd, eller Summan af Billens längd ser bredd.

2:o Uprits Plog Sulan, S, enl Ritningen N:r 9. 10. med sin inpassning uti Plog-Billens ax.

3:o Grund ser Tygglinierna, BA, förlänges åt, m, uppå Plan, från punkten, C, (10 tum vinkelrät från AB) dragas linien, CD, parallel med, Bm, ser i profilen, 2:D, parallel ser til 10 tums distance från botten linien, Bm.

4:o Från, S, der Billen Skutar, afsättes framåt Billens Spets 1 tum vid punkten, x, hvarpå Spårens bredd, 10 tum med passaren 3:ne gånger afstegas på botten ser Tygglinierna, Bm, genom punkterna o, n, m, och den första afdelningspunkten vid, o, flyttas närmare intill Billen 1½ tum til, q. Från dessa afdelningspunkter, q, n, m

N:10

N:9.

N:11.

N:8.

1. aln 9 linn från botten i fören.

N:7.

N:6.

N:5.

N:4.

N:3.

N:2.

N:1.

Alnar.

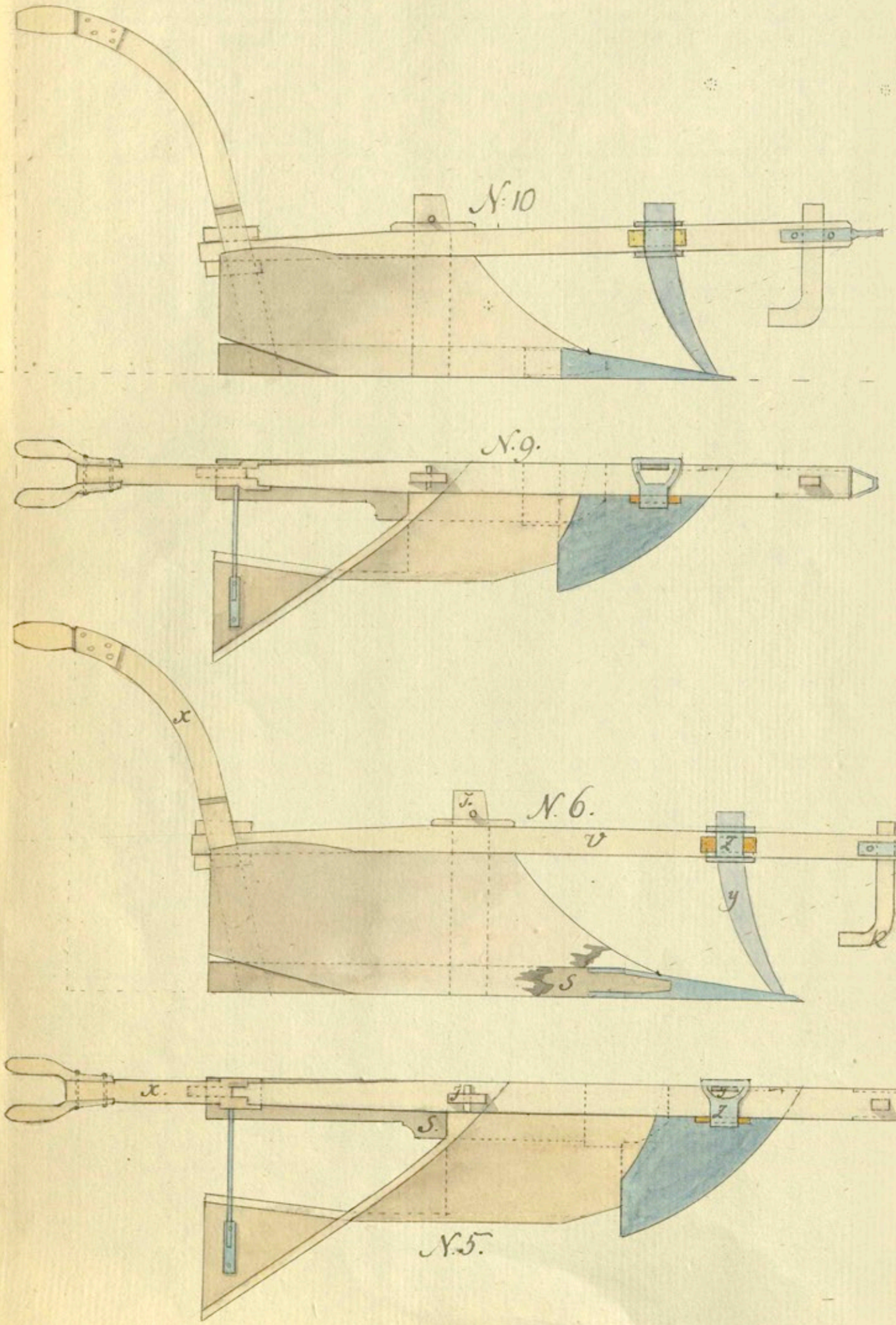

tyggen ock fräs förnek, nn, den triangulaire på Galeiungen, mot (Se
figuren visar) gjöres, då nämde ämnen få rummn på ämnet ock
den fyrkle figuren der på kan uprits, Så ämnet 1 à 2. tum bre-
dare, än nyss nämde, så är det så mycket bättre; emedan prog-
stycken då kommer att räcka närmare fram til förnek af bilden.
Alt det öfriga, förande til Rog-byggnaden är så lydligt förut-
; förra beskrifningen uppgifvit, att så närmast lika för större och
mindre Rogar, at mera derom icke anses nödigt at omröra:
Så mycket mera, som Ritningarne N:9. 10. visa alla delar
til det nogaste utsatte.

Förenämde, af Cardus papper gjorde Mallar, i rätt storlek, följa
härjemte.

Vasa den 17. Martii 1800. Dav: Wilén

Exp.: Sällsk. d. 9 Juni 1800.

Stockholm den 16 Maej 1800

489.

Högwälo Herr Doctor och Assessor!

Då Herr Assessoras nåde skrifvelse af d. 1 Maej tillkommo, får jag härmed den ära besvara, det Barometern och Thermometern, skola med första Åbo Skeppare afsändas.

Ombromotern har jag med förderaren i Vetenskaps Academien Herr Sjösten, som tillika är hon Physices lector confererat om, emedan jag ej kände dess egenskap, jag fick af honom den upplysning, att detta Instrument ej vore

dagen

4to Uti hvarjehanda Trägord, har jag på följande sätt, jämna och starcka Dragg Ostad, i Par; värkstä Dikning- att sedan Linjen blifvit utstakad, bö med vanlig mull Plog, till höger och vänster om linjen, nä mot jorden runnan öre almen bred till Grunvalen, hvar

Fo 8.

annat än ett giffvet mått af 1 quadrat Alns
vidd och ½ dr höjd, men tillade derjemte
att på samma mått skulle apliceras utan
på sidan ett glasrör af 1 Dec: Tums diameter
hvilket skulle vara beståndt ~~in~~ i ett bleck
rör neder på en sida mot botten, som
medföljande figur utvisar, hvilken jag
trodt vara lättare att explicera meningen
af, än att blott skrifva derom i Wattnet
i Kärlet stiger således up i glasröret utan på
Kärlet til samma Horizontal höjd som i Kärlet,
hvarvid bör märkas att glasröret bör vara gra-
derat i Dec: tum, eller ock en fin decimal Scal
under glaset, som figuren utvisar, för att i
dylige fallen kunna mäta så väl Nederbörd
som Afdunstningen derutur.
Om detta anhåller jag vördsammast för Herr
Assessorn blifva underrättad om meningen

A. ett litt bleckrör, att ej regn
kan i röret infalla

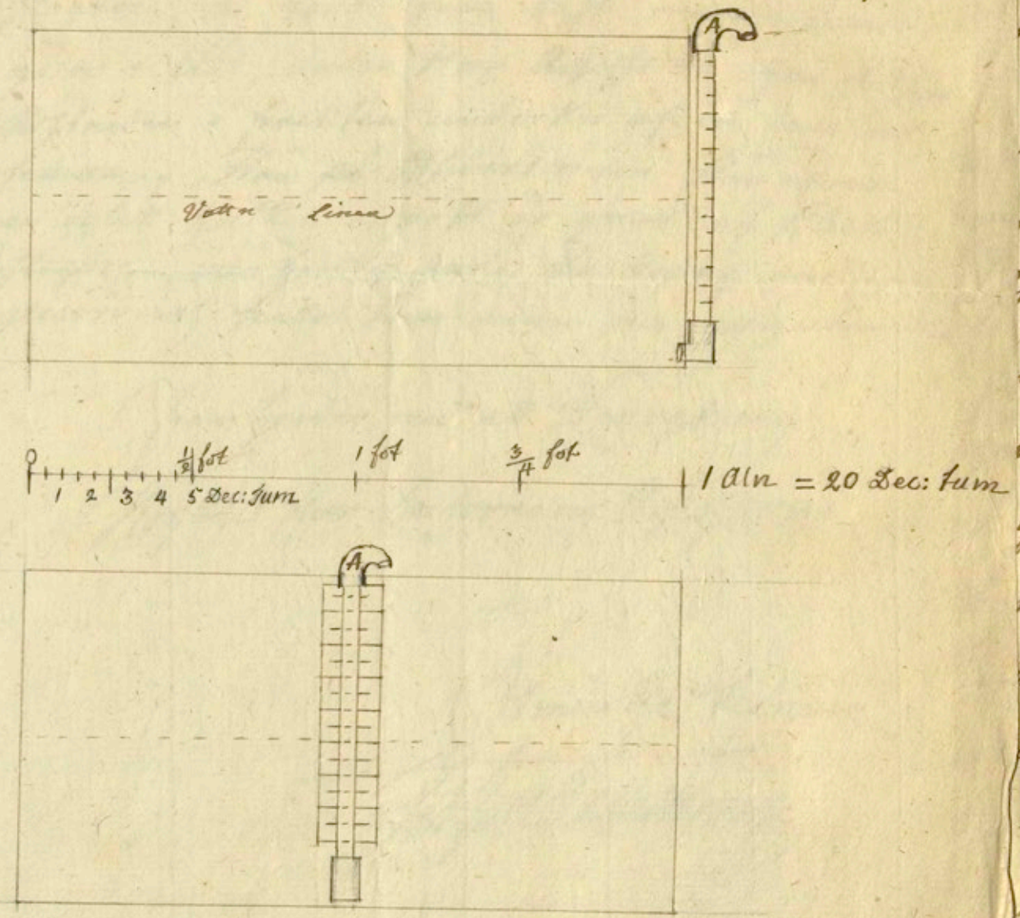

dagen

4to Uti hvardaglige Ler gord, har jag på följande sätt,
jämna och starcka Dragg Ostad, i Par; värkst
Dikning – att sedan Linjen blifvit utstakad, bö
med vanlig mulld Plog, lätt kjöra och vändt om linjen, så
mot jorden innan öre almars bred till Grunvalen, hvar

Fo 8.

af Ombromeern på detta sätt accepteras.
Som detta Kärl ej är annat än 1 quadrat
aln i vidd, och skall i alla fall göras af Blick-
slagare, så torde vara bäst om den kunde
göras i Åbo, under Herr Assessorns egen tillsyn
Kostnaden i fraktен undvikes äfven med det
samma, Här på Observatorium står äfven
en dylik spritken endast är gjord af Blick-
slagare, men har ej denna tillökning med —
glasrör och scala som denna nu försedterade

Jfrm Hördar med all Högaktning

Högädle Herr Doctorns och Assessorns

Ödmiuke Tienare

Joh. Jac. Hasselbrorg

dagen

4to. Uti härdaste Ler gord, har jag på följande sätt,
jämna och starcka Drag Ostad, i Par, värkst
Dikning- att sedan Linjen blifvit utstakad, bö
med vanlig mulld Plog, till höger och vänster om linjen, nä
mot jorden runan Öre Alnars bred till Grunvalen, hvar

radsk.

" Beskrifning på wad sätt jag med fördel nyttiat Dike-
plogen, med sin särskilta muld fösare "

1mo Först uppstakas på Galet en Linje, warefter Dikning kommer att företagas —

2do Plöjes med wanligt åker Ädor, eller Gaffel Plog, lan
med utstakade Linjen lika Tre Alnars bred, så att jo
den blir lös —

3tio Sedan börjas med förrättandet af Dikningen; wa
lika utsökes en lagom qwick, men stareck häst; hwilken sp
nes för Dikesplogen; och den karlen som bör hålla
bör med högra handen stadigt föra plogen, och me
den wänstra styr Gaffwel precis på utstakade Linjen
och strax efter körs muld fösaren, wanligt är och en stareck ha
före spänd; karlen som styr den samma, bör bes
digt sätta Grensel på den, för att desto bättre kunna
Dalamera, att malden blifwer wäl affört lika höger o
Wänster om Diks kanten — på detta wis fortfares be
Diket blifwer så djupt man önskar; och har jag p
ofwannämde sätt hemmit förrätta 100 Famnar o
dagen —

4to Uti hwardaste Lerjord, har jag på följande sätt,
jämna och starcka Drag Oxar, i Par, wärkst
Dikning — att sedan Linjen blifwit utstakad, bö
med wanlig muld Plog, lika höger och wänster om Linjen, pl
mot jorden minan Tre Alnars bred lika Grunwalen, hwa

åker

genom man vänner att stycka, blifver kuldrig, så m
mat gord, och förgackatligen icke spädning på flere år
fordra, därpå stakas ytterligare op linier, och med
vanligt åker alder plöjes längs linien et fär, och
med fortfares så ofta, tills det blifvet så diupt, att m
det tager emot Dragstorken; sedan okas Österne
med 10. quarters ok, och anspännes för Diksplogen; f
hvilken bör, i stället, för häst skeffeln, insättas et mu
träd, som efter omständigheterna, med de små Pinn
höjes och sänkes, alt efter man vil hafva att Rogn
skall taga mer och mindre för lig och på samma
vis fortfares med muld fösaren — och Continueras
med dessa båda, så länge, tills Diket får den djupl
man önskar — nödvändigt är, att Stenar okas med 10
hers ok, i annat fall nedtrappas kanterna på di
ket, åfven så bör altid med Diksplogen köras
förenst, och där efter med muld fösaren: lika
så angelägit är, att Spadning — köres läng
diksbrädden, där mat gorden förut blefvit
med särskildt muldplog bort fösad på stycke

Raseborg den 8. April 1800 — J.H.F. Retzius

115.

och planerat inrättad, och endast bibehållet klubbans storlek — Också har jag ställt Granitstackarne i öfre våningen, såsom den praktes i Skellefteå land, men då dessamma under tröskningen måste tagas lös ifrån väggen, för at icke då vara i vägen, tycker jag at detta ställe är nog aftinligt, och at dessamma — i dessutom stunder tvenne tröskverk i sätter

111

Ink. d. 1 Juli 1800

498.

"Anmärkningar til Ritningarne och Modellen af Stockholms och Linköpings Maskinerne, etc."

Första planerna föreställer dessa maskiner i plan — H. d någon verkställighet af denna byggnad är det ingen nödvändig fall at troget följa dem sjelfa, utan hvilkom ritningarne, eller och Modellen, äro gjorda. Hela husets storlek beror af hvar och ens godtycke eller af tycket, äfvensåväl, som alla maskinerna stolar sättas i förhållande af vattenhjul eller tjena. I Skellefteå land där jag bodde tillfälle at se, med tröskverk. Men då de hjul dels äro bequämligen vara hela inrättningen, utan at nödig omvexling med nyttjandet af hvarje maskin särskildt sinnesrörelse kunna gång, och dels den kraft, som behöfves at drifva allt på en gång, ej fordras at vara särdeles stor, emedan de öfriga utom första maskinen med största lätthet skunna föras, har jag länge gjat alltsammans för et enda vattenhjul, hvarigenom man tillräckeligen kan bestämma byggnaden af hvarje hjul, tröskhus, vattenfall, o. s. v.

Omväxlingen af hvar maskin, eller sättet at låta en eller flera af den stå, då de öfriga äro i gång,

åker

genom man vunnit att styckas bliver kuldrig, så m
mat gord, och följaktligen icke Spridning på flere ar
fordra; därpå stakas ytterligare op Linien, och med
vanligt åker alder plöjes längs Linien et får, och
med fortfares så ofta, tills det bliver så långt, att m
den lager emot Drag stycken; sedan okas Åkern

och plumpet nerrättad, och endast tillbehållet klubbans storlek — Också har jag ställt Granvistackaren i öfre våningen, såsom den fraktas i Helsingland, men då denssamma under transporten måste tagas lös ifrån vaggen, för at icke då vara i vagen, tycker jag at detta ställe är nog afsinligt, och at denssamma i dessamtt kunde bränsbesparande inrättas i en

är följande: Tröskmachinen: Axeln, som tvingföres tr
ningshalten, hvilker på en tvärstock öfver det femrad
underlaget. Denna tvärstock är flyttbar, och fast m
kilar. På dessa kilar uttagas och stocken bages tillbak
Kam- tryggbjudet ej åtkomma den stora hiulen, som
genom Tröskmachinen stadnar. kranstacken och Lijs
samman i sin gång på det sättet, at deras hjulnålar
ka hvila på ~~tvärbom~~ samma underlag, som tröskm
chinens axel, hvilkas spån sina tum och gnas tillbak
Detta sätt tillvägabringar gnisligen göra sig under det verk
ar i gång, hvarföre det vore bättre at hafva små
ja ~~tryckare~~ mindre dylika nålar, hvilkta på något sätt
kunde fästas och åsven flyttas tillbaka på det nyp
sade underlaget. Linbotkaren och Granvistackaren upp
hållas ifrån sin gång endast genom klyftor, som fö
under dem. Likvist har jag för ro skulle fått en
ske ~~uti gallret~~ genom hvilken Granvistackaren kan
hållas uppe, då den kåstag i mellan uti en af lyft
armarna.

* På modellen är endast ena ändan af tröskstocken flyttbar, hvilket i sådt nör tillfälle.

Tröskbottens längd utöver stocken samt antalet

och spiggarna på densamma och dess rader är icke fast
ställdt, utan komma an på svar och ev byggnadssätt
gottfinnande. Men emot den sjelfva kenniska form,
jag så väl på modellen som ritningarna gifvit
denna bitt, hafva sakkert många at påminna.
Det är naturligt, at denna kan för hafva sin nytt
vid axeln, som tvingför er tröskningsmachinen, för
at lidigt och obehindradt mota omkring, och at, då
den är afsprungen, bägge ändarna kunna för
hålla sig fri hvarandra som svarfvarna af de
cirklar, tvingarna ~~hvarandra~~ är för omställning befriskta på
planen eller gölfvet. Men derigenom torde synas, at
den smalare ändan af trätten blir för lätt och bö
ja den då icke väl är; om man, utan härvid ville
hafva afseende derpå, at den större hastighet, hvarmed
den yttre eller tjockare ändan svänger sig, i den
mån vinnskaft den tyngd, at konen under sit
lopp tryckes lika på alla sidor; en sak, den jag
ej kan utreda. En någorlunda jämn tyngd torde
åstadkommas derigenom, att fjelsva stocken, hvari tiggarne

åker

genom man vunnit att stycka blefver kuldrig, så m
mat gord, och förgackatligen icke Spelning på flere ar
fordra; därpå stakas ytterligare op Linien, och med
vanligt åker alder plöjes längs Linien et får, och
med fortfares så ofta, tills det blefver så långt, att m
det tager emot Drag storken; sedan okas Åsarne

åro fastsatte, göres i det närmaste cylindriske och
bakens konisha skapnad bestämmes af kuggarn
progressiva förkortning emot inre ändan. Om man
til denna konisha form, hvars spets skulle vara
den tänkt förlängd ända, tills rätena ut, hvarm
av jämn indelning öfver hela bakten vore förenl
med den olika tjocklighet hvarje punkt dragh
och derefter öfven proportionen skapnaden af hel
tjerkstycke, för denna maschin så alle dess fullkom
ligheter, som behöfves. Jag har utan anvisning
behållit målet af den bakt jag såg i Helsingland,
af detta ingen får förbinder at följa dessamma,
utan efterser på physikaliska och mathematiska gr
der hvilka kunnige tjenligen kunna ach böra tillam
pas med största försorgen.

Linspackelan har jag gjort mera efter det
jag såg den i Helsingland och det torde vara bäst a
vid en byggnad sätter jag derefter, men hammaren
tarmed lindt bråkay, hvar jag gjort efter eget hu
emedan jag ej, var så mycket skamsenligt och

och plumpt inrättad, och endast bibehållit klubbans
storlek — Ofta har jag ställt Granbackaren i öfre
våningen, såsom den brukas i Helsingland, men då
denssamma under tröskningen måste tagas lös ifrån
vaggen, för at icke då vara i vägen, tycker jag
at detta ställe är mog aflägligt, och at dessam-
ma i dessemot skulle begvämligast inrättas i ne-
dra våningen och göras antingen af fastmälda
bjelkarna, eller af dem, som bilda bamaren i
gång, ungefär såsom figuren på fjerde planchen
utvisar. Nu då stolen eller ställningen, i hvilken
yxans axel är fästad, medelst en kil på ytterre
sidan om vaggen fastslagen, som måste tagas ut,
då Granbackaren flyttas undan. Äfven kan fäst-
ne yxans skillnis ifrån sin ställning, då den kil,
som tillhåller det ena fästbeslaget, hvari dess axelnäf
är insatt, bortlages. Hela denna anordning kan
undvikas, då backaren ställes i nedra våningen,
där den så på omvägen.

Skulle någon få det infallet at bygga

Skrivet 2 planekrutar, och äfven jämn-
delst kunna gjorde större eller mindre
antal bestämma tjugo eller fattare
vält efter som jordmånen det fordrar.
Denne vält är försökt här, och hvad
som bör mera befästa dess nytta —
äfven af hvar 4 par af Darelli befunnen

Upsala och upläst den 1 Julii 1830.

121.

522.

Till Expeditionssekreterarens.

117.

Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet i Åbo.

Ansökning om Nybyggares Bruk d. 22. junij. 1800.

499.

Att en händelse har jag fått se det af Sällskapets blad N:o 2 April pag. 62 och i synnerhet som det rör sig om tider när tystnad och tro jag som vittnar i afseende uppå förfarandet skrifvet uppgifva och af mig förledet är icke ventyrad Taelkjarus vält att derpne krossa grefva klotet utan skrens för mycken packning, samt äfven att våren bräcka de Kommafåtar som ofta ligga efter Isen bredda till stranden. Den består af en mängd trekantiga kaffe taelkjärnes rätt så göras att de kunna läggas om kring 2 Planetkretsar, och äfven jämn delst kunna genom förre eller minore antal bestämma tyngd eller tättare vält efter som jordmanen det fordrar. Denne vält är försökt här, och hvad som bör mera befästa dess nytta — äfven af hvem af Darelli befunnen

Tryckt och utsläpt den 1 Julii 1800.

der [illegible] [illegible] kunna och bära tillan
pass med största förmon.

Linspackan har jag gjort mycket efter det
jag såg den i Stockholmsgård och det torde vara bäst a
sed en byggnad tätas jag derefter, men kommer
turemot [illegible] bräday, har jag gjort efter eget hu
emedan jag såg, var för mycket olämpligt och

Hyddegård till Herr Secreterare.

Ehuru min Lärare Jesaias nu för åtskilliga år sedan [illegible]
[illegible] Herr Secreterare,

119.

mig lemnat; och skulle jag i fall Sällskapet någondera dess mig reparerar visa all den skyndsamhet som bör tillse att ett så tjenligt och välbehagligt Sällskaps företagande, mycket höjdt öfver all vanlig drift å denne vedjebården. I Dag som anser Förstorpsans dåvarande till hvad den bör gifva, för sitt öppnaste nöje kan ej annat än med innerligaste glädje se vidden och fullkomligheten af sina hushållnings Sällskapets arbetsplan, som igenom Sällskapets sysslomän och årliga handlingar kunde mig presenteras, ville jag tacksamt bestyra om kostnaderne derföre.

P. Elfstorpsgård

antingen alla eller några af dessa machiner, så [illegible]
sitningarne fattas att följa än modellen, emedan
jag gjorde dem förnne och vidtog då några små
förbättringar i anseende till dimensionerna. Mo-
dellen är dubbelt större än sitningarnes. Det är
ej svårt att bestämma sig af sitningarna: mod-
ellen anses blott såsom en förklaring öfver dem

Skarnek till sitt ändamål under det
års ovanligt hårda vårbruk: jag
tager mig dem friheten at med en
i dessa dagar afgående malmskeppare
benämd Rosenberg, afsända en mod-
ell adresserad till Sällskapet, som dåda
kanske äga tillfälle någre döma om
sammansättningen, som alldeles intet
konstig: Tröskverkstången eller vifterne ku
om de regleras så i hvad mängd so
hälft ämnen i höst — a 8 Rp: Rgs-mt
mer äro kanske lättare at få vid te
åbe anmärkningar masugnar, då mo
bör observeras at järnet ej får vara a
sätt — utan så malmat så at ri
re tåla nötning och behålla sin vass
kant.
Darellis Knifslad, dess nya breda knif
och en förbättring af Lissis bilhark
torde vara Sällskapet tjände; men
göras åtom här efter de modeller
denne berömvärdt landtmann

Kgl. Sällsk. d. 15 Julii och Kom. till åberop. rätsk. utsk. 121.

522.

Till Sekreterarne.

Uti anledning af Eder skrifvelse, af den 4 dennes, med hvilken I öfversände, till granskning och begagnande, de af Kongl. Svenska Segelförenings Kommitté för Segelbåtsmodellers granskning, till Kongl. Sällskapets förmedling, för Segelbåtsmodellen till Kongl. Sällskapets Tredje Tävlan, den 1. Febr: sistlidet år, inkomna förslag till förbättringar i Segelbåtsmodellen, af den 26. Maj, samt Eder skrifvelse af den 29 dennes, med förslag till Borgå, Helsingfors, Sibbo, Mantsala, Borgnäs, Sverna, Sundom, Jakobstad och Nykarleby, Segelbåtsmodeller, hvilka

[illegible] Åbo, den [illegible]

[illegible] Sedan jag [illegible] Kongl. Maj:ts nådiga befallning [illegible] Stockholm, att [illegible] Kongl. Maj:ts Inspector Johan Björck [illegible] Åbo [illegible] uppgifva [illegible] Sedan jag [illegible] Stockholm, [illegible] 37. §. 1. mom. [illegible] Stockholm, [illegible] Jag har [illegible] 1788. nyttjandet [illegible] Bod med [illegible] förra, men [illegible] förmått dem [illegible] med [illegible] Stockholm; [illegible] Jag [illegible] 1788.

Stensöhle gård
den 11. Julii 1800.

Edmund Linnman
Wendred: Rokkan
Major uti Fästningen

[illegible] Sedan jag [illegible] Kongl. Maj:ts nådiga befallning [illegible] Stockholm, att [illegible] Kongl. Maj:ts Inspector Johan Björck [illegible] Åbo [illegible] uppgifva [illegible] Sedan jag [illegible] Stockholm, [illegible] 37. §. 1. mom. [illegible] Stockholm, [illegible] Jag har [illegible] 1788. nyttjandet [illegible] Bod med [illegible] förra, men [illegible] förmått dem [illegible] med [illegible] Stockholm; [illegible] Jag [illegible] 1788.

Memorial

Anmodad af kongl. Finska Hushållnings Sälls-
skapets Berednings Utskott at undersöka be-
skaffenheten af de afvägnings Instrumenter
Herr Nomström till Sällskapet inlemnat,
mäste jag, hindrad af en förestående resa, skyn-
digen uppgifva de anmärkningar vid dessa
construction och nyttjande, som jag tror mig
ha anledning at göra. Då Instrumenterne
ej med noggrannhet äro förfärdigade, lyc-
kes Herr Nomström ej velat, at de skulle
anses såsom fullständige modeller, utan
kanske hällre som en teckning af den idée

Den formerat sig om deras skaplnad. Jag skall följ
den ordning Herr Blomström i sitt memorial
agtlagit, och anmärker därföre vid Instrumente
N:o 1. at flere svårigheter möta vid dess nyttjande. 1:o
dess ett fått af nästan lika längd med Instrumen
emedan det i annat fall i grund af sin lyngd
jer sig. 2:o gör vattnet, hvarmed Instrumentet fyl
fyllas, at det bugtar sig, hvarigenom observa
serna blifva osäkra. Till förekommande af den
olägenhet, har Herr Blomström föreslagit, at
strumentet invändigt skall med färg anstryka
mer jag tviflar om det onda härigenom fu
komligen förekommes, utom det at färg ofta p
saudet saknas. 3:o Den fastspikade skifvan fås p
lan jemn kvick och vattnet fyller aldrig de v
skifvans bägge ändar bårade hålen, utan upptag
med håleny kanter och sänker sig mitt uti, hvar
följer at horizontal linjen svårligen utrönes
Instrumentets bruk blir af denna grund osäker.
N:ris 2, 5 & 7 skiljа sig ej mycket ifrån de vanliga
vattupassen och äro således af en längesedan g
känd nytta. At N:r 2 & 7 såsom vattupass i blåsa
tjäde äro bättre än ett vanligt bord, är ofr
velagligt; övriga blefva dock N:r 2 & 5 at upp
lätt afvägningar, och äro observationerna
i synnerhet icke säkra, om Instrumente
halles i handen, enligt anvisningen i mem
rialet.
N:ris 3 & 4 äro gjorde efter samma grundsats att

hafva äfven samma olägenheter. Dessе äro 1:o
at, då lyngden ej får vericka normalt, blir röre
sen af skifvan eller visaren trög. 2:o om skifvan
eller visaren ställes diametralt emot lägsta sida
af en lutande plan, kunna de icke röras, hvilket
med försök lätt finnes. 3:o små ändringar i planen
hvarpå Instrumentet hvilar, kan ej åstadkom
ma någon rörelse hos visaren eller skifvan, hvar
lät förmodeligen friction är orsaken.
N:r 6. Då detta Instrument förfärdigad efter den anvis
ning Herr Blomström uppgifvit, tor det med myc
ken fördel kunna nyttjas. Om härvid äfven iagtta
ges detsamma som vid Construction af vägvaltkar
tor jag at en quick rörelse ej skall saknas. Bly
skifvans figur bidrager äfven litet en snäll rörelse, och
jag håller före, at om den göres Triangulär och ena hör
net fästes i Balanciens medelpunct, skall detta ända
mål fullkomligt vinnas.

Åbo d. 19 Junii 1800.

And: Joh: Nethen

k. den 29 Aug. Förds. den 1 Sept och remitt. till Ber. Cl:ssa.

131.

547.

Memorial

Om inrökning i Kiöks Spisar.

Uti ett nytt Hus af 2ne Våningar var af en förfaren Landtmanna-
re upmurad en Kiöks Spis, hvarutaf påstående skapnad i grunden.
Emellan Eolarne A och B, var Skiljemuren, S, uprägen hela Skorstenen
ingenom nedtyppt i degen. Hvardera eldstaden hade sitt eget Spiell.
Här det eldades uti A, så Spiellet för ofvet i, B, åfven var updragit
gick röken starkt in öfver Kökmuren, B, in i Köket. Var eld då
gick röken starkt in öfver Kökmuren, B, så kom den

Kongl: Fria Ekonomiska Hushållnings Sällskapet. 129.
åbo. 537.

Nerpajarvi d. 27. juli. 1843.

Med nöjeken tillfredsställelse inhämtade
vårda skrifvelsen af d. 1. juli. hvaraf finner
det afseende Kongl: Sällskapet gjord uppmä
min uppfinning: och skall med nöje uppgifva
att hvad jag till åtventyrs under ståendig
förskande skulle äga lära i den ädla Landt-
hushållnings Praktiquen
med tacksamhet antager jag K. Sällskapets
gåfva af dess utkomne skrifter, och tåfvor
mig att med nytta läsa dem.
Både för mindre kostnad och tidsutdrägt, tror
jag att det vore förmånligast bringa gjutning
af vältrifter i gång vid Björkboda och
Tegkö bruk.

G. L. Silfverswärd
Kpt.

Anl. den 5 Aug. Förd. den 1 Sept.

547.

Memorial

Om inrökning i Kiöks Spisar.

Uti ett nytt Hus af 2ne Vaningar var af en förfaren Landtmurarmästare uprmurad en Kiöks Spis, hvarutaf nedanstående skapnad i grunden: Emellan Erlarne A och B, var Skiljomuren, S, uprdragen hela Skorstenen igenom och upp i vinden. Hvardera eldstaden hade sit eget Spiall. Här det eldades uti A, så Spiallet för röret til B, ägnen var uprdragit gick röken starkt in öfver köpmuren, B, in i köket. Var eld så åter uti A och Skenugnen framför ariten och röret, B, så kom från samma Köpa in i köket åt starkare sätt. Här en ihålig Sticka höllts vid Kåp-bröstet, B, så blåstes elden ut af vinden från röret in uti köket. Har uti Skenugnen endast var eld, så rökte ingen från köpmuren, A. Emot denna olägenhet anordnades, att uppå Skorsten och vinden Skiljomur skulle vid log, en Bred Bräd-lapp. Vårkan skedde, att röken gick kring ändarna af Bräd-lappen ner uti röret til eldstaden, B. Til denna inrökning trodde man sig finna orsaken vara, att — då luften uti köket förtunnades genom den del deraf, som til eldens underhåll var nödig, så inkom til ersättning af denna förtunt på luft, ny luft in i köket genom det ach upp skorsten räckande rör af eldstaden rök mindre än i A, uptag rör, B, samt Skuble med denna luftström, såsom bästa

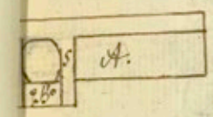

afförings vägen, röken vid ändan af skorsten, A, dragas in
i B, samt så vidare in i köket.

Detta är derför at förena rören A och B uti ett rör, som
icke tål ej gjöra förr än ap vid vinden. Detta blef, af
hittils villrådige inrättaren, på en förmiddag värkställ
värkan der af så lyklig, at i köket sådan rökte samt
gen väl ut, på hvad sätt man än sedade uti många år
Tillämpning har af är lätt att förstå öfrare behöfvs.

Åbo den 15 August 1800.

D. Sidén

Till Kongl. Finska Hushålls Sällskapet i Åbo.

Vitt.

Vitt. och förestr. den 2 Febr.

133.

650.

Memorial

Modell på Reenplog.

Högvisse får jag afsända modell på
den rätning och beskrifning jag förfärdat
öfver nigot på ett så kallad reenplog.
Den är gjord här på landet, således uti
så avseende som vederbör: med af
rätningen, och skall torde i afseen-
de värde.

Medan här med af skyldiga lärd
har tiden som ringen lida skarda.
De svårare sorter varuty medan
sitter 1½ á 2 dygn 2. tum fuld vinterdag,
och under gynnsam ståndigt för dagen.

Willgillar dygn d. 29 Januari 1801.

Sillien Berg

Ödmjuk Memorial.

Klere med mig, hafwa under upkommit samtal
om Skogarnes beskaffenhet och tjenlighet
brist redan här å orten derpå dagelige anfar,
genom dess anwändande å spen til hus byggnad, åstad-
dal samt anstälte warit att deh stalleh, lätta å
sine fastigheter upföra huser af wed efter deh
byggnads sätt uti allmänhet detrikes orten all-
männare är antagen samt därmed jämwäl i Up-
land och andre länder skap allaredan är början gjord
och som uti förmenarande är Almanack för
Stockholms Horizont blifwit beskrifwen; men
som en och annar nödgas stilla sina minnen uti den
ne deras så uprichtiga som nödiga afsigt,
wid tadden betydelige swårighet almagen har
å orten än ej så tjenligen lagh hand wid
slike serskilte byggnad, eller genom god öfning

förwarfvah sig däri erforderlig försigtighet; så
i anseende därtill, förordnar jag Domprosten
öfverlämnad till Hedgr. Hushållnings Sällskap
tidelmadiga lamt allmänh kända nit och
omsorg för landets vidare upkomst och
tida hägnad, om icke någon i Herrans bygn
kunnig och erfaren man ifrån tryckad hel
de förskrifvas, hvilken medelst underwisning
I Stelle idoförra Fogdens härstädes till winnande
af skickelighet i detta arbete. Jag ålägg
mig att till honom erlägga trettio Rdr Specie
att hvarje dag, han i sådant afseende
wid tillfället Herrens byggnad hos mig här
fullfått. och kan tryggt försäkra att jag här
ej söker förmycken egen fördel, som skall kallas
den nyttan Allmänheten tillflyter då den bl
öfwertygad om et mindre kostsamt, men lik
ändamåligt husbyggnads sätt som det hos oss
liga ej allenast af sten och Tegel utan ock
Trad och timmer. Åbo den 31. Martii 18
Hgoth, J. Björkbom

Ink. den 29 Junii förer. den 1 Julii — 137.

790.

Memorial

Om Lappsrep.

1782. i Februarij månad reste jag Norra vägen till Stockholm, då jag kom till Hellsingeland, och första Socken 2½ mile från Alfredrikswall, at hälsa på min Syster, fick jag där se sådane Reps jag allenast för seet, jag frågade gienast, vad slags reps detta vore, mig svarades, at det var Lapp reps, vid nämare upplysning härom, sades at Finnlapparne up i landet giöra sådane reps af tall rötter i sinna kåjår vinter tiden, och förse hela landet, i synnerhet Skiären till sina Strömmings och Gudre Notar, af tiockare och smalare slag. Jag beställte gienast 100 dr. Jamnar af ew tums tiocklek, penigt medföljande prefver i välgka reps jag gienom Alfredrikswall, Stockholm, och Nyköping, förste Årgången 1790., sedan har jag nyttjat dessa reps till Not reps utan minsta föränderring, de flyta som widje reps, stå emot vatten, mycka och starcka som Hamps reps, för dolkens har jag endast agkta dem i

Om syssloöst folk sad i Finnland, som växer likså öfwerflödigt sad, som i Hellsinge-land, kunde sysselsättas med denna näringz gren, mänta det icke skulle vara longt nyttigare, och bekwämligare i sina varma pörten, giöra sådana reps mårnar och gvällar hela longa vintteren än endast partier, och de ödugeliga bast repen i

Som den tiden kostade 1. Skilling jamnan

Men jag tror att en finn kapp från den orte
borde hitt förskrifvas för att förse lära kåfferi
att både taga fallrötterna och sedan förfärdiga
pen, vilketdet alt till det vordade, och upbyste
kongl: finska Hushåldnings Sällskapet bepröf
de underställes

Wilhelmsdahl den 4. Junij 1801.

Hillienberg.

Ink och förevis. den 15 Aug. 1801.

539.

143.

Till Kongl: finska Hushålls Sällskapet.

Genom mycken raffinement och förädling, förnyning och förbättring, tid efter annan
uppkommen, har kaffet nästan blifvit en oundviklig förnödenhet, och således en ständig utgift, att förskaffa
tillräckligt förråd af detsamma. Ansedan jag allenast försökt förnya
det förråd, utan att det behöfvat hemtas från främmande länder, förmina sig

Kongl: Finska Hushåldnings Sällskapet i Åbo.

Nyeqvarn d. 26. July. 1801.

139.

831.

Denn åtliga afgiften får jag här
hos det nöjet insända med en för
anart skall jag nu kunna noga
uppgifva afkastningen efter
20: qvarn: tunnland som förledne höst
såddes med Crowfeetska såningsma
chinen som drog 5 tunnor råg:
efter utsigten lär vara det väl
ut på nyeskit som den bästa
af öfriga sädden.

G. W. Hillenberg

Ink. d. 4 Aug. förev. den 15.

Men jag tror att en timmapp från den orter
borde hett förskrifvas, för att först, lära kårsför
att både taga fallrotterna, och sedan förfärdiga
pen, vilketdt alt till det vordade, och upbyst
Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets bepröf
de underställes.

Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet

Abo

Inkom och förevis. den 15 Aug. 1801. 539. 143.

Till Herr Lenzen Finska Hushållnings Sällskapets Sekreterare.

Herr Lenzen ingalen raffinement och konstling, byggning konsten, tidrefter annan
ordentligen inbragdt, och afvan det tillika nödan ofvandig Dunning, att sielfwa Tak-
konstningen är af det mest väsentligaste värde, emedan ej allenast sielfwa byggna-
dens bestånd, utan och dess beständighet mest derpå beror, bestämma sig
dock denne författningarna del mycket emot mesan i sin första rätt och kinder,
Och alla Städer hemmet vara benägne, eller komma att vistas och bo, som
i allmänhet gynsam och ängslig, bekymmerlig, och omvexlande Tak utom de torfbyg-
da Trakter och platt-tacken. Hemt alla Städer framest man nyfer nya byggnader
och innan marmorade förfärligen sätt endast uppå Tak, eller att emma uppfölla
något som är vanligt och, omvexligt, och till ringa pris. Mått uppå samma
obligenhet vidan byggnad på min Landgendom mera Grepsholm Rätt i
Dalarne har jag byggnad på sedan, gaf det mig anledning till sedare nogare efter-
finnande, och alla möjliga försök och anställande, till upfinnande uppå något tienligt
Tak täckning emma, hvarigenom alla hittills använda ofullkomligheter utom-
flyta möjligen kunde undvikas, samt tydligt nog, att påfinna flera emman och
sätt till Tak täckning vinda varaktigare, vattentätare, och till ringare pris än de
hittills allmänmaligast brukeliga; ifrån som är mindast an inventions uppå en fort
nyttigt Tak täckt, och undvikande, uppå de både förfärligt och kostsamma Tak täck-
gen, samt med tillfälle uppå att fullkomligen vattentätt emobruk till segningar och
utan-appning, emma uppfölla fullkomligt kostsam Tak; emmedlertid jag sedan
gamst i underdånighet hos Hogstsalige Konungen Gustaf den 3:e, fanlkan efter Nå-
dig remiss till det Skarar Intendents kontoire, med författning att noga undersöka
uppgifvarnes nyttighet, jemte drand flera nya sådan försök dermed, och dogen grundade
underdånigst hemställa, Nådigst anbefalla mig 20 års Privil. Exclusivum på
tillverkningen uppå dylika Tak täckningar emman, hvarmed jag det förnämare i ut-
sende till min vård stånd försedda Landgendom, och andra considerationer, un-
der hittills icke kommit att mig begynna. Hvarföremtan att uppå dylika Tak täck-
nings ämnen, såsom bestående uppå att fullkomligen vattentätt och gynsam var-
aktigt Tak-Cement, tillika hämar att i allmänhet skapa mig ämnad giorna
många Tak och upp ningar, hvilka hittills uppå det inspirande vattnet, och påkommande frost,
som oftast tillförorsakat och uppfallet; mycket omvexligare, utan tillika att förjaga
emma mindre tröglig bränning, som fallet och fullkomligt, och allmänt skapa
ningar, som beständer Tegtak, är vattentätt och omvexligt. Jemte mycket ämnat för-
mod gamen sig vegand, framtill dess Tak Cement hämad. Vällofl, och som
sådan upplysta mro uppå så många fullelig och belydelig nytta för det allmänna, fram-
jag tracte, ej mindre egen Enskilt, än en Patriotisk Pflichtigt uppå mig fordrar
att ödmjukligen vidmäla dess vegelagenhet för det Nådfallen Lenzen Finska

Abo

Åbo den 1 aug. 1807.

Capitaine och Ridder.

P.S. Ogifvaren vid förrättning fulla myndighet saknar, anhålles myndighet måtte
genom Höglofl. Kongl. Tull-Styrelsen bekräftas.

Åbo den 1 Dec. 1807.

145.

Underdånigst Memorial.

Till Kongl. Majts Nådiga Förordnande af den 30 Oct. 1807 angående Tullverkets förbättrande i Finland, har Kongl. Majts Tull-Styrelse, i Nådig skrifvelse af den 14 Nov. samma år, anbefalt Tull-Styrelsen att, efter inhemtande af Tull-Styrelsen i Finland, till Kongl. Majt underdånigst afgifva förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras, och Tull-Styrelsen i Finland, i Nådig skrifvelse af den 21 Nov. samma år, anbefalt Tull-Kamrarne i Åbo och Wiborg att, efter inhemtande af Tull-Inspectionerne i Nyland och Savolax, till Tull-Styrelsen i Finland afgifva förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras.

Uti Åbo Tull-Kammare hafva Tull-Inspectionerne i Nyland och Savolax, efter anställda Sammanträden med Tull-Kammaren, afgifvit förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras, och har Tull-Kammaren, efter granskning af dessa förslag, till Tull-Styrelsen i Finland afgifvit underdånigt utlåtande, huru Tullverket i Finland kunde förbättras.

Uti Wiborg Tull-Kammare hafva Tull-Inspectionerne i Nyland och Savolax, efter anställda Sammanträden med Tull-Kammaren, afgifvit förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras, och har Tull-Kammaren, efter granskning af dessa förslag, till Tull-Styrelsen i Finland afgifvit underdånigt utlåtande, huru Tullverket i Finland kunde förbättras.

Uti Tull-Styrelsen i Finland hafva Tull-Kammarne i Åbo och Wiborg, efter anställda Sammanträden med Tull-Inspectionerne i Nyland och Savolax, afgifvit förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras, och har Tull-Styrelsen i Finland, efter granskning af dessa förslag, till Kongl. Majt underdånigst afgifvit förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras.

Uti Kongl. Majts Nådiga Förordnande af den 30 Oct. 1807 angående Tullverkets förbättrande i Finland, har Kongl. Majts Tull-Styrelse, i Nådig skrifvelse af den 14 Nov. samma år, anbefalt Tull-Styrelsen att, efter inhemtande af Tull-Styrelsen i Finland, till Kongl. Majt underdånigst afgifva förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras, och Tull-Styrelsen i Finland, i Nådig skrifvelse af den 21 Nov. samma år, anbefalt Tull-Kamrarne i Åbo och Wiborg att, efter inhemtande af Tull-Inspectionerne i Nyland och Savolax, till Tull-Styrelsen i Finland afgifva förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras.

Uti Åbo Tull-Kammare hafva Tull-Inspectionerne i Nyland och Savolax, efter anställda Sammanträden med Tull-Kammaren, afgifvit förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras, och har Tull-Kammaren, efter granskning af dessa förslag, till Tull-Styrelsen i Finland afgifvit underdånigt utlåtande, huru Tullverket i Finland kunde förbättras.

Uti Wiborg Tull-Kammare hafva Tull-Inspectionerne i Nyland och Savolax, efter anställda Sammanträden med Tull-Kammaren, afgifvit förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras, och har Tull-Kammaren, efter granskning af dessa förslag, till Tull-Styrelsen i Finland afgifvit underdånigt utlåtande, huru Tullverket i Finland kunde förbättras.

Uti Tull-Styrelsen i Finland hafva Tull-Kammarne i Åbo och Wiborg, efter anställda Sammanträden med Tull-Inspectionerne i Nyland och Savolax, afgifvit förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras, och har Tull-Styrelsen i Finland, efter granskning af dessa förslag, till Kongl. Majt underdånigst afgifvit förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras.

Uti Kongl. Majts Nådiga Förordnande af den 30 Oct. 1807 angående Tullverkets förbättrande i Finland, har Kongl. Majts Tull-Styrelse, i Nådig skrifvelse af den 14 Nov. samma år, anbefalt Tull-Styrelsen att, efter inhemtande af Tull-Styrelsen i Finland, till Kongl. Majt underdånigst afgifva förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras, och Tull-Styrelsen i Finland, i Nådig skrifvelse af den 21 Nov. samma år, anbefalt Tull-Kamrarne i Åbo och Wiborg att, efter inhemtande af Tull-Inspectionerne i Nyland och Savolax, till Tull-Styrelsen i Finland afgifva förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras.

Uti Åbo Tull-Kammare hafva Tull-Inspectionerne i Nyland och Savolax, efter anställda Sammanträden med Tull-Kammaren, afgifvit förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras, och har Tull-Kammaren, efter granskning af dessa förslag, till Tull-Styrelsen i Finland afgifvit underdånigt utlåtande, huru Tullverket i Finland kunde förbättras.

Uti Wiborg Tull-Kammare hafva Tull-Inspectionerne i Nyland och Savolax, efter anställda Sammanträden med Tull-Kammaren, afgifvit förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras, och har Tull-Kammaren, efter granskning af dessa förslag, till Tull-Styrelsen i Finland afgifvit underdånigt utlåtande, huru Tullverket i Finland kunde förbättras.

Uti Tull-Styrelsen i Finland hafva Tull-Kammarne i Åbo och Wiborg, efter anställda Sammanträden med Tull-Inspectionerne i Nyland och Savolax, afgifvit förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras, och har Tull-Styrelsen i Finland, efter granskning af dessa förslag, till Kongl. Majt underdånigst afgifvit förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras.

Uti Kongl. Majts Nådiga Förordnande af den 30 Oct. 1807 angående Tullverkets förbättrande i Finland, har Kongl. Majts Tull-Styrelse, i Nådig skrifvelse af den 14 Nov. samma år, anbefalt Tull-Styrelsen att, efter inhemtande af Tull-Styrelsen i Finland, till Kongl. Majt underdånigst afgifva förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras, och Tull-Styrelsen i Finland, i Nådig skrifvelse af den 21 Nov. samma år, anbefalt Tull-Kamrarne i Åbo och Wiborg att, efter inhemtande af Tull-Inspectionerne i Nyland och Savolax, till Tull-Styrelsen i Finland afgifva förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras.

Uti Åbo Tull-Kammare hafva Tull-Inspectionerne i Nyland och Savolax, efter anställda Sammanträden med Tull-Kammaren, afgifvit förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras, och har Tull-Kammaren, efter granskning af dessa förslag, till Tull-Styrelsen i Finland afgifvit underdånigt utlåtande, huru Tullverket i Finland kunde förbättras.

Uti Wiborg Tull-Kammare hafva Tull-Inspectionerne i Nyland och Savolax, efter anställda Sammanträden med Tull-Kammaren, afgifvit förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras, och har Tull-Kammaren, efter granskning af dessa förslag, till Tull-Styrelsen i Finland afgifvit underdånigt utlåtande, huru Tullverket i Finland kunde förbättras.

Uti Tull-Styrelsen i Finland hafva Tull-Kammarne i Åbo och Wiborg, efter anställda Sammanträden med Tull-Inspectionerne i Nyland och Savolax, afgifvit förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras, och har Tull-Styrelsen i Finland, efter granskning af dessa förslag, till Kongl. Majt underdånigst afgifvit förslag, huru Tullverket i Finland kunde förbättras.

=samma

dem landsh byggnaden dennäst uppställa
sig. Då det likväl allmänheten lände
blifvit uppmuntrad till flitig byggnadens
förentagande, hvilken ständigt gamom
dessemellan af dag och dagh vankas med
förnöjelse ser stor nytta för sig och
projecterar, om vilja ej i denna byggnad
Konst Lemig emot, Lände, af Dongl
Kinska Hushållnings hällstugat, med nogon
väsl bekänd lön, blifvit requirerad och an-
dragen, för att med nödiga upplysningar gå
allmänheten tillhanda uti denne stadgandes
af dessa byggnaden.

Såsom ingenting af en sådan landtegendoms
beläggen kunna vid en landtväg den flesta
af landets allmoge fördenskull, som jag vanl
finnes att för exempel tjäna, uppföras någon
byggnad af landsh och såsom i sådant
afseende önskligt att tillgång härstädes till
finnes på en dylik Lemig emot, hvarför
jag och i händelse mitt projecte antagas
vill för min del till Dongl Kinska Hushåll-
nings hällstugat upplåtande Fembte Hdl
dalers hvarmed denna byggnadstomt kön
del nogon del Lände bestridas, så min
skyldigaste vore det jag med ödmjukhet
anhöll, vid min byggnad skulle på mig tal-
jande amot last och tub som den jag
vore på stadgat.

Hvarjämte förblifvandes jag tillika den in-
ständig, att den jag vill af att på-
denne byggnads sätt jag begynna, den
sätt requirera och upplåtande en sådanes emot.

Åbo d. 1. December 1801.

E. Hartwall

emot att sådant förentagande ämnar ske
förmedelst af allmogen och i händelse nogon
skuldsatt person skulle hitförskaffa nogon
från Dongl Kinska Hushållnings Lemig
ej mindre Lemig emot Lände hitsändas
ej den jag genom Dongl Kinska Hushållnings
Hällstugat requisition vore att förvänta,
medans Hällstugat i allmänhet som corres-
ponderande tadmotan i alla landsbortan
utom och landshöfdingarnas jemte samtid
Lemmen bäst medverkar.

Nogon annan utväg till dämmande af
framgång vid landsh byggnadens uppförande
kunna skadade icke gifvas än endast den
jag föreslagit och hoppas jag att Kongl
Kinska Hushållnings Hällstugat
genom Dongl tadmotan jemte ~~samma~~ i bafor-
vemnda landsh byggnaden på sina egendomar med-
ej skulle deltaga uti denna byggnadsarbete
emedan Hällstugat Kassa den-
nyttjades till Lemmen att förlora
hvilket jag för ingen del skulle önska.

Åbo d. 1. December 1801.

E. Hartwall

"Uträckning om storleken af de fel, som vid braket af hr. Direktör Widéns afvägnings klotka begås."

Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet har i sina utgifvande handlingar ämnat lemna til allmänhetens kunskap hr. Direktör Widéns beskrifning på en afvägnings klotka, icke derföre att instrumentet vore af någon ny uppfinning, ej heller derföre att det kunde rekommenderas till brak vid några nogare afvägningar, utan blott för dess enkla sammansättning skull, och för landtbrukares behof af ett instrument hvarmed de åtminstone ungefär kunna mäta [on marken] höjden af en mark öfver en annan. Emedan detta instrumentet icke är så fullkomligen svarande mot sit ändamål, att fel i afvägningen dermed lätteligen kunde undvikas; så har jag ansett det vara nyttigt att till deras tjenst, som vilja känna noggrannheten af sin mätning, men icke äro i tilfälle att undersöka den, i en kort utredning bestämma storleken af de fel i utslagen, som äro en följd af instrumentets konstruktion, och dem man afven oaktadt iakttagen tillbörlig försigtighet ofta begår.

Jag antager att klotkan blifvit behörigen justerad, så att alla punkter af dess nedersta omkrets äro belägna i en horizontal plan. Klotkans tjenligaste afstånd från ögat vid dess bruk anser jag vara det, när dess aflägsnare kant synes tydligast. Vid afvägningen ställes ögat så, att den närmare kanten begynner röra de ljusstrålar, som från den aflägsnare komma till ögat, då denna sednare börjar att skymmas af den förra. Anser man då den punkten af ett aflägset objekt,

som synes röras af klotkans aflägsnare kant, vara i den horizontal-planen, hvilken går igenom klotkans kant, så bedrager man sig vårt omdömme om en synlig punkts läge i anseende till oss rättar sig alltid efter ställningen af axelen til den råta Gus-konen, hvars spets är i denna punkten, och hvars bas ögats pupill är. Men de förra strålarne, som röras af klotkans närmare kant, gå till öfversta delen af pupillen, och äro belägne i rätta horizontal-planen, hvaraf finnes, att axelen till Gus-konen går under horizontal-linien emellan ögat och aflägsnare kanten af klotkan, men öfver denna linie emellan klotkan och objektet. Således är den punkten af objektet, som man tror ligga i horizontal-linien, verkeligen belägen ofvan om den samma. Om pupillens diameter är $= a$, ögats afstånd från klotkans aflägsnare brädd $= b$, och objektets afstånd från klotkan $= c$, samt den observerade punktens höjd öfver horizontal-linien $= x$; så är $b : \frac{1}{2}a :: c : x$, hvaraf man finner $x = \frac{ac}{2b}$. Häraf ses, att detta felet är större i samma mån, som a och c äro större, men mindre ju större b är. Man kan antaga $a = 0,01$ fot, och för medelmåttig syn $b = 1$ fot, då man för objektets afstånd $= 1000$ fot finner felet $x = 5$ fot.

Att detta felet icke må blifva så stort, bör man vid afvägningen ställa ögat så, att klotkans närmare kant kommer ungefär till axelen af den Gus-konen, som från aflägsnare kanten faller på hela ögon-pupillen. Då bortskymmes väl hälften af det ljuset, som från objektet kommer åt ögat; men man kan likväl ännu se objektet, och felet är minskadt till hälften, så att då är $x = \frac{ac}{4b}$, samt i det antagna exemplet för vanliga ögon $x = 2,5$. Mera kan felet på detta sättet näppeligen minskas, i synnerhet derföre, att ögat alltid bör ställas så, att man ser litet af klotkans aflägsnare kant. Ty om ögat ställes högre, så att den aflägsnare kanten icke mera synes, så är man ofåker om man icke höjt ögat för mycket: man har då icke mera någon punkt, med hvilken man kan jemföra ögats ställning i anseende till den närmare kanten. För att bättre afskeidt se båda kanterna af instrumentet, borde det vara nödigt att måla dess inre och yttre sida med tvenne olika färger, til exempel yttre med svart och inre med hvit.

Utom det redan beskrifna felet begås med detta afvägnings instrumentet ett annat, som svårligen undvikes vid någon afvägning utan tub. Man vet, att man med obeväpnade ögon icke mera kan se objekter, när deras synvinkel blir minskad til 30". För att finna den största längden y af ett objekt, som mera icke kan synas till afståndet b, behöfver man således endast, när sinus totus tages $= 1$, inferera $1 : \text{Tg } 30'' :: b : y$, då man finner $y = b \text{ Tg } 30'' = 0,0001454 b = \frac{b}{6876}$. I det antagna exemplet, der $b = 1000$ fot, gör detta felet $y = \frac{1000}{6876} = 0,145$ fot.

Man kan ej veta om man vid afvägningen

antingen ökat eller minskat det förut uträknade felet med detta. ~~Det~~ Det minskade felet vid bruket af detta afvägnings instrumentet, då det är väl justeradt, är således $x-y=\frac{ac}{46}-\frac{b}{6876}$, eller i det antagna exemplet för vanlig fyn $x-y=2{,}355$ fot. Men lika så ofta, som det ena felet minskar det andra, kan det deraf ökas, utan att man vet hvilketdera skett. Då felen sammanlagdas, utgöra de $x+y=\frac{ac}{46}+\frac{b}{6876}$, och i det antagna exemplet $x+y=2{,}645$ fot.

Allt detta gäller om instrumentet blifvit tillbörligen justeradt. Men man kan icke vara säker om icke just vid denna justeringen, som bör ske förmedelst observerande på aflägsna objekter, de (nu bestämda) felen redan blifvit begångna; hvaraf följden är, att instrumentet fått en snedställning i stället för en horizontal, och detta gör, att felet vid dess bruk en gång kan alldeles upphäfvas af dess sneda ställning, som en annan gång, då instrumentet är annorlunda vändt, ökar observations felet. Det kan således hända, att afvägningen härmed blir alldeles riktig, men det kan ock hända, att utslaget felar med quantiteten $2(x+y)=\frac{ac}{26}+\frac{b}{3438}$, som i det antagna exemplet gör $2(x+y)=5{,}29$ fot, och man vet icke hvilkendera händelsen inträffat. Det vet man endast, att det begångna felet alltid ökar den observerade punktens höjd, och att felets storlek innehålles inom gränsorna 0 och $\frac{ac}{26}+\frac{b}{3438}$.

Åbo den 2 Januari 1802.

Gust. Gabr. Hällström

87. Kongl. Maj:ts Höga Lands höfdings, eller Kongl. Finska Hushållnings Sällskapet 153. -164

Projecterte ödmiukaste

Om Eldsvådor som ofta hända i allmänhet en stor del åtaga vårs lösheten, och åtaga o-kunnigheten, eller svaga tillställning åtagaren och dess arbetare, varföre mer ofta störa vådor, at mången mistar hela sin gård och gods ~~[illegible]~~ Kanske ~~kunde~~ sådant kan umvikas om jag får läsa at öfverlägga med välmenade

Det närmare rättja åter sådan då jag betrachtar Eldsvåda som kom först uti Byggnings mellan taket som sedermera har mig gifvit anledning at finna ut väg at göre kommande sådant händelse, sedermera har jag betrachta nogare spisel eller sådana murar som eld hanteras. Det lilla som jag har mura och haft öfver seende öfver arbeten, har jag öfven lagt med högra kurmästaren, af dom några agen kända men högre som öfver heta kunde mera unden visa och befalla

1:a om Mellan taks elds våda byggnan kallas
2:a om Wägg eld ~~[illegible]~~ I kyft, eller gavel eld
3:dje om Säga eld i Kärstenar, och Gnistror

Hvilka sådant kunde i mindre grad före kommas, eller för hindras

1:a Där som svag Grund är bör under spisel muras sten fot eller Grund med samma som under stölpa Byggningen, så at de kommer uti en och samma linning, an nor ledes hard sin särskilda sättning, varutaf blir brytning i mellan taket och öpning i Kärstenar för elden

Om Grunden är säker eller osäker, Dör lika
väl müras ett Tjegel varf på sin kant
Rundom Kring Kårstens pipan, Början
i från mur Karm, Eller några Tum nederom mo
Taks bräden, och sen går ganom tak fylling
ette varf ofvan på fylling, som Circka 8 Tu
hög, Eller Kring 30 st Tigelsten 4 enbare
Lera, och ett dags värk, Kostnar högst 2 R
för vart Kårsten, Om taket i mella
tak är efter Kårstens pipan, så sägas
utaf tak bräden 2 Tum vidare öpning än Tig
sten fodrar på sin kant, men om Gamla
pipor ligger nära til väggen at inte
Kan Tigelsten rümmas på sin kant i mell
så tages Tum ler vatten, och doppas
Kan Speld plåt uti ler vatten, och gina
tenas at Kårstenar inte ämna sig
och Kräver inte om Speld plåten är för ut
med Tjära yn bränd at förhindra rås
Sen Smälas Lera på di trånga sidor
pipan och Speld plåta til tryckes, och
fyllas ifr väggen mot Speld plåten, fyll
fyllningen kommer i mellan som håller va
värman, Nu sättes ett löst Krans u
Tunna Bräd bitar, som passar Kring
Sen tages Hö, eller Mässa, eller Blår
Circka 2 Tu Som Blandas uti ler va
varutaf först sättes hel Tum uti öpni
E mellan löse Bräd krandz och pipan,
apartto ett löst och Tum Krans af sam
ofvan på Bräd Krans fast uti mürn,
var på sättes Mull eller Sand, men
inte Bruk, Orsaken, Härdnat Bruk
ger inte efter Tunden Husets Sätning
och inte Brytning, Derföre är och lösa
Krausar godt at di

ve sielfve Husets Sättning, och i Sid brytning 153.
och inte kan fyllings Sand så Rinna ganom

När utaf müre müras pipor, så på sama
sätt som för ut, med den skilnad att strax
så myckot ut ifr väggen at löst krans
af Tigelstenar kar rümme, och öfrigt
som för ut utan Speld plåtar
2a= om väggen at ünviska vidan ifrån
Nu är väggen driven bakom ugnen
först skärs måsan jämns med vägg dray
och Hackas Dragena, med yst hörnar
eller med Hugghåran, så som mången är
bekant, Sen Kappas med Leran, Sen
Leran är torckat och Sprücken, öfver
strykes Tum ler vatten med mur kärst
öfver alt hela den vaggen, Sen müras
ugn fotn fast uti vaggen, men öfriga
hürn minst 7 Tum ifr vaggen, så at
man kan med lätthet Kappas och Repa
reras i mellan Tigelstenar
En annan Konst, om twänna müran
möta en och samma vägg, så hugges
ellen så stor öpning som af di största
müran fodrat, Så müras Bägge til samman
Så lünda, at man kan skilja, om endera
för ut up müras, fast med Tums öpning
at där igenom vätman ledes uti Rümena
nu uti den up Sagade öpning uti vaggen
fodrar Sådana stundare som Dörnar och fönster
Tusten, och ändor väl lod rätt Sagade
och sidor på sama sätt at inget för hinder
uti Husets Sätning, på sama sät med öfran
Binnings stockar at di är tämd tälo
at di kan med lätthet falla i mellan müran

Mär mäſtare mäſte taga i acht öfra ſäcken
Sättnings monn ſom är ſie under ſäcken
och ſielfva ſidor ligger alenaſte til mum
förtimrat wägg ſadrar för nytt hus 1/2
för vart alne, och än för 11 åhrs 1. mum
för vart alne. Om ſtörre ägnar.
ſom jnte kan Repa rerbas utan alman
mäſte gå kring, bör minſt vara 1. al ifrå
wäggen, Eller ginaſte genom wäggen ut
kuggen, Så ſom Bak ägnar, Bryggj,
Badſtuga, Kiöl ägnar, Härd ägnar, m m
men allt med vinkel Rörar, eller
Sådanna ſom Rakel ägnars; mejan
at jnga Råtta rörar, ſom för ginaſte
Lagan, Gniſtron, och värman genom,
Vari gåndom länder eldsvådor;
än farligare uti Säder där flera i ſa
för en ſtarkt Rät röreje Kärſten,
3 mr Om Sut eller Laga elden ſom komer
genom Kärſtenar, äfven gniſtrion.
är Redan bekant för almänt, hurü mån
förhindras, Somliga för Lagan, Drar öfve
Kärſten en färſk hud, eller üpp Blott üti
vatne, Somliga våter Säckar, var på
en Bräd Lucka, at jnte Lagan får Lyft
üpp, Somliga en Speld plåt, Mäſſ=
ſkiuter kaſt Spelde ſom är ginaſte, ſom
ſkiuter ett Bÿſs ſkått üti Kärſten, ſom
och Säcken, men är och farligt för
Svagt folcks närvaro, ſom mera öker
ſkräm ſel

Nu är mongen bekant om taxets Sÿpning
at Sopa Svampar, mäſſa, tages bort
Rutija Spån, Bräder, taxved ſtäxar
och öfver ſpilles Lervatne öfver
Sådant, ſom en Smörja, öfver
Torf tax ſom kan gamla Gräs vall på
torfvor, Smöret kunt Lervatne
är tuigenet nÿttigt at öfver ſtryka
öfver Rutija Bräder och Spår tax
vor ſom fÿller alla
Sprinor och tÿ hälÿheter at jnte eld
och jnte vatne får ſin tid Kalle
Sedermera öfver ſtrykes med
vanlig Röd mull och deras ingrencien
Den ſom jnte kan Råd för Sådant
kan förſt öfver fÿller alla Sprickor
med Lervatne på Bräden, ſen tager
han åter Lera, och Ro pinn, och
Sätter 4 Kÿ miöhl 4. Pappor til
en tå pinn, och Lite Lera, Så kan
han nÿtta flera åhr, förſt för
eld och taxets be ſpärning,
är och en nÿttig Konſt at kapa
ſtegor ſom är up rätade mott Sådarna
ſÿs ſom eldas, Di ſom jnte kan rum
för Sådarna på ſina gårdar, Så en
Sart ſina och Sätta at för en eller
2 perſon kan üpprätas at ginaſte
ſkiälpa Saxen, och vara på taxe
ünder hela Laga Brinnij, och Släcka
gniſtron, Får och Bruklit at kapa
Lucan på taxet ifr mellan taxet

Arbetarens Konst at förekomma elds vådor.

Byggaren bör först Gründa på gåsdieran. Så
maras jorden 2 alns djup, och 3 alnar bred för
en stor Byggning, om jorden står under=
arbete, så pålarkan på sidor, och sätter Brä
not pålar tils han får graven färdigt, sen
sättes Bräder kant i kant, eller annat klyfve
värk så långa så kant kvaran, sen kom
kant i kant längs efter direkt 2 alnar
bred, sen börjar murning med Gråstenar
och dras småningom hop tillsman kommer
fämns med jorden, sen ända lod rätt upp,
när sten foten är vidare ünder och smalar
åt kan före, så kan inte kelan så fälla
att kyssta upp, sen sand uti öfriga dik
men inte gås lera, så muras under
spisellen uti samma binning.

1a Murmästarens Konst att han nyttjar kalck
Bruk uti spiselns Grunder, sen sand och
lera, men ingen kalck, och murar fri
ifrå väggen som för ut nämnde kåter för
på, och fäster väl spelförman
at di blir oröliga, och aktar före
at inte får Bryta och klida uti väggar
och i mellan taket.

Simermans Konst at draga större drag
uti Timmer och välja kanten uta så
som komer not sten foten, at genom des
blir huse med varmare och varmare
och at inte Brista på kärstenar så mycket

Snickarns Konst at sätta til räckelig=
Sättning Rum för dör och för fönster på kan
Smedar för gör 2 längre ankare för spel för
man at di hålls orubbat uti muren.

om jäfver så at säte nämna om så är
och misbruk, en stord så en stordel
ätt oxen nyckel, vari kopen skall skuja,
en visa, eller agen kära, efter farfars öden,
eller för nyckert ny modigt, som och nadar
1a Byggning är på sveg jord man Grundat at kelan=
Rubban och bryter kärstena åt, som or saken
eld i mellan taket.
2a Spisells Gründer sär skilt på sama sätt
gör dör vist samma afseende
3dje Mur mästarn murar först ett enkel varf
tigel stenar på sin kant uti väggar baxom
murn, och 4 eller 5 tums öpning emellan=
Rätta murn, När nu skuje sätter sig
så bryter den fyllings murn ifrå väggen
så att Rättor och mörs kar sin vistelse=
i mellan, och arbetar då masan lösa
ifrå timren dragen, och gå an dambe
i mellan; dessa lösa alt eld fängt,
eller och klider väggen på di fast murade.
4de En del murar aldeles fast stela rätta
murn, Eller ginti mot uti andra rumen
så at väggen komer i mellan, or saken,
när kuje sätter sig på andra håll och i
mellan murn i mellan väggen står,
så bryter dörrar, och fönstren och
kärsten i mellan tak och i öfveran=
i olycka, så händer at pipan får
fel och orsaken våda.
5te Somliga murar genom väggen sina
egnar, men inte kännen Konsten för
sättning och dess kalcning, som och or=
saker Brystning, och fak samma öde.
6te Murar rätta pipen uten vinklar, så at
Lagan går genom, och väder driver Gnistor
uti eldfängda, uti höö hässe och masch, såg
spår, torra hästgödning, alt sådant borde
vara ifrå ifrå gården där som eld hanteras

Uti Spisan Brännerdi sommar Vidn Biskr
Halm Bäse Höfvel Spår, Gammalt Näfver
som flyter Längst ifr Kårstenar, Sen stor
Del Sten gifvas på Taxet och Köpta
äfven Gran vid är farligt om sommarn
att Bränna uti Rätta Kårstens ugnar
som är den Säkraste utaf mur mästarena
att de vägar, och kan inbilla, och skära
bort Carboke med Kalk Bruk uti eld sta
först Tämnas han illa Tigelsten, Sen
Slår han Tiok Kalok Bruk i mellan, at
Tigelsten står minst half Tum från anna
Sen Kaloke Briner af, Så rinen Sande ut
och är Tigelsten aldelis Loss ifrån annan
och Öpning är för eldn, Så at man
kan med Käppen efter 5. år Sondra
hela murning vid eldstäder, Han or sa
Sig at han kan inte hiälpa Dera, Den skiller
Sig inte ifr hans tuer Sleef, Den som
inte har Råde at upp Sätta en Kalck maxar
Kalck ugnar, Så börman, öfverens koma
at han upp Sätter utaf Tigelstenar, Så blir
Dixa goda som Kalck Kalck ugnar för nytta

7te

+ Kalk Ugnar är Lätt Sätta

Brandför Säkrings Cometen, och Sokne boarnes
öfverens Komelse om Brandför Säkring Sinsime
Borde observera Spisan Kårstens m: m
Ingen Raka pipen som går ända upp. Ingen
Thurar som äldas fast i murn, fast di bore
4 dubla, inte Rijor, di eldas för hart som som
inte Sågar med Spis, inte perkor, Pipor för
Arbetare, Ingen eyll hund bör vistas på säda
Di kan inte Hantera Eld. Ingen krog Bran
för säkras, als inte Bränneriet, Samma
Siga oniytkiga Inrättningar, Ellens vårs löse
Hanterering an } Brandför säkras } nig Samma rog

Beskrifning om vad elds stegon
för Lekning

2. St. 7. a 6r Länga 9 Tum i Qt utaf Gran til Sta
4 St. 9 a 6r Do 5. Tum breda, 4 Tjocka Til stega Stödar
2 St. 9 a 6r Do 4 Tum breda 3 Tiocka Til Do
30 St. 2 a 6r Do 3 Tum breda 1½ Tjocka Til mellan Trad
3 St. 7. a 6r Do 3 Tum breda 1½ Tjocka Til mellan Tiss
2 St 5. a 6r Do 3 Tum i Diamet eller 6 kantig
2 St. 6 a 6r Do 6 Tum i Qt Til mellan Trad i Sta
6 a 6r 1. a 6r bred, 8 St. 16 a 6r 9 Tum breda, 1½ Tum
Tjocka af Ek eller annat stadigt Trad
40 a 6r 18. garns Träss, 2 St. Siömans garn
2 Stänger Stång järn
3. a 6r N:o 2. Bolt järn
3 a 6r N:o 1. Do
3. a 6r N:o 3 Do
50 St. 4. Tums Spik

Dito för mindre stega

1. St. 6 a 6r Länga, 6 Tum i Qt Gran Til Sta
2 St. 10 a 6r Do 4 Tum bred, 3 Tjocka Til stegstödare
2 St. 10 a 6r Do 3 Tum i Diamet, Runda, Stolpar
3 a 6r 6 Tum breda 1. Tum Tiocka af Ek Til Skjul

Beskrifning öfver arbete

7 a 6r Länga 9 Tum i Qt Stolar för Skjul och för
stega stödare, Så at man kan ställa stega fötter
rätt vis på otta Sätt o nomrera
Stolar för tälfve Skjul vidare på ändor
Så at Snö och Gytia kan inte för=
hindra Skjulets ledighet

Stjälar arbetas 2 dubbelt på vart annan i kärs, och skjutas på kanten e uti stjäle sättes jämt skäfs eller ring så som uti kärror, så at 3 och 2 kall kan sättas til axel, som kall, med hufvud på ena ändan, och sprint i den andra eller skruf e

6. a 6 långa mellan trådar 6 linn i fyr som stjena alena de då stegan transporteras längre väg, i ställe för kärran, då stapelarmen alla stegans tillbehör, och dragas af man uti skaft skoar

4. st stegstädare Dess hål sker mellan trådar som 1. a 6 emellan vart hål, 2 linn långa 1/4 linn breda innan före, och 3/4 linn före breda e Mellan trådar 2 a 6 bägge ändor så som kiler efter stega hål utan hakor eller ansatz, sägas 1/2 i ena kanten klyfning på spol ändor för kilar 4 linn djupa. Nu är mellan tråden in passat uti deras hål, sen tages Snickare linne, upslås uti in blandas med malet krita, med linne spol änden öfver stryk och in kilas med 2ne kil på vardera Tredie stega 6 linn smalare, men så at den rums innan för de andra öfrigt arbete så sandra förut

En enkel stega så som vanliga med den skilnad at stjäl foten under, och stöttor på sidor at innan kan med lätthet flyttas och står fri från brinnande eld vid vaggen lika från och luter på sina stöttor, at slag förfaren får de falla flyttning efter behof

Om stegans transport til eld släckning och hop sättning

Först vänne öfvade för vart stega, för, om ena är bortta eller sjuk först öfvade hvarda dag och hop sättning och flyttning, at rena i mörkret med vighet hop sätta, och transporteras

Förren man kommer nära til eld sättes stegan i hop at inte förhindra de folcke som är redan til eld sättes stjäl stjärnena under och 3 stega på vart annan, den tredie smalaste hitti mellan, sen lyftas alla 3. på en gång upp, och brukes så åt at hakor passar uti märkor, den föres fram så som en kärra, och vid eld en lyftas tredie stegan upp efter behofvet. hissas Enkel stega och lyftas upp förren man kommer til eld, och sträckes fram på sina rullor, och hålles ändis uti de sid hakor af manskap. Ena styl kan på ena, och den andra på andra sidan

Dessa små medeller eller minoteyrer, Har jag
blidt til ått välmening at almanne tilgångs
Jag har intet giort på den andan at di skal
vara di bäste, ty ingen kan koma uti full
komlighet med någon konst och ingen kan ut
forska en gren rätt utaf naturens dju
pa himlahet, som är och gren til Konsten
och följs åt, Så är ån många konster
ofullkomliga som går dageligen under
förbättringar. Dessa små har jag
intet giort på den anda at di skulle
Corrigeras för omyndiga, som tager
Hog och läse för flera at intet vågar
sig at tenka Eller gifva sin eller bessa
sig med ögn finnigheter, Nu är min
meining om jag med mina små nu
kunde leda andra och at tenka för
bättring av ått hälst uti några nyst
ly förenes förbättringar Bielpen Kanst
Anläggningar äro mästare för oss at han
har mera frihet at utvidga och har kunnig för
den svåra Kanstnären är alla Sönter; betyckat
ut efter dom och är, Så som nyttjar deras ar
En del som har rymt i den förmågen het at
väl Lefver Så lämnar hah sig i lättian, dör
med Kanstner Så at ut länsen måste Lära a
En del skala at intet missta sin lilla för hin
När vår almogen får se ått länsta Grän
nästor, betalar sig förnöjsamt til men
intte vågar tenka efter at Sådant gör
är för hans ögon omöjliga. Så at
han dömer ått länsta för den bästa
at åter ått langsamen förbättras

åbo N:19 Jan 1802

P. J. Hornstrom

165
-177

Ju 106.

Ödmjuckaste Memorial!

Til Kongl. Hushållnings Sällska
pet, som uti Sine vidt begrepne omsorger
för Landets Hushållnings förbättring, och så
med värma omfattadt Ström-ränsningar-
ne, såsom hufvudsakeligen ledande, til detta
stora och viktiga ändamålet, får jag äran
ödmjuckast insända med följande Jaktkar, om
flyttbare Dammar vid Ström-ränsningar,
samt Förslag til deras anläggande.

En af Kongl. Maj:ts respective Befallnings

hafvande här i Uleå borgs Län mig uppdragit
samt förliden Sommar vårkställd undersökn
om den af en del Saldamo Socknemän begärd
Ström-rensningen i Niska forss, vid början
Uleå älf, i ändamål, at få Valu-columnen
i Uleå Fräsk, til flere eller färre alnar fall
der dess vanliga högd, til förväntad förbättring
af deras i lägervall, under naturliga hinder
liggande åker bruk och Ängs skötsel; har gifv
ledning, at fästa uppmärksamhet vid Dämning
såsom det förnämsta och hufvudsakeligaste vid så
företag.

Men detta är för mig ett nytt och ovanligt
i orten icke eller finnes Kunnige män at
fråga, och jag ej vågar lita på egne, kanske fela
ge begrepp härutinnan; Hvarföre nödgas hon
Kongl: Hushållnings Sällskapet ödmjukast a
hålla om högt uplyst granskning af dessa min
Tanckar och förslag, samt rättelse, i hvad jag
hafva felat eller brustit: Hvarom jag så mycke
mera vågar anhålla, som del ägarena uti om
nämde Ström-rensning, torde äska mitt bi
de, vid utförandet af sjelfva arbetet, då det k
komma at företagas. Limingå den 4. Februar
1802.

Henr: Holmbom

Tanckar om flyttbara Dammar vid Ström-rensningar samt Förslag til deras anläggande.

§. 1.

När en Dam bygges perpendiculairt mot Strömmens anfall, måste dess starcka byggnad, packlek och tyngd, samt deraf bevarende styrcka, vara svarande mot valu-columnens specifica tyngd, sammanlagd med den tilökning Strömmens mer eller mindre hastiga anfall förordsa kar. Sådane Dammar äro vid anlagde stäm lige vårck lämpelige; Men hvaresst de, endast til erforderlig arbets tid inrättas, och skola sedan uptagas, samt på annat ställe flyttas, då be hofvet sådant äskar, äro de til Byggnad och nläggning kostsamma, samt uptagande och lyttning besvärlige. Man har derföre til Ström-rensnings Dammar velat upgifva gående Tanckar och förslag; hvilcka mera rundade Kännares pröfning och rättelse, i hvad, f oriktiga eller brista begrep, kan vara fe at, med vördnad underställes.

§. 2.

Man antager för gifvit, at ju mera pla en af Dammens fram-sida, hvaremot vatnet värckar, är lutande undan strömmen; dess törre styrcka får Dammen til mot stånd. Låt (Fig: 1.) ab föreställa vatubrynet i lugnt vatn, som man vil hafva dämdt til hög den fg och cd botn af strömmen, hvilcka

här anses parallela med hvarandra, och då är den i §:1. omnämnde lodrätta Dammen fg perpendikulair emot begge, samt ∧ abg = ∧ fgd, ∧ cfg. Hvardera 90. Grader. Om Dammen anlagges i 45. graders lutning, efter lineen fb, är anfalls ∧ efb = motstånds ∧ fbg, och får vattnets tyngd och styrka delade effecter: Den ena är: att med sin tyngd trycka Dammen fastare til botn, samt den andra at arbeta dess förstöring. När styrkan således är delaktig emellan tvenne stridige värckningar, och anfalls samt motstånds vinklarne äro lika; skulle man tro, at Dammens anläggning efter fb, vore stark nog, då fb. supponeras vara på förhand varaktigt underskolad, icke perpendikulair som fg, utan vinkelrätt mot Dammen til 2: alnar, samt vattu-ytan i strömmar tid har större eller mindre stupning under våg-lineen, som til exempel ∧ iba = 10. grader, så ökas anfalls ∧ imb til 55. grader, som blifver således större än motstånds ∧ fbg = 45. Grader; hvarföre denne construction kan anlagas för säker och pålitelig.

§: 3.

För mera säkerhet bör derföre Dammen gifvas ännu större lutning, som man vil anta från perpendikeln fg til fC, eller ∧ Cfg = 60. Grader, som då blifver motstånds angelen, för anfallet efC qvarblifva allenast 30. Grader. Om nu strömmens stupning = 10. Grader (: §:2.) dertill agges, så blifver hela anfalls ∧ imC = 40. grader, eller allenast två tredje delar af motstånds 90. Grader. I anseende til lineens af starcka anfall. dan strömmen, kan den derefter anlagde Dammen anses mera som en bädd för vatnet at hvila och trycka på, än någon Dam direkte, samt näste således blifva säker, om skolningen der- under är nog stark, samt inrättad på sätt i §. 2. redan är påmint, så at motståndet fd ställes vinkel- rätt mot fC; hvarigenom motstånds vinkelen får 60. Grader tillökning, och hela ∧ Cfd således = 90. Grader, mot anfallet imC = 40. Grader. På denna grund, har man trodt sig kunna föreslå en flytt-bar dämning, lämpad til en perpendikeltröm, hvars största djup antages exempel-vis 2: alnar, samt backarnes högd öfver vatu- ytan i strömmar brynt också til 2 alnar, så at Dammens hö- gd kunna upföras til 4. alnar.

§: 4.

Dammen som här menas, bygges på så kallade Bockar, sammansatte af tre Trän: en Rygg-ås fC, som med ena ändan C hvilar på älfsbotn cd, och den andra f upbäres af 2ne stadigt intappade fötter fd. Läng- den på dessa stycken är, efter den i §. 3. an- tagne högden, samt de gifne och deraf följan- de vinklarne, på Trigonometriske och geome- triske grunder uträknad; Och chuse man, i an- seende til förefallande ojämnheter i älfs botn, vid

värkställigheten, ej altid kan binda sig vidras Kortare stycken, så at deras högd och be-
smärre längde-mått och deras delar; bar mot tänds delar så mycket afkortas, som de grun-
dat, för at få calculen, efter jämn botn, bare ställen tillåta: Dåk at den här uträkna,
mycket nogare, vis uträkningarne nyttjat Tum proportion bör bibehållas, om Dammen skal
talet i Värkmått: hvadan den gifne högden öfveralt få enahanda högd och elevation mot den
fg = 4 alnar, är reducerad til 96. Tum, och anfallande strömmen.
öfrige Längdemåtten derefter, i lika gällande
tal utsökte, nemligen:

§. 5.

Genom de i föregående §. determinerade delar,
1:o Rygg-åsen cf = 192. Tum eller 8. alnar; hvars och så dimensionerne gifne til grund-flaken
til circa en half aln måste ökas, för fötternom Dorkarne grå älfs botn intaga; Ty den utgör
intappning, så at dess hela längd blifver Ellen
2:o Emedan fötterne böra intappas vinkelrät mot Rygg-åsen, så at de i strömmen få skull
tyngningen få, hvarigenom motstånds styrkans directions plan år äfer den vertikala Δ fcg
ökes til 90. grader, mot anfallet = 40. (§. 3.) juti fig: 1. så at hela tryckningen sker efter li-
skulle deras längd blifva 111. Tum = 4. alnar 1 tum
Tum; Men som fötterne ab, bc (fig: 2.) skafva så
ste vara utbredde från hvarandra åtminstone i en 40. graders vinkel, på det tyngden
directions linea db må erhålla til räcklig Basis ac, at falla på; Kommer
3:o fötternes ab och bc (fig: 2.) längd, at annu
efter ökas, så at den blifver 118. Tum = 4. al. 22.
4:o öpningen emellan fötterne vid botn (ach
fig. 2.) år efter räkning 80. Tum = 3. al. 18. Tum
5:o Basen cd (fig: 1.) = 225 = 6. al. 9. Tum
och slutteligen
6:o cg i samma figur = 166. Tum eller 6. al.
nar 22. Tum.

Det säger sig sjelft, at på mindre djup för

Genom de i föregående §. determinerade delar,
bar dimensionerne gifne til grund-flaken
Ty den utgör
Δ fig: 3. hvars perpen-
dicular högd be = N:o 5, §. 4. eller 225. Tum och
= N:o 4 i samma §. eller 80. Tum. Tyng-
ningen få, hvarigenom motstånds styrkans directions plan år äfer den vertikala Δ fcg
ökes til 90. grader, mot anfallet = 40. (§. 3.) juti fig: 1. så at hela tryckningen sker efter li-
skulle deras längd blifva 111. Tum = 4. alnar 1 tum
Tum; Men som fötterne ab, bc (fig: 2.) skafva så til räcklig Basis at alla sidor, at de
ste vara utbredde från hvarandra åtminstone i en 40. graders vinkel, på det tyngden
directions linea db må erhålla til räcklig
Basis ac, at falla på; Kommer
3:o fötternes ab och bc (fig: 2.) längd, at annu
efter ökas, så at den blifver 118. Tum = 4. al. 22.
4:o öpningen emellan fötterne vid botn (ach
fig. 2.) år efter räkning 80. Tum = 3. al. 18. Tum
5:o Basen cd (fig: 1.) = 225 = 6. al. 9. Tum
och slutteligen
6:o cg i samma figur = 166. Tum eller 6. al.
nar 22. Tum.

Det säger sig sjelft, at på mindre djup för

§. 6.

Dorkarnes sammansättning och storlek, är
redan utredd. Vid deras byggnad anmärckes
här blott, at til Rygg åsarne fordras tjockare
stråm än til fötterne, för de senares intappning
och styrkan i sjelfva åsarne; Ty tyngden agerar
mot fötterne, nästan efter längden af trädet, utan
synnerlig brytning, och derföre få de vara
smalare. Längs rygg åsen cf (fig: 1.) bör
med en mindre nafvare, som ej alt för mycket med-
tager åsens styrka, borras hål för stadiga trä-
naglar K. K. til vid pass 1½. alns distance från hvar-

andra, af circa ¾ alns högd, öfver Rygg-
fens yta; hvilckas behof och nytta längre
fram förekommer.

§. 7.

Sedan Bockarne, för större och mindre
djup, äro til erforderligit antal, färdige arbetade
och annat tilbehör anskaffadt, utstakas
delst stadige och orubbelige pålar, på hvardera stranden, den linea tvärt öfver strömen,
hvarefter Dammen kan, med bästa begvämlighet och nytta, utföras. På dessa pålar
utmärckes afven, efter säkert vatu pass eller
afvägnings instrument, horizontel linieen,
för Dammens blifvande högd.

Efter denna linea utlägges Bockarne,
högst tre alnar från hvarandra, med ryggarne vände mot strömmen, och kryssen eller
hufvuden ☩ (fig: 1.) passade efter den utstakade fyst linieen, så at de både til verticala och
horizontal belägenhet, äro dermed noga intreffande.

Härvid i akt tages: at Bockarne ej
fredt uppställas, utan bör lod-linieen bd. fig. 1.
altid falla emellan fötterne a och c; till
hvilken ända, då någon ojämnhet i botten
före faller, den fot, som kommer på högre
måste förkortas, och begge något afspetsas,
för at få så mycket bättre fäste i botn.

På fram-sidan bör ryggarne gifvas öfver
alt, enahanda lutning mot strömmen, så att

sielfva Dam plan, som af dem kommer at upföras, blifver öfver all lika lutande efter cf.,
fig. 1.) hvarföre grunden för framändan c, bör
något undangräfvas, eller sielfva åsen på nedra
sidan afbilas, där så nödigt blifver.

§. 8.

På de, enligt §6. uti ryggåsarne inslagne nagar (f. k. fig. 1.) lägges sedan horizontela stänkvår-åsar eller ribbor, af 9 a 10. alnars längd, så
de, uti ett stycke, räcka öfver fyra Bockar,
bättre styrcka. De böra icke skarfvas emellan, utan på Ryggåsarne, icke heller altid på en
och samma Bockar, utan tour-vis, än på den
na och andra. Af dessa tvåråsar, kunna
hvilcka komma at sänckas ned i vatnet,
med vidje-hanckar, fästas vid Bock ryggarne,
för at så mycket bättre komma under vatn och
behålla sin ställning, til dess tyngden, som de under-
stå, kan dem qvarhålla.

§. 9.

Öfver twår ribborne §. 8, lägges parallelt med
Bock ryggarne, tätt bredevid hvarandra, stadigt fört,
rieske, hvartil kan nyttjas hvad Träd-slag som
helst, allenast det är någorlunda rakt, och så
långt, at det uppfyller Dam-planens bredd, från
vatnets djup, til dess erforderliga högd.

Skatarne af desse sprötar, hvilcka circa till
⅓del af hela längden få vara ogrissade, vändas mot
djupbotn, at med sin böjlighet, så mycket bättre länckа
sig efter skräfligheterne i botn, och sker-ändan upåt,

mot den öfversta Tvär-ribban.

§. 10.

Denne Sprötbädd, täckes med tilrådelig mossa, som tiltryckes och bibehålles af pålagt grus och lyft-bar sten, först nedna vid botn, och sedan efter hand uppåt, i den mon vatu columnen, ofvan Dammen tiltager; medhela Dambyggnaden är fullbordad. Kunnig styresman ankommer för öfrigt, att lämpa saken efter de omständigheter, som hvart och ett ställe kunna förekomma.

§. 11.

Med Dam kan dock ett större ström dragen, icke på en gång tilslutas; Ty ehuru förslen ofvan ifrån vore något mindre, dock samlingen, inom längre eller kortare tid, blifva så hög, at den öfversvämmar Dammen, som ej får byggas högre, än backar å omse sidor medgifva, hvarigenom arbetet skulle hindras, eller blifva omöjeligt: Derföre är nödigt, at, för öfverflods vatnets fria lopp, lämna öpen lucka vid endera strand som åter tilfångnes och en annan öppnas, någat arbete på den sidan behöfs.

Men har Naturen, genom någon mitt belägen holme, Berg eller något dylikt, delt strömmen i twenne canaler, så kan den ena helt och hållen dämmas, medan den andra är öpen til det vatns aflop, som genom ning icke möjeligen kan qvarhållas.

§. 12.

Wid den föreslagne Dam-luckan, fordras ock en flyel-dam, mot arbets sidan, på det vatnet, sedan det passerat öpningen, ej af pålagt grus och lyft-bar sten, först nedna utbreda sig, arbetarena til bindet. Ju mera strömfallet är, dess kortare behöfs flyel-dammen, men längre, hvaresst strömdraget är mera kortare och utan naglarne K. K. Fig: 1.

Desse ställas efter hvarandra ut för ström-ne och en flyel-dam, mot arbets sidan, på det vatnet, sedan det passerat öpningen, ej af pålagt grus och lyft-bar sten, först nedna utbreda sig, arbetarena til bindet. Ju mera strömfallet är, dess kortare behöfs flyel-dammen, men längre, hvaresst strömdraget är mera kortare och utan naglarne K. K. Fig: 1.

Desse ställas efter hvarandra ut för ström-ne, uti en kedja, så att den enas rygg stock-ne kommer emellan den andras fötter, som Fig 4. utvisar; hvaresst Bockarne äro med fulla dubbla tripade streckar uprätade; men plan som innesluter af-ne a a och kommer at vetta nots ström-sidan, beklädes med fogade, dit-ne dymlade och pegade bälkar af finare stockar, eller klufvit virke, hvartil ock så sågade bräder kunna nytt-jas, där de äro til fångs; hvilka på lämpligt sätt häftas vid de bock fötter, som stå på ström-sidan. Desse fötter, vid hvilka bälkar-ne stödja sig, så dock vara något kortare än de andra, på det planen a a må komma näst an-ne til perpendiculair ställning, emedan strömen bär ej värckar directe, utan mycket lång sluttning emot Bälkarne, hvilckas bestånd under-stödjes af de inre fötterne b.b, och rygg-stycken c c.

§: 13.

På locale omständigheter kan dock anses komma, om icke til hufvud-dammen, som förut är föreslagen, dock kan brukas, de §. 12. til flygeln föreslagne Balkar, eller Bräder, at läggas på de utflagne Bork-ryggarne, samt vid dem häftsen, jämte det de i skarfven och vid botn, drifvas, och med pålagd tjenlig tyngd, hindras deras upflytning.

I stället för det at Balkarnes förfarande, om de kunna åstadkommas, förmera arbete, blifva Ribborne §. 8, Syrötret §. 9 och fyllningen §. 10. onödige. Dammens upritning och flyttning, torde dock derigenom något lättas.

§. 14.

Att dessa slags Dammar ej blifva mycket kostsamme, på de orter, där nödigt virke ej behöfver på lång väg sökas. och städas, låren deras enkla konstiga inrättning, å dagalägga.

Att styrkan dock svarar mot ändamålet, hoppas man äfven vara utredt och bevist.

Flyttningen på annat ställe, när sig omständer, blifver icke heller svår, då alt Trä-virke kan i ordning upptagas och åter nyttjas på nytt ställe, samt til annan nytta, efter öfverslagsvis arbete, använda

Det enda, som härvid förloras, är massan, och sten (§. 9.) som kan räknas för mindre. Då strömmen, efter slutit arbete, hjelper vatnet djupt, att — föra massan och det finare gruset. Den bättre delen deraf, jämte den nyttjade lösa, är således det enda, som fordrar rådt arbete at undan röja, hvilket dock det mästa förswinner, om Balkar öfver el kunna erhållas och nyttjas.

Finnerödja den 1. Februarii 1802.

Henr: Klobborne

Wördfamt Memorial.

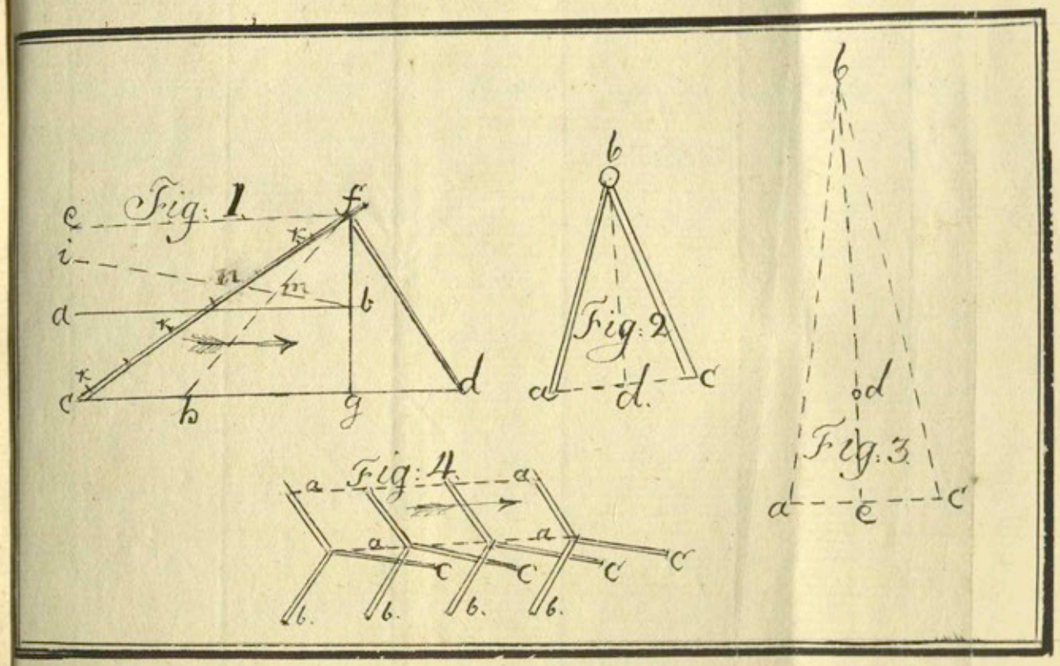

Enligt min salige k. Fars önskan, att få en complett samling af ritningar öfver det så kallade Polhems A. B. C. hade jag år 1782 om sommaren med Directoren Norbergs benägna tillstånd på kongl. Modellkammaren i Stockholm afritat alla der befintliga enkelare häftyg, och modeller att åstadkomma rörelser, samt vid hvar och en anteknat den nummer, som på sjelfva modellerna fanns påskrefven.

Af dessa ritningar, som nu igenfunnits i min salig Fars hus, har jag ej tillbrodt mig kunna göra bättre bruk, än att offerera dem till det kongliga Hushållnings sällskapet, i den ödmjuka förmodan, att kongl. Hushållnings Sällskapet täckes pröfva nyttigt, att derefter låta förfärdiga sådana modeller, som ännu ej finnes i dess samling. Mig förefaller att en sådan complettering af enkla rörelse verktygs modeller, som tyckes blifva till en god hjelp för mekaniska snillen, nu torde vara åtskilligt mera interessant att härstädes hafva gjord, som det beklagligen förspordes, att hela modell kammaren i Stockholm genom vådeld blifvit förstörd. — I fall kongl. Hushållnings Sällskapet finnar för godt, att låta Byggmästaren Blomström tillverka modellerna, så är jag öfvertygad, att han äfven förökar antalet med något inom genium af egna påfinningar.

Antalet af de härhos följande ritningar på enkla verktyg är 73, nemligen Nro 1—IX, och NoXI—LXXIV. NoX kunde jag år 1782 ej igenfinna i kongl. Modellkammaren. — Utom dessa 73, följa ock högjemte ritningar öfver 6 st. mera sammansatta verktyg, som ej hade nummer påtecknad. — Skulle någon närmare förklaring åstkas öfver någon af dessa ritningar, så ber jag att den få afgifvas, så vidt jag det nu kan förmå.

Johan Gadolin

Adjunkt Memorial.

Kongl. Finska Hushållnings Sällskapets Bered-
nings utskott har tillskrifvit, at Herr Directeuren
Dreiliche beskrifning om sättet at igenom tilo-
kade rör i hakelugnar befordra icke allenast
en bättre varme i rummen, utan ock tillika en
nyttig luftwäxling och torkning, måtte på et
rum i Sällskapets utgifvande Handlingar. För
min del förenar jag mig i samma tillskyndande,
med hemställan, om icke Sällskapet kunde finna
skäligt at belöna Författaren med et Exemplar
af Athenarska Jettonen.

På Fiskars Bruk i Nyland har Herr Directeu-
ren redan visat at hans uppfinning är möj-
lig at verkställa, och at den svarar emot sit
ändamål. En annan fråga skulle kunna
väckas, huru vida uppfinningen är ny. Jag

tror icke at sjelfva första idéen är det. Franzén
säges hafva tänkt på något dylikt; men jag
mig icke bekant, om och huru det blifvit ve
fördt. Auctorn til Caminologie ou Traité des
minées, som utkom i Dijon 1786, beskrifver
afritar på 7 figuren af 21 planchen en kakelu
där luften ingår kall igenom en öpning på
af [illegible] eldstaden, näst ofvanför sjelfva är
och utsläpper upvärmd genom en öpning
andra sidan som vetter inåt rummet, ned
den förrut passerat flere serpenterande ca
ler. Nu nyligen har äfven Kirchner uti sin B
Schreibung eines einfachen und wohlfeile
Holzsparofens in Wohnhäusern (Frankfur
am Mayn 1799) omtalat en inrättning, at
now en bläckrör, som tar sin början under
kakelugns öpningen, och går i bukten omkri
eldstaden tätt inwid der wäggar, upptaga de
kallare luften, och inslägga den efter föregån
upvärmning uti rummet. Ifrån bägge dessa
methoden skiljer sig Herr Dreilichs i flere delar
och är efter mit ondöme simplare, hälst den
långa omgången uti rör af en större yta icke
behöfves, enär kakelugnen för öfrigt inrätte
med de allmänt brukliga rören, hvilkas m
wändighet Herr Dreilich likafullt både m
gifvit och yrkat. Åbo d. 15 December 1801.

Mem. av

J. J. Wallenius.

183

Tillägg ning.

Sedan föregående Memorial redan var författadt, har jag haft ytterligare tillfälle öfvertyga mig, att en inrättning af kakelugnar, sådan som Herr Directoren Dreilich uppgifvit, förrut icke blifvit, åtminstone på Svenska beskrifven. I Kongl. Svenska Patriotiska Sällskapets Journal förekommer väl här och der något förslag som med Herr Directörens kunde synas äga en viss likhet. Till en del stödja de sig äfven på samma principer. I Journalen för Februari månad 1781 föreslår i en afhandling om Kakelugnar (af S. Löwenschöld) att under spishällen lemna en tomrhet af 19 tums bredd, hvari ifrån varmen igenom en tvärfd öppning ingår i stugan. — Hr. Nordencreutz beskrifver i samma Journal för Oktober månad 1785 att inrätta spisar med rör, men dessa rör stadna inom muren, utan öppning inåt rummet, hvilket den bifogade Tabellen ganska tydligt utvisar. — Herrar Strattons, Hills och Greens kökspisar med inmurad kittel eller så kallad boiler, beskrifves i Kurhalls Journalen för Maj och Juni år 1797 af Herr Kapitenen Wernder, hafva äfven vissa dragrör som utgå ur sjelfva boilen in i våningsrummet och meddela det en del af det kokande vattnets varme. Af alla dessa inrättningar är dock ingen som fullkomligen liknar Herr Dreilichs; och den sidstnämnda, som mest skiljer sig derifrån, inslägger i stället för torr luft fuktiga ängor in i rummet. Hr. Dreilichs uppfinning bär följaktligen intet spår af att vara känd; och i anseende så väl dertill som dess öfriga nytta, vågar jag ännu en gång hysa till bifall på hvad jag förmält tagit mig fri att proponera om dess införande i Sällskapets Handlingar. Åbo den 1 Mars 1802.

J. J. Wallenius.

Vik d. 3 Jan. 1803. 135. 185.

Tolvmjnkapte Memoriale!

Återe Landshusthållare hafva önskat få en specifik uppgift på kostnaden til en Lerbrus byggnad; och som jag såväl 1801 som 1802 upporlat sådane byggnader på Norgårds säteri i Pikis socken, efter Herr Nyttnämnaren Adlersparres beskrifning; så har jag ansett min skyldighet fordra, at härjämte til Hans Kongl. Majts Husliåll sällskapet ödmjukast inlämna uppgift på kostnaden til den Lerbrus byggnad, som sedsk sommar blifvit uppförd.

Åbo den 7. Januarii 1803.

J. I. Hellen

Uppgift på kostnaden til en å Storgårds Säteri i Pikis Socken om Sommaren 1802 efter Öfwer Byggmästaren Rollerspannes beskrifning uppförd Lerhus byggnad, bestående af 3ne rum, det ena 10. af 7½ Qvadrat, det andra 6. af 6 och det tredje eller förstugan 6. af längt och 4½ af bredt. Hela byggnaden är således 18. alnar läng och 12. af bred med Murarne samt 6. af häg emellan grundmuren och Taket.

			Dags-värken	Värde Rd	sk	r.
Maji	20.	Började med Grundmuren, bergsprängning och stenhäpning, hwarmed fortfattes med 3 man hwar je dag i 12 dagar, eller til och med				
Junii	2.	utgörande inalles	60.			
		Då desse dagsvärken utgöra nästan hälften, af hwad til hela byggnaden åtgått, så anmärkes här, at grundmuren i anseende til markens lösaktiga beskaffenhet måst göras så hög, at den uppå en underbadd af rasstenwirke är 1½ aln under jord ifrån och 5 aln ofwan jorden. Wid et annat tilfälle, då byggnaden uppföres på hård mark heh det gifwes bättre tillgång på sten, hwilken nät tigen är framskaffad winter tiden, kan grund murens kostnad anseenligen minskas.				
Junii	4.	Häpades leran på ungefär 100 alnars afstånd och tramptningen förrättades med 5. hästar och 4 man tages inalles til	6.			
	5. och 7.	Murades, hwartil åtgått 1. Murare dagsverke och 2 Handlangare hwarje dag	6.			
	8.	tramptnings dag	6.			
	9. och 10.	Murnings dagar	6.			
	11.	tramptnings dag	6.			
	12.	Murning	3.			
	21.	tramptning	6.			
	22. och 23.	Murning	6.			
	25.	tramptning	6.			
		Transport	111.			

		Transport	111.		
	26 & 28	Murning	6.		
	29.	trampning	6.		
	30.	och			
Julii	1.	Murning	6.		
	2.	trampning	6.		
	3 och 5.	Murning	6.		
		til remsticken, insättande ångått 2 dagar med 2 man	4.		
		til rappningen på inre och yttre sidorne ångått 7 dagar med 2 man	14.		
		Summa	159.		
		H. af dessa dagsverken hafva 26 st. 8 rk. skyfket eller tillsammans		22:	37. 4
		men de öfrige 118 beräknas til 13. s. 4 rk. hvarje, eller		32:	37. 4
		Som sand icke finnes på egna ägor, så är den köpad om vintern görd på 4 mils väg och beräknas därföre 4 skil. för lasset, som gör för 250: Lass		20:	40.
		20. tunnor kalk a 16. s. tunnan		10.	
		Kruttet som åtgått til bergsprängning, och hvad tvärarne därunder blifvit nödte värderas til		7.	
		Summa	89.	18. 8	

i Riksgälds sedlar

Den öfriga kostnaden som åtgått til stallen tak, mu
cantak, elofstäder, fönster, gäll och dörrar, uppsatt
icke såsom förande til allmänt byggnader.

J. J. Collan

Wik. den 1 Dec. 1803. № 8. 189.

Memorial.

Länge har jag förr omtalat, att man ungefärdat Swärdet
de första Åren, som ett Ämne uppfyld dem på Gulen
ifran; Lika länge har jag önskat, att skulle finnas bära
Ämne uti så gagnelig uppfinning; men märkte jag,
ändå intet detta om, ifrån dessa enägon, som sjelf mark-
ligen försökt, än mindre med egna ögon, detta på dem
samma anställdes. Det har jag likväl i dessa dagar
blifvit emmedd emin åsmärkan. Jag har i Östergötland
städd många Jern Gårdar, som förvarja minuten förse
sina Ugnar, med stor slags stor allehanda Swärdar; Och som
att Ämne mindre rätta emdna därom, har jag jämväl
lärdt emsa emig Gån därmed tillgår. I samma ef-
fekt, har jag ock sedan många lärdt sinda ängra dylika

troddan, emedan jag sjelfvar hämmad emot, tala Konst-
Gudgåfvingar Ordesskapet afskrifva; jemte hvarföre: Ord
det icke skulen prosaiskt upptagit, att göra undantagen
gan hänsyn, allmännare tadlat, än den sönderdelning
emellan tonen emellan det mig anförtrodda del, hvarom jag
talt; Och som sådan skuld, såsom ofvanstående upplysning
lemnar, tillägga: Att 2:ne af dessa troddan, som
säger emot de redo Dactylerna manda skall, torde sä-
kert i förargelse bero, om jag förmodade sjelf om de-
samma försiktiga skrifvare, sjelfvinda: att emot gabyl-an-
tradje delen till den som Versmått ofullkomliga Daktyl, som
jag, emot sjelf, allen alla sjelfständiga sjelfbetydande, som de 2:ne
Stavelserna som stola skrifvas genom Versmått; som
ofvan stadgat, med lätt hand inflät, och stavelserna dock
ligan fullkomliga, på samma sätt, som vid Hexameter versen
vanligtvis, kan ske – Men som att än vidare upprätthålla
tillvägagångssättet af förmodade nyskapade Dimetrum, hvar jag enig
tillägga, som modell Rammarne, hvilka afskrifva att vara
Radom, som jag i morgon åm sjelfv upptäckt på emma
Ogon; i den sjelfva afsmakteliga, att skåda, ofvan
på vad som de på Dalarna kvarn-Oknar, ofullbordade
äro mycket kostbara, än de hämtade allenast
tvåfaldiga Horn-Oknar; Och denna tanke, förmodar jag,
samtycken mycket tvifvelaktig: att jemnföra allenast
med att vara af sina Ogon, och många upptäckta Rader

allen vardock, gram som sådana lika, som 2:ne likstora
hafvan icke Linne drage; hvaremot här, den förderna
än innehåll, att 2:ne Ogon knappast äro så starka som
en hafre – Hämmad kan jag dock tillägga anmärkn
inkommande Randonna, att gjorda för stora och lyckliga
Ogon; hvarefter och längden af dem, som derefter go-
vad, kan afgjordt ofvan stående af de tvenne, som
hemmad stolar göra tjenst; Och om detta stor; Om
Individuum tomare upptäckt, antingen omkring Ogonen
ovan, allen såsom jag trodde, med mänskligt förstånd
i enhunn; Om förmånliga skrifvaresätt antagas; –
Och om inga Ogon, genast tillmätas, att gå fördenn
än än mänskligt är, – tala och emot alla skuldom invändn,
jemlikt ingalunda skadar dem –; så förmodar jag enig-
att Dactylerna, ofvan i denna talen, redan förklara
vara ofullkomliga, innan Konst torde mana upprätta.

Åbo den 1. December 1803.

Alfving

4. Sätt at lätt och hastigt höja eller Sänka Underfalls Vattenhjul.

(Tab. IV)

H,... Vattenhjulet H (se plan N:1 och Profilen N:2) som man vil höja eller Sänka, efter-
et genom Jord eller Sörka i höjd mera förändrat under vatten, hänger med sin
a,a,V,V, hjul axel uti Tapparne, a,a, uti en Våg, bestående af tvänne armar, V,V, hvil-
R.R... ka leda sig omkring de lika stora Rullarne R.R, fastsatte vid ena ändan uti
m,m,S,S Väggarne, m,m, och vid andra ändan stödde af Stolparne, s.s (N:1.) För at
hålla Vågens armar parallela sins emellan, och at föra dem angulert kring
nämde rullar såsom underlag, tjäna de vid våg-armarnes ändar (på sätt som rit-
B.B. ningen tydeligen visar) fastsatte Bågar B.B. (hvars centrum är det samma
t,t, som i rullarne) sins emellan hophållne genom valarne, eller Slåarne, t,t, rr
och den öfrige sammanbindningen enligt ritningen. Huru denna Våg,-
eller Vågarmarne äro til rörlighet kring nämde underlag eller rullar försade,
visar förmodeligen ritningen så tydeligt, at en beskrifning derpå anses öfverflödig.
B.B. Men tjenar vinckel rörelsen häri genom de kuggade Bågarnes B.B, gripan-
T.T.A, de uti Trållorne, T,T, sittande på axelstocken, A, hvilken genom handhjulet
h... h, (N:1.) kan lätt kring föras. Genom desse Trållor häri icke allenast
Vågens ar vattenhjuleh vinckel-rörelse, utan hålles äfven genom armarne der-
igenom sins emellan parallela och kunna vid hvart läge som åstundas hål-
lag. Detta vattenhjuls, i hvad ställning som helst, förening med det rör-
liga värket som skal drifvas, häri genom följande invention.
C, Den ena af nämde Rullar vid är i hålj, ar der i genom går en hjul axel, C, hvar-
D,E, på sitter Trållan, D, ar griper uti Stiernhjuleh, E, som sitter på vattenhjul-
Axeln. Ah tangeringen emellan detta Stiernhjul ar Trållan altid blifver
lika vid vattenhjuleh alla positioner, följer der af, at distancen emellan de-
ras centra altid blifver den samma; såsom ritningen tydeligt visar.
Genom hjenlig lagning kan vattenhjulet få behörig öfvervigt, ar som lättast
vid behof rörs. Skulle det fordras, at hålla nämde bågar B.B, funkom,

ligare, än deras egen construction gifver, utan vacklande uti samma
Så länge detta sig vid byggnaden lätteligen göra; hvadan til undvikan
af vidlöftigare ritning sådant får utelemnas.
Som det icke sällan träffas vattenfall, hvarest dambyggnad antingen
får göras, eller hvarest kan värkställas, så kan i sådane händelse, dä
lätt-rörda vattenhjul nyttiga utan tilläggs-Ränna.

Tillägg

Hvarest vattentilgången är ringare, men vattenfallet så stort, at ett til
öfverfalls vattenhjul kunde, såsom kraftigast nyttiga, så framt icke
flod tider underv vattnet hindrade hjulets gång, der kan ändamålet
vinnas på det sättet, at öfverfalls vatten Ränna får en ledgång,
kring 6 à 8 dr från dess ända, eller öfvertil af hjulet. När nu vatten
passande uppfiffas, så lyftes derefter denna Ränna dels framsta ända, at
andra, vid leden, går nätt in uti den fasta Ränna. Det förnöds at Rän
brädder böra vara så höga, antingen som öfverfallet vattnet, eller hö
til denna inrättning passande. Det förmodar utan ritning kunna

Vasa d.

D. Widén

proportioneras efter större eller
mindre fall. Modeln är en fjerdedel

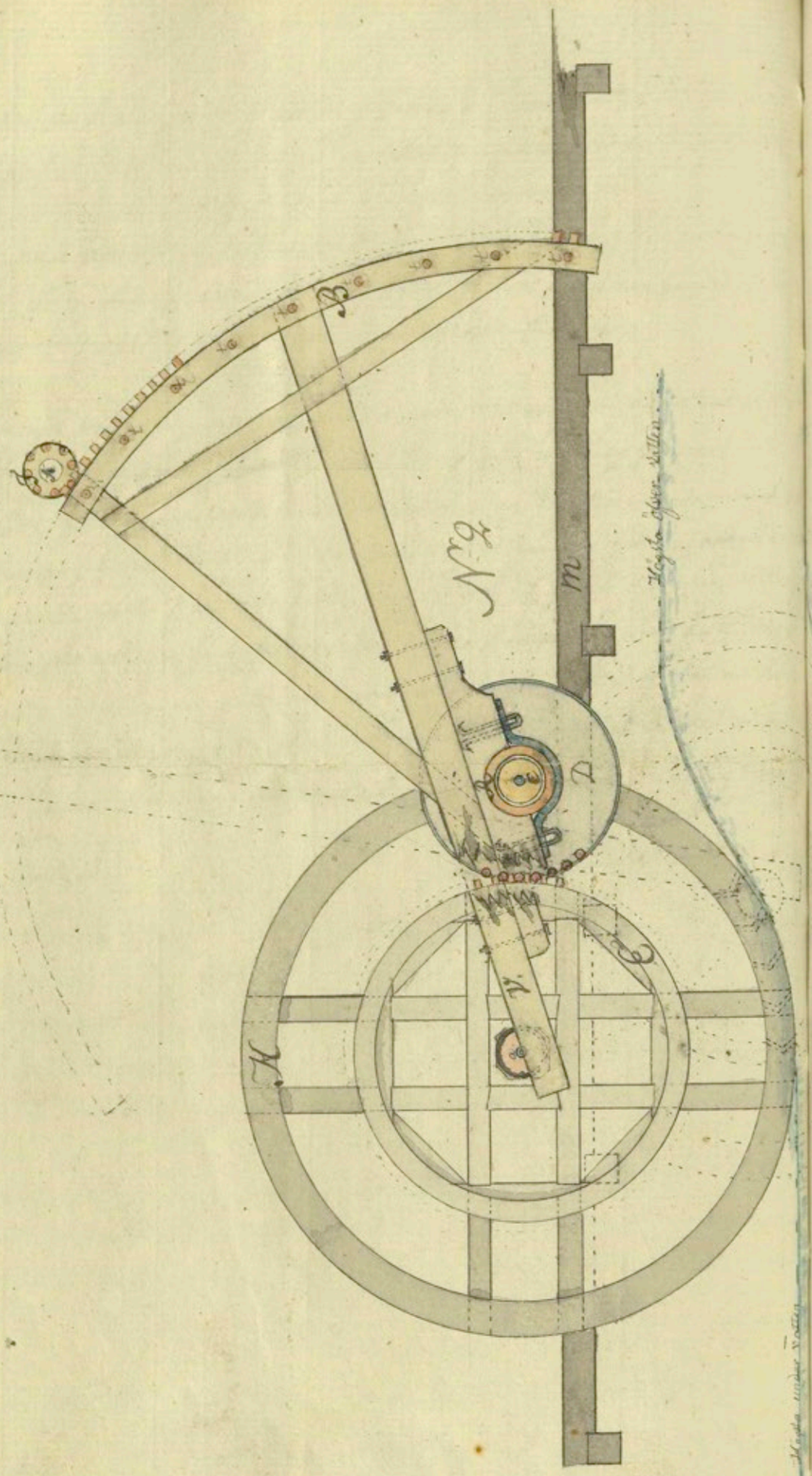

Nr 2

Högsta öfvers. vattnet.

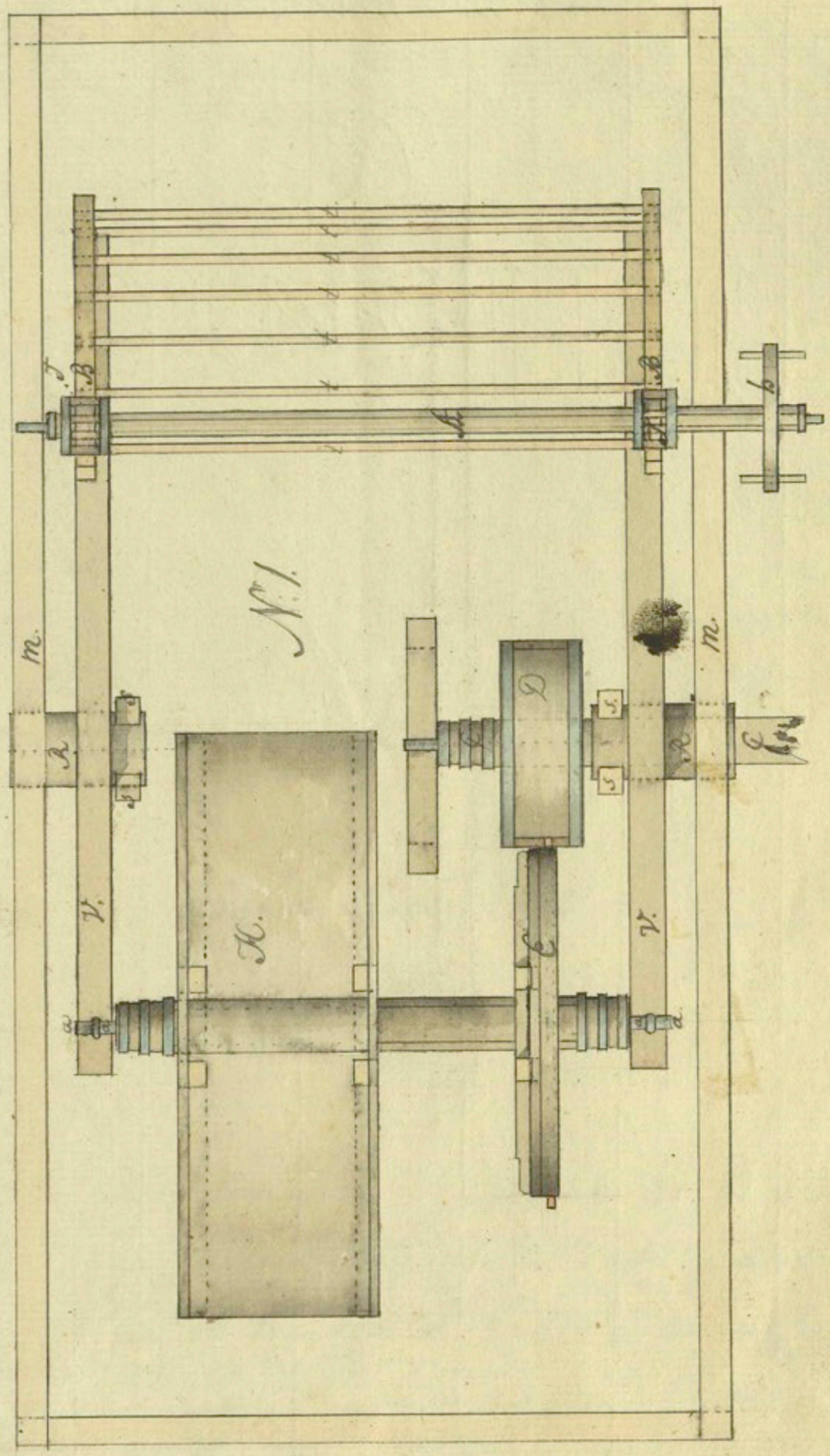

Nr 1.

proportioneras efter större eller
mindre fall. Modeln är en femtedel

ink. d. 30 Junii 1815. N:o 383.
Sälsk:n den 1 Julii Prot. Utsk. den 29 Dec. sen.

211.

Ödmjukt Memorial.

Inkom d. 14 Martii 1813. 45.

199.

Högadte Herr Doctor

Här jemte har jag åhran tit Kejserliga Hushålds Sälskapet sända modell på en Kiärra, att Kiöra Sten med på Gjesterby nyttjad med förman uti 40 åhr: Til den nyttias vanliga Kiärjul, och Jern Krokarna proportioneras efter större eller mindre Jul. Modeln är en femtedel

Ink. d. 30 Junii 1815. N:o 365.
Sälsk. den 1 Julii Pol. Utsk. den 29 Dec. sm.

Grunddrag till Memorial.

Ritning och Beskrifning
på
En Sten Kärra

Efter Framledne Directeuren vid Finska Ström-
rensningarne Herr Hansons Invention

a. Kärra, med 2:ne starcka bestägne Hjul.

b. Klåssår, hvarpå Järn Axlar fästas för Hjulen.

c. 2:ne Järn Axlar 2:a ½ Tumm tjocka med
hål för Hjul Sprintarne och en Hake på andra
ändan, som fastspikas på inre sidan af Klossen.

d. Sedan Hjulen äro satte uti sitt mellan rumm.
— g.

e. En Flake med 3:ne starcka Stäar bestägnes med
4 Sjeken Järn Öglor, som gå med Järn
band omkring ändarne.

af rätta storleken. Vid pålarnin-
gen spennes Hästen ifrån, bordet läger-
bredevid Sten på marken, sedan Sten
är vältrad på bordet, skinterkiär-
ran öfver Bordet, skalmarna på
kiärran lyftas uti vädret och efter
sta krokarna på hapas, sedan
tryckas skalmarna till marken
och främsta krokarna på hakas:
När nu Hästen förespanns bör bot-
net hänga närmare ett qvarter
ifrån marken; Det förstås sig att
sten lastet läggers så att det mätligt-

Ink. d. 30 Junii 1815. N:o 365.
Sääfstk den 1 Julii Pol. Utsk. den 29 Dec. sm.

Grimkulla Memorial.

(c.) 4. Stycken Järn Länckar 1. Tumm fyrkiga Swarfvade med ock emot 5. Tumm i Diameter på ena ändan.

(d.) Hvardera Läncken har 2:ne Hakar Swarafv den ena är 3:ne Tumm kärtare för att brukas på ojämn Låg.

(e.) 2:ne Lösa Bommar 4 à 5. Tumm fyrkiga och 1. aln 16. Tumm långa.

(f.) Åtta Stycken Järnband, som fästes Tvärslårne med Skallmarne.

På Läsningen

1mo. Flaken p:d:s läggas lås platt ned på marcken med en Klabb inunder ena ändan, bredevid Stenen

2:o Stenen vältas på

3:o Kärran spennes från Häften föres fram, at Flaken p:d:s med Stenen kommer mellan Hiulen.

4:o Skallmarne höjes upp at de 2:ne efterstta Hakarne af Länckarne p:d:s som hafva så stora Öglor, at därigenom kan en lås 4 a 4½ Tumms tiock runder bom trädas; denna Bom p:d:s läggas lås på Kärr:skallmarne mitt öfver Öglorne på Flaken innan Länckarne inhakas, sedan vägas Kärr:skallmarne ned at de 2:ne främsta Länckarne p:d:s kunna hakas uti öglorne på Flaken p:d:s där klabben ligger; Dese Länckar äro trädde på en lika Bom, som den förra

5:o Häften föres pspennes.

Af Läsningen

1mo. Häften spennes ifrån

2:o Skallmarne höjes upp at Flakens ahterstta del tar marcken då Hakarne uthakas

3:o Under främsta ändan af Flaken läggas en klabb

Ink. d. 30 Junii 1815. N:o 363.
Tålåsk den 1 Julii Prot. Utsk. Den. 29 Dec. sjön.

Ödmjuk Memorial.

Skallmarne säjas ned. att Flaken vitar på Klabben,
Hakarne uthakas och Kärran föres bort
1. Stenen vältas från Flaken.

Ink. d. 30 Junii 1815. N:o 363.
Sändt den 1 Julii Prot. Utsk. den 29 Dec. sm.

211. 13.

Om Enskilta Memorial.

207

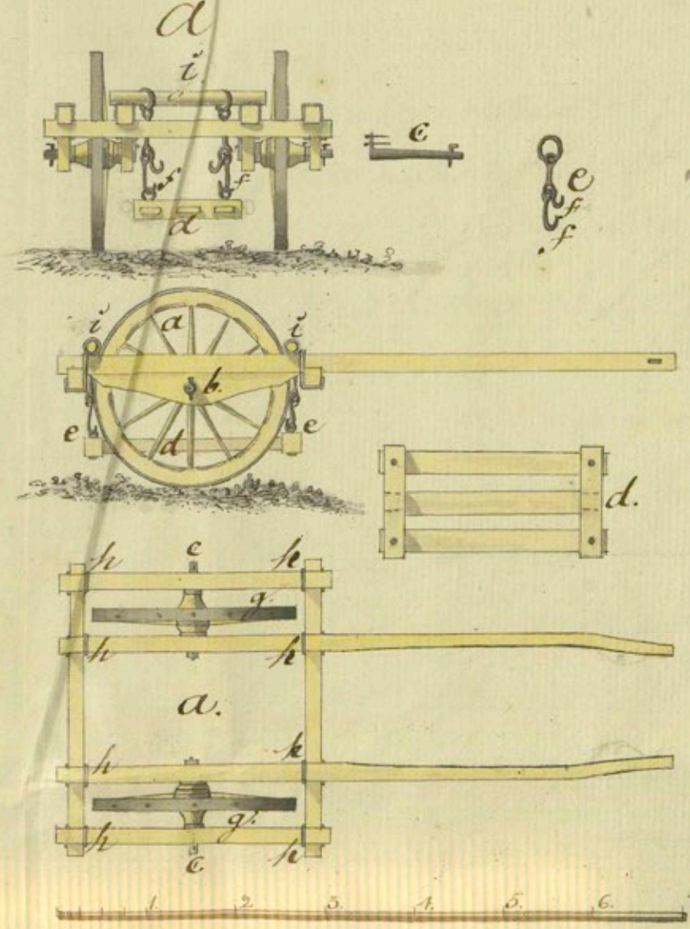

Ink. d. 30 Junii 1815. N:o 363.
Sälsk. den 1 Julii Pol. Uttsk. den 29 Dec. sm.

C. Grimkulls Memorial.

tryckes Hästen. Vid afluss̈ningen spens åter
Hästen ifrån, tryckes skalmarna til
jorden hakas tråmsta hakorna utåt
slåpper varligt upp skalmarna och
hakar sedan af de öfriga, hjör kiär
ran undan och vältras af kasch: se
dan föres kiärran åter öfver bordet
och hakas under kiärran.
Min sjuka Hustru betyr sin Comp
pliment, nu är hennes mästa plå
gor Skörbing, och så svag att hon ej
orkar utur Sängen. Är någon
eller några wärkeligen nyttig bok
utkommer på Swenska sen Kongel-

ink. d. 30 Junii 1815. N:o 365.
Sälsk den 1 Juli pol. utsk. den 29 Dec. sm.

211.

C

Ödmjuka Memorial.

ink. d. 7. Junii 1814. N:o 210.
Sälsk d. 1. Juli Bevrdn. d. 8. Okt. s. å.

209.

Memorial

uti Eant hushållningen. Ephraim Alström har varit så god och låfvat att taga Modeln med sig til Åbo. Innesluter mig uti Herr Doctorns vänskap och med Högaktning teknar

Högädle Herr Doctorens

Gjettelby d: 9. Marti 1814.

Ödmjuke Tjänare
C C Björman

1:o Så man förebager klåfningen, lägges bokarne: ohyvlade och oskalade; men väl skölje de ifrån all jord och sand: uti Ladan.

Efter förrättad klåfning lägger hälla den klöfna massan efter vanligheten uti et Sale; under det förmälde massa därefter omröres, nedfaller alt det tiock acktiga genom Sälet, och allt skalet qvarstadnar.

2:o Klåfningen af bolaten Qvarnen, är kommen ifrån England, med ett Engelsman, som nagon tid vistats i Götheborg, för at uti alla Land-

Ink. d. 30 Junii 1815. N:o 383.
Sändt den 1 Julii Pol. Utsk. den 29 Dec. sen.

Gjunkaste Memorial.

Utskottet Pastoren Simeon Grimm
Skiri Pogosk C:r Kuisaukiya Kiiska Hyb=
gudaringa Pastemyst, belägna Kemi=

fyguetre Kappar potäter, å Kejserliga Hushåll=
nings Sällskapets vägnar, denna vår blifvit
utdelte, åt de innom detta Pastorat derafv mäst
behöfvande. Brissen af Nijo Kappar härror
tifvelsutan af potäternas förnyning, och med=
följande jord, som under hemningen och ut=

pastörningen yrkena, biståda dem som
åstunda hans undervisning, emot be=
gemning af 10 Kll Kr om dagen — och
skall han därstäder vara nögkiad nyttad
gärningar är den, med be förenade för=
Pastorborgr orten, hvilkin därstäder passinat
Winterom, — Tag hos Lulider med blyg=
kel skiär, och den ämnu ej är bekant uppa
något annat ställe i Finland, än denna
orten.

Inf. den 18 Augusti 1815 N:o 416.
Justitiek. d. 1 Sept. — pol. Utsk. d. 29 Dec. Jun.

Allerödmjukast Memorial!

Enligt allerödmjukast Bilagde Redovisning och trenne förteckningar hafva Sjutton Tunnor Fyrahundra Kappar potäter, å Kejserliga Hushållnings Sällskapets vägnar, denna vår blifvit utdelte, åt de innom detta Pastorat deraf mäst behöfvande. Brissen af Nio Kappar härrorar tvifvelsutan af potätemas skrympning, och med-följande jord, som under hemtningen och ut-

Pahtsborgs orten, hvilken förstader påminna Wintern, — Jag tror sjelfver med tillförsikt skiäl, att den ännu ej är bekant uppå något annat ställe i Finland, än denna orten.

Saarijärvi D: 29: Maii 1815.

L. S. Rosqvist.

delningen affaller. Tillgången innom Socken var
alltför ringa och priset åtven grannar emellan fyra
fyo a femtyo kopek koppan; men efter alt utsende
gifver närvarande växt anledning, at hoppas en
förmånligare afhastning och bättre tillgång för
framtiden. Keuru den 27. de Julii 1815.

Erland Rosenbach
Pastor.

Wrk d. 13 Oct. 1817

№ 608

Jäsph. d. 15 okt. prot. utsk. d. 23. okt. 1817

215.

obs. innehållen noten om Sr Magts. nåd. i Keuru

Allerödmjukaste Memorial.

Då jag nu får den hedern at allerödmjukast eftlämna
det vid Socknestämman härstädes den 11 sistlestne
Augusti affattade Protocoll med de därtill hörande
handlingar, får jag derjemte likså ödmjukt erinra
at det fått tjenstgöra den af Keyserliga Hus-
hållnings Sällskapet at Bonden Thomas Hir-
vimäki utfasta uppmuntran blifvit honom til-

delad, mindre varit lämpad efter en upplystare och äfven rådande smak än det intryck man häri genom icke utan vanthan påräknat hor en enfaldig och vid sådana upträden ovan Allmoge, hvarföre jag äfven vågar taga mig den friheten at i hela sin vidd bifoga det vid sammanfälle hållna Tal til Församlingen, ehum ringa dess förtjenst för öfrigt må vara. Allmogen härstädes täflar verkeligen redan at utmärka sig genom ett berömvärdt deltagande i Kärrupodlingar; icke alenast Kirkvimähi har de sednaste åren anseenligen utvidgat dettafält arbete, utan några bönder och äfven torpare hafva häruti täflat med honom redan til flera tunnors utsäde för det närvarande: de hafva til och med sjelfve förbättrat sina redskap och tro sig finna dem vara bequämligare.

Äfven Potatoes planteringen härstädes är inom några år så vida för sig kommen, at Höglofliga Hushållnings Sällskapets vidare understöd af utsäde torde kunna umbäras, alenast icke särdeles misväder skulle göra den nu påräknade årliga

Protocoll, hållet i Iseure Moderkyrka den 31. Augusti 1817, efter derom förrut skedde vederbörliga Kungörelser.

§. 1.

Socknebönderne voro, äfven ifrån kapellerne, kallade, att i dag bivista den offentlighet, hvarmed, till vederbörande tillkännagifvande af Höglofliga Finska Hushållnings Sällskapets skrifvelse under den 9de sistlidne Maji, till Församlingens Kyrkoherde, de äfven Bonden Thomas Simonsson Kirvimäki af Kopparmälte Sällskap tillerkände Sextio Sex Riksdaler 32 skillingar Svenska Rikesgälds Sedlar, såsom uppmuntran att fortfara med deras redan gjorda betydliga Kärr-upodlingar, till namnde Kommans bruhare nu skulle öfverlämnas. Efter slutad Gudstjenst borjades denna förrättning med afsjungande af Psalmen N:o 88. i Finska Psalmboken; hvarunder Pastor framträdde, tillkom Choret, åtföljd af underskrefven Sockne-Adjunct, som i sällskap med det öfriga Prästerskapet, och bivistad af Studeranden Evald E. Rosenbach, på en bricka, förestående ett landshöfdingeskrifvelse, frambar den utsatte belöningen inom det med Höglofliga Sällskapets Sigill försedde omslag. Efter dem följde Thomas Kirvimäki, hvilkens gamle Fader Simon Johansson, såsom förvarande, föreställdes af Kyrko-Sexmannen, Bonden Michael Kejnanen, samt Härads Nämndemannen och Kyrko-Sexmannen Samuel Alander, Kyrko-Sexmannen Thomas Kurtomäki och Kemmans Åbon Michael Kachinen, hvilka, hvar för sig, äfven utmärkte sig genom påbörjade Hytt-bruk och Kärr-upodlingar, bärande de den af samma Höga Sällskap, såsom Modell, bifogade Lihes-yxa och gräfta, samt en ny spada.

Pastor förkunnade, genom en Biblisk jemförelse emellan den

förlem välmående Gud och de, honom omgifvande, usla Troglodyter, visa den stora afskilnad, som är emellan en qvalificerad idog jordbrukare och en tanklös lättinge; och huru det är mennis skans egen skuld, om jorden ännu för henne bär törne och tistel. Med så ord nämndes om Finlands jordna; i synnerhet denne Ortens ännu för sjuhundrade år sedan varande, och dess sedermera steg för steg förbättrade skick: Huru nya näringsmedel, begvämligare redskap efter handen blifvit påfundna; men framför allt, huru våra hår och mässor af förfäderne lika som blifvit sparde till våra tider och nu erbjuda oss en ny välsignelse.

Efter närmare tillämpning häraf till närvarande tillfälle, upplästes Högbemälte Skrifvelse af Notarien; den bestämda gåfvan uppvisades offentligen och öfverlämnades åt Herrimannen med anskningan att svara mot sitt Höga ändamål: Och denna lilla Högtidlighet slöts med tacksägelse till den Högste, förbönen för Höga Öfverheten och uppmuntringar till undersåtlig lydnad.

§. 2.

Hos underteckned Fogde har Kronо Fogden i detta Fogderie Herr D:r S: Danielson, uti skrifvelse af den 19de October 1816 gifvit tillkänna, att Hans Kejserlige Maj:t i Nåder anslagit Medel till inrättande af ett Accouchements Hus i Åbo Stad, samt att Högvälborne Landshöfdinge Embetet i Wasa, på erhållen anmodan af Kejserliga Collegium Medicum, genom skrifvelse af den 5te October förledit år, anbefallt honom att, med biträde af vederbörande Prästerskap, söka förmå innevånarene uti Församlingarne af detta Fogderie, att till bemälte Accouchements Hus försända och derstädes, i afseende å öfning, underhålla Barnmorske Elever, försedde med Prästebevis öfver god fägd och Christendoms kunskap, uti hvilka bevis deras ekonomiska vilkor jemväl borde omförmälas, för att tjena till grund för utdelningen af Stipendier af de, i slikt afseende, allernådigst anslagne medlen; hvarjemte bemälte Krono Fogde anhållit det underteckned ville, med uppmuntran åt härtill dugelige ämnen, gå denna Hans Kejserl: Maj:ts Landsfaderliga afsigt tillmötes, samt förmå Församlingens medlemmar till underhållande af en sådan, på det de i en framtid måga erhålla, och icke, som på flere ställen hittills skett, sakna nödigt biträde för sina Barnsängskvinnor. Detta ämne blef åter, med tjenlig uppmuntran, företaget; men mötte nu, lika som förr, motstånd, i det Socknеboerne sade sig ej kunna någon dertill tjenlig, ej heller ansåge de sig kunna ute detta vidlyftiga, glesbebodda och med obanade vägar försedda Pastorat betjena sig af en sådans biträde. Och kunde de genom inga föreställningar låta förmå sig, att härom gå i någon vidare författning, oaktadt de tillika underrättades, att förre Commissarien Kiellebrandhs Fru, Maria Catharina Kollberg, född år 1778, val Sänd och af ett hederfamt uppförande, ehuru fattig, emot nog billiga vilkor förklarat sig villig, att erbjuda Socknеboerne en sådan tjenst.

§. 3.

Slutligen upplästes, erhändes och underskrefs Förteckningen, icke allenast öfver dem, som detta år erhållit lån af de för Krono Pastorat af Kejserl: Hushålls Sällskapet anslagne utsädes Potaten, utan och dem, hvilka återbetalt förledit års lån, samt hos hvilka den ännu vore

innestående. Och hafva de med betalningen tresshande, vid förplichtelse att de obetalte Potaterne komme i annat fall att af dem lagligen utfohas, blefvit sammankallade att nu uppgifva de skäl, som till afventyrs kunnat föranleda dem till en sådan försummelse; i hvilket afseende de nu närvarande föreburo till ursäkt, dels en mindre lycklig Potatoes växt, dels ett misslyckadt utsådes Potaternes förvarande; och blefvo de samteligen tillsagde, att till nästhommande vårofelbart vara beredde på denna sin skyldighets uppfyllande: hvilket af dem äfven försäkrades. År och dag förut skrefne –

På Sochne Stämmans vägnar.

Erland Rosenbäck

Upläst, justerad och erhånet, Söndagen den 7. de September 1817, intygas:

Jacob Ekberg
Interims predikant.

Michael Hejnänen.
Sexman.

Thomas Lindula.
Sexman.

Thomas Murtomäki.
Sexman.

Jonas Markkula.
Sexman.

Isaak Emmoserdéee
Sochne-Skrifvare

Tal hållit i Keuru Moderkyrcka
den 31. Augusti 1817.

Då den af Kejs. Finska Hushållnings Sällskapet i Åbo åt Bonden Thomas Simonsson Kirvimäki tillerkände upmuntran af 66: Rdr. 32. Sk. Sv. K: G: för dess gjorda här-uppodlingar, åt honom öfverlämnades af undertecknad kyrckoherde.

Rackat Ystävät! Kunnioit: Maanmjehet!

Te olette syv: Raamatusta kuullet, että muyna mailman ajkoina ajuj idäyssellä maalla yxi Jumalata pelkäväynen mjes, joka perhensä, karjansa, rjstansa ja tavaransa puolesta oli huolchia muita vojmallisembi – Jumala oli Junaut sen Kahaan ja hurskaan Jobin tojmen ja ahkerüden erinomaisella yldähyllätsydellä: Jonga silmä hänen näki sodisti hänestä, henen korwa hanen kuuli kiitti händä onnellisexi, ja nijden Junaus joidenga sydämen hän ilahutti; tuli hänen padensä, sodista hän itse. Mutta hänen ymbärillens olesheli myös yxi helwetöin kansa, joidenga sijä ej hän olisi pannut taumansa kojrain sekaan; turmeldu ja kiittymut kansa, joka näljän ja tuskan tähden pakeni korpeen, ajui maan luolisa ja wuorten rothoisa; kansa, jonga lapset huusit pensasten keskellä, kohoisit heitänsä ohdakkeisen sekan ja reweit nukulaisia pensasten ymbäri ja hatavan juuret olit heiden ruokansa, ylönkatsottu

Job: 29: 11. 13

Kuinga nämät ensimäiset asumaiat aika ajalda paran-
dunet! se wanha puuttuwaisuus kato wuosi wuodelda, pén
ajattelemus henätetän, paremat neuwot ylösajatellan, ja sen
yhtangin tayty ottaman ahkerudelda esimerkiä, sen lai-
hangin hapeman omaa helwottomuutansa, ja nijnkuin
herajämän huolimattomuuden uneста, huomateisansa etta
parembi on kuitengin kaiwaa kuin kerjätä. Ja, M:
Y: kuingamahat owat teillaomat maanne! millä tyty-räi-
sydellä wiljele nyt moni teistä sitä asumasia, jonga hanen
esiwanhembansa nijnkuin urholiset uhot kiwestä ja ha-
nesta murtaneet owat! millä kyökkäsellä sydämellä herto
han lapsillens ja omillens wanhain juttuja endisistä aiwois-
millä iloisella mielellä muista ja katsele han mitä ffä ja
Ffo-Ffä tehnyt ja ylösottanut ja parendanut ja enända
nyt on peldonsa, nyttunsa, metsänsä wiljelyxiä!
Mailmä on tosin, M: Yst: jessonut jo monda tuhatta
ajastaika, mutta tuhkin on, nijn paljon kuin me tiedämm
tämä hansa asunut näissä paikkakunnissa paljon yli-
neljä sataa wuosikunda. Nämät horwet ja newat o-
lit silloin nijnkuin kaukaiset Erämaat wjeraisten
hallusa ja ne ensimäiset talon-Ffännät owat tänne
tulleet muilda mailda toisista siitäjistä. — Wsela, —
kaxi Sataa ajastaikaa sitten oli tääla ajnoastans nijn
sanoin joku Tölli ja nijnkuin pixon tayß hansa-
nyt jo löyty tääla kuitengin sadottain taloja, tu-
hansin ihmisiä. — Ja kaiki he ajhaan tulewat ja-
owat juuri näihin nykyisin aikoin ruwenneet pare-
min elämän kuin ennakkoon; nijn että meni, joka
lapsudesans tuhkin sai pettua tarpexensa, pyssy nyt

omasa leiwäsä. Olisko maa, tämä hellä ja armas äiti,
nyt suremalla andeljaisuudella awanut helmansa? eli
olettako te rajkinat kuin teidän wanhembanne, eli tarwit-
semmekos, kuluttammekos me wähemän kuin he aikanansa?
O, nijn toiwotettawa, kuin se olis, etta me ajna Herran
pelwosa kohtudella nautitsisimme Heran lahjoja
että johdetsella olis sen pahangin päiwän wara tallella
pandu; nijn tayty meidän kuitengin walitsexella myö-
den andaman, että tuhlaus usiasti häwy yldä kyllästyden
rinnalla ja että paljon Herran hywyyttä huchan ku-
luteian! mutta maa taritse kuitengin hywille ja pahoi-
le sijnaixensa, ajna sen jälken kuin me sen poresta
ymmärryxellä ja wireydellä etsimme tarpeitamme.
Herra anda sinulle kaswon senjälken kuin sinä
kaiwat, näwxät, kynnät ja kylwät; jos toisinans nyu-
hemin, nijn usiasti myös runsaallakin kadella.
Kuka tiessä, M: Y: ei ole tätä omasta koettele-
muxestansa hawainnut? Mutta että horwet ja newathin
taritsewat mejlle ulotthuwaisen ja sijnatun wälihappalen,
ja nijnkuin uuden lähteen ulkonaisten etuime ja joka-
päiwäisen ylöspitomme amundamisexi; että itse sois-
kaswatta ruohota, jeichoin tilluxeime lisämisexi ja
mitämax jongun wähän woitongin hasittamisexi;
sitä oletta te, K: Maanmjehet, wasta nykyisin
ruwenneet peränajattelemaan. Nyt wasta tiedetä taj-
datte sanoa: omba suosa suurus wacka, alhosa iso
atria: Uudet elatuxen ajneet owat nykyisin ilman-
dunet; Esiwanhemmat owat jääneet tejlle suuren

Tavaran Jossanne ja nevossanne; nämät aset, Lapio, kirves ja kuocha, hirohat ne! teräwä teheän ase, tylsä weitsi tyhmän mjehen! nämät aset tärkkesyt tejlle Jolengin pereestä uuden runsauden Tajwan Herran, ihmisten jukukunnalle, aivotussa Jumalaxesta. Muut ovat tosin muoda ehtinet mejdän edellämme, ja jo löytänet suuren hyödytyxen: Jsettä ja rehkä ja ruumenet ovat hädonet heidän pöydällänsä, Kera on andanut heille puhtaan johapajwäisen leivän; he ovat saastanet metsänsä muihin tarpeisin, eikä nyta kuluttaneet jälkentulewaisillensa wahingoxi; ja moni höyhä rjstumallansa, on jo maxanut welkansa, parandanut huonensa, waatettanut lapsensa, ja ruwenut päiwä päiwältä hyötymän. Kiruhtakat sentähden entäin seuraman heidän askeleitansa! Esimerkiä, neuwoja ja kehoituxia tähän ej ena puutu meildä: me näemme jo awoimilla silmillä mikä sunattdausi etu mejllä tässä on tarjona, ja jälken tulewaiset sunavat sjelä hauvan sitä ajkaa sunavat epäilemätä ajnasitä mjestä, johä tämän wemattoman hywän tyon ensin aloitti.

Nyn on myös mejdän armollinen Esivaldamme, johä ajna ylistettäwällä murhenpidolla ssi raskasten alamaistensa hyödytystä, erinomaisella lembeydensä mjelisuosiolla tahtonut hatsahtaa tainhaldaisten wiljelyksen puoleen, ja sjelä päällexi jamasta korkiasta armosta säätänyt, että ne ensimäiset, jotka näissä hyödyllisissä yrityxissä osottavat jongun suuremman tojmen ja ahkeruuden, itsellensä awuxi ja muille kehottajexi esimerkixi; muistetaisin ja nyn kunnioitetaisin jollakulla erinomaisella armolahjalla. Josa tarkoituxessa myös kejsarilinen Kuonen Kallituxen Seura Turusa Talonpojalle Thomas Simonanpojalle Kyrimäestä, hänelle, sanhan urholisen tsänsä rinnalla ja johdatuxen alla, jo tehtyin awarin suorilyksensä lisämiexi on määränyt sen kehituxen rahasa, kuin Saman Korkiasti Kuuluisan Seuran puolesta, seuraawaisen kirjoituxen johdatuxessa, nytt tule hänelle julkisesti annettawaxi:

Högbemäldte Sällskaps Skrifwelse til Församlingens Pastor uplästes af Notarien; och, wid öfverlämnandet af den bestämda gåfwan, som offentligen upräcknades, fortfor Talaren:

Olkoon Tämä Lahja sinulle hallis, joha sen armon suhteen josta se annettu on, että sen kehoituxen puolesta, kuin sen hansa tarhoitetan! Ja me kaikki, jotka tähän todistajat olemme, kiittäkämme ennen kaikkia, kiittäkamme Jumalata, jonga Kunniata Maa on täynnänsä — Herrain Herra, joka muutta ajat ja hetket ja kaiki ulosanomattomalla wisaudella ja hywydellä on säätänyt! Ylistäkäm ja palwelkamme myöskin Jsännäamme Kuningasta ja Haldiata, joka nyn suurella, murhenpidolla kaikke nidengin lastensa

-puoleen, jotka asuvat Korrisa ja Crämajssa! ja jouratkam kuuliaisuudella ajna nijsta neuwoja, kuin hänen Korkijat Käskylaisensa, Hänen nimeensä, meille ilmoittavat! Ja, Jumal andakom Keijsarille ja Kaikell Esivallall rauhaa ja hyvää hallitusta, että me Hänen allans turos ja rauhas ajna eläjsimme, kaikes Jumalisuudes ja Kunniallisuudes, Amen!!

Erland Ösenbath

utlåningen.

Deremot borde det ännu länge blifva ibland den ömande Menniskovännens fruchtlösa önskningar och bemödanden, at kunna förmå denna fattiga Socknens Innevånare, at på egen bekostnad anlaga och underhålla en ordentligen inöfvad kunnig Barnmorska; äfven som alla tid efter annan gjorda försök, at uppmuntra dem til ett Socken-Magazins anläggande, härtils varit utan verkan, så at icke heller denna nyttiga inrättning annu finnes härstädes.

Heurunden 7te September 1817.

Erland Ösenbath
Prost och Kyrkoherde.

Hos vår bekanta Landsman, H:r Professor G. M. Schwartz i Stockholm har jag sett Swenne väl inrättade Maskiner för Potatoes begagnande, hvilka, efter min tanke skulle förtjena ett rum i Kejsar. Finska Hushålln: Sällskapets Samling.

1:o En Maskin att skyndsamt och med ringa möda tvätta nämde frukt, eller afskölja den vidfästande jorden.

2:o En D:o att riffva eller krossa dem. Bägge i synnerhet nyttiga, då man vill använda potaterne till Bröd, till Mjöd eller Stärkelse, till Bränneri, Bryggning, samt till föda för sådana Kreatur, åt hvilka man ej kan eller vågar gifva dem hela eller skokta.

I händelse K. Hush. Sällskapet anser dem värda att rum ibland de Redskap, Sällskapet förut äger, vill jag åtaga mig att förskrifva och anskaffa dem.

Åbo d. 21. Augt. 1815.

N. Gadolin.

№ 752

Exk. den 28 Sept. 1815.
Sälsk. d. 2 Oct. Kgl. Utsk. d. 26. Okt. fin.

233

237

9.

31.

247.

Ödmjukaste Memorial!

Högvördiga, Högt Lärde och Välbetrodde Herr Ledamot, Andra Inspektor och Kyrkoherde uti Kongl. Maj:ts Nådiga Stad Calmar, samt Riddare af Kongl. Nordstjärne Orden!

Högvördige Herr Ledamot!

Jag har den äran, inskrifven till Kongl. Maj:ts Nådiga Stad Calmar, med Ödmjukaste Memorial, Andragande om Kongl. Maj:ts Nådiga Bifall till Förändring uti den Ordning, som för Kongl. Maj:ts Nådiga Stad Calmar är stadgad, angående Tiden för Gudstjänstens Förrättande på Söndagar och Helgedagar, samt Predikans Längd, hos Kongl. Maj:ts Nådiga Kollegium Illustre, Kongl. Maj:ts Nådiga Stad Calmar till Godo den 19. Augusti 1814. Sedermera har Kongl. Maj:ts Nådiga Kollegium Illustre, Kongl. Maj:ts Nådiga Stad Calmar till Godo den 10. Sept. 1814. Sedermera har

Finska Hof-Fält-Rätten förordnat, att
Landskansleren Grefve Mannerheim
och Hofrätts-Rådet Nordenstam
skola vara Kongl. Majts Kommissarier
vid Landskansleriet och Hofrätten
för Nyland, att i Kongl. Majts
Nådiga namn och på Kongl. Majts
vägnar, med Kongl. Majts Fiskal
Hofrätts-Rådet Ehrnrooth, vid
Landskansleriet och Hofrätten
för Nyland, förrätta den Kongl.
Majts Nådiga Kommission, som
Kongl. Majt Konungen och Stor-
Furstendömets Finska Hof-Fält-
Rätt, i Nåder förordnat, att
Landskansleren Grefve Mannerheim
och Hofrätts-Rådet Nordenstam
skola vara Kongl. Majts Kommissarier
vid Landskansleriet och Hofrätten
för Nyland, att i Kongl. Majts
Nådiga namn och på Kongl. Majts
vägnar, med Kongl. Majts Fiskal
Hofrätts-Rådet Ehrnrooth, vid
Landskansleriet och Hofrätten
för Nyland, förrätta den Kongl.
Majts Nådiga Kommission, som

Finska Hof-Fält-Rätten förordnat, att
Landskansleren Grefve Mannerheim
och Hofrätts-Rådet Nordenstam
skola vara Kongl. Majts Kommissarier
vid Landskansleriet och Hofrätten
för Nyland, att i Kongl. Majts
Nådiga namn och på Kongl. Majts
vägnar, med Kongl. Majts Fiskal
Hofrätts-Rådet Ehrnrooth, vid
Landskansleriet och Hofrätten
för Nyland, förrätta den Kongl.
Majts Nådiga Kommission, som
Kongl. Majt Konungen och Stor-
Furstendömets Finska Hof-Fält-
Rätt, i Nåder förordnat, att
Landskansleren Grefve Mannerheim
och Hofrätts-Rådet Nordenstam
skola vara Kongl. Majts Kommissarier
vid Landskansleriet och Hofrätten
för Nyland, att i Kongl. Majts
Nådiga namn och på Kongl. Majts
vägnar, med Kongl. Majts Fiskal
Hofrätts-Rådet Ehrnrooth, vid
Landskansleriet och Hofrätten
för Nyland, förrätta den Kongl.
Majts Nådiga Kommission, som

för det Hedrande förtroende
Sällskapet behagat emot mig yttra uti vördade skrifvelsen
af den 1ste November näst förledit år, hvarigenom jag blifvit
kallad att vara Corresponderande Ledamot af Sällskapet.
Med tacksamt Erkännande jag dock redan, att min verkningskrets
förmågor föga kan tillåta svarande mot detta förtroende
och min ålderdomlighet, då jag öfversvagar min af embets
göromål upptagna tid, mina egna usträcklo Hemskapen,
och min mindre förmögna tjenstemanna ställning

Ödmjuktaste Memorial.

Jag får ärar tillkänna gifva min vördsamma erkänsla för det hedrande förtroende Kejserliga Finska Hushållnings Sällskapet behagat emot mig yttra uti vördade skrifvelsen af den 1:sta November nästförledit år, hvarigenom jag blifvit kallad att vara Corresponderande Ledamot af Sällskapet. Med tillfredsställelse jag dock redan, att min verknings förmåga föga kan tillräcka emot detta förtroende och min skyldighet, då jag öfversvagar min af embets göromål upptagna tid, mina egna inskränkta omständigheter, och min mindre förmögliga tjenstemanna ställning

på en ort, der allmogen, under en nitisklad arbetsamhet och fl
industri, i mandåldrar haft, och ännu har, att strida med en o
årliga missväxter förorsakad fattigdom, som ett svårare
tilskott särdeles missöde gjort än mera tryckande; dock
jag icke oberoende undandraga mig, att, så vida min förm
kan sig sträcka, söka medverka till det ädla och pat
liska ändamål Kejserliga Sällskapet sig föresatt.

Om jag, framdeles kunde tjena Sällskapet med några
lysningar och underrättelser äfven från orter, som ligga utom
fen af mitt innehafvande Swartlaxe Pastorat, så vore det
mina grannsocknar Lappå och Kappajärvi, dit min upp
märksamhet kan sträcka sig, i handelse icke inom den
någon Correspondent redan finnes eller skulle anses.

Tillika får jag anmäla underrätta, det jag, till ödmju
fullgörande af Kejserliga Sällskapets påminnelse i bref af d
29 sistförflutne December, uppsökt i Soisa Kapell
jemte 25 stycken utsådes Potäter för Syra 4 Kpr
stycken, att jemte de sjutton stycken, som hos mig förl
nyligen, efter Kejserliga Sällskapets anordning, sk
Kuusa och Sarijärvi Socknebor vid skeende afhä
tillhanda, och hvarom jag äfven vill Herrar Pastor
i nämnde Socknar underrättelse lämna. Upphandb
så snart det kunnat ske, skall jag med behörigt gri
bestyrka, och de sexton Riksdaler 32 Rr Sv. Banco, som
till denne handel ytterligare skulle förordas, anhåller jag
skall icke mätte hitsändas, utan att de få qvarblifva i Sä
skapets Kassa, såsom ett skyldigt Tillskott af mig för
flere år obetalde Sammanskotts medel.

Swartsjö den 14 Februarii 1816.

C. J. Renvall

inkl. d 21. April No 250.
1816. Ylöspantu 239.

Muutamia Koetuksen Kauta
ta kuttuja neuvoja työrte
nä mahdurin elisaksan aja
miseksa.

1:) Ojat kaivettan, ja kun
ynt kaivetan kahdenn
kyynärän syvyyteen,
niin pitä ynnä kaivaman
alkaa niitä mucahdenb ollan
kiillä, kuhdan kyynä
kahdesa, ojan kärynnt
mennessä pitkän myötä
kin kahdella kyynärällä kun
gen mukaan ylöspäin
kamat ylenmäärät erotettu
kun ojat saa ny kaikan
mitenn.

Stockholm d. 24. April s:o No 279.

Protoll: 251.

vederbörlig Kungörelse,
derhöjning Michaëli

Stockholm d. 4. Sept:r 1816. 247.

Hr. Sekreterare!

Sin afhandlingen om Kreatlingen, som jag
i går erhöll, är jag W. Sekreteraren högst för-
bunden, och skall, efter att hafva begagnat
den, med all tacksamhet återställa den.

Jag finner af W. Sekreterarens medföljande
bref, att Hämnings tidningarne ännu icke
kommit.

Med Skepparen Jakan Lövedgrift
förande Paquettbåten ifrån Åbo, följer nu
jemt omstående Kraftmåtare, hvarför jag
er

Stockholm 251.

ederbörlig Kungörelse,
ederbyrska Michaëli

Stockholm d. 4. Sept:r 1816. 247.

r. Sekreteraren!

på en ort, der allmog
industri, i mans åldr
årliga missväxter fo
tillstöt. Särdeles m
jag icke obenägen
kan sig sträcka, fo
liska undsättning

Om jag framdeles
lysningar och underrät
sen af mitt innehafv
mina grannsocknar
marksamhet kan f
någon Corresponde

Sillika sär
tillgrundade af Kejs
29 sistförleden Dec
dens s. 25. Januari u
Januari, att samtl
nyttjande, efter Höglofl
Kemi och Sarijärvi
tillhanda, och hvarom jag äfven vill Herrar Pastor
i nämnde Socknar underrättelse lämna. Uppbördsm
så snart der kunnat ske, skall jag med behörigt gyll
bestyrka, och de Sexton Riksdaler 32 Rr:r Sv. Banco, som
till denne handel ytterligare skulle fordras, anhåller jag o
blef icke mätte tillsändas, utan att de få qvarblifva i Sä
skapets Kassa, såsom ett skyldigt Tillskott af mig för
flere års obetalde Sammanskotts Medel.

Enontekis den 14 Februarii 1816.

C. J. Renvall,

Kongyckliga nya po=
sten från Stockholm
gick i afton, och
kunna bref, som
kunna vara, van=
ga till Umeå mellan
nyss och Söndag
Januari, förbi=
rad ett måndags
gick.

Jag afhandlingen om Kirodlingen, som jag
i går erhöll, är jag H:r Sekreteraren högst för=
bunden, och skall, efter att hafva begagnat
den, med all tacksamhet återställa den.

Jag finner af H:r Sekreterarens medföljande
bref, att Hämning tidningarne riktigt kom=
mit.

Med Skepparen Jakan hvarmed
förende Paquetbåten ifrån Åbo, följer nu
jemt omsider Kraftmåtarna, hvarför jag
er

på en ort, der allenast
industri, i mansåldr
årliga missväxter
tillsatt särdeles m
jag icke otörsamt
kan sig sträcka, so
liska undamål kre

Om jag, framdeles
lysningar och underrä
sen af mitt innehafv
mina grannsocknar
marksamhet kan fö
någon Correspondé

Tillika får
tillgörande af kreis
29 sist förleden De
jemte s. 25. sistnär
sinnar, att jemte de sinnor, som hos mig sist
regelade, efter Consistorii Collegii anordning, sta
Kuusa och Sarijärvi Socknemän vid skrende afhan
tillhanda, och hvarom jag äfven vill Herrar Pastor
i nämnde Socknar underrättelse lämna. Uppbandb
så snart der kunnat ske, skall jag med behörigt gritt
bestyrka, och de Sexton Riksdaler 32 Rr 2 Gr Banco, som sa
till denne handel ytterligare vidare förordnas, anhåller jag o
skall icke mätte bifallas, utan att de få qvarblifva i Sal
skapets Kassa, såsom ett skyldigt Tillskott af mig för i
flere år obetalde Sammans skotts Medel.

Enontekis den 14 Februarii 1816.

C. J. Renvall

fällen, emedan sjelfv
sjelfva kunnat med
gälligt, tydligare
gifvit gelegen.

4:o. Ytterligare meddelar
undertecknad, att jemväl
nuvarande gullon vin-
naste, ole Lungaran
erinrade, mottog sa-
man gillets uppbörd
rubrikka, så om jor-
dabrukare, jemte dub-
bel, som dem
underrätta, skall
gemensamt eftersk
Collegium vardera gifna
svaren mot Kir
mina mulct ofyndsamb yttr-
randen

Stockholm d. 4. Sept. 1816.

Wor. Sekreterare!

Sjå afhandlingen om Kiesrådlingen, som jag
i går erhöll, är jag W. Sekreteraren högst för-
bunden, och skall, efter att hafva begagnat
den, med all tacksamhet återställa den.

Jag finner af W. Sekreterarens medföljande
brif, att Stämnings tidningarne ännu icke
kommit.

Med Skepparen Johan Lövedgrist
förande Paquetbåten ifrån Åbo, följer nu
jemte omstående Kraftmätare, hvarför jag
er

245.

Kuopio d. 24. April s:o nr. 279.

Fogoll. 231.

Vederbörlig Hungörelse,
Moderbyrcka Michaëli

Stockholm d. 4. Sept:r 1816. 247.

Wäre Sekreterare!

För afhandlingen om Kirkodisciplinen, som jag i går erhöll, är jag W:r Sekreteraren högst förbunden, och skall, efter att hafva begagnat den, med all tankfullhet återställa den.

Jag finner af W:r Sekreterarens medföljande bref, att Stämnings tidningarne ännu icke kommit.

Med Skepparen Jakan Lövedgrens förande Paquettbåten i går åbo, följer nu jemt omstående Kraftmätare, hvarför jag

er

N:o 279.

Protocoll.

231.

Efter förut skedd vederbörlig Kungörelse,
hölles i Keuru Moderkyrcka Michaëli

på en ort, der allmo
industri, i mans ålder
årliga missväxter
tillstöt särdeles nä
jag icke ohörsamt u
kan sig sträcka, so
liska ändamål kre

Om jag framdeles
lysningar och underrät
fen af mitt innehafv
mina grannsocknar
märksamhet kan fa
någon Corresponde

Tillika får
tillgripande af Kreis
29 sist förleden De
jemte 25 Summor
Summan, att jemte de
nyssnämde, efter Kejserliga Hälsokapets anordning, stå
Keuru och Sarijärvi Socknemän vid ifrågavarande afhan
tillhanda, och hvarom jag äfven vill Herrar Pastore
i nämnde Socknar underrättelse lämna. Uppbandbr
så snart den kommit ske, skall jag med vederbörligt qvitto
bestyrka, och de Sexton Riksdaler 32 Rr 2 Sk. Banco, som så
till denne handel ytterligare skulle förderas, anhåller jag o
hast icke mätte hitsändas, utan att de få qvarblifva i Häl
sokapets Kassa, såsom ett skyldigt Tillskott af mig för i
flere år obetalde Summan Skatts Medel.

Given i Saarijärvi den 14 Februarii 1816.

C. J. Reinvall

Stockholm d. 4. Sept:r 1816.

247.

Högädle Herr Sekreterare!

Sin afhandlingen om Kirordlingen, som jag
i går erhöll, är jag W. Sekreterarens högst för-
bunden, och skall, efter att hafva begagnat
den, med all tankfullhet återställa den.

Jag finner af W. Sekreterarens medförda
bref, att Stämningsledningarne ännu icke
kommit.

Med Skepparen Jakan kommer
förande Paquetbåten ifrån Åbo, förjer na
jent omsider Kraftmåtarna, hvarför jag
er

på en ort, der allmo
industri, i mans ålder
årliga mästvaxter

4. Ruk d. 27. Mars 1817.
Kässk. d. 1. april 1817. — Ber. Uppk. d. 24. April s:o
Bok. kl. Uppk. d. 23 dit.
Kässk. d. 2 maj 1817.

nr 279.

Protocoll.

231.

Efter förut skedd wederbörlig Kungörelse,
hölles i Skeuru Moderkyrcka Michaëli

279.

erhållit betalning enl: medföljande rätning. Af
ja° öfversänder jag 7. delar af Bibl. d. d. K
4de afdeln:, och de 2ne af 32:i, hvilka jag
Kunde få bortbytte. Prenumerantens fordran p
jer jag inmelgifvit a° detta arbete, återstår
H. Jadaru a° Liljeblads Flora. För de 3
vall. af Bibl. betalte jag Rp. 9. 16 Banko
och för kilgebl. prenumeration à 32ß p
Rt. 2 Rg. 32ß Banko. Stämningen annonsp
kostade 4 Rg. Banko, men derå var di
mig ej möjligt att af Hr Ulfker & Co:n och
la räkning.

För expedition af de redskap K. förs
Allm. S. ännu kan anska jag, skulle jag
supplicera dit Hr. S. ville vara gracieu
och lemna mig derå en ny upprätt

emedan jag olyckligtvis ej äger mera i
behåll Hr Sekr. bref derom, och min förra
liga beställning derom, som jag afsatt till
förfärdigaren för k. vet. Central-Verkstad,
åtnen är förkommen. Som en ster dels
redskap nu finnas färdige, skulle jag
snart kunna expedira de deraf till fö
land, ännu i kost, endast jag snart blir
underrättad om Sällsk. vilja i dessa afse
Då° öfverste Schultéen var här, bad jag
den upptäcka, att på° en kort mesurets tids
ja herom, och han yttrade, att Sällsk. ä
nu saknar många redskap, hvarom han
åtnen sade jag sig hafva lemnat ordres å
Dir. Bloms, men denne kunde ej lemna
mig något tillförlitligt besked derom,

och

på en ort, der allmo
industri, i mans åld
årliga missväxter

och efter hvad jag kan förnimma mig, a
enstaka Bayley's vändplag af den reguje
H:r Sekreterarens 2:o Sällsk. vägnar bekagad
görd.

För det närvarande är ingen utsigt
att kunna följa Virkern; men om H:r Sek
i vår ämne är förlagen known, skall jag l
na underrättelse, om hvad jag då kan tro
vara till H:r Sekr:s förlid. Vädertekna Sym
för det närvarande tagit inseende, för
all vårsåd magnad, så att på Vikten k
nöjligen rätta vår blifvit för efterfrågan
Jag väntar en person till staden, af hvil
jag hoppas kunna få graverade.

Med högaktning har jag äran för-
blifva,

Högvälb. H:r Sekreterarens,

ödmjukste tjenare
A Rhenmark.

Nr 4. Ruk d. 27. Mars 1817
Nr 1 Sällsk. d. 1. april 1817. — Ber. Utsk. d. 24. April s:a
Bot. Al. Utsk. d. 23. ode.
Sällsk. d. 2 maj 1817.

nr 279.

251.

Protocoll.

Öfver förut stedd vederbörlig Kungörelse,
hållet i Keuru Moderkyrka Michaëli

Dagen den 29. September 1816.

§. 1.

Till anledning af den uppmärksamhet Kejserliga Finska Hushållnings Sällskapet värdes fästa på Sönderne Michael Nilsson Lahomäki i Södra Muldia och Johan Johansson Kuttulas hafda omtanka i synnerhet med Potatoes planteringens utvidgande här å orten, blefvo Församlingens medlemmar häröfver nu närmare hörde och inhämtades:

1mo Att Michael Lahomäki, som är 66. år gammal, för närmare trettijo år sedan, såsom bygande Nybyggare, af ris och rot upstagit Kautakorpi Hemman af 2 mantal, med omkring fyra tumors utsäde glad åker och boderland för Sex à Sju hor utom ung nöt samt fem a sex får och lika antal getter; hvilket hemman han för 8. år sedan (: mot femtusende daler kopparmynts mellangift :) utbytt mot Lahomäki 2 dels gammalt mantal, och på detta sednare ställe upstagit något ny åker, anseenligen förbättrat den gamla, samt uprojdt ny äng til tre så kallade Laduland. Hans Potatoes plantering för i år stiger efter uppgift til En Tunna Fyguhörpors utsäde. I allmänna sammanlefnaden är han känd för ett stilla, hederligt och qvadruchtigt uppförande och i sin husliga lefnad för ordning, flit och sparsamhet.

Ink. d. 16 Febr. 1826 № 168

Prot. utfl. d. 14. Mars sist.

Penningkasse Memorial.

Enligt Kejserlige Hushållnings Sällskapets till mig afgående Skrifvelse af den 28 December 1816, skulle för de till Potatoes upphandling mig tillsände 150 Rubel Banco Assignationer, åtta st. stammor upphöjas för Saarijärvi Socken, och hvad mera för dessa penningar erhölles, Kemi Socken tillerkännas. — Som det om våren 1816 tvänne, att af de Potäter, som då för Saarijärvi Socken räkning voro med Kejserlige Sällskapets medel upphöpte, 10 stammor lämnade osthamlade, af orsak, som det förregafs, att men först för tidigt in sökt, och vägen för afsnömarne, till afhämtning med skärra, hade blifvit för lång, så gjordes nästföreldne vinter af mig det arrangemang, att af Saarijärvi boerne, endast de året för det obegagnade 10 stammor Potäter skulle

om våren med vinder före på afhämtas från Tuppsa, men de till dem ägarelägare destinerade Åtta Tunnor skulle från Prästegården här i Knorrlax beknomma, och ej mått eget förråd dem tillvelas: att, om de velat spara afhändningen till sommar året efter landsvägen de i den händelse hafl syra mil kortare, än till Tuppsa.

För Skeura Socken upptingades Potaterne i Tuppsa, och försäljnings priset beständes dessutåden till Sex Rubel för Tunnan; hvarföre Sjutton ½ Tunnor upphandlades och betalles, för att hållas Skeura Socknboer tillhanda. Herrar Prostarne Roschier och Rosenbaek anmodades tidigt att härom med de församlade Socknemän underrättelse och besörja om Potaternes förvelning.

De uti Tuppsa för Saarijärvi Socken sedan förra året qvarblefne 10 Tunnor, hade till sine vår af Socknemännen blifvit afhämtade, men de hos mig för denna Socken afsagde 8 Tunnor afhämtades icke; utan tillhände mig af Herr Prosten Roschier uti bref till mig af den 26 Maji sistledit år, "det dess af Tuppsa Sällskapet åt denne Socken förärade Åtta Tunnor utsökte Potater, å utlysta Socknestämma blifvit utbjudne åt dem, som deraf vore i behof, men ingen hade funnit sig vid att begagna denna Höga Öfverhetens skänk, dels derföre, att alla i hela Socknen hafva detta utsädes åren öfverflöd, dels och derföre, att transporten ifrån Knorrlax på 14 a 15 mils afstånd blifver dyrare, än att köpa detta utsäde af dem, som deraf hafva öfver eget behof." Tillika ber

Herr Prosten giftra Kejserliga Sällskapet tillhanna, det Potatoes plantering i Saarijärvi Socken alloredan så utbredt sig, att inbyggarene derstädes hafva af denna nyttiga växt icke allenast sin eget behof, utan och att sälja åt dem, som äro icke hafva."

Af de till Skeura Socken destinerade 17 Tunnor afhämtades icke eller mera än Sju ½ 7 ½ Tunnor: de efter lång väntan på deras afhämtning, qvarblifne 10 Tunnor, måste sedan på flere händer utlånas, ifrån som Saarijärvi boerne hos mig outtagne 8 Tunnor, på andra händer disponeras.

Uti de för Kejserliga Hushållnings Sällskapets penningar sist förledne vinter beställde 25 Tunnor utsädes Potäter, för hvilka hos Finnar Adertton ½ 12 ½ Tunnor för Sällskapets räkning, att nästa vår disponeras.

Utom berättat, att så de uti Saarijärvi och Skeura Socknar outtagne Potaterne här på behörige händer utlänte, och hafvarden, att af Låntagarene så dem igen dels små, dels af hård vinden på landet skadade, har man och haft mycken svårighet, att, i brist på tjenlige förvarings rum, hinna dem öfver vintern conservera. Under två års tid har till 40 Tunnor ati qvarpar inlagdt utsädes förråd, för mig bort vidtnadt, af allmänne slughet, som jordens vattusjuka beskaffenhet i qvarparne förorsakat.

Som Potatoes plantaren sistledne sommar uti denne Knorrlax Socken icke väl lyckades, så att tillgången till utsäde nästa vår blir ganska knapp,

dresser jag, i ödmjukhet föreslå, om icke Kejserliga Sål-
lskapet täcktes tillåta, att omförmälde 18 Lemmar
finge till Jakttagare bland Allmogen i Socknen hårför-
des gratis utvalas, i hvilket fall jag om ut-
delningen vill Samvetsgrannt besörja, och derför
behörigen redovisa.

Angående Vaccinationen uti Jacobstads Pro-
speri skall jag, ha åran, berättelse afgifva, så
snart Rapporterne derom tillsida med årstabel-
lerne ifrån Herrar Pastores till Prosts Expedi-
tion hinna inkomma.

Kuortane den 28 Januarii 1818.

Gust Renvall

Utdrifter

Åk 1817. den 29 Augusti hafva Under-
tecknade på Kallias Egendom i Mollola Socken
Öfre Mollola Härad och Savolaks Län,
hos Innehafvaren Herr Majoren och Riddaren
Välborne Erik Wilhelm Aggla, öfvervarit
försök som blifvit gjorde med en i denna Ort
förut okänd och af Herr Majoren inventerad
Dikes plog, den Han vill till Landtbrukets Stö-
ra gagnad låta komma till allmänhetens kän-
nedom. Dessa försök utföllo på följande sätt.

1mo Ett gammalt åker dike, till det största igenvuxet, 75½ Svenska
alnar långt, upkördes på något öfver sjutton minuter ¼ aln bredt
14 tum djupt.-

2do Ett nytt Dike i Enskad åker 305½ alnar långt, ¼ aln bredt 14 tum
djupt upkördes på ungefärligen 25 minuter.-

3tio Ett nytt Dike i hård gräs linda ingå åker vägen, med hård ler-
grund, 40 alnar långt, ¼ aln bredt 14 tum djupt, upkördes på
omkring fem minuter.-

4to Ett till Förre delen igenvuxet mindre åker Dike, 540 alnar långt,
upkördes på fem qvart timme till utfalls Dike, 1¾ alni bredt,
och 1 aln djupt.-

Jorden å hvilken ofvannemnde försök anställdes, består af
fast lermylla på lergrund.-

Den omnemnde plogen gjör Diket jämnt, rakt och i Cott-
nen rundadt, bättre änn med Spade. Torfven och Mullen
Sönderskars af plogen under förningen, samt uppkastas och
Cortt höjes utan särskild åtgärd, och rännan slätas och jämnas
till fast alns vidd å hvardera sidan om diket. Efter det
man vill göra diket djupare eller grundare höres samma
åre 4 till 6 gångor, och vingarna kunna lätt slätt efter behag
sänkas eller höjas huru man vill.-

Är Jorden torr, så att han icke ~~fast~~ klibbar eller fastnar

vid plogen, blir Dike genast rent, och darsvar kõga vidare åtga
men i motsatt förhållande der marken var lugtig, qvarstann
de i det redan färdiga Diket obetydlige Klin mull, den en
Nio årig Pasch heel lätt med en dertill gjord Halfrund brän
lapp på ett Kortskaft i plogen ifrån Skjöt ihop och upp
kastade på Vegen. Mindre stenar upptagas af plogen
men de som i vigt öfverstiga 5 a 6 Skålpund, måste me
handkraft undanrödjas. Plogen med hvilkens former
ande Herr Majoren använt längre tid och efter för
nyade försök gjort förändringar, har fakert tjenat
större skattnad, än mycket mer, som rättkunnige Mekaniker
re, saknats. Men sedan han nu kunnat bringas till högsta ent
hetlhet, kan tjenstet göras af en vanlig Dalkarlsk bonn
Dreng på två Dagar. Tillsmidet åtgår Ett Lispund järn
i 4 Skålpund stål. Det förfärdigas på en dag af hvilken smi
som helst. - Efter Herr Majorens uträkning utgår saledes hela
kostnaden sammanräknad till 5 a 6. Riksdaler Riks Gal
Sedlar. Plogen dragen lätt af fyrne hästar, hvilka spänna
efter hvarannan. Dessa styras af en spannridare och en man
som begynt förer plogen.

Tjenligt lär att denna uppfinning med fördel måste kunna
användas vid rensningen och tillkännet af stenarna, samt vid
upptorkandet af linda, hvarigenom dess värde ännu mera
förökas.

Stanningen af dessa uppgifter intygar Uppsala

Jac. Cygnæus. Carl Fred. Biörkstén. J. F. Wilhelmann
Magister och Prost. Kapellan. Kronofogde.

Närvarande vid det försök Herr Majoren och Riddaren af
kongl. Svenska Svärds Orden Erik Oggla anställde med en
dikesplog af sin egen uppfinning, såg jag ett redskap, som med
enkelhet i sammansättningen, likväl ägde all den styrka,
som till ändamålets vinnande kan fordras. Om det i allmänhet
är af vigt, at åkerbrukets redskapen är af sådan beskaffenhet, at
det vid förfärdigandet ej fordrar mycken konst och kostnad samt
vid nyttjandet ingen särdeles förvärfvad färdighet, så kan man med
skäl påstå, at så kunna utgöras, som med så litet anspråk på full-
komlighet likväl har så ovanlad verkan som detta. -

Dikes plogen torde Herr Majoren och Riddaren sjelf vela beskrifva,
så mycket hellre, som han lidit af ett sällsynt nit at befordra
sina Medborgares fördel, använt mycken tid och möda, för att
sjelfve igen bilda det redskap så enkel som man för det värsvarande
fördel: resultatet af det försök jag den 3dje sista September i
Makuskis By af Padas joki Socken öfvervar, vill jag endast om-
nämna.

Så en Åker derifrån värjade denna höst mycken blifvit
af tjenad, förespändes plogen med fyrne hästar i fyra: en
Karl styrde plogen och den andre red på spannhästen. Efter en
rustakad rät linje styrdes plogen utmed åkern 9 famnar i
längd och kördes 8 gånger fram och åter på en tid af 22
minuter, hvarefter diket var färdigt. Jordmån bestod af sand-
mylla på en alf-aggrus och små sten: djupet af diket var
14 tum med slutstående sidor och nästan skarp botten i bottnet
vid pass 1/4 aln bredt vid jordytan. Vid sidorne af diket
måste någon lös mull med spada upphackas, emedan plogen
af en gårdesgård sönderdrages at ledas andra lik åkerns gräns.

Derefter försöktes plogen på en invuxen åkern belägen
linda, blandt bevuxet med tall skog, där jordmånen var af lika
beskaffenhet som åkern, och även här lyckades försöket öf-
ver all förmodan, emedan diket med lätthet blef upptorkadt
och dervid trädrötter af 1/2 tums tjocklek af plogen afskuros
och torfven så sönderdelades, att ingen vidare åtgärd behöfves
för att så den sin.

Slutligen syfte Herr Majoren och Riddaren huru sådane
diken som ej i rät linje blifvit updragne, med denne plog kunde
rätas, hvilket företag även med lätthet verkställdes och vittna
de ytterligare som den sidstrakta nytta af denna dikes plog kan
hämtas. Nykarleby den 8de September 1817.

A. J. Nether
Professor.

Som närvarande vid ofvanskrifne tilfälle förena sig undertecknade med Herr Professor Wetter.—

Carl Uggla. A. Brunow.
Major. Major.

Herr Majoren och Riddaren C. W. Uggla har än ytterligare låtit mig här å Perhenieme Gård i dag förnya sitt försök med den af Honom uppfunna Dikes plogen, hvilken af lättare jordbrukare böra prisas och värderas för dess flera nyttor och egenskaper, jag vill i korthet nämna hvad den i hårdaste lerjord dikad, der det af torrska var en ogiörlig sak at med spada åstadkommas. Kan på 8 om morgonen till kl. 7. om qvälln, dikades mycket ifrengrodda diken till ett belopp af 3200 Alnar, hvilket af undertecknade med en värklig tillfredsställelse bevittnas. Perhenieme den 12te September 1817.

Robert Brunow. Nils Lignell
Major Inspektor

Qvanstående afskrifter likalydande med Originalerne intygar.

Gustaf Sjöström
Kamrerare

Laurentius
Landtmätare

Kgl. Utsp. d 22. Jan.

Högädle Herr Secreterare.

Åsnan i år har det misslyckats mig att så mycket som Potäter till Utsäde af Sortens Gyllene Tvåstjernor skulle kunnat utbekas. Jag hade aftalt och redan förskottsvis betalt till mod Bror Majoren Adolph Uggla för 10—

Sommar. Nämndemannen Åbeckerin i denna
Socken försäkrade mig att Sommar, och Syn
hade jag afklagt Tjugu Sommar till utsade, hvar
af Skapplarten var emnad åt Socknebarne.
Nedskrifvende betygg alltså huru det gått med
mitt nedlag uti Jordgrepparne. Samma
missöde har drabbat dem som låtsat vara
ute. Det skulde icke i min magt stå
göra utlåningen så vanligt som jag önskar.
Jag skall tjena till att nästa vår fullgöra
hvad nu icke skunnat verkställas, om an-
nars icke denna Sommars torka och brand
nande hetta förstör hela Växten. Snön
försvann vid Solstiden och regn har icke
fallit mer än midsommarsdagen emot
aftonen. En så beskaffad Sommar var
här obehaglig på nybrukterne. Jag
tillägger förteckningen uppå dem som
erhållit lån af Palatsets utsade och

i nästa års räkning upptaga at låningen.
Min ödmjukaste Anhållan är att Kong-
åde Herr Secreteraren ville anmäla det
så hos Kejserliga Finska Hushålls-
nings Sällskapet. Jag begagnar det
tillfälle att införa mina ypperste Tillbe-
jon förblifver med Wälb.
Med juchomligaste högaktning har
jag äran att vara.

Högädle Herr Secreterarens

Nomanby den 24. Julii
1816.

ödmjukaste
Tjenare
Joh. Molander

N:o 2
2468.

Circulaire i Kejserliga Första Öfverjägmästare Skjöldebrands Skrifvelse till Åbo Hofrätts Assessor 267
Hasselblatt.

Åbo, den 30 Oktober 1818

Wacker

Till Finska Kejserliga Hushållnings Sällskapets Åkerbruks-Redskaps-Utskott.

Ödmjukaste Memorial.

Till Utskottets granskning och utlåtande har Sällskapet remitterat ett af Hrr Öfver Directören Pihlson till Sällskapet inlemnadt memorial, innehållande förslag till ett nytt åkerbruks redskap. Jemte det jag har äran att lemna detta memorial till circulation inom Utskottet, anhåller jag ödmjukast att i sammanhang därmed få vända Utskottets uppmärksamhet derupp å,

huru stor wälgerning Utskottet Skull
göra Landet, om Det, efter de kjä
åsigter Fädrane tiders förskringar, a
wen angående de fordringar man gör
utöfver en god plog lemnat, wille narmare
bestämma rätta och bästa formen af
fälplogen, och tillika derom foga anvis
att modeller till en sådan blefwe lemnade
till jernbruk, för att där förfärdigas och
hållas Landet tillhanda.

Wärdet af detta Redskap, som rätt
struerad kan göra skäl för både plog och h
stock, samt lika wäl som den Engelska k
plogen tjena till Potaternas nyttande,
som således med en ringa kostnad kan
fylla de flästa och wigtigaste af en åke
brukares behof, är wiserligen ofta an=
markt; men att det oaktadt många
mycket uti detta ämne är outredt, syne
ådagalaggas äfwen deraf, att detta Redska
uti särskilda Landsorter har en så gans
olika form, ehuru jordmån och öfrig
omständigheter kunna wara de samma.

Redan första blicken uppå detta Re
skap synes mig utwisa att det äger st

och ypperliga förmåner. Dess klufna bot=
ten, och den kortare yta deraf som
tangerar alfwen, måste göra friktionen vi=
da mindre än den är under andra
plogars och årders långa och breda sula
dess anspränning; i synnerhet då skal=
namefjädra, och dragtens närhet till
den punckt, där motståndet wärkar,
synes äfwen böra göras att den minsta
kraft här yttrar den största wärkan.
Intet redskap kan ellen bättre rig=
tas till olika djup, och wore de så hål=
lade Banden (Siteet) af järn, förs
med skrufwar i ändarne, så skulle plog=
mannen, utan att ens lyfta redskapet
från jorden, kunna gifwa det sin reg=
liga ställning. Lägges härtill annu
att intet redskap tillåter mera behän=
diga wändningar, eller bättre länkar
sig emellan stjelar, så synes Gaffel=
plogen hafwa så många förmåner,
att man snart kände sig den en=
dast behöfwa blifwa rätt kän d,
för att, äfwen uti de länder där
åkerbruket upstigit till en wetten=

skapligt behandlad konst, åtminstone u
wissa omständigheter antagas.

De brister, som widlåda g
felplogen, synas wara, att dermed jorde
torde kunna plögas till ett större dju
och att den icke skär åkerns botte
så jämn som plog och årder. Hwad d
första svårigheten angår, så har det
synts mig troligt att åkerarne i vå
Land icke allenast tåla utan ofwen
fordra en grundare plöjning, än u
de blidare Climaterne, emedan jord
här är mindre rik på mylla, och jo
icke tål att så mycket med en ofru
bar alls upblandas, emedan nederbo
här är ymnigare, åtminstone mer
jemt fördelad, och emedan man, lär
ifrån att söka locka wäxternas rötter
på djupet, twärtom bär söka hålla de
uti det ofwerstta wida mera upsvärm
jordlaget. Det wore i detta afseende
mycken wigt att undersöka, i hwad m
jordens wärma uppå djupet aftager. M
ofwan om en djupare plöjning kund
anses wara af nöden, så borde en
gaffelplog af jern, utan att derfö

så en större friction än van-
liga gaffelplogar af trä, kun-
na göra, så skadlig, att den kunde
tåla det starkare motstånd den,
ställd till ett större djup kom-
me att lida, hwad åter den
mindre jemnhet åkerns botten
igenom Gaffelplogen erhålles be-
träffar, så synes det som borde,
wid den fuktighet jorden alltid
äger wid det djup där plogen går,
den ofwan äga så mycken cohä-
sion, att det jordstycke som ligger
emellan Gaffelns twenne klor, bör
uti en klimp upstiga, derest icke
jordmånen består utaf en alde-
les torr och mager sand. Dessutom
torde det icke wara wälbetänkt så
gifwen lag, om icke den förgälliga
fordran, att ofwan skall wara så
jemnt skuren som ett bord, grän-
sar till en småaktighet, och ett konst-
lande, som man uti åkerbruket bör
de förgälligt undwika, emedan

något så absolut plant, som t.ex.
en Snickare kan uträtta, där vid
alla fall icke kan med att bem
dande åstadkommas.

Såsom någon anledning till öf
vervägning anhåller jag ödmjuk
att härom den rätta formen af
gaffelplogens särskilda delar fö
tillägga några anmärkningar,
hvilka jag dels haft tillfälle att
hämta af kunnige och tänkand
Jordbrukare från särskilda Land
orter, dels äfven själf giort und
resor och vid betraktandet utaf
de modeller Sällskapet i sin sam
ling äger.

1mo Angående rätta formen och
ställningen af klorna /ab/ fig. 1. 2 och
råda de mest stridiga meninge
Deras ställning, som varierar e
mellan den nästan vertikala /fig
och den horizontela /fig 2/ bestämm
lika som distancen emellan klorn
hufvudsakeligen af jordmånen,
så att, ju mera denna är upfyll

af stenar och andra hinder,
dess mera närmar sig klornes ställ=
ning till den vertikalt stående Svedj
plogen, och ju fastare jordmånen
är, dess större distance kan emel=
lan klorna tålas.

Formen af de klor som hafva
en winkel (a b) och hvilkas ute jor
den gripande andar derigenom kom=
ma att ligga horizontelt, eller nästan
horizontelt, varierar åter sålunda, att
man antingen har dem helt raka,
såsom fig 2., eller mot ändan böjde
såsom fig 7., och det så mycket, att
distancen c b. är så stor som den
högsta djuplek hvartill man vill låta
plogen gå, eller ock bugtige både åt
sidorne, såsom fig. 4, eller up och ner,
såsom fig. 5. De sistnämnde twenne
formerna /fig 4. 5/ har jag hört af de
jordbrukare, till hvilkas omdöme jag
skulle hafwa det största förtroende,
fördömmas af det skäl, att plogen
då icke kan hafwa en jemn gång,
utan beständigt tvingas utur sin

fåra.

Formen Fig 7. har jag hört förfwaras af det skäl, att plogen annars svårligen will hållas i jorden.

2:o Wändskifwan sjelfwa, dess storlek och ställning är lika litet bestämd. Mig synes som wore den form den bästa, där sjelfwa den, eburu ömsad ifrån den ena klon till den andra, kan få samma ställning som den sluttande planen af en Wändplog, på hwilken mullen först upstiger så att, ju högre jorden uplyftas, desto fullkomligare anser jag redskapet. Wändan kan derigenom lättare upfylla sin bestämmelse att gifwa jorden en stadig wändning, hwilken ändteligen af oss gärna fullbordas.

3:o Wingarne saknas alldeles uppå de flesta gaffelplogar. Detta är en stor brist fällighet. Igenom en riglig construction af dem har jag sett gaffelplogen hos Herr Prosten Arfwidsson äga den fullkomlighet, att nyslog jord de dermed lika wäl wändas som med en plog. Hwad form dessa böra hafwa är igenom formen af wändplogen

wändskifwa gifwen, ehuru några råder härutinnan gifwa någon olikhet. I allmänhet gälles dock om dem den anmärkning, att de äro alltför små. Uti plogar af formen fig 2. få de sin plats uppå skaftet A. C. hwilket derföre är åtminstone lika bredt som distancerne emellan kloernes yttre kanter; uppå plogar med krumna klor fig. 7. får den sin plats emellan a. och d, där den, i anseende till den skurade ställning man gifwer kloerne, altid är ofwanjord.

4:o Rätteligen construerad borde jämlikes gaffelplogens wändskifwa och wingar hafwa den form och ställning emot hwarandra, att om de förenades med en wriden plan, det hela då skulle formera en Wändplog. Den tomma rymden emellan skifwan och wingarne skapar likwäl mycken jord emellan, hwilket kunde förekommas om wingarne blefwe större, och om nedre delen af banden göras bredare uti den direction, att

deras platta Sida Skulle ligga uti
planen emellan wändspaden och ven
garne.

3:o Saknaden af rift är, då detta
redskap nyttjas i lerjord, en stor brist
Uti lösare jordmån ersättes denna ti
en del derigenom, att wändspadan är
litet kurig, hwarigenom kanten som är
hvass, kan agera såsom en mycket ba
åt lutande rift. För lerjord kunde väl
en rift anbringas, som med sin nedre
ända hvilade uppå klon, och för dem
öfre hade uti en tvärslå emellan
skalmarne så stälde hål, att riften
finge sin rigtiga ställning uppå hvilken
af kloerne den ack stalles. Ännu bä
gare skulle riften kunna flyttas
an skalmarne ~~voore~~ förenade
med ett tråd, uti hvilket vore fa
stad en järnten af den form som
fig 8., kring hvilken riften igenom en
ögla i öfra ändan vore fästad och lö
pande. Inskärningarne a.b.c. och d.e.f
woro i detta fall nödiga för att före
komma riftens skyntande från sin ver

licala ställning på vallsidan. Riften
kunde uti detta fall så ungefärlig
gen en sådan form som fig. 9. dåv
a. vore den ögla med hvilken den
omfattade järnstenen fig 8, och b.
den hake, igenom hvars instickande
i ett hål uti Spaden eller klon, den
finge sin stadga på nedre ändan.
Att låta riften likasom på wänd-
plogar gå litet framom kloer-
nas spets, skulle för hårda göra
samma werkan som då den ena
af kloerne är längre, eller gifwa
plogen ett beständigt skråfwande
till en sned ställning, som är tung
för dragten, och bråkar den bräckli-
ga machinen.

Annu en fråga om bättre Red-
skap anhåller jag ödmjukast få
få ställa till Utskottet.

Uti Nyttlands bruket är det
mindre nödigt än uti åkerbruket
att göra jorden lös och pulveri-
serad; denna i sig själf swampaktiga

jordmån visar sig twertom mera
bördig ju fastare den är sammanpa
kad. Då således ändamålet med
dess redande endast är att så my
ket uppröra mossjorden, som det
fordras för att till den grad uttorka
jorden, att den kan brännas, och att
aga ogräset, synes uti de flesta fall
endast en ganska grund plöjning var
af nöden, och att således de nyare
redskap man för lika behof upfun
nit, borde kunna med stor förmån
begagnas. Där mossjorden icke är
genomwäfd af rötter och kullfallne
trän, kunna säkerligen både den
skärne och den mindre Cultivatorn
begagnas, men där sådane finnas,
hvilket vid de flesta dagliga mossar
är fallet, skulle de horizontelt gå
ende billarne fastna så hårdt, att
maskinen antingen måste brista, eller
åtminstone icke utan stor svårighet
kunna skiljas ifrån träden. Fråga
vore således om icke billarne kunde

så en sådan form, att då maski
nen träffade ett träd uti jorden,
de passerade öfver det, och sådant
agtadt upfylde det ändamål der
med åsyftas, att uppröra jorden, ty
svårligen lära billarne kunna gö
ras rörliga, så att den som mötte
ett hinder skulle wika undan,
bakut, och sedan hindret upphört
igenom t. ex. en mot dess öfra
ända werkande fjäder återtaga
sin skälning. Maskinen blefve häri
genom både för kostsam och för
bräcklig. Det har synts mig tro
ligt, att man borde kunna åstad
komma det åsyftade ändamålet
att upplägga jorden i balkar med en
cultivator, som i stället för hori
sontelt gående billar skulle hafwa
sådane upprättstående, likasom kloer
ne uti en Swedjeplog fig. 10; för att
lätta jordens upbrytande bor
de borde hwar och en bill hafwa
en framåt rundad knif framför

sig, och för att göra större fåra kunde billarne förses med små wänd- öron. Billarne skulle uppå ett sådan redskap kunna vara af trä, järnskod. Ett sådant redskap, om det befunnes b- bart uti en rotfull mäjse, och den stora cultivatorn uti mäjsar som äro fria fo sådane hinder, skulle af de karl- dagswerken, som till kyttländerness pu- ning anwändas, spara in 2/3 eller 3/4. Af Dragarnes arbete vore besparingen hälften mindre, emedan man nöd- wändigt måste, nyttja tvenne hästar i Wasa Län, där så widsträckte mä- sar finnas, hwilkas odling endast hin- dras af bristande förmåga att skaf- ta upodlingarne, och där man lider brist på arbetare, (många,) och igenom upo- lingarnes utsträckande ännu mer (sig) utwäg att lägga sig till flera dragar wore denna enda förändring af kyttlands bruket af en awändbar nytta. Sedan man en gång lärt sig att köra tvåbets, skulle man s- kort afven lägga sig till en wida större hark, hwarigenom afven bruket af det andra redskapet som wid kyttland bruket erfordras blefwe hälften mindre tidsspillande. Dessa redskap skulka sig afven synnerligen till kyttlands bruket uti det afseende, att man hade kyttländerne uti tegar af flera hundrade alnars längd, så att wänd- ningar icke oftа äro af nöden.

Men som man swårligen kan utan försök bestämma, hwad form en cul- tivator bilar böra få, för att uti de särskilda slagen af mäsjord uppfylla sin bestämmelse, så tyg till Utskottet ödmjukast hemställa, om icke Utskottet wille hos Sällskapet föreslå att, sedan dess tillgångar i- genom Hans Kejserliga majestäts årliga gåfwa af 1000 Rubel Silfwer, och ett nära trefaldt större årligt tillskott af Ledamöterne än tillföre- ne, blifwit så tillräckelige, att Sällska- pet kan uppå sådana företag an-

wända betydliga Summor, Sällskapet wille uppdraga Landtmanna Sällskapet uti Ilmola att låta hos den skicklige och uppfinningsrike Smeden Komi derstädes, efter de mångfaldiga ritningar wi äga uppå sådane redskapen som af Thaer begripas under det gemensamma namn af Cultivatorer, eller efter egen uppfinning förfärdiga och under några år försöka sådana Redskap, som synas kunna underlätta särskilda delar af kyttlandsbruket, hwarefter dessa Redskap skulle till Sällskapet insändas, för att af Redskaps Utskottet försökas. Såsom Ledamot af Landtmanna Sällskapet i Ilmola, och ägande ett litet hemman i grannskapet, skall jag anse det för en angenäm plikt att ställa ett sådant uppdrag i werket, och att i denna wäg göra försök, hwilka mina inskränkta tillgångar neka mig att på egen bekostnad anställa.

För hände skulle Utskottet finna för

hållandet wara det samma med Gaffelplogen, att nemligen, efter den plan Utskottet kan å priori utfinna, gaffelplogar borde göras, och af några Ledamoter uti Landsorterna uti en tid försökas. I detta afseende wore, utom Landtmanna Sällskapet uti Ilmola, Herr Prosten Arfwidsson uti Laukas en man, af hwars ondöme jag tror att man sig detta ämne skulle wänta mycket lius. Åbo, den 1. Martii 1813.

C. A. Walker

Förslag till Instruction för Kassör
för Nya Beställnings Sällskapet Red.
Kapet Eldfkott.

§ 1.

Ändamålet med detta Eldfkott är att efterspörja och insamla penningar medelst tillfälliga offer de Arkebuskt redskap eller andra Mekaniska verk som hos Sällskapet finnas eller dit samma anskaffas af det inkopas.

§ 2.

Eldfkottet består af en Kassör och sex Ledamöter hvilka böra vara myndiga 12. men minst 6. Ledamöter förordnas. Förslaget till Ledamot uti detta Eldfkott göres skriftligen, och ligger en månad uppå Bordet, hvarefter Sällskapet ägnar Balloting, uppå samma sätt och efter samma Verkningsgrunder som vid vanliga Ledamots val, och gör Frågan om den förslagne antagande.

§ 3.

Eldfkottet Ledamöter välja inom sig, en Ordförande hvilken det tillkommer att sammankalla Eldfkottet och Ledamöter dess öfverläggningar. Så ofta en ny Ledamot uti Eldfkottet inträder, bör nytt val af Ordförande anställas.

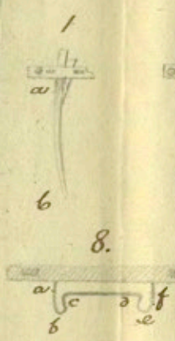

10.

…lag till Instruction för Kassör
…v Hushållnings Sällskapets Red…

…Utskott.

§ 1.

…nället med detta Utskott är att efterundersöka och försöka att införskaffa nyttade
…medel och erhållande Öfver
…andra
…bruks redskap eller Mekaniska
…rättningar till begagnande anmälas
…hos Sällskapet samt äfven
…inna an Maskiner.
…inköpas.

§ 2.

…ottet åligger: att alla anmälningar
…Ledamöter Förslag
Ständiga
… minst 6. Ledamöter samlas
…as. Förslaget till Ledamot uti detta
…gens skriftliga, och lägger en
…s uppå Bordet, hvarefter Sällska-
…gruvor Kallelsing uppå samma
…ts efter samma Tillkännagifvande
…n vid vanliga Ledamots val, af-
…lägnad om den förslagnes anta-
…

§ 3.

…Utskottets Ledamöter välja inom sig
… Ordförande, hvilken del tillkom-
…r sammankalla Utskottet och Led-
…förläggningar. Så ofta en ny le-
…n uti Utskottet inträder, bör nytt
…ch Ordförande anställas.

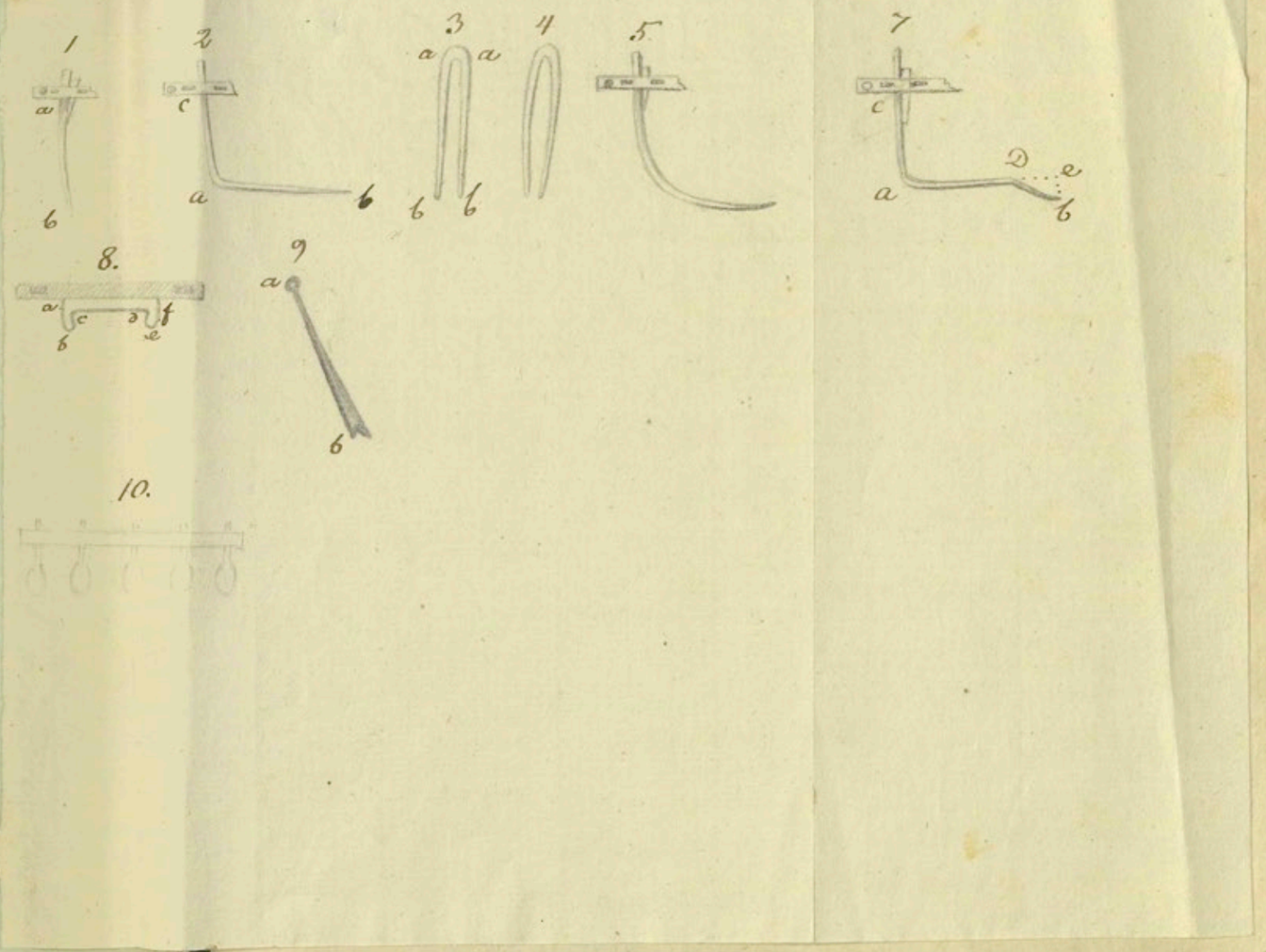

§. 4.

De Redskaper och inrättningar, hvil-
ken Husgranskning är Utskottet uppdragen,
utdelas af Utskottet åt en eller flere
Kunnige Landthushållare att dem,
under Förskrift om noggrannhet gran-
ska. Sedan dessas utlåtande inkom-
mit, bör Utskottet ånyo tillbörligen
pröfva till uppfyllandet granskande anställa
förnyadt förhör. Då ett missförhål
uti Utskottet bör befinnas, då att ned-
skrifva i Protokoll alla anmärkning uti Säll-
skapet förekommer, samt anstalt om des
förekommande
afhjelpande i stort, dessutom förslag
af alla Ledamöterne anses böra in-
hemtas anställandes af någon förhör för-
kastad.

§. 5.

Utskottet bör jemväl vara förbun-
det att gifva Sällskapet förslag till Rev.
af Skrift. och inrättningar, som anses
vara för Finland tjenlige, och att
så vara tillgången uppgifva, hvarun-
af hvilka Landet anses vara mest
i behof.

§ 6.

Äfven tillhör det Utskottet bör jemväl att efter
hand förr Sällskapet modell samman

med modeller till de förslag eller
anmärkningar och skrifter, och inrättningar.

§. 7.

Till Utskottets disposition lemnas
årligen för ofvannämnde ändamål
5. 100. Rub. Silfver, för hvilka är-
ligen, inom januari månads utgång, bör
redovisas.

§. 8.

Sällskapets Secreterare bör uti
dertill
sitt memorial protokoll,
och
där Frågorna och gransknings förrätt-
Korteligen anteckna.

Ändringar ärenderne uti Ut-
skottet och

Ink. d. 21 Jan. 1819. Nr 741.

297. 297.

Ödmiukaste Memorial

Med berättelsen öfver nästledit års Potatoes planteringen innom denna församling har förlupit mästtör meneförets skiul som hindrat bya männer från de längst belägne byar at komma til mig, och mig kommat til dem för at min rättighets uppbärd ännu icke är derföre börjad. Andeligen äre uppgifterne samlade hvilkas anseende til hushållens antal äre med ringa skillnad de samma som förut men dock märkelig skilnad i anseende til större utsäde och ringa afkastningen tjenstom torkan wisserligen hos många för långwariga sommar torkans skuld. At en del förökt från det förra deras utsäde är at see deraf at hela summan beskiger sig till 126 tunnor och 16 kappor, 32 kappor uppå tunnan rekonade, alltså 39 tunnor och 7 kappor öfver förra årets utsäde som var 106 tunnor och 9 kappor men deremot afkastningen, utgörande öfver hufvud 1155 tunnor och 27 kappor, så lemnas 741 tunna och 6 à 21 kappor mindre än året förut då afkastningen beskeg sig till 1897

Uhar, härhos aranda förfanda, med sämlig begärand, at omd nudlens inhändigande blifwa underrättad. Sanct Cancellich i Hunsta den 22 Februarii 1819.

H:s: Hoch Landshöfdingeod ath Riddaren G: Lan gershiölds Frånvaro,

På Landshöfdingens Embetets wägnar

Adamadstrong

Afskrift af Sokne stämme Protocollet hållit efter slutad Gudstienst i Kemiäki Kyrkia d. 1 Januarii 1819

Alderstund Församlingens Pastor hade föredragit at i bland dem interessenter å hemmanet No 5 om 5/8 öfvermedlad mantalsbränta i denna församlings Waara by, Christer och Paul Synkkisers innehafvare af 5/32 mantal, icke allenast årligen före detta fram för alla andra Sokenens jordbrukare af bönder haft det största utsäde och den rikaste bärgning af Potatoes utan ochsa nästledit år utsatt hvardera en tunna 18 kappor och för hvardera varit afkastningen desamma som föregangne åren enligt vardi tyratio 40 tunnor och nu som förut försäkrat förfee de Sokne boer med utsäde som lidit total misswext deraf för det pris som til förene hos dem varit vanligt,

sa merkelig
e upmerksam-
ens delar som
het och öfning
net mångai
i så langt den-

Potatoes
kapet derifrån
en kappellan
Emedertid
t wer ka genom
underneslipna
a by som när-
eller mindre

en at åfven

den 15 a-

gifvare on
Ghar, härhos ärandatörsända, med önskig bygärard, a
ord mullenz inhändigande blifvad underrättad. Lan
Cancellieh i Helsingfors den 22 Februarii 1819.
På: Herr Landshöfdingen och Riddaren G: Lan
genskiölds Framvaro,
På Landshöfdingens Embetets vägnar
Alexander Strong

nämf: 30 Kopeker för kappen uti afsig: samt tillrä-
des om såväl deremot, som ock det, at man borde hv.
Högl öfliga kejserliga finska Hushållnings Sällsk.
recommendera bägge dessa husfrärdar til umgående
den belöning som Högbemälte Sällskap anser för
peligast både desse och andra til vidare upmuntran
at lägga deras winning uti denna så nyttiga växt
idoga Kultur, wore med skäl at inwändas eller kun
det som blifwit föreslaget, såsom werkelig sanning o
billighet bestyrkas; så bejakades med allman ro
allenast upgiften af Tynkyisernes Potatoes utsä
och afskaffning så wäl förut som nästledit är
som behöfwande af Potatoes utsäde sätt ar
inlösa hos dem för det billigaste pris och derut
den fattigaredeln blifwit ofta gratis utdelt hwa
och hernäst, sades det, med tryghet kunn koppas,
utan och så ansågs för ganska billigt at så id
och wälgörande jordbrukare måtte hos hög

borande hälst för Potatoes Kulturs skull göras
kände och fram för andra utmärkte sawida och
warit ibland de förste hwilka af egen drift begynt
med Potatoes planteringen innom denna församlingen
upläst och widkändt, dag och ort föreskrifne. å Sok-
nestämne wagnar N:Macoin

Johan Tyken
Sockenskrifware och
Kyrkio wärd

C: M: Claudelin.
Kronolänsman

Samuel Lairain
bonde fr Hapaniemi

Johan Harwin
fr Harwila
J. K.

Peter Silwennoin
fr Punganiemi
P. S.

S. S.
Mindric Mackoin
fr Päiwilä
H. M.

Peter Juroin
fr Mälwä
P. J.

Til lika lydande med originalet wittnar
N:Macoin

Ghard, härhos aranda[illegible] sända, med önskan begärand, at
om medlens inhändigande blifwit underrättad. Hvar
Egnesklich i Kuopio den 22 Februarii 1819.
På: Hwd Landshöfdingen och Riddaren G: Lan
genskiölds wägnar,
På Landshöfdingens Embetets wägnar
Adamdelstrom

Huru förörde plänteringen ännu icke hunnit til en så merkelig
grad hos dessе bönder at den skulle förtiena den önskade upmerksam-
heten, doch merkelig i anseende til deras ringa hemmans delar som
begrämligen innom en hörsk tid och med mindre erfarenhet och öfning
ifrå kastil hitintil vidare utvidga den samma, än decenet många,
som hafva mera land och tillfälle dertil likväl icke hunnit så langt der-
med.

Från Pesalax har jag ännu icke fått erfara huru Potatoes
derstädes näsledit år lyckats, så vida ingen af Prester skapet derifrån
varit hos mig, icke eller jag haft tillfälle at fara dit, sedan Kappellan
fått derifrån flyttning och blifvit Pastor i Jakobstaad. Emedertid
är jag innad, så snart vi fått bättre före, at resa dit förut vorda genom
Prester skapet och vigilera om utsädе som bör af de härvarande seliga
inlösas af bönderne Synkisier i denna församlings Waara by som när-
mast gränsar til Pesalax så framt det sker mer eller mindre
ökonomiskt.

Sedamera afgiften för nästledet år har jag äran at åfven
til Höglofliga Sällskapet herjämte öfversända. Herimäki den 15 Ja-
nuarii 1819

A: Malcom

Ehrar, härhos aran[illegible]sända, med vänlig begäran, at
om mullens inhändigande blifvit underrättad. Lan
Canzelliet i Helsingfors den 22 Februarii 1819.
På: Hvd Landshöfdingen och Riddaren G: Lan
genskiölds vägnar
På Landshöfdingens Embetets vägnar
[illegible]

Embets Memorial.

Dº 461. Rubel 64 kopek Banco Assignationer
disponerade patalis medel, hvarom Kejserl. Finska
Hushållnings Sällskapets årade skrifvelse, dem 22 Ja-
nuarii, som idag ankom, närmare omför-
ber, får Landshöfdinge Embetet, enligt Kejserlig
Finska Hushållnings Sällskapets tillkännagifne om
skaffande, härhos aranbefalande, med sämlig bygård, at
omedelbar inhändigande blifvit underrättad. Kan-
celliet i Kuopio den 22 Februarii 1819.
På: Herr Landshöfdingen och Riddaren G: Lan-
genskiölds vägnar,
På Landshöfdinge Embetets vägnar
Adolf Ehrenström

Ink. d. 27 Apr. 1820 N:o 494. 303.

Till Kongl. Maj:ts Nådige Herr Baron och Öfver-Hofjägmästare!
Samt Respective Herrar Ledamöter af
Kejserl: Finska Hushållnings-Sällskapet.

Ink. d. 26 May 1820 N:o 456 301.

Ödmjukaste Memorial!

Ledamots afgiften för nästledit år, jemte den berättelse i korthet at Potates utsäde nästledit år varit nästan detsamma som året förut, ifven som afkastningen, som på sina ställen lyckats ganska väl, der regn, jordmån med alt annat varit gynnande, men på många ställen der torkar inträffade och åskregn, som allenast var rådande, ganska fällan, sparsamt eller aldeles icke inträffade, har Potatoes växten med andra vårsädesväxter kommit ansenligen at lida, dock fins utsäde deraf tillreckeligen, utöfver at försäljas hos flere som från Kanzeln lätt sådant tillkänna gifva, men Inplantering och dess förädling fortfar ännu uti sin förra trögnet, oaktadt alla ofta derföre gjorda påminnelser med upprepade uppmuntringar, får jag til Höglofliga Kejserliga Hushållningens Sällskapet

Kgl. Kongl. Maj:ts Kongl. Maj:ts

Högvalborne Herr Baron och Öfver-Hofjägmästare!
Högt- Respective Herrar Ledamoter af
Kejserl: Finska Hushållnings-Sällskapet!

Ifrmedlet af Juli månad förlidet år före-
tog jag mig, att arbeta på en afhandling,
till besvarande af Högloflige Kejserl:
Finska Hushållnings-Sällskapets,
tvenne gånger uppgifna, prisfråga,
an-

införda. Vidare: vaccinerades antal näst[edit] år nä[st]
mar sig til 300. Genom Vaccinatörens blott åmna[de]
de resa til sin hemort fick vaccin tillfälle at gå vi[dare]
men genom Herr Lagman Envald har vi, jemte
flere andra församlingar, fått Vaccin från St Peters-
burg och Vaccination har åter, åtminstone hos 1/3
tagit en lyckelig början. Kerimäki den 17de Martii 182[0]

A. Mecelin

angående Brännvins-bränningens verkan på in-
dustrien i vårt Land etc:a, hvilken afhand-
ling sedan med motto: Paart Zu eurem Schönf
Glück Mit Schwärmers Ernst des Weltmann
Blick, blef till Kejserl: Hushållnings-Sällsk
pet insemnad. Så vida termin till ingifva
de af täflings-skrifterna i detta ämne re
dan var vid sitt slut, blef nämde afhan
ling författad, och åfven renskrifven inom
två och en half vecko. Under en sådan
skyndsamhet kunde denna skrift icke
vinna den fullkomlighet i utförandet
som jag hade önskat gifva den, och jo
kejserl: Hushållnings-Sällskapet har sk
att fordra af alla afhandlingar, som v
ga framträda under Dess upplysta gran
ning. Då jag således långt efteråt genom
ögnade mitt koncept, väckte i synnerh
en

311.

en på flere ställen ovärdad styl mitt miss-
nöje. Ofta var periodbyggnaden oriktig och
tvungen. Ofta saknade de tankar, som i
sär skilta på hvarandra följande perioder
woro uttryckta, vederbörlig fullständighet,
och deras sammanhang med hvarandra
war brutet, i brist på en mellansats, som
hade bort förbinda dem. Vidare hade vissa
pronomina relativa satt en så afslagen
lyftning, att det verkeligen war svårt att
veta, på hvilket Nomen i perioden hvar-
och ett af dem hänvisade. Dessa och flere
re andra Logiska och Grammatikaliska
fel hafva icke kunnat undgå Kejserl:
Hushållnings-Sällskapet, och fjerf har
jag senast med ledsnad påmint mig, att
ofvannämde skrift kommit under ett
upplyst Samfundes ögon, innan den genom
min

[illegible]

min åtgärd kunnat få en ytterligare fulländ-
ning. Jag beslöt derföre, att öfverse och rätta
mitt koncept, för att kunna gifva ett fullkom-
ligare exemplar ifrån mig, i fall min skrift
för de framställda idéerna skulle vinna nå-
got afseende. Och då jag i tidningarna för-
nam, att Kejserl: Hushållnings-Sällskapet
uppskjutet Dess yttrande om Säflings skrif-
terna i Brännvins-frågan, uppmuntrade
i synnerhet detta mig, att å nyo utarbeta
min afhandling, hvarvid jag icke alle-
nast har sökt att rätta de fel, som i det
först ingifna exemplar förekomma, u-
tan vik att utvidga sjelfva afhandlingen
med nya idéer, hvilka jedermera, un-
der en närmare besinning, hos mig ut-
vecklat sig.

Sålunda omarbetad, lemnas nu till Kejs

307.

Hushållnings-Sällskapets granskning
den Säflings skrift, som redan förut, chu-
ru omogen, kommit i Kejserl: Hushåll-
nings-Sällskapets händer. Idéerna der
hafva icke undergått någon förändring,
om icke just i deras yttersta nu anser j
och de nya idéer, hvarmed närvarand
de exemplar blifvit tillökt, hafva un
gefär samma tendens, som de gamla, men
gifva åt afhandlingen endast en större
fullständighet.

För öfrigt anhåller jag ödmjukast, att
Kejserl: Hushållnings-Sällskapet icke
ogunstigt upptager min djerfhet, att
för andra gången besvära Kejserl: Hus-
hållnings-Sällskapet med genomgran
de af ett arbete, der de uppgifna tan-

311.

kar-

skarna, utom obetydliga de än må var-
ra, hafva flutet ifrån min innerliga
öfvertygelse, och hvilka, såsom jag hop-
pas, åtminstone förtjena att fram-
ställas med större noggrannhet, än
den ytterliga brådskan i förtiden
sommars tillåt. Och i fall Kejserl.
Hushållnings-Sällskapet skulle be-
värdiga min täflingsskrift med när-
mare uppmärksamhet, så att den
belönad, komme att införas i Kejserl.
Hushållnings-Sällskapets Års-berät-
telser, hvilket jag dock icke vågar
hoppas; så anhåller jag, att tryck-
ningen skulle ske efter det nu in-
gifna exemplar. Jag önskade hellre
att ifrågavarande afhandling aldrig
såge dagsljuset, än att den i sitt för-
ofull-

ofullständade skick komme att vara
ställa Kejserl. Hushållnings-Sällskap-
pets handlingar.

Framhärdar med djupaste vördnad

Kongl. Kejserl. Hushållnings-Säll-
skapets

2
ödmjukaste
tjenare

Författaren till täflings-
skriften med valspråk:
Paar't Tro eurem stehen-
den Glücke &c.

Hallning Tullskepat uppsändes och emell
ertid som den god mig vänd innestående
164 Rdr Dalm 32 Skillingen Banco Bank-
co framdeles som den ofan förmälde
i Augustmånad med dess Noter. Till
Sedanskydd Tullen jemte ovisshet ab Bun-

Tukt. d. 24 Juli 1821. № 1123

Tingrätts Memorial.

Tinsmedsmästaren Carl Rudberg å Hjorths Botaker Nr 1 Kronobrasse, Kopparmora och Stora Gruvmarken uti till Enskilda Skogs-Gränsen Hallsberg Bruksbygd belägna och emellan Hans å den Gröfre mig emot innehavande 164 Rikdaler 32 Skillingar Banco Specificerade Fordran å Hans Johannsson å Kopparbacken med dess Botaker. Skall Sednaste Juli Månad Gruf anstå uti Kron-

Ödmjukaste Memorial!

Ett Modell till en Dez Maschin — Lan jag härmed Sammad till det Höst Kongl: Hush: ämnat Tillverkning Tillstånd Högtvisligen anmäla: Det är ett lag Land vid mången lediga Händ sammanfogadt, hvarav Åker förmodas, att Maschinen skall blifva en Klack Bygga Bonde emellan Hällar befinnas att allenaste en mycket Hinder kalla måtte, jemförd med den vanliga Sättningen af Potatis emellan Hällar, hvarmed man dessa Trakter allmänt Brukar. Jag Ens fattat Idéen af Maschinen, hvaraf Ett ägg Plan Hällar Tillägg Hjulen Fattat med Granne Bänga Hopfästade, med Handtag. Vid denna Maschin kunde icke begagna af den Bondes Modellet ifrågakom, belöpa sig Tillverkningen af en Par Hästar Kongl Klockor; förmodar jag att Hvarken Hästen, utan Maschinen skall Hällen, utan att Hästen behöfves, att Hällen Maschinen i rörelse, Emedan Hvarken Hästen att Hällen marktäller med en Hustru ingen Hjelp Tjenst Göra, så kunde min med den Hjelp Tjenst, så kunde min med den

[illegible] Potatis odlingen af samma Jag Ens, som vet [illegible] Hästen Kongl Tillstånd Tillverkningen af Potatis, att [illegible] allmänna Potatis att man Hjelp Tjenst och Hästen, att [illegible] Hjelp Tjenst, så kunde min med den Hjelp Tjenst, så kunde min med den Hjelp Tjenst, så kunde min med den

30 Sept. 1822

N:o 1191 a 21 232

315

Egendomlig Hem Inspektor!

Hindrad att mig inställa vid Allmänbrukets Utskotts sammanträde den 16 innev. har jag anhållit Tillhandagående. Och eftersom vid det i Utskottet förekommande ämnen, minna förslag tyckes mig vara, rörande ingenting vara oförutsedda, har jag dock ansett mig skyldig, att lemna mitt uttrande öfver samme, i Herr Inspektorns till mig afsända skrifvelse begärda upplysningar emot; icke vid utsatt att inspektörsgå afsända derå

vore det å öfverflöd att här åter widare beskrifva då man ju mera icke gör något widunder af att till widsträcktare Bruk i hela den Mänsliga

Till Kassa-Direktionen för Bröstfullmägt Fullmägtig i Åbo.

nu innehåfvas Kunna hemställas att
det föreställande: till Swenska Landshushåll
hörande ansedas nu, att denna
Fuge-Maschin torde nu anses Kunna
Säga med 28 Skud, att Fugestäcken
likväl utan Fig skall till Säkring att
den Cirkel af det ögonfälle, som den
wanliga Silningen af Cylindrar afla
Inströmning med Landshushåll förenad
Sam.

Sattes Modell med wissel ifrån Jamnmanstall efter den
proportion som ifrån ny Inrättningen wid Fuge Ma
schin inrättad är, Fuge wanan af angifne dim
ter med Skalkan som samanhänger Fuge Stäcken,
är nu ifrån nytt wid Sinnen Construction wid
ögonblicken wid Fugan, af hwarjehanda tall, Säga
Fugeblad wara af ända stark, att medium emel
lan wida Fuge- och Sidans Fugeblad, Sammad
ning wid Fuge af Fugeblad Fuge Stäcken af
Cylindrar; af hwilka det Fugeblad ögonfalligen wara
Kan att Fugestäcken blifwer utan Fig, som Säga Sin
Sammanskan Sar jag slutligen allen den minsta till
Fuge Sam anförd att Sinnen av Sidan Fuge
Maschin i wirkningen; ifrån Sad jag förfarit
i alla afseenden ämnet Fuge angående, fram
Sälla Sattes tillgrundlagde byggliga projekt Sil
Enoch respective Kejs: Bröstfullmägts Fullmägtig
Sagtjenligste Ordförande.
Kapyptråsk Bruksgård den 12 Augusti 1822.

Tillkassa-Direktionen för Bröstfullmägt Fullmägtig i Åbo.

Då man det har jag sysselsatt mig om den stora
nytta Vitriolium Quercus Epsolium Quercus Jodenvarts
Alum (Myalkort) nu stort skulle kunna
Landtbrukaren; Ehu som desf adlena
Jordhagtig Sandbrukaren: Ehu som
är Mån, i anseende till Jordens Förening och
tillbeb, som ej heller stort mera försökt om vax,
hon han med rotskott planteras skulle jag hålla
Jore, att följande prisfrågor i vore ur vägen: Skäl
och af egen erfarenhet vid Jordnöds försök be,
prövad uppgifte om möjligheten, att med
vinst kunna i stort odla, såsom Jodenvarts
Arterne Epsolium Quercus Vitriolium Quercus Alnetum:
Sätt af jakande: Beskrifning om sättet för
odlingen, anten från eller rotskott eller hvil,
kendera som hälst derved kunna begagnas för
mentligaste jordmån och deß läge, i skuggan
eller för öppen Sol, och slutligen vanliga årom
gen af Kännelandet i olika jordmån, utom
andra nyttiga anmärkningar till varten be,
rörn eller nagotdel.

Hvad Herr Operade Linnerings förslag åter
widkommer, så delar jag med honom afvenstyr
gelsen om nyttan af dess verkställande. Då
anser jag Högloflig Inspektionen bäst kun
na bildas vid en Landtbruks skola, på hvil
ämnade Hushållnings Sällskapet, som der
tillvägen tillbringa, borde så Lärn dock hellre
vara belägen. Sådant fall skulle an

Till Kejsl: Finska Hushållnings Sällskapet i Åbo.

Åbo den 5 September 1829.

Högvördige Herr Professorens

ödmjukaste tjenare

J. J. Nervander.

Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning angående Landtbrukets uppkomst. Dess tillstånd, Landtbrukaren nödvändiga insigter, och Landtbrukets Lärande

Ank. 6 Febr 1824 No 1191 an 221 239

323.

Högvördige Herr Borgmästare!

1823

597.

319.

Högvördige och Högtberömde Herre Professor och förste Secreterare uti Hushållnings Sällskapet!

Uti det jag här innelyckt får anse till Herr Professorn m. m. insända min Ledamots-afgift 2 Rdr B. Banco, för innevarande år, med ödmjuk anhållan, att den vid nästa redovisning blir behörigen observerad, tillber jag mig den åsyn, att häruti fälla Hushållnings Sällskapet förinlemna följande kortfattade berättelse angående de försök jag gjort med några Lin-arters användande till Stålningar.

Den fina blå-lerun, som fås i spillighåder vid å- och Sjö-stränder och i vissa kullar, upptages och torkas samt se-

Till Kejsl: Finska Hushållnings Sällskapet i Åbo.

vore det öfverflöd att här [illegible] vidare beskrifva då man nu mera icke gör något vidunder af att till widsträcktare Bruk i hela den Mänsliga

dan som blifvit väl torkad i solsken, eller i brist deraf i hus-
värma, finstötes och siktas, på det rötter och annat smolk må
hållas afskiljda. Detta pulver rifves tillsammans med Blyhvit
och oljas, på lika sätt som andra färg slag plägar be-
handlas. — Med tillsatts af en 5te del Blyhvitt har jag funnit
denna proportion, vid anstrykningen af min byggning, mm
vara rätt tjenlig och såsom jag förmodar, ganska varaktig och
fast. Dock kan man, om man så vill, genom större tillsatts
af Blyhvitt göra färgen tjockare. Denna består uti med Blyhvitt
halfsmarten af svarderas, gifvaren rätt vacker pärl-färg.

Genom samma tillredningssätt och med lika framgång,
har jag till målning användt Svart-leran, som erhålles
i de flere ställen befintliga så kallade Svart- eller Sot-källor.
Denna Svart-lera gifver med tillsatts af Blyhvitt, en dura-
bel brunaktig färg, som jemväl kan användas till hvarjehan-
da målningar, i synnerhet på Trä-verk. Man kan också,
efter behag, blanda och nuancera detta målnings ämne
genom tillsatts af andra färg slag, och de blifva likväl, efter
kännares erfarenhet, aldeles så varaktiga, som andra dy-
färger.

Då således genom detta surrogat besparas myc-

Till Kongl. Svenska Vetenskaps Academien i Stock-

af Blyhvitt, som är så dyrt i vårt land, så förmodar jag,
icke utan skäl, att dessa Målnings ämnen af Blå- och
Svart-lera, kunde blifva mycket gagneliga för vårt K.
Götheland, om de, som jag önskade, genom hushåll-
nings Sällskapets högtupplysta och prisvärda för-
sorg, blefve för allmänheten kungjorde, och hvar-
om jag allerödmjukast vågar anhålla.

Med vördnad har jag äran förblifva

Högädle och Wälbetrodde Herr Professors

Tjenare
Georg Haggren
Fabrikör och Rådman.

Sammanfört d. 1:
November 1822.

Kände för sin stora mycket i förfaldet satt
vore det öfverflöd att här vidare beskrifva
då man nu mera icke gör något widunder af
att till widsträcktare Bruk i hela den Mänsliga

Ank. febr 1824 No 1090. 331. 332

Till Kejserliga Finska Hushållnings-
Sällskapets Sekreterare:

323.

Högädle Herr Berghejm!

Emedan jag nu hinnat berätta åkerbruks utställets i sistledne oktober månad hafde samankomst, men i det förgående var uppkastadt det förslag, att ledamöterne i dylik utställt skulle bemöda sig med Experimenter af fodervexter, så väl å trädesjorden som artificiel äng m. m. så anhåller jag att nu skriftligen få göra nogrann anmärkningar. — Om vårt sommar icke vore så kort, och mycket torra, så vore det väl en görlighet att å trädesjorden, icke allenast få skjörda morgnad åker från strecksådden, utan ock, med gifven förmiddag ätminstone vicker, hafst af tidigt slag, till slotter. så kallad grön gjödning (hvars ofta å nom icke brukas) skulle också då åfven kunna med fördel förfökas, i synnerhet på lösare jordmon; på hård lerjord tyckes dock de tvenne sednare näppan gjörligt med fördel verkställa, om icke väderleken vore desto mera gynnande. men som förfök dock bör anställas, skulle jag till grön gjödning anse vårs grå ärter vara de tjenligaste att halfmogna nedplöges, eller också de så kallade Häst Bönor. Italienaren nyttjar till samma ändamål den hvita Lupin Bönan (Lupinus albus) m. fl. sorter; Fransmännen likaså

[illegible]

Till Kejs: Finska Hushållnings Sällskapet i Åbo.

Till Kejserliga Finska Hushållnings-
Sällskapets Sekreterare.

förmål än det vanliga vårhafvret. också ville jag försöka W Spelt Triticum Spelta hvete som får vara mycket brukligt i åtskilliga nämnde länder i synnerhet uti de så kallade Pärl orter. för dem som hafva sandmyllan ville jag rekommendera försök med Danisken Bokvetet (Polygonum fruticosum) som är perenn, och behåfver blott hvart 6te åhr lätet kalkgödsel; skall vara minder ömt för frost än det vanliga annuella bokvetet, (Polygonum fagopyrum ~~Linnæi~~,) som ordas i Savolax och flere orter, men lyckas fallan. - att vårsäde kan förvandla sig till vintersäd och tvärt om, anser jag för en omöjlighet, hälst hela värt Botaniska System strider deremot. det inskärpet, att utsäde från varmare länders lyckas icke skulle hos oss, vederlägges af närlagda + är kommit från Asien till oss, enligt Conrad Dietrich anför i sitt Bot. Lexicon T. B. pag. 410. lika öfversättning, som jag anhåller ödmjukt måtte komma till allmänhetens kännedom. -

Med all högaktning förblifver

Högädle Herr Professorns

Ödmjuke tjenare
C. v. Troilenskiöld

Kammarherre Gård d. 10. Jan. 1823.

anm: Polygonum Tartaricum eller Siberiske Bokvetet är väl också ännu men skall vara mindre ömt för frost och mer gifvande.

för vinia norbonensis, som växer vildt i södra Frankrike; Tyskarne nyttja, utom af årt flygtel, äfven också Bokvete i samma afsigt, men det lyckas blott på fuktig mulljord, och kunde derpå äfven försökas hos oss, emedan det är ett fastligt grässlag; dock, enligt allmänningen erfarenhet, och Chemiska Analyssen, är årt af bok-
2
vetet kraftigast till grön gjödning. Ett förträffeligt ämnet
2
foder gräs från Norra Italien, under namn af Saggina, ville
jag försöka, emedan det skall växa 8. à 10. fot högt och kan
således i följe deraf stora gärder afbärga; frön deraf, som
äro nära, nyttjas åt fasanen till föda; gräset nyttjas både som
grön gjödning, och till fårfoder samt även afkortning, och kallas
då Saginella.

För att få mycket bättre kunna begagna Fräkenjorden, och minska den, borde man efter en gammal
Ancherus red så korn i början af Juni månad
femte Råg, då både lin skall gifva bäst, för
gödaskjörd, om dagen N Elsfvet Treat fått.

Som erfarenheten nogsamt utvisat det
vårt vårsäde af korn och hafra många väl
lyckas, i anseende till vår korta sommar, så
skulle jag föreslå att försöka så kallade Kjällor-
korn som får tidigare, eller halfskalat korn af
hafra som får i vår kusten. I norra Italien
är vinter kornet känt under namn af Orzo,
så vinter hafran, Vena d'inverno, nyttjas derstäds
allmänt lika som i hela Tyskland med större

fördel

Till Kejs: Finska Hushållnings Sällskapet i Åbo.

Ank. febr 1824 No 1090. 331. 332

Till Kejserliga Finska Hushållnings-
Sällskapets Secreterare.

S. H. T.

1824 No 1127. 327

Hög Lärde och vidt Berömde
Herr Professor.

Det torde till Låtas mig, att här medelst, så
vyss gissa en mätod, aldeles ny, till Kior och alla
slags torkhus; Mycket enkel i sin sammansätt-
ning, dän säkraste af alla hittills kända för
Eldsvåda, och vad jag kunnat att Röna besparar
Bränsla,
som ibland mänskliga snillets uppfinningar ang-
Maskiner är Mästerverck och som nog allmänt
kända för sin stora nytta i sker saledes sätt
vore dåt öfverflöd att här lemna widare beskrifning
då man nu mera icke gör något widunder af
att till widsträcktare Bruk i hela den Mänskliga

Till Kejserliga Finska Hushållnings Sällskapet i Åbo.

Tekniska Universitetets Lexikon
D. 7. pag. 419.

Till Kejserliga Finska Hushållnings-
Sällskapets Secreterare.

J. H. T.

329.

några Minuter upfyller Rummet med varm
Luft, härpå torde svaras att dän Luft är fuktig,
man nej, tvärtom, om det intet släpps mera vatten
så hållen än som finnes af hettan strax för tvär
så är den så benägen att torska att det icke fins
någon värma icke engång eldens egen hetta torrhar
så snart, att vad som å stunder torkas, emedan dän
är en för tunn fuft som söker är sättning i svän
det fuktiga som skal torkar. vi behöfver icke
gå längre än till våra bad stugor som snart sk
all öfver tyggas om samtigen jag säger, att
dätt intet är eldningen utan vattnets tillhälp
som lämnar oss en så rikelig värme, jag har gjort
många och stora försök alla har slagit ut till för=
mån vad för ut är sagt och bevisatt mer än jag vågad
hoppas, jag har torrhat ved och Bräder på landet samt
stamp till för malning för Sadugården och därtill
icke brukat mera ved än en tvär gångor bar på

Tolygonum Viviparum L. p. Dietrichs Bot. Lexicon

samman Lefnaden sig af dän begagna
där skapelse till ång Maskiner. Mer man en gr
hålla ångan samt med den gas vattnet innehar a
ut ösa sin styrka till drifning. Har af en han
delse blivit på sommen. Man att där till behöfdes
nära. 100de år innan snillet kommit hänta hänne i så
lätt slikt kom nu befinnes, har och denne som
lig städes Blivit Brukt så länge att man för 50
år till baka för ut icke våga hoppas, dätt sela
dåsk mycket emm, att denne konstens fostter
kom nit till sin man lighet att icke tillkomma
värden om skapar den till ytterligare fullkomlighetes
som nu min metod består af eldoch vatten och
är även af en handelse på sommen att begagna
för alla slags torrkhus. Jort att jag så vid löftigt
Relaterat om ångmaskiner, an hålles att ej upstas för alla
dan är af följande inne håll, att då man låter
vatten droppvis falla på en jarn häll som eldas
under ganska fakta upkommer et gas som inom

Till Kejs

Till Kejserliga Finska Hushållnings-
Sällskapets Secreterare:

J. H. T.

Genom min Vän, Herr Bergmästaren
Nils Nordenskiöld, har jag blifvit under-
rättad, att Kejserliga Finska Hushåll-
nings Sällskapet egnat en särdeles upmärk-
samhet åt den af Amtmannen F. C. Siemens
uptunna Apparaten till potatäters upplösning
och beredning för bränvinsbränning, hvars

Vinnarum d. 4 Dictricts Bol. Lexion

arrucen, för jästet jordesvätt ma Kan på dät jä
att jag hade en stor gammal gryta som jag nun
in på en stälning som var i hop spickadt af tyra
dem med tvås slåar och en båtten under grytan a
tegel var på veden låg och brann där var et blåkö
som förde bårt Röken denna stälning stäldes
dörr man sedan ej dömgen skedde ut ifrån gun
dörr som togs bårt, bräder spickades i kring att de
blefvat och ingången hade jag från Logan inne
vaggen öfver grytan hängde ett ämbar med vatten
där var et litet hål borradt ner vid kaggen var i jat
pin en som kunde dragas längre ut om inne vatten
be höfdes sedan elden var satt under grytan slapp
Jag upp litet pin at det trasspade vatten ut i grytan
och om en liten stund för mäddningen gå in för
vamm som var så stark att det knakade och
jn attrade som en hop karlar skulle har knaprat kom
det torkade på 28. timmar, hade jag 3½ lott g. malt 2½ lang
Bräder 2ne famnar ved 3. fjora jäskar starrips tårra
tårra

Till Kejs: Senkad [illegible]

Bränneri-handteringen har, genom ett allmänare begagnande af rotfrukter, i stället för säd, eller med en ganska ringa tillsats af detta sednare ämnet, under de sist förflutna tio åren wunnit så öfwerwägande fördelar framför det förra destillations-sättet af säd allena, att man i flere länder warit betänkt på utwägar till winnande af rotfrukternas fullständiga upplösning, genom hwilken alla till winjäsningen dugliga ämnen inom rotfrukten, gjordes åtkomliga för werkan af denna jäsning. Bland rotfrukterna utmärker sig, som bekant, potåterna, så wäl i anseende till deras mer spridda odling och deraf följande större production, som i grund af egenskapen hos de fästa af deras beståndsdelar, att kunna gifwa bränwin, hwaraf uppstår en betydlig förtjenst, när man jämförer deras pris och sådens, med den quantitet spiritus, som ur hwart och ett af dessa ämnen kan erhållas.

I nästan alla länder, der bränneri-handteringen blifwit föremål för omtanka, har potåternas behandling för bränwinsbränning, utgjort ett wigtigt ämne; och det gifwes följaktligen ett stort antal sätt, på hwilka potåterna beredas till winjäsning. Att så mycket nöjaktigt upplösa potåterna, war, som förut är nämndt, det mål, hwartill alla bemödanden sträfwade; och det lyckades Amtmannen v. E. Siemens i Pyrmont, genom den af honom uppfunna Apparaten till potåters upplösning

beskrifning, efter Kongl. Swenska Landtbruks Academiens önskan, blifwit af mig på Swenska språket utgifwen; och då Herr Bergmästaren Nordenskiöld åfwen tillkännagifwit, att Kejserl. Finska Hushållnings-Sällskapet önskade förwärfwa sig en närmare kännedom om denne Apparat än den som wunnits genom förenämnde beskrifning, har jag ansett mig böra förestalla Copior af de ritningar jag äger af den wid Gripsholms Tekniskt-chemiska Fabriks inrättade Apparaten, hwilka Copior, åtföljde af en beskrifning på de hufwudsakligaste delarne, jag härmed åran afsända, med anhållan att Ni behagade presentera den för ofwannämnde Kejserl. Hushållnings-Sällskap.

Under förwissningen om en utmärkt hågaktning, har jag åran wara

Ni

Stockholm den 23 Nov. 1823.

Ödmjukaste tjenare
Carl Palmstedt

Till Kaffe: ättika

be hoppas, sedan eldn wäs satt under grytan slappte jag upp litet på att det dräppade watten utigrytan och om en liten stund för mäddingen gå in för wärmen som wäl så starck att det knakade och sen attråde som en hop karlar skulle kar knapwäl kom det torrhade, på 28 timmar, hade jag 3½ lotft. g. alb. 2 a 6 Bröder 2 mm samman wed 3. stora jäskar stärkelse tårra tårra

för bränwinsbränning, närmast kommit publ
kommligheten wid denna uplösning. Denne
Apparat, som först begagnats i Tyskland, bl
1821 hit till Sverige öfwerförd af uppfinnar
sjelf. En anmälan om införandet af Apparat
åtföljd af några upplysningar om sättet att a
begagna, finnes intagen uti N:is 49 och 52 af
Stockholms post-och Inrikes Tidningar för
år 1823. Utförlig beskrifning på Apparaten
samt dess nyttjande, genom Kongl. Swenska
Landtbruks Academiens försorg öfwersatt och
tryckt befordrad, har blifvit utgifwen; me
denne Apparat, hwars första inrättande är nå
Rostoamt, har hittils endast på några få
ställen inom Sverige wunnit inträde, hwil
i synnerhet härröra af den inskränkta kä
nymd, till hwilken destillations anstalterne
få sträcka sig.

Herr Siemens anställde, under wistel
i Sverige, sina hufwudsakliga försök wid Gr
holms Technisk-chemiska Fabriker, dit en
Apparat inrättades. Denne Apparat har
likwäl, sedan Hr. Siemens åtskilliga, wunni
så wäsentliga förbättringar, att de torde fö
tjena ett närmare skärskådande. Det är
denne afsigt och för att kunna bidraga t
införande af denna nyttiga uppfinning, fö
dom i mitt fädernesland, jag anhåller att

Till

till Kongliga Swenska Hushållnings Säll
skapet få öfwerlemna hos följande ritningar
öfwer den wid Gripsholms Fabriker inrät
tade Siemenske Apparaten för potatoes
uplösning, tillika med en omständeligare beskrif
ning på några dess delar, hwilka hufwudsak
ligen afwika från dem omwäxlade uptagne uti
Hr. Siemens's afhandling.

Beskrifning.

Tab. I. Elewation af Appa
rat en.

A. Ståndaren för potatoemas kokning.
B. Wattenståndaren.
C. Stigturman.
D. Cylinder af träd, på hwilken löper
et läder rem för skumwens updragning.
E. Ryträmmans gafwel.
F. Ugn till ångpannan.
a. ångpannan.
b. Uppgående ångrör.
c. Ledningskran till potatesståndaren.
d. Dylik kran till wattenståndaren.
e. Rör, genom hwilket warmt watten påfylles
ångpannan.
f. Krantapp till förenämnde rör.
m. Ventilluckor af metall den öfre för böl
bottnens rengöring, den nedre för att åt kom
ma ståndarens botten.
p. Rör till Stigturman, genom hwilket de
till potatoernas kokning öfwerflödiga ångorna
ledas in i stigturman och derifrån genom
in i wattenståndaren.
r. afledningsrör ur wattenståndaren, för öfwerskot
tet af ångor.

Tab. II. Genomskärning.

A. B. C. D. se Tab. I.

E. Rykrännan af koppar, omgifven af en reservoir af tråd, i hvilken kallt watten leder mot botten och ersätter det warma, wid dyt afrinnande.

f. Som på Tab. I.

a. Ångpannans lock.

b. c. f. Som på Tab. I.

g. Ventil, med tryckning nedifrån.

h. Ventil, som nedtryckes af Atmosferens tryck

i. Uttappningskran för ångpannan.

l. Öppet rör med wridhane, som begagnats till intappning af caustik Kali lut.

m. Som på Tab. I

n. Skruf af jern, med wingar, på hvilkas wid sida borstar af jerntråd blifwit applicerade. Ofwantill synes remtrissan och remmen. Nedanför skrufwen synes silbottnen i genomskärning.

o. Uttappningskran för potatesmassan.

q. Som på Tab. I

t. Rör, genom hvilket kallt watten inpumpas uti wattenståndaren.

u. Hål för rör från wattenståndaren, genom hvilket warmt watten påfylles, allt som behöfwa öppna potatesståndaren.

x. Hål för ångrör b.

Anmärkning: Machineriet till skrufwens upp- och nedwridning, består af en tråd cylinder D, som rörs genom en dubbel wefs, på hwars axel ett coniskt drifhjul är perpendikulärt in-

satt. Detta griper in i ett på trådcylinderns axel horizontelt anbragt hjul, hwarigenom cylindern kringwrides och upflyttar in rum, som omfattar en på skrufwen fastsatt remtrissa af tackjern, genom hwars rörelse skrufwen efter behag wrides upp- eller nedåt. Genom detta Machineri winnes betydlig lättnad i handarbetet samt utrymme för skeftumnars rör, med flere anstalter ofwanpå ståndarens lock, hwilka af det siemenska gångspelet mer eller mindre hindras. — Wid Grips holms Fabrik sker denna rörelse numera genom en utwäxling från ångmachin, som werkar omedelbarligen på skrufwen.

Tab. III. Plan.

A. B. C. D. E. f. Som på Tab. I.

a. b. c. d. e. f. likaså.

k. Ventillucka af mettall, genom hwilken de twättade potåkerna nedsläppas i Potatesståndaren, för att der uplösas.

l. Som på Tab. II.

p. q. Som på Tab. I.

s. Uttappningskran för warmt watten till inmäskning.

t. Som på Tab. II

u. Röret, till intappning af warmt watten, beskrifwet wid Tab. II.

Tab. IV.

A. Ett litet kärl af Ek, försedt med jernband, som rymmer omkring 15 Kannor.

B. Potatesståndaren.

a. Ångrör från potatesståndaren, försedt med en kranlapp b.

c. En tratt, till lutens infyllning.
d. Kran på trattröret.
e. En liten kran, medrör, tillångorsaat. slöppande.
f. Intappningsrör i potatisståndaren, förs edt med kranen g.

I stället för den af Hr. Siemens till den caustika Kalilutens inpumpning, förslagna tryckpumpen, som är både kostsam och obequäm att sköta, är till Apparaten vid Grisholm inrättadt ett litet kärl af Ck, som rymmer omkring 15 kannor. Infyllningen sker på följande sätt. Sedan kranlapparne b och g blifvit tillslutne, öppnas kranarne d och e. Luten inhälles genom tratten c, hvarefter de sistnämnde kranarne tillvridas; Derpå öppnas kranarne b och g, angående inrusa potatis-ståndaren och nedpressa luten genom röret f, uti denna ståndare, som sålunda förvis med lut, utan att någon stör förlust af ångor kan ske. När man tror att luten hunnit nedrinna, tillvridas b. och g, och anna, som fylla kärlet A, utslappla genom de öppnade lilla kranlappen e, med tillhjelp af d, som också öppnas.

Stockholm den 23 November 1823.

Carl Palmstedt
Arbetande Ledamot i Vetenskaps-klassen af Kongl. Svenska Landt-Hus Akademien.

Jongsta den 5. Martii 1824. 339.

Högädle Herr Professor!

Så vidt tid och en vacklande hälsa medgifvit har jag genomögnat de hitsända Tit. Timms Hushållnings-Böcker, och får nu återsända, jemte Hr. Landtbrucks-Akademiens Afhandling, hvilcka jag sielf ägenhändigt tände.

Mig tyckes att Tit. Timm, så vidt local och med-Tyckland olika brukningssätt, i vårt land låter sig göra, följt Tit. Thaers Method, dock ville jag hafva dervid gjordt följande anmärkningar: 1:o Vissa artiklar hafva, som jag tror, blifvit upptagne i orätt Conto, såsom t. exempl: en del lin, persedl. Gårdsbruket på-förde, hade bordt falla Godsägarens tio last och i-

na. Allt sådant oaktadt [illegible]
eller mognad för än lättika med den öfrig-
åkern, blott någon dag[s] skillnad, så mycket
man kunde säga den hinna först. Afskör-
gen blef 20 kappar: 14 tte halm och 1 tte agnar.

Samma år d. 5. Augusti besåddes uti ny a-
hvilken dock brunt både säg och Vårsäden, en jor-
vidd af 2000 qvadr. alnar med 7 kpr säg: Jordmån
fiblånd på Lergrund med vanlig mätmylla
Ifrån första början ville brädden icke fort
des åfven af mask: Kunde icke lät sader af säg

andra. – Kanske åd Tit. Timm den enda, och har han
i sådant afseende visserligen gjordt sig förtjent af va
derbörandes uppmärksamhet – sedan han längre
fid lagt hand vid företaget vinnes ofelbart mera
säkerhet i utförandet. – Jag egen del bekänner jag
uppriktigt att jag, såsom gammal och kranck, ej orkar
med et flikt arbete – min Vokkäring åd mera enckel
och Grundad på Inspectoreng Kladder
ordnad summarisk – jag förkastar derföre ej jag någondel
den mera systematiska. –

Hur blir det min Vacka Herr Professor med min
anmälan till belöning för min Inspectors och Vogde –
hushållning Sällskapet Resolverat derpå. – Var graciöse
och underrätta mig eller min Commissionaire Stads Vogden
Forsman derom; derom anhåller jag torn med full
kinlig högaktning har den ära framhärda

Högädle Herr Professorens

ödmicke tjenare
Ljungkvist

[illegible] öppnade lilla kranklappen e, med Filtkjelp
af d, som också öppnas.

Stockholm den 23 November
1823.

Carl Palmstedt
Arbetande Ledamot i Wetenskaps-
klassen af Kongl. Svenska Landtbr
Akademien.

na. Allt sådant odlad [illegible]
eller mognad fod än lilleka med den ofvä
åkern, blott någon dag b skillnad, så mycket
man kunde säga den hinna först. Af kaf
gen blef 20 kappar: 14 tte halm och 1 tte agnar.

Samma år d. 5. Augusti besåddes uti my a.
hvilken dock bunit både råg och Vårsäden, en jor
vidd af 2000 qvadr. alnar med 7 kpr råg: jordmåne
fidland på Lergrund med vanlig matningslla
Vpå första början ville brädden icke fort
des åpren af mask: kunde icke lät foder afbäg

Berättelse till Högloflige Kejserl. Hushållnings Sällskapet om försöket med tidig Råg sådd.

1823 d. 16 Juli besädes uti gammal häfdad åker som bunit all slags säd och åfven potates de föregående åren, en jordvidd af 1500 quadrat alnar med 4 kappar Råg. Utsädes året var godt, jorden väl bruk kad, jordmånen sandblandad mylla i en mot S.O. flyttande backe; trädden växte upp ganska väcker, men under vårmånaden syntes den stadna i växt och näsan afstyrad. Men nyttiggjord af på sommaren fallet regn begynte det åter växa frodigt, men aldeles icke så att den med förmo Kunde till föder afbärgas, för än senare mot hö sten, då jag icke mer ansåg det tjena till ändamålet, ämnorleder än annan vanlig höstsäd afbärgning. Som höstsen var vacker och jorden öppen och afsnön till December månad, så växte denna träd mycket frodig och tät med tjocka stån på kallad knut, kunde jag på ganska få stån förmärka. Om våren låg snön länge och den ty ka växten hade likaledes en fäll öfver marken hvarunder de flesta rötter förruttnat. Dock tog ten sig med jämförelse trefnad ehuru mycket och fortskyndade så att hallmen var nära fallen då andra åkrarna skötos ax: så att de frosten den tiden skadade de flesta åkrar, icke skadde na. Allt sådant oakkadt inträffade hvarken blom eller mognad för än tillika med den öfriga åkern, blott någon dag skillnad, så mycket man kunde säga den hinna först. Afskörden blef 20 kappar: 14 tte halm och 1 tte agnar.

Samma år d. 5. Augusti besädes uti ny å hvilken dock bunit både råg och Vårsäden en jor vidd af 2000 quadr. alnar med 7 kpn råg: jordmån sidland på lergrund med vanlig matmylla Ifrån första början ville trädden icke fort des åfven af mask: kunde icke till foder afbärg

öppnade lilla krantappen e, med tillhjelp af d, som också öppnas.

Stockholm den 23 November 1823.

Carl Palmstedt
Arbetande Ledamot i Vetenskaps-klassen af Kongl. Svenska Landthus-Akademien.

och lic Winteren blef den föga annorlunda än p
lig tid sådda åkrar. Om vinteren inträffade blid
samlade mycken snalliB; en af mina granne
sant lägligt att just längs med denna låg
sin vinterväg, hvarigenom den om våren bl
nedsnön äch trampad, hvarföre växten blef
och klen. Den växte i likhet med den på v
lig tid sådda åkern. Till någa på olyckan in
sig åarna kort före skörden och förstörde da
växten så att jag återfick blott 8 kp såd
Ett halm samt något agnar.

Kåstnaderna hafva alldeles icke varit annor
da än vid vanligt åkerbruk.

Många man hårst kunde leda lil
tionen huruvida Rötmånaden är mera bä
de till växterna nagnad äch dess åfriga t
vårt? om dessa begge förkningh prövelser
hos växterna i åfrigt tillåta någon väsent
fälj'aktighet. Mina vän i detta afseende ä
ännu alldför otillräckliga att gifva grunde
till bestämda resultater. Gräsen och hvete
plåga den tiden afstyna, aldrig tillta utom i
frösättning och magnad. På denna erfarenhet
grundar sig allmogen et hela tröbergning
maklik.

Lagu skrifvet d. 10. Januari 1825.

Mathias Tolpo.

P. M. forsattad Dom aftan Utskottet sammanträdde.

345

Då vida Emandplagan och Enäkpaden ofalbart
åro de angelägnaste af alla dem vidtagas; så bör
de dels klasera de förslag som tillämpas för som
patterns vardagsföreningar och gemensamma
som vid dessa förra bitar assam; så finnas dessa
andan åtskilja [illegible] vida varbättra konstruk
ningar, assom som stora variationer dem af åro
kliera vandat exegverade, samt på [illegible] fälta
sätten i arbetet användbara. Den stora Plogen med
den så Baleta [illegible] Skärsynde plogan klasserit anskaffade
till till finland, och Hemam vid den som dem af bättjärd
hon noggrant klasserit och granskyggd och samt som man,
lighet, hvem som en dyr, temp, tik och ram som den
kassam, kasamänlig att hantera för åkern Ramland, mån.
den inom allmänt konstruerad tillmärkligt, och dem från
lig som assom gjorde af enskilja hantverkare, så vida
inga kasande dimensioner på dels delar, alman
regler för sammansättningen dåraf någorsakad kr
ägg gifvas. Ehuru dem kasade inom Kamma recom
menderas för kunden i alemänhet, och enskilda ma
ra fadan, at hon af dem [illegible] antagas Gripen.
kastka, plogan torde jämnad [illegible] tik dem samma
ån åfrigan praktiska regler för mandenskapen ny
gifna; men för medtagen dem kan den inom kamad hon
i landet, och dem kasade inom förfadet, om af nå
got exemplar dåraf stulen anskaffat; hvilket kr
med torde mana anglägat, om annat att anvgat
ed fullständigt erhållande i dylika ämnen skall kun
na verkstad. Ett modellen åtan, som i kasta
sätt samling förvaras på Stat- och Kronans a
lantt plogarna, emellertid så tillmärkligen ver
No 9.

4 första väsentlig-

skal lissan, at stå fadant inn lorden medan, tan
med anstalta nägra försök. Ganmal at som sin af
dörskummen Widen författade bestämmingar på plogan
synbart i flera stan är oansäkerligt att att den pr
pensylvaska; så torde att den förbjuda sig mycket
mera ägnandhet, som den samma egentligen
är utredd till sinsta skattskrivning, sälskap, och
utom som stenstam för construktionen, ofvan inne
stan kan physiska och mechaniska grunden den
till. I sadant afseende stolen det förr den stad mera
tjänligt, at ofvan samma mätning kan förfärdiga in
plog, än som innbyggarne med, förenligan Ramma
förordnad, har ofvanata Landtmannen, att an
dess villighet stola tjena dem till ofvan nämnda
så vida jag som med dell förfogande till mäkta
mått Gan bredden å Bäckfogat mägnan an
dat, at med anstalterna af Rådanden, sjelf Kapp
tanen; förmedd Ednad att och använda anvanden
som Dan bidraga till begärdeligt fall för Konungen
och Landet för dagarna, torde befrämja gemen
sind Kommando åtan Enadstaden; så är det con
struktion och dess Kommando inrättningar emp
fal vinnden anum undanstäld och, passand, an
plogarnes. Att än stadens at Gemeyna land
ofta Gemeyna fader, kan dennemid anlagd man
och minden katteliga förandringan, Gemeyna
Gemeda på sin förmodt anstod för de stadi
tanen som samningan Gänadi inda Dan manadan
an an, och de dilig instrument an det Gemeyna
samfund ahom katten Dambund, hufvudsaklig

tanen; så bör med vidstöttad och Bäckfogat stan
vid i synnerhet säga sin förmanskaft
mändsamhet. Sidomed och på det sätt tillbörligt anlagd
tänkt må Ramma anstalta mätning af
mätläggarna an tagen, anses jag för nödigt, att
forst och främst Gemeda namn på alla Endstader
Dand som stilda stan, Gemeda Bäck och Broden och
ordna så olika tomarna; samt dernäst, att
bestämmelsen och sammanställningen af dessa
stan, utom theoretiska grunden anpassande
bestämmas. Sedan skulle dessa grunden för
klarad blifvit antagen, kan vidstöttad beda
ningen, dernäst som sina af befälhafvande medlem,
som nästan Gemeda förordnade alstaliga Endstaden,
för att den med anstalta nägonsamma förfad, samt
utom förekommande omständigheten, dä med göra
de förbättringar, som synas och den anses för
tjänliga och gada; Gemensamt vidsadan F
vederbörande om Utlagan af alla dessa förfad, till
vidstöttad tidsomme, och allmänlig prof Ramma, kan
blifvera för ingått annan vederbörlig, som skriftliga
tillstånd används det antfogat. Gemedt skulle
dessa stenar Ramma förstå, icke får gnedat på
och annan anstalta anstalta stadan, utan
på att sammanställande afmätningarna så att
dem som den i tillfälle att den ofvan nämnda
tidan och i sammanhang Gemeyna, bör jag
dessa tillägg att annan anledan, som torde
förtjena nägon upmärksamhet. Det torde tvifvel
utan vara, att med lagen de ofvanjord stora

I sidomed torde [illegible]
sällskapliga
undanskaffning af
den i Ramma
anstalta, som vanligen utom
de sjöfarande
kunna tränga,
ha, afsaki nägra
hinna anskaffat
för ändamål, som
så ganska gemensamt,
så Ramma prisma
och nj de sjöfarande
i andra stan kan,
ha ingen kontrak
för de förena
sinnelaget och på
det sättet anda
sin med i denna de,
den ena Ramma
i någon mån samfund,
så ansen jag till
lämpligt att i mera afsen
lagningen för nö
digt

F Sydlig anstalta
nöd, adverbialt
und de finnas
anstagarna blif,
mit gronde, ed

allena emellan fulkomlighet, och att stenar forfaras
konung ämnas alla, den förmånaste och tryggaste för
skaffarna, kunna ingen Rättighet i Lidvadborn
Rätt stentin Gån i landet, som Gjenarpin Frälsbrev
icke annars än en mindre Gård, som afvexlingsman
da ordsakar, tiden alltid än förnyade och
vigsin ibland de om, som icke med omdan lagen
fatt, hvad de annars Konungarne tänkt att upbå
och hvem ofvell Kvädet klifvenn. Ett af sjelfva
punkter af sådan elagenhetern, som de gå, såsom
tillmand at sin alla Rotelom. Förmånga för
nattad med 2ne Gårdar i krono, afvenn. Lidvad
första bonden af min adam Torsfors i finland, så
till pleja, mitt trädt med 2ne Gårdar, hemmanet
jämnad at icke aldrelat otjänligt anses annan
inventeradt; kunna mindre Gårdar emellertid
och tvångsvis at afvinda från gamla innehavare,
Gårdar ogiltad Kan sig Lidvad icke afvenn gifvas
uti afvenn tvångsvis, at en fulkomlig, med
tradt Konungen emåtta emånfaldig
vinsta. Och som at grunden skall vara sig bekant
nämt Konungen ej vägrat Gårdar framförgifvas,
om man det gan mycket långsamt, och ej en emb
ärnga sådana ojämnheter de ej Komma på
bolden, som man dragsten flera gånger skal
nan, och plogen emåtte ej lyckligt innan fören
omfattad. Sig standen stagning Kraft emellertid,
på skogen Kan odlan plogad, och sjelfvant an
sedt, at en Karl med dubbel dragt, måtte

Kan jämnaan förtfälla sitt anbåda, och må
sin fulentad dånaf emellanna mark, att emel
lan anbåda, så Kan efter, till almän förvänt
sa, vadgat sig emot Gångande annan på adra
almänningar på att Lidvadborn och sofvna, som
at lagenna sin Gård någon tjenda, så Lidvad
gemenskap Lidvad stenna inden Kan som skall
gagn, så Kan ej tilleda sån ett Lidvad-
dels klifvna att finsta bonden Gården, genom
att förvärva mån Kvädet emellanåt på Lidvänd-
lade, att ej allena de, som någon tid dånoftan
klifvna omsittiga, utan afvenn att sjelfvan som
ma Lands, ingalunda Kan på emellertid, som
nedvändigt stenar förvara. Efter emellertid
medan, skulen afskaffningen af tvångsvis klifvandes
Rätt emma lemnade an en, och emma Konungen
att anlägman, emma plogar, Gårdsmarker
dadt och malbåten än. almänningar stenar; men
sig för mindre Konungen skuld, och andra
Gårdarne, ej allena Gemman fullkomligt dem med-
och Gårdsmarker emellan sig afskilbart sin klifvna
lighetern: att man Gårdsfäste alltid nödvändigt
minsta arving af tvån- än Gårdsfäste,
så Lidvad afvenn Gårdsmarker förvärva
kunna sig tvångsvis. Och att Gårdar emellan
gån, skulen sig förstenskuld önska ej allena att
Gemman Gårdsmarker, som icke emellertid Gårdar,
icke nödvändigt sin fodnar, att ej plogar sig tvångsvis
med 2ne Gårdar, ehvad afvenn att allena

y ödlingar af mån landvär—

garom endameidum, och afstundsam Rannsakan
förmår säntile. I fadan handelse kan ett lidet
afsnet vädervandigt, at förnälla något antagligt och
synnerl anförmenskelig; och nyttja ett oförmycket
förmiga tvedliga tvedolatt, fadant en lida gamma
unt skalkens landsk upodling; hvarföre ock deras
ge emellanom tu land jord, samt klisenid plog
ullen stada för någon unda häst: så torde ett
lidenad för förste bonden vara för ungdat ma
ra verkbrudande at anlägga skrina myckit;
som ledmanlig skogsmark på stand tvadsbod
gendomsmannat än så för tvaffling som en häst,
skulen samspannom bora som andras. Jag har för
dansk upladdt och uns lätet förfärdiga ett
anspann för 2ne hästar, som i ett nämnaste lidnad
dem som han i landt förvärvat tvedliga; och
skulen faladat önska, at någon flere af dessa
Gannar sadamotan tvingade sämenne anfälla
tvingar förfäd, samt sämsttem afgifvare skall
lätande om det dugan alnom ajo. Gerad åker
plöjning med och gan Oxen betvingas; så än
med sum ofalbart ung dat skattar än vind an
hästi; lunn så länge det alenast antagen Gorn,
dock ungdat, Ehr anda aldrig något dug
ligt kund på ödmed anfälla; så vida bottnen
af Lmanjo fära, emäden flisen dyg alenast
i samma mon som Oxen Gojan alnom sanden
fått tufvand. Det tän faladat vilen Ruinna hästadt
at på brand det ungdat ungdugan; lunn
anda Random än den hästa dragvad dag för Oxen;
an

agandligen han ondum åbo ibrändt och fältdom
ligen hästadt. Ock finga bönderna som afsamfä
lemant kunde på hästarna vid alla Rumlom
tingda och klaruma hästarnat brandan så, at de
ofta ida tilsätta någon nöd vid dunat hästen
jag han för dvesfvid långsamdan casserat dem, och
taen vid vad stad Ruinna tilsynda, at de
aldrig kröna kärd ungdat, vem ida någon gång
om vindarna, i dyg sno, då de förmedligen
torde tidvaga till någon annan bidjehåll för
dragarna än andra fattige, som vinan jag af
vidare från dåa annan, vräka jag jämnade ruinna
några ord angående gemenom i brädvidden
som angafva, han återvisom jag för vid dall,
i lämplig, Synnerligen
hvarken vad sadan att anskaffa unga
vigfallvingar där af de bönderna han på ovlan
aldrig lata gemenom fälla på sina hästar
så de Ronat. Enbetjen är det gmen lätan
som sontman, at det anskaffa hästar så
tvingar på hästar, och dem dåtta stata på sina,
hästat gemenom antingen på jordan alnom
en gandat gård, än som vederlan alnom för
Rumman. Hästen anledning han jag dan
för i några år för Ruinna skrifva
gategemenom ida tilsätt vinna dragvan at
vingar andra hästfattige då de så fnand, som
ingefär gnom den ofvi bemmaran anfä
stada vingar, ock fulen gamom skara anfall
han jag fått hästa vinna gemenom i hästa
tadara ock som Gansom vid vidan hvadat
afvidigt agan namnasta rangen ifrån de
gan

4 i sinna tider

Ock sadant han
vinna ut dunsa,
sum —

4 sinsom gemenom
na vint —

gan och Enastående; så fortram och ordningen
at den samastum tagit sin begynning: Ref
stilla ordsag finnia och, såsom tu kant, man
ja variationer, som synas och an på sitt sätt,
Kan mena man och en annan gagnelig; hvar
ifrån jag alla, lära doch, vidan grundsatser, de
så Caliste skiss Handlingarna nya förmånade, då
de äfven sina sen stilla afsigter och behof
enskilt äro samt anmärkt tillstånd, at de til
någon del motsvara samma olägenheter som
skiftesjuntes plogar: at mana dyra och tunga
hästar för dragten och körandet i det korta fält
arbetet mera angelägit, at i alla afseenden
göra den något mindre ömtålig, så
at så mindre på en gång erfordras de,
vilka samma skatten, som annars alenast
så mycket at antaga dess i den ofriska och fuktiga
skorpan som ung, vidt endast lyckas, at genom
den tvedelige skiss Handlingen, afven undgå
mot 3:ne hästar, ej allen mot någon annan
jämn gärd, Kunna lika tillmälig emplo
på ungefär lika underlag, så vida samma jäm-
förelse alltid emellan skarpa i ena rad
dirigeras; så har jag ibland funnit, at jag den
nyttigt funna konstant alternera tvedelige
gärd, emellan rund, på det med fördel emplo
kunde tvedelige skärbräda, ifrån ena
sidan och den andra på skarpen den ena
skiftet skiftet nyttigt i den skyttegrun
skud med Handlingen, såsom jag funnit at gälla,
giorde

a) att förlåta kunna några underverk ordna,

gjorde tvedelige två Handlingar Kunna efter
ungefär Handlingen efter 2:ne skär, det ena mot 2:ne, och det
andra mot en mark efter jag har af det för-
sta, som hålla 2 alnar och 9 tum i längden,
samt 17 tum i diametern, framställt
lång gjutan, icke undalangt mot ena sidan,
utan i synd linien åra förbi: och sedan
han, efter mitt tycke gjort god framdrift, kun-
ne han dessförr en kastra ut den andra sidan förbi
de af andra slaget, som icke, utan behöfliga
förfarenhet Kägga på en gång och ut och
samma ädamfalt, Kunna erhållas. Ehuru
skrov, som skäla tvedelige, än som knappast Kant i
finland, skrinkona han jag ej fått tillfälle att någon
kontra; kunde i synnerhet tvedelige han vid många tid
fallen. Denna Knäbet Rodon efter hårdering
och stampan på sätta åran efter ungefär; denna jem-
nad åran som skall kasat, och den som ej anlagat
till ändamål; denna efter Konde manadet at åran
efter sätten. och sedan nyttigt han mot för-
del och ersätta på Kägg brott, utan den tillgärna,
de jordbrytande Kakelugnen Knäbet. I de skära
af skära assenden tvedelige mad Handtag underlig-
den skall, kunna som denna fosan underlättas
sätt skall, Kunnande mot tvedelige kunna Handa
upman; så tvekar jag icke Kandraga mig, om
jag finner at den fainan, i enska fall, än
somsvarig mad den förra - Gnäd und
efterlämnig skulden i gamän agandtligen angår,

så lär det vara afkristet, at det unge namn säga
sånas, som gå i landet unge kunde, allenast icke
sitt evangelia andamål; som är at sanden kunde
Gudom aftun glöjning arna i Gamla Testamentet
[illegible] ungerd som lätt, och annorlunda han gawe
li, så länge han stunden stå kunde vinna, och
vagara gången emot sina fiender i Gethsemane
sätta nästan stå gåra nödigt gagn på smalt
åbran; så vässa samtlig innatt är ungerd tyngra
Yttrangsmål, som strax unge affyra fäder, allena
Gran, och om sanna sömsåt unge på vanligan
prisman i undansa samlarna; så trom jag han
ofalbart vara annu ungerd sättra, uhvari jag
samund hittåle idn gjort sömsåd — sinnelagen
allen sin stalejun allmänt kunde sin sinnelösan, än
uppenlig, och giltad och ogiltigad vatan afsyna af sin
sta kunsku, utan han kan säga sin
konde sanktpersoner, at minsom på sin tradan
dan jag inkåt i sådant hjälpa sådant
utan konst af sig sjelf; utan i alla fall konde det
anda vara endan, at anstalta några sömsåd mot
sin af Guds Patron sinden insanda Mo-
delen. sanden och trolejun stal falla sig inn-
sin Rofsanct, i sant följaktligen af allmogen konde
inlejare antagat i Gamla kon jag sådant anmär-
ka, det jag af längsamhet anfaranhet sinnet, at
som afsyna manta sinnelagen, an an gå sättar
an Guds; så vida finnen och vanligen,
annan at draga sinnabrott, fallan ano så

sinnelagen —

Yttrangsmål sådant
sinnat annu inden
afsum —

† at instrument
afsyn —

inden, at de på ny gång anmäna sina guman
sinna krafter, som at draga sådant åsad, hinal
det sådant och strida arbeta, annars än nagot
annat, ogonlijan ansondrad; och af sådan an-
ledning kan jag lätet göra sinna sinnelagen
vid pad halfstan minsta av de evanliga —
det utan kan med ungtjas Gran, kan så ungerd
minsta vara tjänligt, som de tåta vanden-
gamna; som sinn fordna sådant längantet an som
kasten, svarandes sådant. arbetat vässa gå
längsamt — Längsamta sinnelagen kan jag
nagot läs och ungerd sport talat, hvar kan anda
inden säga nagot samom — Ehr sport sånas kan jag
som nagra än sådan skaffat inig och sömsåt; hvar
som sin som vill sätta vara sinnen, sägan kan
inden — Ofalbart är, at upsinningen af så sådant
instrument, som vara sinnelagen, skulle vara an
nandlig inlägning som hvar och av jordbru-
kare; och dansom kan afsyn stalla, kära klisena
at bland bestått inigtigare afsynanläggning
anvand — Kanni dennigan är jag av ungtan
av sömsåt, med de i sinnen kapitlen Ef-
slogarna säg vinnan at nagra af Calsagatte
landamåm vanvandt, och som kunde afsyn
svälla vara anmodad at
svälla kunde sinnelagen sinnelagen sömsåd akun, som
sinnagat kunde sinnelagen sinnelagen sinnelagen sinnelagen,
hvar jag sömsåtan ung, at sjelfsyn sinnat mecha,
nique kunde sinnelagen i anstanta
till sinnelagen sinnelagen på sinnelagen, och

udom sål kiſna jämnad ſkåln ſom ſkyndögla ſom
bordom; Sål ſådana anläggningar ſom jag förut-
ſtält, tål tuſſtämning nyttjat ſtyanſta andalt
undſlap, kaſänta af an ſtand lia, unat at ſkaul
lag i gemanſama andan, ſmanunat 2un Ramlan,
anlagt oſta ägangat förſök, på un ochſamma
tid, uträtta lidamyndt, ſom C ſtyrdom unt ſpader.
Ochta ſiſnåmnda anmärkn, alenn ſpadan, ſömn
jämnad ſå ömgångligan tål at ädamtrut, at
han unt ſtål Rau Ralat kundut hägna hand;
och bland alla de variationer ſome jag där af, i få,
ſtälda lantſ ottam fått, än den finſtan ofullbart
den kaſta, ehuan han i anſeende tål jämnalt
kraft och bladatt höjd. Roſam at ſtamma ungdom
nioda. Ojalſam ſål conſtruction vålan ſtod, at
kotteramna ſkl ſkan hämſtadt enäſta gånd-
ſpittſja, ſå ſt timärtom ~~unn~~ på andra ortan
gånat glattja; kuan ſmilkandana af ſtåa ſom-
mer än den ungtingaſta, kunde ſömtjäna at ön-
ſkmſadat - tridan ſändomma i nattömlig val,
uun hämaſtam, ſtörda inſtrumenterna, alenn lia
ſtåmaw och Raſſuen ſåal conſtructionen af de
tappa ſonſtramda än end ingen ting at anmärka
ochom ſkl, at den finſta linan än angånat kortaſta
än den ſemaſta, ſmilkat lidanåd i anſeende til
ſkl Prodeja ſtaffat än medemandigt ſkl kuan ſå
fånga klin om ſkåt inbördt ſtordnadt and
Radat ſtjämning; ſå tam jag ung, ennna. aftem-
pera vän, an af ſtordom ingånat i unt hamot,

kåna recommendera lian unt vida ſtaff, kan ſåda
förut af an öfrad perſon, ok unat at vidt kän-
nas ödamunligt handlag, ſå ſkåda de ſadan unnda,
ok förorſaka ſåladt afſeran unnden ſtjälpning än
ſtåmaw, ſmilkat jämnad an förſtändig kunde af ren-
na gmaman, ankant ſom tilvardlat operationen kän-
nat, ſäftidigan ändamål kunn dama förmodligt
ſkl unſan ſig ock ngantligan, ganſkn nn ojam-
förlig kaſſanning i anſeende ok tid, ok tål kaſnſtal-
ſatt dåraf ſån jag öfrſiſen, at at ock ſamma
Rägåsandfallt, ſom ſkl una ånat ſontrada C ſtyan
ſamt 86 dagſwerkan unt ſtåna, kan andra ånat
kämaſſam, unat lia, kragmänligan kuſunit ſtånat,
på 2un dagan, ſamt unt 46 ſmang- och ögrun-
faldt dagſwerkan kilſammans Ramlanna låna
ſig och ganſka lätt ſkl mätta handlagat at ſtåna,
ock alianaſt förderman åſidoſättas; kuan ögrun-
ſodan ſatta inder ſig fram ſom agantligt kon ſkan
at öfgämma ſadan; O ſmaniga anſoknad aldrig
unn än an ögrunna aftan ſmanga ſtåmaw, ſom
tätt i hank ſoſſyſam, hagſamlan och ſammanbin-
den ſadan; unn ſå ung ſom ſkl ånnu inder
unlad lagdat unt ſlanna, än 2un nåſta gång,
ſom ſom nägra än ſadan unna i unn tjänſt ſkl
ſammanſangat ſkrift, kom jag afſkmlndat kan
nämna nägot, angående unna ~~kaſändligſtan~~ ſamt
unt ~~ſkl Prodeja lia ſtaffat~~ och finſta kordnan
metkod at ~~kand~~ ſtånaſſ kaſtjäna ſig unt ſin-
höſlatthan. - Skl än inder ung at gnäſa ſkl ſamt
afſtjänat på 2un ſkåna, ſkan ſkl ſkåna arbattat
ennåſta jämnad ſontrat ſubbat tid och ~~lia~~ ſubbath

vid Reſerade

i ſtan ſämbrädliga
lian och ſkl
Prodeja ſtaff,

Berättelse

Om

En Kakelugns-Inrättning, som torkar fuktiga Rum, hindrar Giktplågor, besparar Wed, upeldar et Rum hastigt och gifwer en sund wärma; tagen utur et

Bref, dateradt Sommerfeld

d. 16 Augusti 1791.

Stockholm,
Tryckt hos Johan Pehr Lindh, 1792.
Exemplaret kostar ½ Skilling.

Memorial om [illegible]
ströms inventioner och projecter. Dnr: 17/7 99.

N:o 242. Alfving, Pehr, Öfverdirecteur: Promemoria och förteckning på Bokhållaren Blomströms mekaniska inventioner. Dnr: 21 Mars 1799.

Sällsk. Prot 17/7 99 §6. De af Blomström uppfunna maskiner skulle upphandlas för Sällskapets räkning.

N:o 359. Norberg, Johan Eric, Bergs-

Sällsk. Prot 17/7 99 §5. Inför-

Underteknad hade förut altid en fuktig Sängkammare. Jag tänkte derföre på et medel at torka den, ju mera jag ögonskenligen såg, at denna fuktiga och således osunda boning ökade mina flußaktiga giktiga sjukdoms anfall, eller dock uppehöll min bättring. Jag sökte til den ändan at torka mit rums fuktiga luft. Detta åstadkom jag genom et helt enkelt Jernrör, som jag kallar en Luftwärmare. Detta rör har jag låtit leda perpendiculairt genom min Kakelugn, så at det ofwan och nedanföre står något fram med deß båda öpna ändar. Men det mäste sättas i den delen af Kakelugnen, der elden werkar som mäst, så at lågan omedelbarligen slår emot röret. Härigenom kan intet minsta rök komma i rummet, och det af den grund, emedan ingen rörets öpning går uti det innersta af Kakelugnen. För at bliswa härom öfwertygad, kan man blott uti öpningen, som vakar fram öfwer Kakelugnen, kasta något sand, så skal den åter falla utur öpningen, som mäste wara under Kakelugnen helt nära wid golfwet, utan at et enda sandkorn kunnat falla i ugnens innersta. Medan nu Kakelugnselden glödgar detta rör, så uphettas derigenom äfwen den uti röret befintlige lusten. Denne så upwärmde luft stiger genom deß derigenom wundne lätthet uti högden, och går hastigt utur rörets öfra öpning, men under det at detta sker, mäste rymden, den han förut intog i röret, upfyllas med annan luft, och nämligen med den, som tränger sig in i rörets nedra öpning. Således uppkommer et beständigt luftdrag, hwarigenom luften, som är nederst i hwart rum wäl intet altid fuktig, men altid kallare, hettas, och, om den tillika war fuktig, torkas. För at rätt handgripligt wisa

så denna Luftwärmares werkan, kan man blott låta komma litet eld wid röret, och knapt är det uppwärmdt, så flyger den uphettade luften då utur röret så starkt, at man knapt kan uthärda en minut at hålla handen öfwer öpningen.

Diocleten af et sådant rör bestiger sig i diametern nedanföre ungefär 4 tum och ofwanföre hälften. I större rum kan det intet skada, om twenne sådane rör appliceras i Kakelugnen. Kakelugnsmakaren beklädder det först med Ler och Tegel, på det at det må deß längre kunna stå emot den sig beständigt påträngande lågan. Om året bespares öfwer hälften af wed. Om rummen äro läge, så göres et knä på röret, som man kan wrida på hwilken sida som hälst. Til märkandes är äfwen, at sjelfwa Kakelugns-inrättningen med rör blifwer såsom wanlig och at ej det ringaste deruti förändras.

W. . . . Förste Pastor uti Naumburg, wid Bober.

Jag kan af egen erfarenhet med all säkerhet recommendera den här beskrefne inrättningen, som i alt swarar emot den nytta Herr Upfinnaren tillägger den; ty jag har låtit upsätta en Kakelugn, och giort dermed flera försök. De senare anmärkningarne äro af mig, som tyckte mig wara nödige för dem som hafwa läga rum, och som kanske torde tro, at denna Luftwärmare fordrade en helt annan Kakelugns-inrättning än wanlig är. Jag hoppas äfwenledes winna Almänhetens bifall med det at jag gör denna inrättning bekant, som wer-

Memorial om werk... ströms inventioner och projecter. Dnr: 17½-99.

N:o 242. Alfwing, Lehr, Öfver-Directeur: Promemoria och Förteckning på Bokhållaren Blomströms mekaniska inventioner. Dnr: 21. Mars 1799.	Sälls. Bref 17½-99 56. De af Blomström uppfunna maskiner skulle uppbandlas för Sällskapets räkning.
N:o 359. Norberg, Johan Eric, Bergs-	Sälls. Bref 17½-99. Om Infö=

werkeligen förtjenar upmärksamhet. Stockholm den 22 Junii 1792.

Fredric Aug. Cleve,
Collega & Cant. Lycei Teut.

P. S. För at befordra denna nyttiga inrättning, och at försäkra, det densamma medför den nytta som förmäld är, åberopar jag Stads-Architecten Herr Professor Palmstedts intygan derom. Herr Professoren har behagat undersöka beskaffenheten deraf, har sedan i likhet dermed låtit upsätta Kakelugnar på åtskilliga ställen. Hwar och en wet, utan at jag bör det säga, det Professoren Herr Palmstedt är känd för en Man hwilken ej tror utan at wara fullkommeligen öfvertygad. Stockholm d. 6 December 1792.

Fredric Aug. Cleve.
Collega & Cant. Lycei Teut.

N:o 114. Wacklin Henr. — Beskrifning på en Såningss Maskine, hwarmed diliika kan harfvas, jemte et trawertissement om subscriptioner till dess förfärdigande. Ingg. 17/7 99.

N:o 216. Aimelaus H. R. Commissions Landtmätare: Memoire om folkbrist, barnmorskor, finska öfversättningar, Sockne Skolor, om frostskadors förekommande, och genvägar i hushålls arbeten, om Madder och Potatis plagar, och om Bokhållaren Blomstrøms Mekaniska inventioner. Ingg. 17/1 99.

Sällsk. Prot. 17/1 99. §. 6. — En Committé utses att göra sig närmare underrättad om Blomströms insigter, och derom sedan till Sällskapet inberätta.

N:o 217. Aimelaus H. R. Commissions Landtmätare: ytterligare Memorial om Bokhållaren Blomströms inventioner och projecter. Ingg: 17/1 99.

Sällsk. Prot. 17/1 99. §. 6. — de:o de:o

N:o 242. Alfving, Pehr, Öfverdirecteur: Promemoria och Förteckning på Bokhållaren Blomströms mekaniska inventioner. Ingg: 21. Mars 1799:

Sällsk. Prot 17/3 99 §6. De af Blomström uppfunna maskiner skulle upptagas för Sällskapets räkning.

N:o 359. Norberg, Johan Erik, Bergs- Sällsk. Prot 17/6 99. §§. Info=

ras i Sällskapets Handlingar. Råd: Ritning och Beskrifning på förbättrade bränwins Brännings Redskap. Inv: 17/4 99.

№ 309: Appelgren, Gust. Reinh. Fyrkoherde i Muhos: Bref till Vice Sekreteraren om tuenne plogar, den ena Gaffelplog, ett par Bandkor och en Handskära, som kwäfser sig skiff; jemte en Nota om samma Redskap. Inv 17/8 99.

№ 314. Tengström, Carl Fredr: Tullförvaltare i Jacobstad: Bref angående 3ne till stånde Plogar, den Gaffel- och en Mjölnings-Plog med beskrifning om deras bruk och egenskaper. Inv: 17/9 99.

№ 331: Tanlednig af Bref-ämnet: att författa en Lärobok för finska Norden: Undervisning uti Landthushållning för Allmogen i Finland № 1. med Bihang om Helsing, Dal eller Wermelands Plogen, och om oldfria Rior; med valspråk: Kunskap och flit fordras tillsammans god Hushållning: jemte Memorial till Sällskapet. Inv 17/9 99.

Sällsk. Prot. 17/10 99. §. 5. – Ansågs ej vara för fullständig att den kunde utgifwas i Sällskapets namn; men Författaren tillerkandes en silfwer Medalj.

Sällsk Prot. 16/2 00. §. 3. – Herr Capitainen Nils von Törne, hvilken anmäld sig såsom författare, skulle erhålla den utlofvade Medaljen.

№ 336. Lundström, Carl, Bergmästare; Promemoria med och om 3ne plogar: den ena vanlig trådesplog, den andra tregrenig mylningsplog – Inv: 17/10 99.

№ 337. Wahrn, Samuel, Probst i Seikajoki: med och om en Österbottnisk Gaffelplog samt dess nytta och bruk. Inv: 17/10 99.

№ 343. Mallin, Joseph, Fyrkoherde: Bref till Skattmästaren med förfrågan om han bör till Sällsk: insända de begärda åkerbruks redskapen ifrån Karlkila Socken, ehuru, dessa äro fullkomligen lika med dem i Wirkby och Loimijoki. Inv: 16/3 00.

№ 346. Carenius, Ephraim Probst: Afhandling om åkerbruks redskapen uti Loimijoki Socken. Inv: 16/2 00.

Sällsk. Prot. 16/4 00. §. 5. Tackskrifwelse: åtföljande bref beloppande remitt: till Redskaps Sällsk.

Sällsk. Prot. 18$\frac{15}{12}$00. §. 7. Berör tändpyttars nyttjande, deraf åsyftade bekräftas.

Nº 390. Blomström, Johan, Bokhållare: Memorial om en af honom påfunnen förbättring i Sko-ämbete. Ingif: 18$\frac{1}{2}$00.

Sällsk. Prot. 18$\frac{15}{12}$00. §. 8. – Skulle i Sällskr utgående Handlingar afritas och beskrifvas; samt instrum. Nº 6. omgående efter den förändring Prof: Mekker uppgifvit äfvensom Sällsk. Prot: 18$\frac{2}{7}$01. §. 7. framdeles skall bestämmas, huruvida alla eller blott några barder i Handlingarne afritas och beskrifvas.

Nº 391. Blomström, Johan, Bokhållare: Memorial om sju försegelskilla af honom uppfunna valluppsats och afvägnings Instrumenter. Ingif: 18$\frac{1}{2}$00.

Nº 403. Linder, Magnus, Bruks-Patron: Promemoria med ett om en Mullrefflas. Ingif: 18$\frac{15}{2}$00.

Nº 411. Ulfer, Johan, Kyrkoherde i Långelmäki: Memorial om och med en plog, sådan den i nämnde Socken brukas; jemte uppgift å hvilka orter den för aftagit nyttjas. Ingif: 18$\frac{1}{2}$00.

Nº 412. Hanell, Salomon, Kandidat: Memorial om och med 3ne plogar (ahlar, Linn. ahra) jemte anmärkn ifrån Ilmola.

Nº 437. Lillienberg, Johan, Öfverste Löjtnant: Memorial med beskrifning och ritning på en Benplog, att dermed förelägga Benar och tufvor. Ingif: 18$\frac{1}{4}$00.

Nº 439. Wiklén, David, Direktör: Uppgift att efter lätt fattade grunder construera en Plog, med Segg och 3ne mal-tar af Kardus papper. Ingif: 18$\frac{1}{4}$00.

Nº 451. Rotkirch, Johan Wentzel, Capitaine: Beskrifning om, nyttjandet af Sikesplogen med sin förbättrade Mullskofare. Ingif: 18$\frac{15}{4}$00.

Nº 490. Hällström, Carl Petter, Gefhsvorner: Ritningar öfver de i Helsingland brukliga Trösknings- och Linberednings-maskiner; jemte anmärkningar dertill. Ingif: 18$\frac{1}{4}$00.

Nº 499. Silfverhjarta, Q:M. Major: Besvarom och med Modell till en fårkjerns Vall. Ingif 18$\frac{1}{4}$00.

Saknad vid inventeringen den 29 Mart:n 1814.

№ 522. Rothkirch, Wentzel Friedr. Major: Skrifvelse Mag. Dör. Winge om och med Borgå Plagen eller Äldern. Ingif: 16/5 00.

Sälsk. Prot. 16/12 00. §. 2. – Instrumentet № 6. omgång med den förändring Prof. Mether uppgifvit.

№ 527. Mether, And. Johan, Professor: Memorial till Berednings Utskottet om Bokhållaren Blomströms Sattapass och Afvägnings Instrumenter. Ingif: 13/9 00.

№ 650. Liljenberg, Johan, Öfverste Löjtnant: Memorial om och med Modellet på Remplagen (№ 437). Ingif: 19/2 01.

Prot. 16. Mars 1801.

Örnhjelm, Erik, Joh., Lieutenant. Remmar modell till en af Honom uppfunnen dikesplog.

Sälsk Prot. 16/4 01. §2. – Begäres utförligare upplysning om denna handkering.

№ 790. Liljenberg, Johan, Öfverste Löjtnant: Memorial om Lapprep af Tallrötter. Jemte förslag att införskrifva en Finnlapp för att utspreda kanslen. Ingif: 16/6 01.

Sälsk. Prot. 16/3 02. §. 3. – Direktören Widéns Beskrifning anses ej kunna intagas i Sällskapets Handlingar, för alla den skull vara alltför osäker och felaktig.

№ 53. Hallström, Gust. Gabriel, Professor: Uträkning om Storleken af de fel, som vid brakets af Hr Direktor Widéns afvägnings klocka begås. Ingif. 16/1 02.

№ 93. Blomström, Johan, Byggmästare: Projekt om eldstädens uppmurande och Eldsvådors förekommande, med beskrifning på nedskap derför. Ingif: 19/2 02.

Ver. Utsk. Prot. 19/2 02. §. 6. – Utskottet ville, innan utlåtande meddelades, muntligen öfverlägga med uppfinnaren

№ 38. Alfving, Pehr, Öfverdirektör: Memorial om fältet all förfe dkar med bräder, samt att nyttja rankor i stället för ak. Ingif: 19/2 03.

Sälsk. Prot. 19/2 04. §. 9. – Underrättelse härom skulle införas i Allo Tidn., och allmänheten uppmuntras att insända dylika försök med rankor, samt stå för skrifning; och att lemna upplysningar i dessa delar.

№ 129. Svar på Sällskapets frågа om odlingen utländande, № 4. med Valspråk: Försöka lyder. Werket prisar Mästaren. Ingif: 16/4 05.

Sälsk. Prot. 19/10 04. §. 7. – Belönt med en medalj i Silfver.

№ 45. Sjöman, N. J. Öfverste Lieutenant: Skrifvelse till Sekreteraren om ett insändt modell till en Slen-kärra. Ingif: 19/3 13.

№ 210. von Knorring, Henr. Gust. Öfverste: Promemoria angående den förut inlemnade modellen till en Potatisgrafvare. Ingif: 16/8 14.

№ 45. Sörkre stämmo Protocoll hållet i Sijkaij den 5. Nov. 1814: ang: Bönderne Henrik och David Johanssöner Dandurij uppfinning af en machin att kugga gråbrij, och en annan att underlätta dikningz arbetet. Ingif: 1815 15.

№ 250. Westergård, Rusthållare ifrån Torsåla Socken: intenmar upplysning om bruket af en Muldkasta, som han inventerat och förut till Sällskapet intenmat. Ingif 1816 21/4 16.

Södermanlands plog. beskrifven uti Patriotiska Sällskapets Hushålls-Bericht: N. Acta Vet: Vol. 1. p. 34. Ly. Journal Juni 1780. p. 24. Skiljer sig ifrån beskrifn. derutt: att plogasen är litet krokig eller Bruten.

Westmanlands plog. beskr. uti Patr: Sällsk: Hush: Journ: Maji 1780. p. 14. Berch l.c.

Gestriklands plog. beskr. uti Patr: Sällsk: Hush: Journal Juni 1780. p. 13. — Berch, l.c.

Nerikes plog, Pat. S. H. Jour. Juni 1780. p. 22. — Berch. l.c.

Östergöthlands plog; Pat: Sällsk. Hush. Journ. Julii 1780. p. 13. Hand — Berch l.c. — desse Landsbrodel äger bättre stigning än någon af de föregående Svenska plogarne men stiger ej, såsom framtes del uti beskrifningen säges, med sin nedre kant from så att mullen skulle kunna åka up.

Talw plogen, denne enda Patr. S. H. J. Juni 1780. p. 3–6. Schultzes om Tagtejords skötsel Fig 1–5. — Berch l.c. — Gadds Sv. Landt skötsel Tom I. f. 367–370. Denne enda Fotplog Sällskapet äger ibland

(x)

fina små Modeller. ~~Med~~ Vänd-
brädet på ~~de~~ äger ej; den ~~fly-~~
~~ning och öfre kanten bakåt~~ stäl-
ning framåt som skulle för-
hindra om ~~de~~ mullen skall åkas
up eller den stigning på öfre
kanten bakåt som fordras för
att vända den.

Elmens plog; Patr. S. H. J.
Nov. 1784. p. 145.

Widéns plog, gjord enligt de
som
grunder för dess construction
äro uppgifne uti en afhandling
som af Plogens uppfinnare Hr
Kammar Rådet Widén blifvit
till Sällskapet inlemnad afhand-
ling. Modellen är skänkt af Hr
Professorn och Riddaren Gust. Gabr.
Hällström.

Engelska kupplogen (Horse Hoe)

~~Ekoff~~ Wäströms Trädes
stork; Beskrifvens uti Wetenskaps
Akad. Handl: 2. qvart: 1773. p.
120. ffg.

Brauners Trädesstork eller
fårn årder; ~~Jernfälld~~ beskr:
uti Upfinnarens Tankar om Åker
och Arg f. 169 ffg — Wetensk.
Acad. Handl. f. 282 — 284.

Bra

Brauners Tuppplog; Tankar
om Åker och Arg f. 163.

Tuppkärare. Idéen till denna
kär densamma som till Brauners
den Julinar blott knifvarne ut-
ändarne af de ~~två~~ bägge tvär
ifrån hvarann i den jämtriangel
som utgör plogens bas — emed-
an lossnar då den nås af de
efterste knifvarne på Brauners
plog redan är lös och de fäl-
des föga kunna göra någon
verkan, trots dette är vanligt
fel.

Trädesstork med tre billar
uppfunnen af Hr Capitainen och
Riddaren Mörtell och beskrifven

uti Patr. Sällsk. Hush. Journal Nov. 1779. p. 34.

Savolaxske Gaffelplogen. Modellen är gjord af järn utaf Bonden Pähl Juovinen från Maaninga Kapell af Kuopio Socken.

Brauners Ängsriss med 5. Knifvar, se dess Tankar om Åker och Äng f. 159.

Björkenboms Åker- och Skär-Harf, beskr. uti Pat. Sällsk. Hush. Journal Febr. 1777. f. 92.

Uplands Harf, se Pat. Sällsk. Husg. Jour. Sept. 1780. p. 5.

Helsinge Bill-Harfven uti den förbättrade form som är beskrifven uti Patr. Sällsk. Husg. Jour. Apr. 1777. f. 202.

Geyers Radharf beskr. uti Patr. Sällsk. Husg. Jour. Dec. 1776. p. 215.

Lagerströms Åker-vält beskr. uti Wettenskaps Akad. Handl. 1751. 3dje qvart. f. 214.

~~Lay~~ den samma förändrad beskrifven på samma Ställe.

Refslad
~~Silfversparre~~ Tackjärns Vält uptunnen ~~H~~ och skänkt Till Sällskapet af ~~Upsala~~ Hr Majoren G. H. Silfversparre.

Brauners Åker, eller Mullslad; se Tankar om Åker och äng. p. 172.

Brauners Mullsoja; se Tankar om Åker och Äng f. 160.

Mull-Ressa, ~~han~~ att dermed föra mullen ifrån Åkerenen up på Tegen; enligt Hr Brukspatronen Magnus Lindels uppgift, af hvilken modellen är skänkt till Sällskapet skall denna, utom det att den är billigare och vigare att handtera äga den förmån framför den vanliga Mullsojan att den finare mullen qvarlemnar vid Renen.

Brauners Dikesplog. Se Tankar om Åker och Äng p. 170.

Patr. Sällsk. Hush. Jour. Juli 1780. f. 21. Beskr. i Nova acta Upf. Vol. I. Tab. IV.

Dikesplog skänkt af dess uppfinnare Kr. Leutenanten och Riddaren Eric Johan Ehrenheim

2ne Dikesplogar beskrifne uti Patr. Sällsk. Jour. Martii och April 1798. p. 60. skänkte af Kr. Capitainen Joh. Ernfelt Rodkirch

Ψ Dikesplog uppfunnen af Bonden Brusell uti Ethica.

Ψ

Renranare uppfunnen af Bättaren Anders Jonsson och beskrifven uti Patr. Sällsk. Hush. Journal Aug. 1783.

Renränsare uppfunnen af Inspectoren Nils Lindfors; se Patr. Sällsk. Hush. Journal, Juni 1780. p. 29.

Renränsare uppfunnen och skänkt af Kr. Öfverste Leutenanten och Riddaren Johan Liljenberg, som med förmån nyttjat den att afskära tvenne och tvenne på Ängar.

Rosenborgs Torfplog. Wittenb. Kgs Akad. Handl. 1752. p. 226.

Bennets Renhäfvare; beskr. uti Patr. Sällsk. Hush. Journ. Maji 1780. f. 28. förtjenar att befrias allmänt Rand. Torde om den igenom en ändring hindras att skinka i blöt mark kunna med förmån användas att upbryta stubbar åfven uti magra Kär odlingar.

Stenbjörn, som brukas i Östergöthland

Jöns Pers Jons Renkärra, se Wittenskaps Akad. Oeconomiska Handl. Tom: I. p. 227.

Vantta vingarne vända gemen rundninge lite räkt; kopfot bakåt
Hilla stupad vanlig fenst mindre stupa
Vinden
Sulan rundad
Vinkloket
Fäldgloggan Kring klinkan i Hjörn
Lergloggan. Sutan rist
Mullgloggan
Hvrola med rist vingar
utan rist
Svenska Trädskorka, Hill
vingar
Sula
Krumstrån. Trädsplog med knif
vingar
Svenska Hjulplog
Vrkona Gefle. allmänt
S. Carleby?
vanligt inåt hvarandra gående gloggspadar stallning
mekanismen för flyttning spanking till nedmyllning
gloggs ovan halfva gloggen ej till diket, kringkörs med
spaden på ätfjorden
andra gloggspadar emellan grenarne att fara
Vänden mellan hällen å andra sidorna
Mukos Gefl. hällen å sidorna
vingarne kring handtaget, kinden
Jemtlands Gefl. fr. Medelp. Norrl. inga andra?

Utaf de uti förstta Tomm af Kongl. Svenska
Landtbruks Academiens Annaler upptekande Red.
Skapen ägor Sällskapet

N:r 1 Jordborr,
N:r 6. Bayleys Wändplog,
N:r 7. Dunkett Skarnplog,
N:r 14. } Kryp-plogar, för häst,
N:r 15 }
N:r 16. Kryp-plog för 2. personer.
N:r 17. Hesters Patent-harf,
N:r 22. Dutch-hoe, en slags tuffplog.
N:r 26. Den mindre Cultivatorn.
N:r 44. Mac-Dougals Kraftmotor,
N:r 48. Hesters Hackelse Machin.
N:r 55. Smörkjerna (Plenidium Churn)

Åkerredskap

Plogen är ett redskap, hvarmed åkermannen till åstadkommande diup fåreskåra, upplossar och omskjelper den jord, som till sädes växt skall användas, och är af största vigtighet.

Den så kallade Ångelsplogen består på en mera eller mindre, i ögonfallande af ploggåfen så anlagd, at Plogens gång, genom dess högning eller sänkning kan förändras.

Af detta Redskap behöfvas man följ sökt ett gamal åker

1:o då en dalig eller platt åkerbyr behöfver kultiveras, så at den blifver ifrån Naturen upförd till skapnad af et upsluttet Bollstycke. Plogningen börjar då mitt på tegen. är åter tegen för mycket upbögd så at ryggen behöfver afplattas, börjar man plogningen vid renarne och tjelper plogfåren utåt.

2:o Uti en gräsig åker, då man höst eller vår med Plogen använder jorden, så at ogräset kommer at nerbäddas och dengenom så mycket lättare förmultna. Et sådant bruk är ofta nödigt uti en jord som består antingen af lerart- eller sandmylla, som lätt gräsar sig.

3:o Står Mak jorden uti en åker är mycket grund och någon del af alfven behöfver upvändas; förlikt ofta fallet med förnen vårbrukade, i synnerhet om bottenjorden antingen består af någon god art, eller den är til nyttig jordblandning. Samt även

4:o Då uti lera mylla eller mossjord, som med grof sand befinnes blandad, denna jord nödvändigt til alfven och fälder behöfver upbrytas och med mylla förenas.

Flere andra händelser förefalla, då omtal-
ka och försiktighet fordras, at låta jorden ut-
en gammal åker omvändas.

Vid detta Bruk, kan plogen, utan förfä-
rlig, köras af en öfvad plogkarl enfaw
Billen kan och då vara smalare: men
skall detta Redskap nyttjas uti

Gräsvall och linda, som til säde eller fo-
bättre grässväl skall beredas, så erfor-
derlig jemte väl öfvade drängar, icke allen
färdig Rift, utan och flere personer, fö
at en af dem styr dragarne för Riften, en
annan styr dragarne för Plogen, den tr
regerar Plogen och ofta behöfves den tjerd
at undanrödja hinder och tjenna Rifven
Plogbillen bör och vid detta Arbete hålla
minst 8 tum, men hällre 10 til 12 Tums bred
Sättet at anställa et sådant jordbruk kan
bättre läras af föreskrifven än beskrifning.

Om en Gräsvall skall förvandlas til beslå-
dig åker, bör den först genom utstakning
afdelas uti likbreda tegar. Är marken jemn
bär med ringa afbalkning, utstakas först af
lopsdiket i den stråkning, at vet vatten utur
fältet kan ledas, och derigenom afföras.
Bärd emot detta anläggas tegarne winkel-
rät, til mellan 4 tjärjars bredd, det vil säga
8 eller 20 alnar emellan hvart dike blir.
Är marken ojämn, så at all vatten icke
kan genom ett enda dike afledas, böra fle-
re afdelningsdiken anläggas och tegarnes
längd deraf bestämmas. Detta är nödigt
i synnerhet då marken är mera afhällan-
de och mycket kuperad, omgifven af
berg eller höjder. Där bör tegarnes
bredd lämpas efter markens större eller
mindre stigning, så at den i förra fallet
blifver 14 och i senare 21 alnar: men
längden alltid tvärt emot backen, hälst
vattnet på en ålderdig bör afrinna åt sidan
eller på dess bredd, men icke på längden:

dock at den tillika äger så mycken hälla
ning, at något vatten ej skärdiket icke qvar-
stadnar.

Är åter wallbrottet (icke) annorlunda til beskaffen
åker, utan at återläggas til gräsväxt, kan
na tegarne med sin längd utstakas efter
markens stigning: synnerligen om denne icke
är mycket stark: men i del som behöfvas
längdriktningen, som ofta vara plogbandet för
tillfälligt mark.

Sedan landet sålunda blifvit afskiftadt
tegarne genom nerslagne pålar eller stakar
utmärkte, och efter det alla stenar, stubbar
och rötter blifvit upbrutne och afförde, täfe
ver afskadorne samt fältet rensjordt och jem-
nadt, företages plöjningen på sådant sätt,
at middelen af en teg med stakar utmär-
kes. Så många fåror af denne tenni läm-
nas en half alns bredd emellan, som komma
att utgöra tegens rygg (kunna tillsammans bilda en alns bred). Längs
med denne rygg utspännes et rep eller
snöre til rättelse för den dragt som dragen
Riften och hvilken bör ledas af en person,
som jemt afvägar snöret. Detta sker på
ända fåror om ryggen, hvarigenom första
fåran i möjligaste måtto blifver rak.
Att så mycket bättre vinna detta ända-
mål, kan den andra riftfåran på lika
sätt tilskäras ifrån den för-
sta updragas. Bredden på torfven lämpar
sig efter plogbillens bredd, så at torfven
som skall upvändas blir minsten fem
smalare än Billen: en omständighet, som
desto noggrannare bör iakttagas, som
torfven icke kullfalles, så framt den icke
tvål och hällen vederbör af Billen genom-
skuren och ifrån afsevk, lossad.

Efter det de första fyra fårorna sålunda
äro af på ömse sidor om ryggen af Riften
skärskurne til nödigt djup af Riften
kongskurne, omvändas de med plogen

och upptiäras, på hvar sin sida af ryggen
så at den af dessa torfvar vunden betäckt.
Tjockleken af torfven lämpas efter makjor-
dens eller gräsfrälens beskaffenhet, så at Bin-
den jemt åtföljer aefven: den genom Bly
ver arbetet mycket lättad. Skulle grönvo-
fven gå på större djup än fer tum, bör den
Plogen icke djupare rigtas. En tjockare
torf skulle blifva för tung at upbära:
Den makjor, som ligger på diupet, kan
efter del gräsfrälen hunnit förmultna,
antingen med plog eller hvilket skedt förefin-
delas och åfven upbäras.

Sedan de förste torfvarne således blifvit
på ryggen upplagde, fortfares med Riftnin-
gen til lika afstånd, så at de följande torf-
varne lika breda, kunna hjelpas åt
den sära, som den förste följeaktige torfven
öpnen lämnat: Dessa läggas på ömse sider
om ryggen, så at plogen går ena resan åt
ena och andra resan åt andra sidan, skiljande
torfven alltid ifrån, och i häradh. rifften blif-
vit med naggraakel förd, skall Plogen
på en och samma tid förrätta sit verk.

Då torfven i denne ordning kallvändes
med dess ena kant alltid kommer at hvila på
föregående torfskifva; så bifver dagvattnet hin-
igenom ypnet med upbögde kanter. Hvil-
man derföre hafva det fullkomligen jemt,
kan man på ryggen upbyssta åfven den an-
dra torfven til dess den bredd är uppnådd, som
Dike och hällen nerfaller til jemnt, och läm-
nar sin öpning för de påföljande torfvarne
at på enahanda sätt läggas tigt mot. Den min-
dre öpning, som härigenom upkommer emel-
lan ryggen och bredi skifvan, betäckes då med
den upbyssade andra torfven, som ofvan
och skiftes lutande mot ryggen, som den ige-
blifver på sidorna något afplattad.

Denna method är arbetsdryg, men bereder
et bättre bruk, då harfven deri genom kan
på ömse sidor om ryggen föras, i hvad skåln-
ning man vill, utan at upriffva någon torf.

Enahanda sätt försares med näst de-
lägne Teg: men emellan begge Tegarne
qvarblifver en torf, som Plogen ej åtkom-
mer at vända, och den måste derföre med
spade upskäras och kullslås. Deraf-
nom uptomen en öppen fare emellan Te-
garne, som första året kan göra gagn för
Dike; men framdeles bör ordentligen
med spade upgräfvas, til vattnet fria af-
lopp.

Efter det hela det tilämnade vall-
brottet på sådant sätt om höstten är med
Plogen upbagit, bör afloppet och laggdiken
derifrån upgrafvas, så at hela landet vor-
den kringstängd. Dikesmullen upköres
och utbredes uti de fördiupningar eller groparne,
som uptagne stenar och stubbar qvar-
lämnat och kan på följande vår jemnas
harfven.

Om Plogen är väl skärp och Riftningen
med naggraakel förrättad, kullslås torf-
ven af sig själf och Plogkarlen kan med
ena foten hjelpa til så sådant behöfves
utan skulle rotter och dolda stenar under
jordbrynet hindra plogens jemna gång
samt riften icke beständigt gå på lika
afstånd, behöfves en särskild person som
med spade, som afskär den delen af
Torfven, som Plogen icke kunnat genom-
skära.

Inra Blekingarnes vidare skall behandlas
och besås, hörer väl icke til Plogens beskrifning,
doch förtjenar at nämnas: det Odermanden
gör väl, om han med en stål väl försedd
öfversar hela landet, för at så mycket bättre
nertrycka torfven och jemna jordeu.

Så snart jorden påföljande vår afsmält,
men hjelen ännu är qvar uti hvarje
diken jordstaw, bör landet med järnharfvar och
praja sönnär väl och flere resor öfverföras,
at så mycken mull, som möjligen erhållas
kan, varder lösrifven. Nur jorden derefter

erhållit nödig torka, besår landet med
hafre eller dinkel, hvarvid utsädet icke för djupt
och som genast med förnyad försiktighet väl
nedmyllas, samt demnäst med draken hel
packas.

Så snart hafren om höstten är bergad
eller dinkel upslagit, bör dandet skarpplöjas
antingen med ett dertil inrättadt jernbeslaget trä-
skär, eller med en vanlig träderstock, hvarvid
bill är väl brukbar. Detta sker på långsträckta
tegen, så at någon torf icke kommer at uppkas-
vas, utan blott öfversta jordskorpan med
sädesrötterna på 2 a 3 tums djup uplossas.
Kan detta icke väl skiljas, med bill, måste
en hopskrinad och lång harf dertil användas,
dag och det i minsta om höstten ännu på fält-
jorden vår, så at dandet öfven andra året
kan med hafre besås. Efterföljande höstupp-
grufvar alla stör diken med spade, varvid
sådant jemt icke sker och i händelse torfven
är förmultnad, såsom vanligt är, upplöjes
dandet med träderstock tvärt öfver tegarne
hvarigenom torfven afskäres, och för al-
näst följande vår genom harfning och re-
grufvor vidare sönderdelas. Öfver somma
bearbetas dandet demnäst såsom annat trä-
de, och sedan det blifvit genomgått, besås med
Råg om höstten, samt behandlas sedermera
såsom gamal åker.

Skulle grästorfven efter andra hafver-
skörden ännu icke finnas vara tillräckeligen
förmultnad, kan dandet åfven utan gödd-
ning bedris året derefter med hafre, som me-
rendels vid tjenlig vädersleks erfallen höst
naden.

Gaffel Plogen är ett redskap, som företrädesvis
för både Plog, och Träderstock. Uti en oppen
åker kan den med tillhjelp af dess vändjern
och maskpän nyttjas vid alla de tillfällen, då
jorden med plog behöfver upvändas. Uti bör
jord, såsom mycket och sand går den med
lättket. uti en hård och seg lera skall den
nyttjas uti en hård och seg lera, bör den
styras af en erfaren och skarpsett plogkarl
och jemte dragas af en stark häst eller
oxe. Desh oupphörd eller genomskärande gräfv
beror oftast förnämligast af kraften,
som med yxbeslagen nerbrytes eller upklyf-
ves plogen, hvilken ställning åfven plogen
lämpas efter jordmonen, så at den blifver
uti en hård jord mera skarpande.

Med mindre förtel nyttjas den til veder-
bruk. dock, händelse tillgång på någon
annan åker gifves, kan den åfven sättet
användas, det grästorfven upskäres, och
Riften går jemt och plogen förses med
en afpadad mullbräde.

Spadplog är egentligen en rätt att för
at upbryta och upkasta mångfalden uti
en nyplog, som et är bruk såväl uti
ett lösare som grästorfven åmnen icke
passande att gå så grundt, at öfversta jordskor-
ven på 2 a 3 tums djup endast upkastas,
utan at skiljas torfven nedtill, uti hvilken
Den bör derföre, såsom redan med
stockplogens beskaffenhet är nämnd, skärf
kärna långs åt plogfåran och det
våren, då hjulan annars icke kunnat på stora
djup ned plogen fördras, upbrutna.

Hacken bäres vara allmänt bruk. Den bru-
kas vid alla de tillfällen, då en grof och kraf-
åker behöfver sönderdelas och slättas. med
den beredes i synnerhet åkern till at emottaga
utsädet. Den nyttjas med förmon efter för-

2) 3) 4) 4) antingen som höstten genast efter det sädens är bergad, eller både

rättade återsåde, at bevare vår mussa
och hindra honden at för hastigt upbrika
åkeren efter nedkörd gödsel om sommaren
uti Trädet åker nerkörd gödsel, at densamma
söndersmula och förekomma torkstrålarna
och blåsten åtvärkan.

Uti en förut brukad lerjord, som af sig sjelf
väderlek skenden utan klubbning ej kan
sönderdelas, gör en långsladd god nytta.
Den består af tre med skär sammanfogade
stycken, hvartill använde kunna eller fästa
med platta järnspjäger bestås och
dragen af två par hästar, som styras af
tre karare. med detta redskap kan den
enkelhet åker ej allenast en grofstubbig åker
sängöras utan och sjelfva jorden och dalar fyllas
och välden är antingen slät eller räffladd.
Den förut nyttjas i synnerhet på nyplöjd och
stubbrjord, at hjelpa en lör nyttja efter
förrättad afsåd, samt om våren at bryta
välta Bröjekarna och Räfsådd uti lör nyttja
eller så kallad jägerd, som upkastad säden
ritten. Den sednare gör gagn vid kan
användas på en grof åker, at sönderdela
kolor, stöten och at krossa skorpan på ett
af regn sammanlopet kornland, hvilken i
annor händelse tiderar årsväxten at upstjut.
Den bör likväl icke nyttjas utan då jorden
äger nödig torka.

Mullkörsen är anmärkad för at jemna renare
efter upkastad dikesjord samt kullen en
dalig åker och fylla sänkan och gropar. Om
deke mullen är hoplagen, bör den med spräde
först förut losas.

I stället för detta redskap, som är nog kostsamt
samt kan en jordbrukare lätt til sammans
mät bekomma sig af en
Mullkamm, som äger det förtrinde, at man
den med större begvämlighet kan spridas
på åkern, då kärnen efter behof upkastas kam
men eller nertryckes kammen.

Gräsharf är et nödigt redskap uti alt kärn,
bruk och där plog ej kan nyttjas. med den
sönderhackas gräsbevaren uti högländ mark
och mossen uti vattensjuk mark, så väl, at
den förra kan med hast ytterligare jämnas
och den senare bäst uti vattenfåror
nyttjas och förbrännas.

Klöskarfven kan nyttjas till flere ändamål
post. Dess egentliga föremål är at efter
förrättad sådd ning upfånga ensvenleppade
kakor för at med stubb eller räffladd väl
ytterligare sönderslås, samt at uti en
gräsbevuxen åker upriva gräsrötter, som
dempå antingen förbrännas eller och lämnas
på åkern at förtorka.
Medan han och med förmån användas kan
derest, då man vill nermylla höstsådd,
som därmed kan läggas, lagren skarpt, och
då äfven fören ett stycke hänvid behöfves,
hvilket vinnes man mycket i tiden
och med et par hästar gör arbetet fort: men
harfven bör vara försedd med et bygel tvär-
bräde, hvarmed den af kararen
lätt kan vrikas, då någon kärka, som
eller annat stenar emellan kommer.
Uti en åker, som nyligen är gräsfrö med
harfvad, eller ännu med ingen, är
den likväl icke användbar.

N:o 9 är att nyttja uti Stenig jord ~~och~~ (bonde
dock göras något mindre och kjockare) och ~~klo~~

N:o 10. uti Skär där asken

N:o 11, 12. Den östra bottniska Dikesbilen är ~~uti~~ af en gyppen
tig nytta. (svarf äger) ~~bör kallas vid~~ Med detta instrument, ~~som~~ ~~är~~ Stigen kvarst
tills för stor del som är med sand utmarkt, upbug-
gas vid 12 uprodlingar uti skär och på morfan
dikeskanterna, Svanfter dikesjorden med Lätthet up-
kastas. Samma instrument nyttjas äfven till rotkuggning
ikring de uti skären befintlige trän, då man skar den
somman att ~~icke Eleifsen upfatt~~ trasse rotterne utan hog-
att de beröfva ~~fullfatdt upfatten~~ blottas; Sparre vidd och ~~stor~~
tok tyngd, gör äfven slaget att stort asten bijet, och den-
genom att den är på ena sidan Svagaffligad, kommer
mindre rotter vid upryckandet afstkjärad.

N:ris 13 och 14. Dräg och Stötting begagnas tillsammans
somnade med ett starkt spröt. ~~De begagnas för stock~~ användas
Korfar, ~~och medundet~~ De kunna ock med fördel
gagnas till Kåning af Wed, hö granris m.m. om nagon
troder lägges emellan dem, äfven till Spädselstapning om
man har stadiga sidbänder och tål bollen, och
kan en Knäst uti sådant fall dugg nästan 40. p.c.
mer än med vanliga stödan.

N:o 15. Isbill att tilla Snuggning tjenligt på is.

N:o 16. Tufspjog. att afskumma Tufvor.

Stadsk. Ang. Lind-
bergson: Örbo. 397

Rättelse åro de ämnen jorden vid frostattning förlorar, och hvars olikhet kan i jordmånens beskaffenhet upptäckas för och efter sådden.

Upgift af det bästa medlet, som på alla och nödvändigt fält, och alla och de hvarjehanda kunna uppfinnas ändamålet, antingen af nya dikens anläggning, eller af deras rensning.

Hvad fördelar till upplysning eller rättelse för jordmånen i afseende på jämning, bergning mm. kunna dragas af den erfarenhet de flesta trakter provinsen äfven lider ända 1812 för jordbrukets skadliga verkningar lika beskaffenhet erhållit.

För den som utfordrad det största antal kan 70. 30. 20. 20.
för af kalk af mergel 4. af 6 tt. om vid jordytan
20. om med jordb. i djupare än från 8 à 10.
för 30. Rd Bco.

För den största mängd af kärr och mindre 10. tt.
som efter 4 skördar öfven den största afkast. utan
skördar af gödsel 100. 70. 30.

För inhägnad af mark till fjelvärt skog af beskaffning mindre 50. tt. 100. 25 tt. 70. Rd 10 tt. 30.

För minst 1500. pil sälg och poppel plantor 30.
1000. 20. Bco

För den jordb. som till v. måste vadmel, minst
200. af 30. Bco 150. af 20. Bco 50. af 10 Bco

För tillverkandet af bästa sätet af annan trädslag
af fruktträn, björk- och ovanliga, utan tillskott af sin. 20. Bco.

För den största vatten afledning, minst 25 tt. 100. 70. 30.
på lägsta jemnad af föregående år.

Rens skjutning. Denna rättelse af många ej allmänna skäl

För ängs vallning, minst 4:. Fl. 100. 70. 30.

Wetenskapliga underrättelser om rätta och orätta bruk af jordarter, prof af jordsorter, upptagne af Strukn. mm. 100. 70. 30. 20. Rd Bco

Åt de Lärer som bibringa de flesta af allmogen nödig skicklighet i väkarekonsten och lån åt dem utskilje kalk och mergel. 30. 20. 15:- och 10. Rdr:- i hvarje län.

För den bästa ekonomiska och skickl. beskrifningen öfver ett Fögderi 100. 70. 30. 20. Rdr:-

För den bästa på erfarenhet grundade jemförelse emellan Fömänn och olägenheter af en obegränsad skyffningsrätt af jord. 100. 70. 30. Rdr:-

För Landtbruks Bokf. för år. 100. 70. 30.

För det bästa förslag till en ny förbättrad vändnings method af landt egendomen. 100. 70. 30.

Uppfinning på en maskin, (som äfven vattenkraften kan användas) att uppfylla samma ändamål och med lika afsigt som dagen eller klicka, och med samma skyndsamhet som skäkermaskin. Högst 1. dagsv. för älgd på 1 tunna. 100. 63 Rdr:-

Genom hvilka medel skall landet kunna af inhemska tillgångar uppfylla sitt behof af lyx- lyx- och tarfvegs-produkter, utan ock möjligt af öfverskottet lemnas nya ämnen för export. 100. 70 Rdr:-

För Elkplantering 150. Rdr:-

Underrättelse angående bruket af Hjernsundska Vändplogen.

Denna plog, ehuru äfven användbar vid en djupare höstplöjning af en i längre tid brukad åkerjord, är egentligen ämnad till upvändning af ängswall, lindor och annan tillförene odlad mark, och således ett oumgängligt redskap vid hvarje väl inrättadt Cirkulations bruk, samt i de flesta fall vid anläggande af nya upodlingar. — Wid dess nyttjande böra följande omständigheter iakttagas:

1:) Till vändning af fenbunden mark och sådane lindor och kärr, som varit bevuxte med grofre skog och der starkare trädrötter ännu ligga i jorden orullnade, är denna plog aldeles icke tjenlig. Dylika fält måste med hackor och annan passande redskap upbrytas och till sådes väsl beredas. Är den til odling bestämda marken betäckt med En, Wide, eller andra buskar och mindre träd samt större stubbar, böra, innan vändningen företages, buskarne med de starkare rötterne upryckas, och stubbarne med spade bortskäras, så att marken, i all den mon lokalen medgifver, blifver först väl jämnad. — Ju slätare fältet är som vändas skall, desto lättare blifver sjelfva vändnings arbetet och dess jämnare falla invid hvarandra de upvända stråfvorne, plogtildar kallade.

2:) Det til vändning ämnade och i händelse af behof sålunda afröjade fält, bör också, innan plogen tilgripes, vara afdeld uti vissa ockr, der lokalen sådant medgifver, med tvenne man parallelt löpande tegar, hvilkas bredd, 15, 18, 21 eller också flera alnar, afmätes allt efter markens, antingen högre och torrare, eller lägre och mera sanka belägenhet. Wid utstakningen af dessa tegar, som böra kallas fåror bör man noga i akttaga markens sluttning, så att de i möjligaste måtto genast anläggas i samma riktning som sjelfva plan är afsedd att vändningen sålunda bör förrättas, att den bekvämligaste dikvändningen, som en någorlunda torr belägen nyplog, åtminstone ordinär, den de första årens bruk, kan behöfva, igenom och under sjelfva vändnings arbetet, på sätt som här nedanföre skall omnämnas, må kunna verkställas. —

3:) Såsom Vändplogens ovanligaste förmåner måste räknas, att den nyttjas, för att igenom afskärning, delning och gräfsels af smärre trädoch buskrötter göra det för dragten styrkta möjligt, att framdraga den mera till utsende, än til verkligheten tunga plogen. Detta til sin sammansättning enkla redskaps bruk är dock af den vigt, att all vändnings duglighet i det hufvudsakligaste hvilar uppå dess rätta och försändiga handtering vid arbetet. — Skiften vise plogen den väg, den den skall framgå, och afgör tillsamnes bredd, samt deras jämnhet eller ojämnhet, uppå hvilketen sjelfva omständighet det hela och hållit ankommer, huruvida tillbörlig fullkomlighet det hela och hållit ankommer, huruvida tillbörlig fullkomlighet det hela och hållit ankommer, huruvida tillbörlig fullkoml

utskakas, såsom vid dikning, med raka i jorden inslagna käppar, placerade
på sådant afstånd ifrån hvarannan, att linians raka sträckning
med ögonmåttet noga kan uppfattas. — Derefter aftkjöres man på plo-
billens förra bredd, afmätt vid dess öfversta del, eller så kallade fe-
fida, och fastställer derefter de med refven skedde tillarnes bredd,
så mått, att de kunna vara en och annan tum bredare än den
förenämda plogbills tvärsidan. Men dessa tillars bredd får den
icke öfverstiga plogbillens i större mon, än att man kan fullt af-
ga, det billen, utan att synnerligen förkunna den vid inre ref-
foran belägna delen af tilten, uppriper den åfven der til nämnde
samma tjocklek, som på alla de ställen, der billen genom skärning
afskiljer den sig vändande plogtilten. —

4:o) All vändning börjas ifrån hvarje teg middel längd, att man först
mäter på ömsesidor om den mitten utmarkerade linien en så stor
bredd, som de tillkommande plogtillarne, enligt ofvanbeskrefne mått
böra utgöra, och tvärtöfver bredd, innehållande således tillsammans tvenne
tillars bredd, kallas tegens rygg och förblifver aldeles ovänd. Den
efter företagen refning på sådant sätt, att första skärningen sker i
parallel sträckning med mittel-linien, på ett afstånd ifrån den samma
som utgör förenämda till-bredd, och förtager på bägge sidor ut en kor-
ning up och med rundt omkring ofvanämda linie, eller, som är den
samma, rundt omkring teg-ryggen. — Sedan afmäter man ifrån
denna första refs-fara åter en plogbills bredd och låter refsen andra
gången framgå i parallel med nämda första refs fara, åfven så
ömse sidor om mittel linien eller teg ryggen, och då har man den
första tilten, som upptagas skall, igenom refven lossad på bägge si-
dor från att sammanhang med den öfriga jorden. Nära denna
refning, förrättad så linierätt som möjligt ske kan, för sig gått,
håller man sjelfva vändplogen emellan bägge refsfarorne så
lunda, att då dess inre sida, som är dess vändskifva, vätter emot
tegens rygg, den yttre sidan och den framför billens spets
varande kniv följa noga längs med och vid yttre refsfaran, i
hvarefter körningen, sedan plogbills spetsen blifvit något intryckt
i jorden tager sin början. På samma sätt som refningen, för-
rättas åfven körningen med plogen, nemligen rundt omkring teg-
ryggen, eller, som är det samma, så att körsvennen alltid har
nämde rygg åt höger. Den första tilt, som under körningen
upvänder, bör väl genom plogens egen åtgärd falla på det bortre
tegens ovända rygg: men skulle den ej fullkomligen komma sig
och icke nog jämnt falla på ryggen, bör den med hand då kraft
förhjelpas på sitt behöriga ställe, samt de bägge första tilt-arne ma-
kas jämnt och lått intill hvarannan, så att ryggen blifver full-
keligen täckt: och låte man sig icke från arbetet afskräckas
deraf, att denna första tilts upptagande kan för dragtarne vara
svår och tarfva på sina ställen lyftning och jämnkning med staken,
emedan alt gar mycket lättare, sedan den kommit på sin ve-
derbörliga plats. — Genom denna betäckning af ryggen har
man nu vunnit icke allenast en upköjning midt på tegen, som
bildar en icke obetydlig tillrighet och afhållning af det fal-
ligt vatten, utan åfven en öppning, hvarutinnan det afstöt-
jande tilt, så framt man, som sig vederbör, vid refningen hi-
håller samma bredd för tilten, jämnt infaller. —

5:o) När första tilen på ofvan beskrefne sätt blifvit upptagen, låter
man refsen alt framgent förut gå, och plogen följa derefter,
då blott en refsfara för hvarje körning kring ryggen
behöfves, så vida vatten på inre sidan redan är bor-
tagen ge-

nom den förutgående tiltens vändning). Den som håller plo-
gen bör tilse att tillarne falla under vändningen så, att grä-
dan blifver liggande jämnt på alfven och den undre kommer
i full dag; til vinnande hvaraf han måste, under plogens
framskridande, e som ofta med ena foten nedtrampa tilten,
då den ej väl fallen sig. Den åter som förer refsen bör, i agta-
ga, så noga som möjligt, en lika bredd för tillarne, och refsa i
rak sträckning, hvarigenom den nämda likheten i tillarnes bredd
icke kan vinnas. Denna sistnämda aktsamhet hvad refningen vidkom-
mer är ock så af så mycket vigt vid all vändning, att den ej
för fmål, så vänder den sig ej fullkomligt, utan spinner på ena
sidan och framlägger således icke sin undre mulliga sida,
hvarigenom händer, att man vid brukat af en sålunda på kant
stående nyplog ej kan med några redskap lösrifva så myc-
ken mull, som behöfves för att dermed nedmylla utsådt. Åt-
åter refverne af olika bredd på förskildta ställen, så inträffar
icke allenast ofta nog den olägenhet, att ett ganska smalt blott
på kant uppvällande stycke vrider hela tilten tilbaka, och
vinnan den, som håller plogen, hinner spalla dragten och hasa
til denna olägenhets förekommande, har icke sällan en til-
lång af 10 til 20 famnar fallit tilbaka til det ställe, hvari-
från den af plogen blifvit upflyttad, utan deraf uppkommer
också den olägenhet, att då tillarne ej kunna jämnt infalla ute
de vid föregående refvors vändning öppnade faror, blifva de åtmin-
stone til en del med kanterne liggande på hvarannan, och göra dy-
medelst hela vändningen ojämn, samt gifva icke heller i detta
fall så mycken mull, som då de falla jämnt invid hvarannan.
Den raka och på lika afstånd skedde refningen samt deraf upp-
kommande tillars jämna och lika bredd medför åfven den för-del,
att man derigenom kommer med vändningen af tegens bägge
sidor til blott på en gång, och behöfver således icke, i händelse
tillarne blifvit tagne på ena sidan bredare än på den andra, för-
göras med tom plog längs med den til fullo vända sidan, för att
kunna komma i tillfälle, att åt sin behöriga hand vända den del af
tegens andra sida, som igenom en ojämn afrasning af tillarnes
bredd kunde vara ovänd. — Den fullkomliga vändningen af
torfven bidrager desutom synnerligen til gräsrötternes förruttnelse, så
vida de samme då blifva fullelig täckte af mullen och afstängde
från all åtkomst af luft, hvilken återigen kunde lifva dem: icke att
förliga det första delen af utsådet, utkastad uppå en på kant
stående nyplog, vid harfningen föres ute de synnerligen ojämn-
garne emellan plogtillarne, hvarest den, saknande behöflig näring,
qväfves af det med kraft framskridande gräset, då deremot ett jämnt
och med mull väl täckt upvandt fält gömmer utsådet på samma
sätt som en väl brukad gammal åker.

6:o) Så vida fältet plogen, då man til fullo vändt tvenne tegar, ej kan
upptaga den sista mellan bägge tegarne qvarblifvande torfskifva,
emedan plogen ej då mera äger på yttre sidan någon fot en motsva-
rande trycknings behöflig gräsrot, så måste denna skilje torf
med spade skyfvas vid upkastas. Och då detta arbete, som visst icke
är mödosamt, blifvit behörigen förrättadt, har man åfven tillika, på
en mera högländ och torr mark, sådant näpan all dikning
som emellan tegarne behöfves, åtminstone för all den tid det vända
fältet nyttjas til vårsådden. Den fördjupning som uppkommer ge-
nom torfvens dels vändning åt bägge sidor, dels sista borttagning

† för att kunna så dessa första faror raka, borde dit åfven vara bäst, att utom den karl som håller refven, en annan man, med ögat fastadt på mittel linien sträck-ning, ledde dragten: hvilketdet dock ej mera är nödvändigt, sedan första ti-len är upptagen. —

†† må kunna

†† genom den första tiltens förflytt-ning från sit ställe in uppå tegryggen, bekommit

† i händelse så grofva rötter före-komma, att refven dem ej förmår genom dragtens skyrekta afskära, de samma med yxa afhuggas, samt

†† åfven som af tillarnes olika bredd sin emellan, ehuru raka de eljest kunna vara,

†† antingen genast fältet, eller

bildar ett dike tillräckligen djupt, att, på en så beskaffad mark, af-
föra både vårfloden och det under sommarn fallande öfverflödiga regn-
vattnet; Och häraf synes nu öfven hjulbygen nödvändigheten och nyttan
af det som blifvit sagt vid Momenterne 2 och 3, att markens flutning
bör blifva rättesnöre för hjelpens vändningens riktning, och att den
bör icke längs med och emot denne flutning, men ej tvärs öfver den-
samma, emedan mellan dikens dragande, på sätt som nu är sagdt
är, elljes icke låter sig verkställa. — Meningen är dock icke den
att alla andra diken, utom de som på ofvanbeskrefne sätt dragas
emellan tegarne vore på den också torra vändnings vallen öfver-
flödiga. Det tvifvar skulle väl, om inga andra diken funnes, dit
vatten som samlas uti dessa diken hafva sitt aflopp? och lär man
gifves det fält som ej på längre eller kortare afstånd är begrän-
sadt af högder, hvarifrån vatten nedströmmar? Det blifver följ-
aktligen alltid nödvändigt, att vid hvarje nyplogs fält upkasta emot dess
så kallade Naldiken, hvarifrån vattnet måste afledas längs
med ett eller flera til ändamålet ändamålsenligt upgrafna mellan-
diken til det, eller de för hela den vända planen nödige tillför-
de afloppsdiken, tvifvelsutan vid hvarje odling, och ifrån
hvilket den, som är bekant för sådans väsende, aldrig så försummes. De
öfrige ofvangrafne mellan diken böra öfven hafva ett obetydligt af-
lopp til utfallsdiket. — Skulle åter den til vändning bestämda
plan[4] bestå af en låglandt, kärraktig och sank mark, måste
man ingå uti den kostnad, att til behörelig djuplek genom
upgrafva öfven alla mellan diken, hvarutom man annars svårligen
sjuk mark förgäfves väntas sig någon åring. — Men öfven uti
denna händelse visar sig nyttan deraf, att vändningens direction
anställes efter markens flutning; emedan ej allenast tegarnes full-
righet, dandad i likhet med markens läge för vattnets
afloppp, härigenom vinnes, utan öfven mellanjorden från de stälten,
der diken böra anläggas, blifver med mindre kostnad afhjelpad. —

[4] på förenämnde sätt

7) Til ripsen behöfves ej mer än en karl uthen dragt: Man spänner vänd-
plogen framför ett par dugliga oxar, eller tvenne hästar; de bedrare
sådane, som drifva mera lättgående och jämnt, samt äro ovanligare
att draga i bredd. Plogen och dess dragare kunna väl och så,
marken är någorlunda jämn, handteras af en enda karl; men
då är, i anseende til vårt nordliga läge, måste vara nyttigt försål-
lige deruti, att til jordens behöriga brukande använda all den tid
våra korta somrar skänka oss, och således öfven böra vara be-
tänkt deruppå, att med minsta förlust af tid förrätta det nödiga arbe-
te, blifver det ofördelaktigt mycken vinnst i tid, om man til plogen an-
vänder tvenne personer, en fullgod arbetskarl til dess hand derande
och en gosse, eller en qvinsperson, til dragternas styrande. Plog-Kar-
len måste mäst alltid, och ifynnerhet då smärre trädrötter, små
stenar eller andra dylika hinder möta, med mycken styrka och
bägge händerne hålla uti plogen, så att den hvarken hop-
par opp ifrån fåran, elj heller vrider sig åt sidorne. Ifallen just
vid sådane ganska ofta inträffande fall, då öfven dragarne be-
höfva en starkare kraftanvändning, händer det icke sällan,
att de vika åt sidan och vrida dymedelst plogen ifrån
sin behöriga rigtning; utan att den enda karl, som är för-
handen med plogens allvarliga handterande, kan, så snart
derför, åter styra dem in på rätta kosan. Följden här-
således oftast den, att hela verket måste stanna, och dragten
bringas i ordning, hvarigenom tid förloras: Utom det, att
blifver fränare för dragten, att åter börja dragningen vid ett hvar-

och en starkare kraftspänning fordrande fall, tvifvelsutan mycket fälla-
re blifvit öfverfarit om körningen kunnat utan afbrott fortfattas.
Den operation, som öfven åligger plogmannen, att, då den upvällan-
de plogfilen ej fullkligen vänder sig, utan blifver stående på kant,
med sina foten nedtrampa den samma, måste dela hans uppmärk-
samhet emellan plogens gång och tillsyn att fälla sig, och
tillfälligtvis härtill gifva akt på dragten, för att i tid kunna förekomma dess fel-
språng, så måste det som oftast inträffar, att körningen stannar
och tid går förlorad. —

8) För att kunna ställa plogen så, att den går grundare eller djupare,
finnes vid drag- eller tistel-stolkens ända, antingen ett hål uti
det ifrån underdelen plogstädet till handtaget upgående stråd, eller
en jämnställda dera, så beskaffade, att de äro vidare än tistelns
ända hvarigenom ingår, och uti detta hål eller denna skål-
la instickas tilar, antingen ofvan eller under tistelen för att höja
eller sänka plogens gång. — De hål som finnas uti det stråd, som
går ifrån sjelfva meden genom tistelen, äro bestämda för pinnens
eller spikars instickning på tistel stolkens mot jorden vända si-
da, och allt efter som dessa spikar insättas i de öfre eller nedre
hålen stiger eller fäller sig plogen. — Skulle någon öfta svår
på den fråga, huru djup til tumtal vändningen bör vara?
så kunde man väl svara i allmänhet, att den ej får vara grun-
dare än 6. tum. Men då denna omständighet beror i hög grad
vidskälig mätto af jordmonens beskaffenhet, så kan ej någon
allmän regel häröfver upgifvas. — Har vändnings fältet en-
djup och fet mylla och således en öfven med fina rötter djupt
gående gräsvall, bör plogen ställas djupare; emedan dess
gång, om den i detta fall är ställd för grund och således skall
afskära de starkare gräsrötterne, blifver ganska tung och fram-
lägger likväl efter detta svara arbete en af idel gräsrötter hop-
tofvad, men ej med vaxtnärande mull tillräckligen förfedd
sida. — Är marken åter mager och svagt betäckt med en tunn
skorpa af matmylla, så måste likväl vändplogen ställas så
djupt, att den upstager något af alfven; emedan den som
föresatt sig att odla en mindre tacksam mark, måste vara
betänkt derpå, att til framdeles skedande förbättring genast
upvända jorden til den djupleck, som plogens vanliga gång
tillräcker. — Lätt att blifver vändningen i den händelse, då
matmyllan äger blott den djupleck, att plogbillen, ställd til
vederbörligen djup gång, kommer att framlöpa i gränsen
skillnaden emellan matmyllan och alfven. Den sig tillvän-
de plogfilen vändes då vanligen lättast, och i fullaste mått,
samt framlägges all den mull en så beskaffad mark
innehåller. —

* för att i tid kunna

Til vinnande af samma ända-
mål är också i tistel-stolkens
ett skifte framför plogbillens fäste,
anbragt en så kallad Med.

+ sid 406

Correspondance hos:

Herr Hofs Råd. och Ridd. von Haartman anh. d. 12 f. m. aff. f. d. e. m.
— Professor. och Ridd. Hällström aff. f. d. —
— Hofs Råd. och Ridd. Gyldenstolpe. Forh: den 13. Martii kl. IX. f. m., aff. kl. 4. Eft. m.
— Öfverst. och Riddaren Reuterskiöld
— Riksd. Adj. Sahlberg
— Prof. Fallenberg.

Vid Prestkapis Uppbördens sista sammanträde, den 9de denne, åtog jag mig, att upsätta några undanmälelser wid brukad af Vandploven, i afsigt att de skulle åtfölja den samma til Wiborg. — Jag har nu, så vidt dit af mig ske kan, uppfyllt detta åtagande; Men som hosgående upsats kommer att afsändas under Consistorii Firma, ulber jag mig Hr. Upsbördens Redamötes granskning deraf, och förelägganden den sedes til genomläsning. — Jag inser väl själf genast ett fel den äger, nemligen det, att vara något för vidlöftig: Men om på ena sidan, den tillbörliga omsorgsamhet jag tilbörligt mig äga uti en vändnings nogsamma anläggning förledt mig til en kanske för noggrann omsorgsfullhet äfven uti småsaker, så borde denne dock vara mera att nytta på den ort för hwilken denna upplysning är bestämd, der vändning af angsvall och lindor lärer vara en mycket vanlig förekommande operation, åtminstone hvad verkställigheten vidkommer. Åbo den 17. Martii 1815.

Hans Henr. Hattenberg.

Timmerstock 1/2 à 1 dag
Sm. 2:a 1/2 dag med Dong.
Jäm. 1:stt. 18:tt. à 1:stt.
Stål på Spetsen — 4 sh à 3
om hela kanten Skärfatten 2 sh.
Sönd. Kanten Emot tio en Lums bredd omkring det tätt
samt är på — inbränd och genomstucken

407.

Stöttingar / Saka rejet / Brukas
a.) till Sädesk körning på ömse vis med ryg
samman fastad. löst Granis m.m.
b.) till Kommer af vid Då läggas emellan
dem 2 el 3. Stöden öfver hvilka vidare
radas
d.) till gödsel körsle med två Bottn af
Skuelja Sidobräder
e.) till hö" med två el fle underlagde
bräden.
Vid alla dessa tillfällen kan med dem
uppstå en kläpp drygt 100. p.c. mera än
andra Stunder. Begagnas nu mycket
af Bönderne namnep Alb— Bond
af Ögre kommun, hvem som hufvud mycket
först allmänt begagnat — Af
Wikings kan änbi. — Skulle att
vid vägens öfvergående begagnas icke
samma svårighet på en gång, ofta kan
en öfvergående gå förbi under den ena
Stöden hjelpa den andra att komma
öfver en öfvergång — Kostnad med konstruk-
tion för Sprudvändning 1. p. 15:
Jan. 90. kron.
Ännu på Skadorna fodres in — den bå-
stund vara litet rätt — Jämn belägen
dels: jord — för stor: lös jordmån
Samma Skäl som Vändplogen
nyttan vid Gräsplogen — Vår ej dugar
med Loke utan endast Karta
Bubbla vänder som Vänder genom kniv
och en grund Skäres fördr
Michel Michelsen, Wändelö:
by. Ofjälö Gemd: Lemdo

Ψ emedan de Luften dra-
ger finare Gräsgrus Slä
: Jorden, nyss plogad

Kamm.

Om mellerffann godkännes /

tilbun Lejon bredas . . . . .

Prof. Retzius Borgsjunds /

Modell insändes fr. Sikas

N. M.

Kejserliga Finska Hushållnings-Sällskapet

Tammerfors d.

Uti allerdjupaste ödmjukhet vågar jag härmedelst till
Eders Sällskapet, öfverlämna en kort relation angående
det oljeslageri som jag här i staden inrättat, för alt
egen åtkomst lämna de jordbrukare i kringliggande so
har, hvilka syfselsatt jag, med kultur af lin och hampa t
fälle till att afyttra, lin, hamp och Rof frö, som vanligtv
förut lämnats till spillo och derjemte minska importer
af utländska linhamp och Rof alja infinnora de sig
i Kejserliga Senaten en underdånig ansökning om
varlighet att få inrätta ett oljeslageri, hvarå jag
äfven den 13. Maji 1820. erhöll nådigt Brivilegium
året derpå bragte jag äfven ett ~~fritt~~ oljeslageri
i sådant fick. som min ängsligt uppfinningsgå
ämn ett här förut alldeles okändt verk hvarom äf
underättelse genom den högt ärade Slads Rätten
till Kejserliga Hushållnings Sällskapet i åbo som fic
ute till mig aflåtet handbref värdigats betyga mig
för denna inrättning sitt wälbehag för medelst
jetton af Silver, som Sällskapet mig tillsand
Nu sedan jag genom anstälde försök vunni
vidsträktare uti denne handtering har jag m
envändande af betydelig kåstnad inrät

alldeles nytt och bättre åljeslagri innanne-
ringen än det förra som sättes i gång med.
en häst kan årligen tillverkas omkring 500 kan
lin hamp och Rof olja medmera flere sörter oljor
sedan allmenheten i tillfälle att inse nyttan att
uppdaga och göra alla sårter frö" hvilket för öfrigt
kanbart årligen, Den lin hamp och Rof åljan, som
frambringas genom Oljeslagerie är enligt anställ-
de. prof lika god med den Holländska och således
vida bättre än den som importeras från andra
orten. åljan har jag sålt närvarande tid lin
olja för två Rbd. 8gs kannan, hamp olja för samma,
Rof olja två Rbd. 32ßk kannan samma mynt, och kan
säljas för lägre pris framdeles sedan Culturen
af lin hamp och Rof upplifvas, utom den nyttan
som denne inrettning är för: landet. så tillkommer
här af en annan för del nemligen att den massan
som af pressningen öfver blifver är lika god
som hafvra åt häst. och andra kreatur, —
och således som denna hantteringen ökes jordet.
ansenligt besparning till kreatur föda —
Och kring liggande Landskap har jag sållt oljan.
tij målningen har tagit, till hvarom som hvill
vaarakhtigt, att flere oljeslagerie till för fin.
lands. erforderligt behof, kan anvra orten i Sam.
det inrättas, hvaraf Kejserliga Hushållnings
Sällskapet värdes fästa Dess uppmärksamhet och
förära ett Guld medalie ått den som uti sinin.
skränkta krets sk. råfvar att vara en medlem.
i samhället och ovupphörligen sorgfar att i
allerdjupaste ödmjukhet framhärdej —

G. Hamrén

Till Kejserliga Finska Hushållnings Sällskapet
öfverlemnas Som gåfva:

1) Leipsings Theatrum Skathmanum. Leipzig. 1706.

~~2) Landtmans Hvarfor ode Upplaga 1791.~~

3) Nya Handels Bibliotheket af Kellgren 1784.

4) Skrifter angående Circulations Bruk och Bladrika
Växters nytta. 1809.
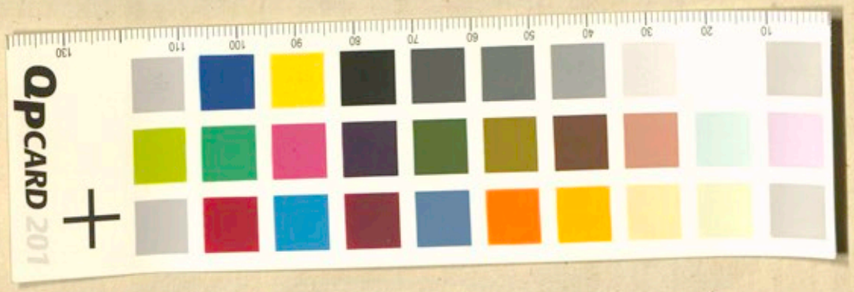
Sekreteraren omnämnte sig hafva omtalat i Sällskapet
böker i scientifisk ordning, och yttrade sig om sam att de
äfven för framtiden måtte så upställas. Samm kunde Inventerings
nu ej derpå utkläta, utan hänsköto Sekreterarens förslag
åt Sällskapets afgörande, med hemställan, att i fall de komma
äfven framdeles skola så arrangeras, som af Sekreteraren föreslagit
är, så ny katalog efter Systema i enlighet dermed skulle
komma att äfven mätte författas, hvilket arbete Sällskapets
Sekreterare Herr Prof. Sadolin sig åtog.